BANKA SLOVENIJE

EVROSISTEM

POROČILO O FINANČNI STABILNOSTI

MAJ 2014

Izdajatelj:

Banka Slovenije
Slovenska 35
1505 Ljubljana
Tel: (01) 471 90 00
Faks: (01) 251 55 16

Poročilo o finančni stabilnosti temelji na podatkih in informacijah, dostopnih do konca aprila 2014, razen če ni posebej navedeno drugače.

ISSN 1581-9752 (tiskana izdaja)
ISSN 1581-9760 (spletna izdaja)

Pregled vsebine

SKLEPNE UGOTOVITVE xi

POVZETEK xiii

1 MAKROEKONOMSKA GIBANJA 1
1.1 Mednarodno okolje 1
1.2 Gospodarska gibanja v Sloveniji 3

2 SEKTOR GOSPODINJSTEV 7
2.1 Finančno premoženje gospodinjstev 7
2.2 Finančne obveznosti gospodinjstev 10

3 NEPREMIČNINSKI TRG 13

4 SEKTOR PODJETIJ 18
4.1 Financiranje in neto zadolženost podjetij 18
4.2 Obrestne mere in obrestno tveganje za podjetja 22
4.3 Poslovanje podjetij in tveganje po dejavnostih 24

5 FINANČNI SISTEM 31
5.1 Struktura finančnega sistema 31

6 BANČNI SEKTOR 33
6.1 Strukturne značilnosti bančnega sektorja 33
6.2 Tveganja v bančnem sektorju 35
6.3 Kreditno tveganje in naložbe bank 42
6.4 Tveganje refinanciranja in spreminjanje strukture virov financiranja 59
6.5 Likvidnostno tveganje 66
6.6 Dohodkovno tveganje in uspešnost poslovanja bank 69
6.7 Druga tveganja 73
6.8 Solventnost bank 76

7 NEBANČNE FINANČNE INSTITUCIJE 82
7.1 Zavarovalnice 82
7.2 Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje 88
7.3 Kapitalski trg in vzajemni skladi 90
7.4 Lizinška podjetja 96

8 FINANČNA INFRASTRUKTURA 100
8.1 Plačilni sistemi 100
8.2 Sistemi poravnave vrednostnih papirjev 102

Pregled tabel, slik, okvirjev in kratic:

Tabele:

Tabela 1.1:	Spomladanska napoved 2014 Evropske komisije za nekatere glavne makroekonomske kazalce za glavne trgovinske partnerice Slovenije in nekatere druge države	1
Tabela 2.1:	Delež gospodinjstev s hipotekarnim posojilom, ki ima razmerje med obrokom na stanovanjsko posojilo in dohodek večje od 40 %	12
Tabela 4.1:	Tokovi financiranja podjetij, skupaj ter s posojili in komercialnimi krediti, v mio EUR	19
Tabela 4.2:	Financiranje podjetij v tujini, stanja v mio EUR in odstotkih	20
Tabela 5.1:	Pregled slovenskega finančnega sektorja glede na bilančno vsoto	32
Tabela 6.1:	Bilančna vsota bank v primerjavi z BDP	33
Tabela 6.2:	Lastniška struktura bančnega sektorja (po lastniškem kapitalu)	34
Tabela 6.3:	Tržna koncentracija slovenskega bančnega trga, merjena s Herfindahl-Hirschmanovim indeksom in tržnim deležem prvih treh oziroma prvih petih bank	35
Tabela 6.4:	Pregled učinkov ukrepov za sanacijo bank konec 2013	35
Tabela 6.5:	Povprečno razmerje med višino novoodobrenega kredita in vrednostjo vseh zavarovanj, danih v zastavo, v odstotkih	45
Tabela 6.6:	Delež nepremičnin v vseh zavarovanjih in delež nezavarovanih kreditov v novoodobrenih kreditih v odstotkih	45
Tabela 6.7:	Razmerje med višino kredita in prejemki posojilojemalca v odstotkih	46
Tabela 6.8:	Struktura razvrščenih terjatev bank po skupinah komitentov glede na zamude pri poravnavanju obveznosti do bank (v mio EUR in %)	46
Tabela 6.9:	Delež bruto prenosa na DUTB po skupini komitenta	47
Tabela 6.13:	Verjetnost prehodov nefinančnih družb med bonitetnimi razredi v odstotkih	54
Tabela 6.14:	Stopnje neplačila na podlagi bonitetnih ocen in zamud podjetij pri odplačevanju posojil v odstotkih	54
Tabela 6.19:	Deleži posameznih oblik financiranja v bilančni vsoti po skupinah bank	61
Tabela 6.20:	Prirasti in stopnje rasti gospodinjstev v mio EUR oz. v odstotkih in stopnje rasti vlog nebančnega sektorja	62
Tabela 6.26:	Neto devizna pozicija v mio EUR	75
Tabela 7.1:	Zbrana premija in sredstva izvajalcev prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja	88
Tabela 7.2:	Pregled slovenskega organiziranega trga kapitala	92
Tabela 7.3:	Pregled števila novoizdanih obveznic rezidentov doma in v tujini ter skupna vrednost	93
Tabela 7.4:	Uspešnost lizinških podjetij in viri financiranja	99

Slike:

Slika 1.1:	Medletne rasti četrtletnega BDP (levo) ter stopnja brezposelnosti (desno) v odstotkih v glavnih trgovinskih partnericah Slovenije	2
Slika 1.2:	Donosnosti 10-letnih državnih obveznic (levo) in letne rasti posojil nefinančnim družbam (desno) v odstotkih v glavnih trgovinskih partnericah Slovenije	2
Slika 1.3:	Medletne rasti BDP v % in prispevki komponent trošenja k rasti BDP v odstotnih točkah (levo) ter medletne rasti dodane vrednosti po dejavnostih v stalnih cenah v odstotkih (desno)	3
Slika 1.4:	Stopnja varčevanja v % in delež investicij ter varčevanja v % BDP za Slovenijo (levo) in evroobmočje (desno)	3
Slika 1.5:	Neto finančna pozicija gospodarskih sektorjev glede na stanja (levo) in letne transakcije (desno) v % BDP	4
Slika 1.6:	Delež neto zunanjega dolga Slovenije in sektorja države, neto plačanih letnih obresti in letnih dohodkov od lastnine v odstotkih BDP	5
Slika 1.7:	Neto finančna pozicija gospodarskih sektorjev do tujine v % BDP (levo) in neto finančna pozicija do tujine po instrumentih v % BDP (desno)	5
Slika 1.8:	Javni dolg, proračunski primanjkljaj, plačilo obresti in bruto investicije sektorja države v odstotkih BDP	5
Slika 1.9:	Gibanje pribitkov desetletnih državnih obveznic RS nad primerljivo nemško za Slovenijo in izbrane države v bazičnih točkah (levo) ter gibanje cene zavarovanja dolga (5-letnih CDS-jev) v odstotkih (desno)	6
Slika 2.1:	Razpoložljivi dohodek in izdatki za končno potrošnjo gospodinjstev v mrd EUR in odstotkih (levo) ter varčevanje, investicije in neto posojanje gospodinjstev v mrd EUR (desno)	7
Slika 2.2:	Stopnja varčevanja in investicijska stopnja gospodinjstev (levo) ter stopnja brezposelnosti (desno) v odstotkih	7

Slika 2.3:	Finančna sredstva, obveznosti in neto finančna pozicija v odstotkih BDP (levo) in struktura finančnega premoženja v odstotkih (desno) gospodinjstev v Sloveniji in EMU	8
Slika 2.4:	Letne stopnje rasti vlog gospodinjstev (levo) in struktura spremembe stanj vlog gospodinjstev glede na skupine bank (desno) v odstotkih	9
Slika 2.5:	Struktura ročnosti vlog glede na originalno in preostalo zapadlost v odstotkih	9
Slika 2.6:	Obrestne mere za vloge gospodinjstev in njihova razpršenost pri slovenskih bankah do 1 leta (levo) in nad 1 letom (desno) v odstotkih	9
Slika 2.7:	Letne stopnje rasti posameznih vrst posojil gospodinjstvom (levo) in struktura sprememb stanj bančnih posojil gospodinjstvom po skupinah bank (desno) v odstotkih	10
Slika 2.8:	Struktura posojil gospodinjstvom glede na stanja v %	10
Slika 2.9:	Obrestne mere gospodinjstev in njihova razpršenost pri slovenskih bankah za stanovanjska (levo) in potrošniška posojila (desno) v odstotkih	11
Slika 3.1:	Stopnje rasti cen rabljenih in novih stanovanjskih nepremičnin v Sloveniji (levo) ter bazni indeks cen stanovanj (2010=100) (desno) v odstotkih	13
Slika 3.2:	Rast cen poslovnih prostorov – pisarn (levo) in število transakcij, ki so upoštevane za izračun povprečne cene, in njihova stopnja rasti (desno) v odstotkih	14
Slika 3.3:	Preseganje oglaševanih cen nad transakcijskimi na kvadratni meter za (levo) in razmerje med ceno stanovanj in letnimi drsečimi sredinami povprečnih mesečnih neto plač (desno) za Ljubljano v odstotkih	14
Slika 3.4:	Razmerje med cenami in najemninami (P/E) (levo) ter na podlagi tega izračunano razmerje med dejanskimi in temeljnimi cenami stanovanj (desno) za Ljubljano	15
Slika 3.5:	Povprečni indeks cen nepremičnin v obdobju 2007-2008 in 2011-2013 (2010=100), bruto investicije v stanovanja v odstotku BDP v obdobju 2006-2008 ter bruto varčevanje gospodinjstev v bruto razpoložljivem dohodku gospodinjstev v odstotku v obdobju 2006-2008 za izbrane države	16
Slika 3.6:	Nova stanovanjska posojila prebivalstvu (levo) in kazalnik zaupanja v gradbeništvu in letna stopnja rasti bruto investicij v stanovanja ter druge zgradbe in objekte (desno)	16
Slika 4.1:	Zadolževanje podjetij po sektorjih (levo) in instrumentih (desno), letne drseče vsote tokov v mio EUR	18
Slika 4.2:	Tokovi financiranja podjetij v tujini letne drseče vsote tokov v mio EUR	20
Slika 4.3:	Stanja posojil podjetjem iz tujine po sektorju tujega upnika (levo) in za izbrane dejavnosti (desno), v mio EUR	20
Slika 4.4:	Razmerje med dolžniškim in lastniškim in financiranjem podjetij (levo) in primerjava zadolženosti podjetij z evroobmočjem v letu 2012 (desno) v odstotkih	21
Slika 4.5:	Finančne naložbe podjetij po sektorjih (levo) in instrumentih (desno), letne drseče vsote tokov v mio EUR	22
Slika 4.6:	Obrestne mere za posojila podjetjem do 1 mio EUR v odstotkih; primerjava z evroobmočjem (levo) in razpršenost pri slovenskih bankah (desno)	23
Slika 4.7:	Obrestne mere za posojila podjetjem nad 1 mio EUR v odstotkih; primerjava z evroobmočjem (levo) in razpršenost pri slovenskih bankah (desno)	23
Slika 4.8:	Pribitki nad euribor in skupna spremenljiva obrestna mera za nove posle za kratkoročna (levo) in dolgoročna (desno) posojila podjetjem v odstotkih	23
Slika 4.9:	Gibanje premije za tveganje nad referenčno obrestno mero euribor za kratkoročna (levo) in dolgoročna posojila (desno) podjetjem v evrih glede na boniteto komitenta, 3-mesečna drseča povprečja v odstotkih	24
Slika 4.10:	Celotni dobiček oziroma izguba ter neto dobiček (levo) in celotni dobiček oziroma izguba po dejavnostih (desno) v mrd EUR v letu 2013	25
Slika 4.11:	Deleži bilančne vsote podjetij z začetimi stečajnimi postopki v celotni bilančni vsoti dejavnosti glede na leto začetka stečajnega postopka* v odstotkih	25
Slika 4.12:	Število začetih stečajnih postopkov pri podjetjih skupaj (levo) in po dejavnostih (desno)	26
Slika 4.13:	Število pravnih oseb (levo) ter samostojnih podjetnikov in fizičnih oseb, ki opravljajo registrirano gospodarsko dejavnosti (desno) z dospelimi neporavnanimi obveznostmi iz naslova sodnih sklepov o izvršbah in iz naslova davčnega dolga in njihov povprečni dnevni znesek dospelih neporavnanih obveznostih, v mio EUR	26
Slika 4.14:	Finančni vzvod za izbrane dejavnosti (levo) in po velikosti podjetij (desno) v odstotkih v letu 2008, 2012 in 2013.	27
Slika 4.15:	Neto finančni dolg/EBITDA za izbrane dejavnosti (levo) in po velikosti podjetij (desno) v številu let v letu 2008, 2012 in 2013.	27
Slika 4.16:	Distribucija kazalnika neto finančni dolg/EBITDA za izbrane dejavnosti (levo) in po velikosti podjetij (desno) za leti 2008 in 2013	27
Slika 4.17:	Finančni vzvod (levo) in neto finančni dolg/EBITDA (desno) za najbolj zadolžena podjetja in ostala podjetja v odstotku konec leta 2013	28

Slika 4.18: Gibanje pribitkov nad EURIBOR (levo) in gibanje skupne obrestne mere (desno) glede na dejavnost v odstotkih 29
Slika 4.19: Gibanje pribitkov nad EURIBOR (levo) in gibanje skupnih obrestnih mer (desno) glede na dejavnost v odstotkih 29
Slika 4.20: Gibanje pribitkov nad EURIBOR glede na velikost podjetja (levo) in pribitek nad EURIBOR za nova posojila bank podjetjem v povezavi s finančnim vzvodom podjetij po dejavnostih (desno) v odstotkih 30
Slika 5.1: Struktura finančnega sektorja glede na finančna sredstva v odstotkih (levo) ter finančna sredstva, obveznosti in neto pozicija glede na finančne podsektorje v odstotkih BDP (desno) 31
Slika 5.2: Struktura lastniškega kapitala glede na sektor imetnika v evrskem območju in v Sloveniji (levo), ter lastniška struktura finančnega sektorja v odstotkih (desno) 32
Slika 6.1: Tržni delež v večinski lasti tujcev in bank v večinski domači lasti, merjeno glede na bilančno vsoto bank, v odstotkih 34
Slika 6.2: Ključna tveganja in pričakovanja glede njihovega nadaljnjega razvoja 37
Slika 6.6: Razmerje med obsegom bančnih posojil domačemu zasebnemu nefinančnemu sektorju in BDP v odstotkih (levo) ter odstopanje od trenda ocenjenega s HP filtrom v odstotnih točkah (desno) 41
Slika 6.7: Četrtletne stopnje rasti ter stanja posojil nebančnemu sektorju po bruto in neto principu v odstotkih (levo) ter medletne stopnje rasti posojil po sektorjih v odstotkih (desno) 43
Slika 6.8: Novoodobrena posojila slovenskih bank podjetjem ter posojila iz tujine (levo) in stopnje rasti razvrščenih terjatev do nebančnega sektorja po odplačni vrednosti za celoten portfelj, ter portfelj, ki ni bil predmet prenosa na DUTB, v odstotkih (desno) 43
Slika 6.9: Struktura naložb bančnega sektorja (levo) ter ocena bank o spremembi povpraševanje po posojilih in o spremembi kreditnih standardov iz ankete o povpraševanju po posojilih (desno) 44
Slika 6.10: Gibanje razvrščenih terjatev (bazni indeks (2007=100)) po skupinah komitentov (v %) (levo) in rast razvrščenih terjatev (TR) in terjatev v D in E (desno) 44
Slika 6.11: Prikaz deležev podjetij in vrednosti bruto prenosa na DUTB (v %) 47
Slika 6.12: Sprememba kakovosti portfelja bank (nedonosnih terjatev) v decembru glede na november 2013, ki je nastala zaradi prenosa na DUTB (levo) in delež zamud nad 90 dni v razvrščenih terjatvah bank pri nefinančnih podjetjih (desno) (v %) 48
Slika 6.13: Delež zamud nad 90 dni v celotnih razvrščenih terjatvah bank po skupinah bank (levo) in po skupinah komitentov (desno) (v %) 49
Slika 6.14: Delež zamud nad 90 dni v celotnih razvrščenih terjatvah bank po skupinah bank za posamezne skupine komitentov (v %) 49
Slika 6.15: Pokritost razvrščenih terjatev z oslabitvami po skupinah bank (levo) in po skupinah komitentov (desno) (v %) 50
Slika 6.16: Pokritost nedonosnih terjatev z oslabitvami po skupinah bank (levo) in po skupinah komitentov (desno) (v %) 50
Slika 6.17: Delež zamud nad 90 dni v razvrščenih terjatvah brez upoštevanja oslabitev in z njim po skupinah bank (v %) 52
Slika 6.18: Struktura zamud pri odplačevanju posojil glede na število nefinančnih družb (levo) ter glede na izpostavljenost (desno) v odstotkih 53
Slika 6.19: Bonitetna struktura istih nefinančnih družb pri posamezni banki v odstotkih 53
Slika 6.20: Aktivnost in odklon v odstotkih 54
Slika 6.22: Gibanje nezavarovanih terjatev in zavarovanj pri celotnih razvrščenih terjatvah (levo) in pri nedonosnih terjatvah (desno) v odstotkih (leto 2012 je bazno leto) 57
Slika 6.23: Pokritost vseh razvrščenih terjatev bank (levo) in pokritost razvrščenih terjatev bank z zamudami nad 90 dni (desno) z zavarovanji v odstotkih 58
Slika 6.24: Struktura virov financiranja bank v odstotkih (levo) in neto razdolževanje bank na grosističnih trgih v mio EUR (desno) 60
Slika 6.25: Medletne stopnje rasti virov financiranja bank v odstotkih (levo) ter struktura ročnosti vlog nebančnega sektorja (desno) v odstotkih 60
Slika 6.26: Razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja po skupinah bank v odstotkih 62
Slika 6.27: Povprečni in mejni stroški dolžniškega financiranja bank in gibanje 3-mesečnega EURIBORJA v odstotkih 63
Slika 6.28: Povprečni stroški dolžniškega financiranja bank (levo) in struktura stanj finančnih virov (desno) v odstotkih 63
Slika 6.29: Povprečni stroški dolžniškega financiranja bank (levo) in struktura stanj finančnih virov (desno) v odstotkih 64
Slika 6.30: Delež obveznosti do instrumentov Evrosistema v bilančni vsoti bank v odstotkih 65

Slika 6.31: Zapadanje obveznosti bank po oblikah grosističnega financiranja, obveznostih iz depozitov do MF RS in obveznostih do ECB po intervalih zapadlosti (levo) in zapadanje obveznosti do tujih bank po skupinah bank (desno) v odstotkih (marec 2014, anketni podatki bank) 65
Slika 6.32: Gibanje dnevnih količnikov likvidnosti prvega in drugega razreda likvidnostne lestvice (levo) ter struktura načina izpolnjevanja likvidnostnega količnika prvega razreda po instrumentih (desno) v odstotkih 67
Slika 6.33: Količnika likvidnosti za prvi, od 0 do 30 dni (levo), in drugi, od 0 do 180 dni (desno), razred likvidnostne lestvice po posameznih skupinah bank, mesečna povprečja 67
Slika 6.34: Terjatve, obveznosti in neto pozicija poslovnih bank do Evrosistema v mio EUR (levo) in sklad primernega finančnega premoženja bank, ki je dan v zavarovanje pri Evrosistemu v mio EUR (desno) 68
Slika 6.35: Stanje danih in prejetih nezavarovanih posojil slovenskih bank na denarnem trgu evroobmočja (levo) in na slovenskem denarnem trgu (desno) v mio EUR ter gibanje obrestnih mer EONIA in obrestne mere na slovenskem medbančnem trgu 69
Slika 6.36: Gibanje obsega tržne sekundarne likvidnosti (mesečna povprečja v mio EUR) in njen delež v bilančni vsoti v odstotkih 69
Slika 6.37: Povprečna efektivna aktivna in efektivna pasivna obrestna mera, izračunana iz obrestnih prihodkov in odhodkov, obrestni razmik in neto obrestna marža v odstotkih (levo) in obrestna marža po skupinah bank (desno) 71
Slika 6.38: Delež neto obrestnih in neto neobrestnih prihodkov v bruto dohodku bank v odstotkih (levo) ter poraba bruto dohodka v odstotkih (desno) 71
Slika 6.39: Gibanje neto obrestnih in neobrestnih prihodkov, operativnih stroškov in neto rezervacij v odstotkih povprečne aktive (levo) ter gibanje donosnosti na kapital in vplivi štirih dejavnikov na smer spreminjanja donosnosti na kapital bank (desno) 72
Slika 6.40: Povprečno obdobje spremembe obrestnih mer v mesecih (levo) in razlika med povprečnim obdobjem spremembe obrestnih mer za skupine bank v mesecih (desno) 72
Slika 6.41: Vrzel med aktivnimi in pasivnimi obrestno občutljivimi postavkami po posameznih razredih v mio EUR 74
Slika 6.42: Osnovni kazalniki kapitalske ustreznosti bančnega sistema v odstotkih 76
Slika 6.43: Razčlenitev kapitalske ustreznosti za bančni sistem v odstotnih točkah, kapitalska ustreznost v odstotkih 77
Slika 6.44: Kapitalska ustreznost (levo) in kapitalska ustreznost osnovnega temeljnega kapitala (desno) po skupinah bank v odstotkih 78
Slika 6.45: Struktura kapitala pred odbitnimi postavkami (levo) in struktura temeljnega kapitala (desno) za bančni sistem v odstotkih 79
Slika 6.46: Razmerje med kapitalskimi zahtevami in bilančno vsoto (levo) in struktura kapitalskih zahtev (desno) v odstotkih 79
Slika 6.47: Kapitalska ustreznost (levo) in kapitalska ustreznost temeljnega kapitala (desno) v primerjavi z EU po skupinah bank, podatki na konsolidirani osnovi v odstotkih 80
Slika 6.48: Kapitalska ustreznost (levo) in kapitalska ustreznost temeljnega kapitala (desno) po državah EMU, podatki na konsolidirani osnovi za junij 2013 (za Slovenijo tudi december 2013) v odstotkih 81
Slika 6.49: Porazdelitev razmerja med regulatornim kapitalom in bilančno vsoto (levo) ter razmerja med kapitalskimi zahtevami in bilančno vsoto (desno) za države EU, podatki na konsolidirani osnovi, v odstotkih 81
Slika 6.50: Tveganju prilagojena aktiva (levo) in regulatorni kapital (desno) v bilančni vsoti po državah EU za junij 2013, v odstotkih 81
Slika 7.1: Zbrana bruto premija po posameznih vrstah zavarovanj v mio EUR (leva os) in letne stopnje rasti v odstotkih (desna os) 82
Slika 7.2: Zbrana bruto premija življenjskega zavarovanja zavarovalnic v mio EUR (leva os) in letne stopnje rasti v odstotkih (desna os) 83
Slika 7.3: Rast bilančne vsote v odstotkih (levo) in izid iz rednega delovanja v mio EUR (desno) zavarovalnic in pozavarovalnic 84
Slika 7.4: Presežek razpoložljivega kapitala nad zahtevanim minimalnim kapitalom zavarovalnic in pozavarovalnic v odstotkih 84
Slika 7.5: Škodni rezultat pomembnejših zavarovalnih vrst (kot razmerje) 85
Slika 7.6: Rast čistih zavarovalno-tehničnih rezervacij in naložb premoženjskih in življenjskih zavarovanj življenskega zavarovanja (levo) ter pokritost čistih zavarovalno-tehničnih rezervacij z naložbami kritnega premoženja premoženjskih zavarovanj (desno) v odstotkih 86
Slika 7.7: Struktura naložb kritnih skladov zavarovalnic (levo) in naložb kritnega premoženja brez kritnih skladov zavarovalnic (desno) v odstotkih 86
Slika 7.8: Delež tujih naložb v vseh naložbah zavarovalniškega sektorja v odstotkih 87
Slika 7.9: Struktura zbrane premije kreditnih zavarovanj v odstotkih 87

Slika 7.10: Zbrane premije in izplačane odškodnine v mio EUR ter škodni rezultat kreditnih zavarovanj (kot razmerje) 88
Slika 7.11: Struktura naložb izvajalcev prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja 89
Slika 7.12: Letne rasti domačih (levo) in tujih (desno) borznih indeksov v odstotkih 91
Slika 7.13: Tržna kapitalizacija na Ljubljanski borzi v mrd EUR in letni koeficient obračanja sredstev (KOS) 92
Slika 7.14: Mesečne neto naložbe nerezidentov v Slovenijo (levo) in rezidentov v tujino (desno) v mio EUR 94
Slika 7.15: Letne rasti VEP vzajemnih skladov in SBI TOP v odstotkih (levo) in neto denarni tokovi v vzajemne sklade v mio EUR (desno) 95
Slika 7.16: Struktura naložb vzajemnih skladov v odstotkih (levo) in regionalna struktura naložb celotnega sektorja drugih finančnih posrednikov v tuje delnice v odstotkih (desno) 95
Slika 7.17: Sredstva investicijskih skladov na prebivalca v tidoč EUR, primerjava z evroobmočjem (levo) in lastniška struktura enot/delnic vzajemnih/investicijskih skladov v odstotkih (desno) 96
Slika 7.18: Obseg novoodobrenih lizinških poslov v mio EUR, delež lizinga nepremičnin v odstotkih (levo) in letne stopnje rasti novoodobrenih poslov v odstotkih (desno) 96
Slika 7.19: Stanje lizinških poslov nefinančnih družb po dejavnostih pri premičninah (levo) in nepremičninah (desno) v mio EUR in delež stanja v zamudi nad 90 dni 97
Slika 7.20: Delež stanja lizinških poslov v zamudi nad 90 dni (levo) in delež lizinških poslov v bruto investicijah v osnovna sredstva (desno) v odstotkih 98
Slika 7.21: Stopnje rasti stanj lizinških poslov in bančnih posojil nebančnim sektorjem (levo) ter delež lizinških poslov v bančnih posojilih nebančnemu sektorju (desno) v odstotkih 98
Slika 8.1: TARGET2-Slovenija: domača in čezmejna plačila; vrednosti (v mrd EUR) in število (v tisočih; desno) ter SEPA IKP: vrednost (v mrd EUR; levo) in število (v mio; desno) 101
Slika 8.2: Koncentracija števila transakcij v sistemih TARGET2-Slovenija in Žiro kliring/SEPA IKP – Herfindahl-Hirschmanov indeks (HHI; levo) in odstotni delež števila transakcij petih največjih udeležencev glede na skupno število transakcij (desno); brez Banke Slovenije 102

Okvirji:

Okvir 6.1: Makrobonitetni nadzor in instrumenti Banke Slovenije 37
Okvir 6.2: Odbor za finančno stabilnost 42
Okvir 6.3: Spreminjanje kreditnega tveganja nefinančnih družb 53
Okvir 6.4: Sistemsko največji dolžniki v zamudi nad 90 dni 55

Kratice:

AJPES	Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve
ATVP	Agencija za trg vrednostnih papirjev
AZN	Agencija za zavarovalni nadzor
BPRČ (sistem)	Bruto poravnave v realnem času
BRIK	Brazilija, Rusija, Indija, Kitajska
BS	Banka Slovenije
CCBM	Korespondenčni centralnobančni model
DFO	Druge finančne organizacije
DURS	Davčna uprava Republike Slovenije
DVP	Dolžniški vrednostni papirji
DZU	Družba za upravljanje
ECB	Evropska centralna banka
ECBC	European Covered Bond Council
EFAMA	The European Funds and Asset Management Association
EFTA	European Free Trade Association
EIOPA	The European Insurance and Occupational Pensions Authority
EMF	European Mortgage Federation
EMU	Ekonomska in monetarna unija
EONIA	Euro OverNight Index Average (ponderirana povprečna obrestna mera za posojila čez noč)
ERM2	Mehanizem deviznih tečajev ERM2 (angl. Exchange Rate Mechanism 2)
ESCB	Evropski sistem centralnih bank
EU 17	Evroobmočje
EU 27	Članice Evropske unije

EURIBO	Medbančna obrestna mera, po kateri si reprezentativne banke iz evroobmočja medsebojno ponujajo depozite
EUROSTAT	Statistical Office of the European Communities
EU-SILC	The European Union Statistics on Income and Living Conditions
FED	Board of Governors of the Federal Reserve System
FESE	Federation of European Securities Exchanges
GURS	Geodetska uprava Republike Slovenije
ID	Investicijska družba
IS	Investicijski sklad
KDD	KDD – Centralna klirinško depotna družba, d.d.
KOS	Koeficient obračanja sredstev
LEASEUROPE	The European Federation of Leasing Company Associations
LJSE	Ljubljanska borza
LJSEX	Nekdanji indeks celotnega trga Ljubljanske borze, ki se je izračunaval do oktobra 2010
LTI	Razmerje med obrokom posojila in prejemki posojilojemalca (angl. loan-to-income ratio)
LTV	Razmerje med višino odobrenega posojila in vrednostjo premoženja, s katero je posojilo zavarovano (angl. loan-to-value ratio)
MDS	Mednarodni denarni sklad
MSRP	Mednarodni standardi računovodskega poročanja
MTS Slovenija	Del elektronske trgovalne platforme Euro MTS za državne in paradržavne referenčne obveznice, denominirane v evrih
NUTS	Nomenclature of territorial units for statistics
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
P/E	Kazalnik P/E odraža razmerje med tečajem delnice in zadnjim letnim čistim dobičkom na delnico
PID	Pooblaščena investicijska družba
SBI 20	Nekdanji slovenski borzni indeks
SBI TOP	Indeks blue-chip Ljubljanske borze
SI O/N	Obrestna mera nezavarovanih medbančnih depozitov v evrih čez noč, ki so jih sklenile slovenske kreditne institucije s kreditnimi institucijami evroobmočja
SKD	Standardna klasifikacija dejavnosti
SLONEP	Spletni slovenski nepremičninski portal (www.slonep.net)
SRS	Slovenski računovodski standardi
SSRS	Stanovanjski sklad Republike Slovenije
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
S&P	Standard and Poor's
VEP	Vrednost enote premoženja vzajemnega sklada
VS	Vzajemni sklad
Vzajemci.com	Spletni portal slovenskih vzajemnih skladov (www.vzajemci.com)
WFE	World Federation of Exchange
Z-Doh	Zakon o dohodnini
ZDZU	Združenje družb za upravljanje
ZLPS	Združenje lizinških podjetij Slovenije
ZPIZ	Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje

POJASNILO: v tej publikaciji uporabljena analitična členitev bančnega sistema na homogene skupine bank, poimenovane velike domače banke, majhne domače banke in banke v večinski tuji lasti, ne izhaja iz prevladujočega lastništva bank. Členitev temelji na značilnostih njihovega poslovanja, zlasti na strukturi financiranja.

SKLEPNE UGOTOVITVE

Preteklo leto je razvoj sistemskih tveganj v domačem finančnem sektorju zaznamovalo predvsem gospodarsko okrevanje evroobmočja, ki je pozitivno vplivalo na medletno gospodarsko rast doma in začetek sanacije domačega bančnega sektorja v drugi polovici leta. Izstop slovenskega gospodarstva iz recesije pa še ne pomeni konec gospodarske krize.

Nedvomno so pozitivni vplivi iz mednarodnega okolja močna spodbuda za nadaljevanje domačega gospodarskega okrevanja in lažje finančno prestrukturiranje gospodarstva, vendar bo to postopno in dolgotrajno. Razlog za to je počasno spreminjanje bilanc podjetij in bančnega sektorja, ki je vzajemno prepleteno in soodvisno. Relativno visoka zadolženost nefinančnih družb, ki se kaže v visokem finančnem vzvodu, je v predkriznem obdobju nastala predvsem zaradi prevladujočega bančnega financiranja. Odsotnost alternativnega financiranja podjetij, ki bi temeljilo na financiranju z lastniškimi instrumenti domačega ali mednarodnega kapitalskega trga, je pomembna omejitev za počasno in negotovo razreševanje gospodarske krize. Previsok finančni vzvod podjetja pravilom razrešujejo z razdolževanjem, tj. z dezinvestiranjem in odplačevanjem dolga do bank. V zadnjih štirih letih so podjetja svoj dolg do bank zmanjšala za 4,6 mrd EUR, v tem času pa se je njihov finančni vzvod znižal za 19 odstotnih točk, na 123%, in še to za polovico v zadnjem četrtletju 2013 zaradi načina vrednotenja slabih posojil, prenesenih na DUTB. Zniževanje finančnega vzvoda podjetij le z dezinvestiranjem in odplačevanjem dolga bankam ne bo zagotovilo hitrega in trajnega gospodarskega okrevanja, saj vpliva le na poslabševanje likvidnosti in slabe poslovne rezultate realnega dela gospodarstva ter prispeva k rasti števila začetih stečajnih postopkov med podjetij zaradi njihove nelikvidnosti. Povečevanje varčevanja v sektorju podjetij v letu 2013 je netipična tekoča finančna pozicija, ki je lahko samo začasna ter kaže previdnostno varčevanje uspešnejših podjetij, omejene investicijske priložnosti in pospešeno razdolževanje do posojilodajalcev. Zniževanje finančnega vzvoda podjetij bi moralo v prihodnje temeljiti v večji meri na povečevanju lastniškega in drugih oblik financiranja ter manj na zniževanju dolga, saj bo nasprotno poslabšana likvidnost realnega sektorja vplivala na nadaljnje poslabševanje kakovosti kreditnega portfelja bank. Usklajen pristop bank pri finančnem in poslovnem prestrukturiranju podjetij je nujen, k čemur z ukrepi in koordiniranjem aktivno prispeva tudi Banka Slovenije.

Spreminjanje strukture financiranja bank in krčenje kreditne aktivnosti se nadaljujeta tudi po decembru lani začeti sanaciji nekaterih večjih bank v skladu z Zakonom o ukrepih RS za krepitev stabilnosti bank, s katerim sta bila izvedena prenos dela slabih terjatev iz dveh bank na DUTB in dokapitalizacija petih bank. Čeprav gre pri teh izvedenih transakcijah za relativno izrazite spremembe v nekaterih bilančnih postavkah bank, kot so zmanjšanje deleža slabih terjatev v portfelju, povečanje kapitalske ustreznosti, zmanjšanje deleža posojil in povečanje deleža vrednostnih papirjev v strukturi naložb, je za večjo kreditno rast poleg sanacije bančnih bilanc potrebno poslovno, finančno in lastniško prestrukturiranje realnega sektorja.

Kreditno tveganje bank se je s prenosom dela slabih terjatev na DUTB zmanjšalo, vendar ostaja veliko in najpomembnejše tveganje za večino bank v sistemu. Terjatve v zamudi nad 90 dni so se v portfelju bank zmanjšale za 26% kot posledica izvedenih ukrepov sanacije bank. Poleg tega na strukturo tveganosti aktive pozitivno vpliva povečanje dela netveganih vrednostnih papirjev DUTB z jamstvom države. Prenos slabih terjatev na DUTB še ni zaključen, saj sta v prvem koraku lahko sodelovali le obe največji banki, ki sta že lani pridobili soglasje Evropske komisije k programu prestrukturiranja. V tem letu bo izveden še dodaten prenos slabih terjatev na DUTB, ki bo dodatno prispeval k zmanjšanju deleža slabih terjatev v portfelju bank. Dolgotrajnost gospodarske krize je vplivala na poslabšanje kakovosti kreditov v vseh gospodarskih panogah in ne le v ciklično najobčutljivejših, kot so gradbeništvo, poslovanje z nepremičninami itd. Prav zato razreševanje slabega portfelja zahteva tudi dejavno sodelovanje bank pri prestrukturiranju tistih podjetij, katerih tekoče poslovanje zagotavlja poplačilo vsaj dela dolga in omogoča njihovo nadaljnje delovanje. Trajnejše in stabilnejše izboljšanje kakovosti kreditnega portfelja bo zagotovljeno šele s ponovno pozitivno kreditno rastjo do kreditno sposobnih komitentov, ki bodo prispevali k povečevanju deleža manj tveganih terjatev v kreditnem portfelju. Zmanjševanje kreditnega tveganja v bankah v prihodnje je tako odvisno od spleta več dejavnikov, ne samo institucionalnih, ki so povezani z načinom sanacije bank, temveč tudi od gibanja zdravega kreditnega povpraševanja podjetij s perspektivnimi poslovnimi modeli ter zadostne in stabilne strukture financiranja samih bank.

Dohodkovno tveganje bank se je ob začetku letošnjega leta zmanjšalo, predvsem zaradi začetka sanacijskega postopka velikih domačih bank v decembru, ki je povrnil zaupanje med depozitarji. Lani je bančni sektor že četrto leto zapored zaključil z veliko izgubo kot posledico visokih stroškov oslabitev in rezervacij ob velikem deležu nedonosnih terjatev v portfelju bank ter kot posledico krčenja posojil. Po začetku sanacijskega postopka se je trend zniževanja neto obrestne marže zaustavil, k čemur je prispevalo tudi izrazitejše znižanje obrestnih mer za vloge od sredine leta oziroma po uvedbi nadzorovanega likvidacijskega postopka nad dvema manjšima bankama. K znižanju obrestnih mer za vloge je dejavno prispevala Banka Slovenije s sprejetim ukrepom omejevanja tekmovanja med bankami za vloge nebančnega sektorja že v letu 2012. Pozitiven poslovni rezultat bank pred obdavčitvijo v prvem četrtletju letos je tako pomembna sprememba, ki povečuje zaupanje v domače banke tudi pri tujih investitorjih.

Tveganje refinanciranja bank se je po daljšem obdobju povečevanja v letošnjem letu stabiliziralo. Še vedno se sicer nadaljuje razdolževanje bank do bank v tujini, vendar pa je pričakovana dinamika vsaj v preostalem delu leta 2014 precej nižja kot v preteklih letih. Od oktobra 2008 do marca 2014 je obseg neto razdolževanja bank pri grosističnem financiranju presegel 32% BDP, kar se je odrazilo tudi na poslabšani likvidnosti sektorja podjetij. Hitro razdolževanje bank do tujine je v prvem obdobju finančne krize vplivalo na izrazito povečanje stroškov dolžniškega financiranja. Ti so se lani in v prvem četrtletju letos uspešno znižali, najbolj pri skupini velikih domačih bank. Proces prestrukturiranja

virov financiranja in krčenje bilanc bank še nista končana ter se bosta nadaljevala še v prihodnjih letih. Relativno večji obseg zapadlih obveznosti do evrosistema in iz izdanih vrednostnih papirjev čaka banke v prvem polletju 2015. Da bi Banka Slovenije upočasnila relativno intenziven proces zniževanja finančnega vzvoda v bankah in obrzdala odplačevanje posojil do tujine z zbiranjem domačih vlog in s tem poslabševanje likvidnostnih razmer v gospodarstvu, bo z junijem uvedla makrobonitetni instrument omejevanja navzdol razmerja med povečanjem posojil nebančnemu sektorju pred oslabitvami in povečanjem vlog nebančnega sektorja.

Solventnost bank, merjena s količnikom kapitalske ustreznosti in kapitalske ustreznosti prvega reda, se je konec preteklega leta močno izboljšala. V postopek dokapitalizacije v obliki državne pomoči je bilo konec preteklega leta vključenih pet bank, kar je vplivalo na zvišanje kapitalske ustreznosti bančnega sistema za 2,1 odstotne točke, na 14,0%. To je precej blizu ravni povprečne vrednosti kapitalske ustreznosti EU, ki pa se še zvišuje. V slovenskem bančnem sistemu lahko pričakujemo nadaljnje zviševanje količnikov kapitalske ustreznosti do realizacije vseh ukrepov prestrukturiranj in predvidenih dokapitalizacij za druge velike banke. Morebitno nadaljnje poslabševanja kakovosti kreditnega portfelja in visoki diskonti knjigovodskih vrednosti prenesenih slabih terjatev na DUTB pa bodo na nasprotni strani vplivali na dodatne odpise in s tem na zniževanje vrednosti količnikov kapitalske ustreznosti. V bančno sanacijo so vključene le nekatere banke, zato je pozornost usmerjena v položaj kapitalsko šibkejših posameznih bank, ki ostajajo bolj izpostavljene tveganju solventnosti, kot to velja za povprečje sistema.

Začeti proces prestrukturiranja in saniranja bančnega sistema je imel vrsto pozitivnih učinkov na poslovanje bank: povečanje kapitalske ustreznosti, zmanjšanje deleža nedonosnih terjatev v portfelju, zniževanje posojilnih in depozitnih obrestnih mer ter izboljšan rezultat poslovanja v prvem četrtletju 2014. Vse to se odraža v ponovni krepitvi zaupanja v domače banke, tudi pri tujih investitorjih. Znižani stroški financiranja bank in višja kapitalska ustreznost so predpogoj za ponovno večje kreditiranje kreditno sposobnih komitentov s kredibilnimi poslovnimi modeli. V nasprotnem primeru bi se vsak poskus razreševanja prezadolženega dela gospodarstva z novimi posojili končal s še višjimi stroški sanacije bank. Ugodno makroekonomsko okolje in optimistične gospodarske napovedi še niso zadosten pogoj za izhod iz krize. Njen nadaljnji razvoj bo močno odvisen od uspešnosti in učinkovitosti potrebnih prilagoditev v bilancah podjetij in bank v smislu zagotavljanja večje stabilnosti virov financiranja. Konsolidacija bančnega sistema ter dovolj obsežno prestrukturiranje nefinančnih družb bosta olajšala zniževanje finančnega vzvoda bank in podjetij ter prispevala k začetku nove kreditne rasti.

dr. Boštjan Jazbec
Guverner

POVZETEK

Z decembrskimi ukrepi za stabilizacijo bančnega sistema so se kazalniki stabilnosti bančnega sistema izboljšali. Delež nedonosnih terjatev v bančnem sistemu se je zmanjšal na 13,4%, kapitalska ustreznost bančnega sistema se je zvišala na 14,0%. Presežna likvidnost v bančnem sistemu se je povečala. Povrnjeno je zaupanje v bančni sistem, ki je posebej močno prizadelo velike domače banke. Potrditev bonitetne ocene države in izboljšanje izgleda kaže povrnjeno zaupanje finančnih trgov v Slovenijo in njen bančni sistem. Toda bančna sanacija še ni zaključena. V bankah je še vedno velik del portfelja slabše kakovosti, ki pomeni potencialno nevarnost za dohodkovni položaj bank. Kljub začasnemu stabiliziranju tveganja refinanciranja se s približevanjem zapadlosti obveznosti do ECB na začetku 2015 to tveganje lahko poveča.

Po prenosu dela slabih terjatev na DUTB se je delež terjatev v zamudi nad 90 dni opazno zmanjšal, na 13,4%. Največji banki in tudi celotni bančni sistem so razbremenjeni velikega dela najmanj kakovostnih terjatev, zlasti do podjetij v stečajnih postopkih, ki so v celotnem obsegu prenosa pomenila dobro polovico. Kakovost naložb se je izrazito izboljšala v skupini velikih domačih bank, nadaljnje izboljšanje se pričakuje po dodatnih prenosih slabih terjatev. Majhne domače banke imajo brez Probanke in Factor banke za polovico manjši delež nedonosnih terjatev, nekje na ravni povprečja sistema. Pri bankah v večinski tuji lasti se delež nedonosnih terjatev ohranja pod 10%, k čemur so prispevali tudi interni procesi razreševanja slabih terjatev.

Z izločitvijo dela slabih terjatev iz dveh bank se je obremenjenost bančnega sistema z največjimi dolžniki znižala. Največjih 50 dolžnikov v zamudi nad 90 dni je pred prenosom na DUTB obsegalo 7,6%, februarja pa slabih 5% bančnih naložb, vendar so njihovi dolgovi razpršeni po celotnem bančnem sistemu. Nadaljnje razreševanje problema slabih terjatev v bankah, hkrati s prestrukturiranjem podjetij bo zato zahtevalo usklajen pristop vseh vpletenih upnikov.

Decembra so banke izrazito povečale obseg oslabitev in rezervacij zaradi ugotovitev lanskega obsežnega pregleda kakovosti terjatev. Pokritost nedonosnih terjatev bank z oslabitvami se je tako ob koncu leta izrazito izboljšala, s 43% ob koncu 2012 na 57% decembra 2013 in februarja letos.

Obsežne oslabitve ob koncu leta so bile glavni razlog za izjemne izgube bančnega sistema v lanskem letu, 3,4 mrd EUR. K slabšim rezultatom bank je prispevalo tudi upadanje neto obrestnih prihodkov, predvsem zaradi še naprej usihajoče kreditne aktivnosti. Zaradi znižanja kreditnega tveganja in velikega obsega oslabitev, ki je delno izhajal iz ugotovitev skrbnega pregleda portfelja pod konservativnimi pogoji, je mogoče pričakovati manjši pritisk na dobičkonosnost bank v letošnjem letu oziroma manjšo izpostavljenost dohodkovnemu tveganju. V prvih treh mesecih so banke realizirale pozitivno rast neto obrestnih prihodkov, pozitiven rezultat poslovanja in višjo neto obrestno maržo. Kljub temu ostaja neto obrestna marža nižja v primerjavi z maržami držav v regiji.

Na manjše dohodkovno tveganje in tudi višjo obrestno maržo bodo ugodno vplivali močan trend nižanja pasivnih obrestnih mer ter obeti za povečanje povpraševanja po posojilih ob pozitivnih makroekonomskih napovedi za leto 2014. Na prehodu v leto 2014 so medletne rasti posojil globoko negativne, zlasti v sektorju podjetij, kjer se v 30-odstotnem medletnem padcu izražajo usihanje kreditne aktivnosti ter tudi učinki prenosa terjatev na DUTB, dodatnih slabitev in ukinjanja poslovanja dveh majhnih bank. Na ponudbeni strani so z dokapitalizacijami bank in saniranjem portfeljev bank sproščene kapacitete za ponovno kreditiranje predvsem zdravih delov gospodarstva.

Delež zamud nad 90 dni v razvrščenih terjatvah bank po skupinah bank v odstotkih

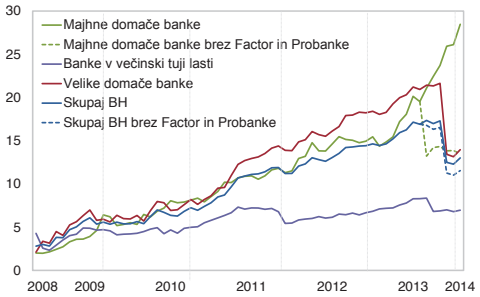

Število bank, izpostavljenih do 50 največjih dolžnikov, z zamudami nad 90 dni, februar 2014

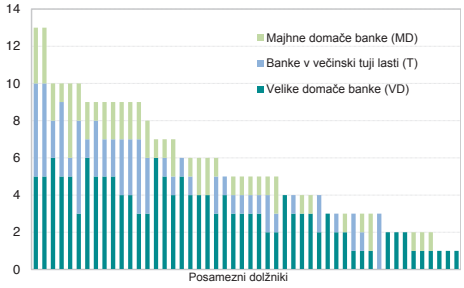

Poraba bruto dohodka bank v odstotkih

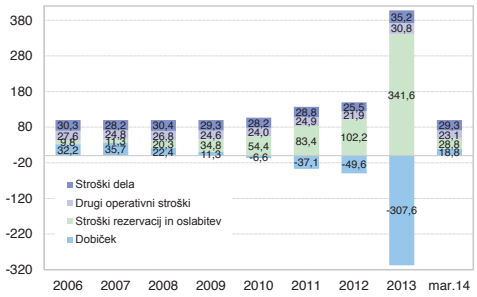

Medletna rast posojil po sektorjih v odstotkih

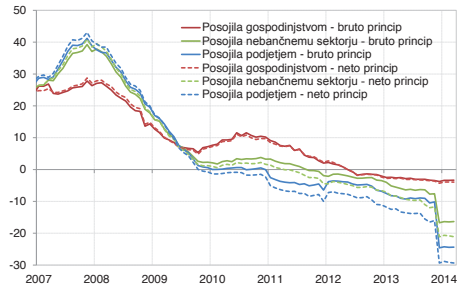

Razmerje med dolžniškim in lastniškim financiranjem podjetij, kot ključna omejitev za financiranje podjetij pri bankah, se je lani dodatno znižalo na 123%. Tok dolžniškega financiranja podjetij je bil tudi lani negativen. Podjetja so se razdolževala pri bankah in tudi tudi pri medpodjetniškem financiranju. Omejena likvidnost in plačilna nesposobnost sta podjetja odvrnili od kreditiranja dobaviteljev in kupcev. Z nadaljnjim razdolževanjem gospodarstva samo z odplačevanjem dolgov in brez novih finančnih virov lahko podjetja zamudijo priložnost za rast. Izvozni del gospodarstva je povečeval financiranje v tujini, ki je doseglo 24% vseh posojil podjetjem, kar je več kot v letu 2004.

Razdolževanje podjetij je prisotno v večini dejavnosti, pri tem pa je raven zadolženosti opazno nižja pri podjetjih, ki dosegajo pozitivne prihodke iz poslovanja. Pojavlja se velika koncentracija zadolženosti pri majhnem številu podjetij, prav tako je visoka koncentracija podjetij z majhno sposobnostjo odplačevanja dolga, izraženega z razmerjem neto finančni dolg/EBITDA.

Povpraševanje gospodinjstev po posojilih je ob stagnaciji razpoložljivega dohodka in padcu potrošnje majhno. Stanovanjska posojila so sicer v vseh letih po izbruhu krize ohranjala pozitivno, čeprav upadajočo dinamiko. Kljub visoki rasti zadolževanja tudi v letih po izbruhu krize se zadolženost gospodinjstev ohranja na vzdržni ravni, pri 34% BDP. Zaradi zmanjšane potrošnje in povečanega varčevanja so se lani povečala neto razpoložljiva sredstva gospodinjstev, ki so na razpolago drugim sektorjem. Ob letošnjih nizkih obetih za rast zasebne potrošnje ni mogoče pričakovati večjega oživljanja povpraševanja po posojilih gospodinjstev, ki je odvisno tudi od premikov na nepremičninskem trgu.

Uspešno začeta sanacija bančnega sistema je pozitivno vplivala na povečanje zaupanja v velike domače banke, pri katerih se po dveh letih odliva k drugim skupinam bank, letos ponovno povečujejo vloge gospodinjstev. Priliv je tudi na ravni celotnega bančnega sistema, ki se kljub občasnim nihajem ob izrednih lanskoletnih dogodkih ni soočil z večjimi odlivi vlog prebivalstva.

Financiranje bank bolj kot v preteklih letih temelji na vlogah gospodinjstev oziroma celotnega nebančnega sektorja. V strukturi financiranja bank so vloge dosegle 57,9%, za 14,3 odstotne točke več kot ob koncu 2008. Odplačevanje virov, pridobljenih na grosističnih trgih, se je lani še pospešilo, kar je močno zmanjšalo odvisnost bank od finančnih trgov. Od oktobra 2008 so banke neto odplačale za 11,4 mrd EUR grosističnih virov oziroma za dve tretjini, samo lani za skoraj 30%. Tveganje refinanciranja, ki je v preteklih letih pomenilo enega največjih tveganj za bančni sistem, je zdaj manjše, zlasti v velikih domačih bankah. Banke bodo ponovno močno izpostavljene bremenu refinanciranja v prvem četrtletju 2015, ko jim zapade za 2,6 mrd EUR dolgoročnih obveznosti pri Evrosistemu.

Razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja (LTD), kot kazalnika vzdržnosti financiranja bank, se je ob krčenju kreditne aktivnosti, vztrajno zniževalo, s 162% na začetku krize na 103% marca letos. Zaradi večjega osredotočanja bank iz vseh skupin na lokalne vire financiranja se zmanjšujejo razlike v strukturi njihovih virov financiranja ter med njimi prihaja do približevanja razmerja med posojili in depoziti (LTD). Nadaljnje hitro zniževanje tega razmerja lahko negativno vpliva na količnike strukturne likvidnosti bank in na dostop podjetij do

Finančni vzvod po dejavnostih v odstotkih

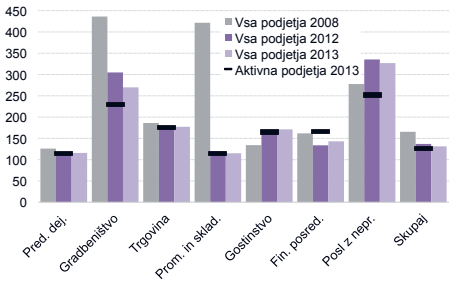

Neto finančni dolg/EBITDA po velikosti podjetij, distribucija kazalnika

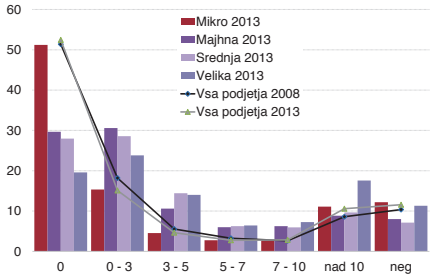

Struktura spremembe stanj vlog gospodinjstev glede na skupine bank v odstotkih

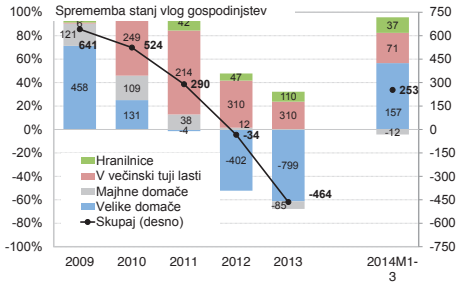

Struktura virov financiranja bank v odstotkih

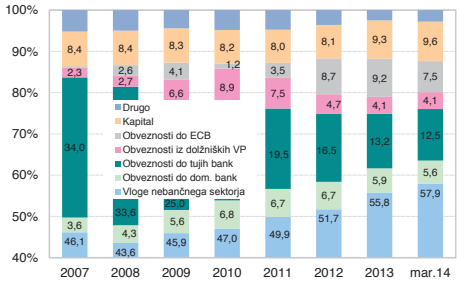

Razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja po skupinah bank v odstotkih

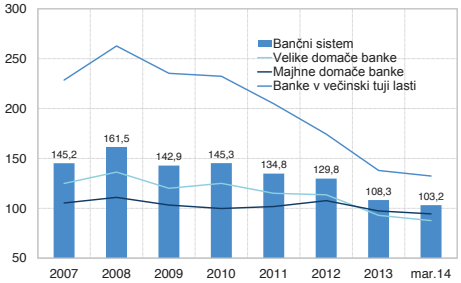

likvidnosti s povratnim vplivom na poslabšanje kreditnega portfelja. Zaradi upočasnjevanja dinamike zniževanja LTD Banka Slovenije v letu 2014 uvaja nov instrument, s katerim zahteva višje količnike likvidnosti od bank, ki kljub prirastu vlog krčijo kreditiranje nebančnega sektorja.

Likvidnostni položaj slovenskih bank se je lani izboljšal: najprej zaradi previdnostnega kopičenja likvidnosti pred objavo rezultatov stresnih testov, nato dodatno zaradi izvedenih dokapitalizacij in prejetih obveznic države po prenosu terjatev na DUTB. Izboljšano likvidnost banke plasirajo prek tedenskih vezanih depozitov k Evrosistemu, z njo delno predčasno odplačujejo sredstva 3-letne operacije dolgoročnega refinanciranja ali kupujejo manj tvegane vrednostne papirje. Do zdaj so banke odplačale 29% tega dolga, kar je povečalo razpoložljivost prostega sklada finančnega premoženja za zastavo pri Evrosistemu. Zmanjšanje zahtevane donosnosti na državne vrednostne papirje je zmanjšalo likvidnostno tveganje, ki so mu bile banke izpostavljene zaradi velikega deleža teh papirjev v skladu finančnega premoženja, primernega za financiranje pri ECB. Ugodna likvidnost bank se kaže tudi v ohranjanju neto upniškega položaja na nezavarovanem denarnem trgu evroobmočja, medtem ko posojanje na slovenskem medbančnem trgu usiha.

Kapitalska ustreznost bank se je ob koncu leta izrazito povečala, na 14,0%. Poleg dokapitalizacije s strani države so k večji kapitalski ustreznosti prispevale manjše kapitalske zahteve, tako zaradi izločitve dela slabih terjatev iz bančnega sistema kot tudi zaradi krčenja kreditne aktivnosti. Decembrski ukrepi so se odrazili predvsem pri povečanju kapitalske ustreznosti velikih domačih bank, medtem ko ostajajo majhne banke kapitalsko šibkejše. Količniki kapitalske ustreznosti slovenskega bančnega sistema so se v povprečju sistema približali povprečju držav EU, za njimi pa zaostajajo predvsem zaradi večjih kapitalskih zahtev, kot posledica višjih uteži tveganosti. Slovenske banke izpolnjujejo kapitalske zahteve z najkakovostnejšimi oblikami kapitala, zato pri kazalniku KU T1 s 13,3% oziroma 12,9% na konsolidirani osnovi zaostajajo za 0,2 odstotne točke za povprečjem EU.

Na trgu nepremičnin je tudi lani prevladoval nizek promet ob nadaljnjem upadanju cen. Cene stanovanjskih nepremičnin so se lani znižale še za 4,3%, s padcem v Ljubljani in rahlim povišanjem v preostali Sloveniji. Čeprav so cene stanovanjskih nepremičnin od vrha v letu 2008 nižje že za 20%, cene poslovnih nepremičnin pa za 25%, je povpraševanje po njih majhno, delno zaradi pričakovanj o nadaljnjem zniževanju cen, delno pa zaradi nizke kupne moči gospodinjstev in nezadostne likvidnosti podjetij. Zaradi majhne likvidnosti sta otežena prodaja zaseženih nepremičnin iz kreditnih razmerij in unovčevanje zavarovanj, kar ponovno povečuje obete o nadaljnjih padcih cen. V nasprotno smer, k dvigu cen, pa prispeva donos na naložbene nepremičnine, ki se vztrajno veča. Oddajanje nepremičnin v lasti bank bi ob hkratnem izboljšanju zakonodaje na tem področju prispevalo k izboljšanemu delovanju trga najemnih stanovanj. Ponudba stanovanj je majhna, bruto investicije v stanovanja so lani dosegle le 2,6% BDP v primerjavi s 4,6% z vrha v letu 2008.

Napovedana privatizacija 15 podjetij v večinski ali delni državni lasti je dvignila tečaje teh družb in posledično celotnega delniškega trga. Na promet z delnicami to ni močneje vplivalo, nerezidenti so vlaganja v delniške

Količnik likvidnosti prvega razreda po skupinah bank

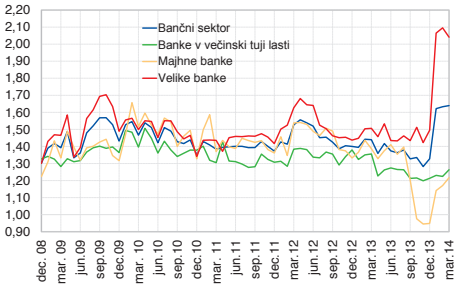

Terjatve, obveznosti in neto pozicija do Evrosistema v mio EUR

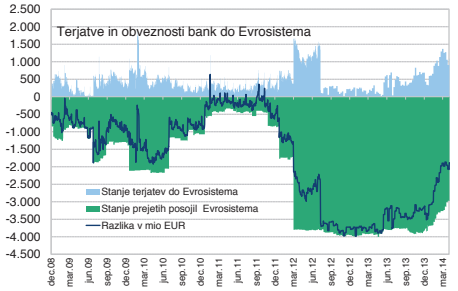

Kapitalska ustreznost temeljnega kapitala v primerjavi z evroobmočjem, na konsolidirani osnovi

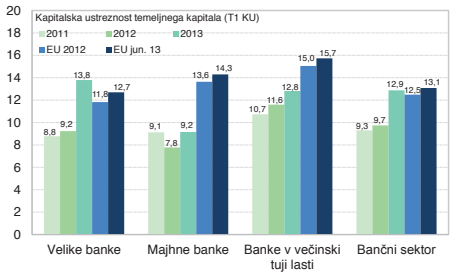

Ključna tveganja in pričakovanja glede njihovega nadaljnjega razvoja

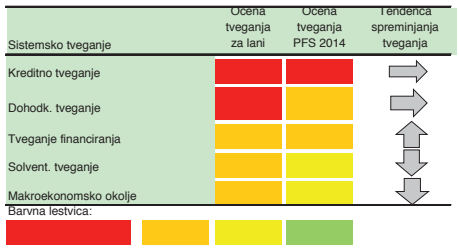

Indeks cen rabljenih in novih stanovanj (2010 = 100)

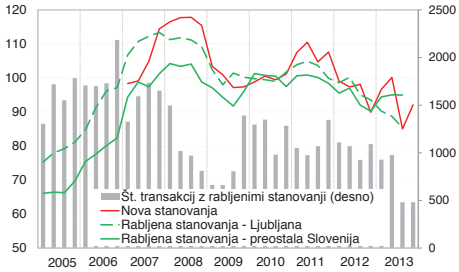

naložbe lani celo zmanjšali. Nelikvidnost trga se kaže v visoki koncentraciji prometa, saj se le s petimi delnicami opravijo štiri petine celotnega prometa. Možnosti podjetij za financiranje z alternativnimi viri na kapitalskih trgih so posledično zelo omejene. Komercialni zapisi kot oblika neposrednega zadolževanja na kratkoročnem denarnem trgu so lani naraščali, vendar s 193 mio EUR dosegajo le 1,2% borznega prometa. Slovenska podjetja se na tujih kapitalskih trgih zaradi majhne prepoznavnosti in prevelike zadolženosti ne pojavljajo z izdajami obveznic. Nekatera podjetja so se zaradi nelikvidnosti domačega trga že odločila za vzporedne kotacije delnic na tujih borzah.

Rezidenti so lani močno povečali naložbe na tujih kapitalskih trgih in hkrati nadaljevali neto umik iz vzajemnih skladov, kljub pozitivni rasti VEP. Gospodinjstva se zaradi izgube zaupanja in tudi zaradi manjše kupne moči vztrajno umikajo iz naložb v vzajemne sklade, v katerih imajo povprečno 900 EUR na prebivalca. Primerljiv podatek za evroobmočje, brez Luksemburga in Irske, znaša 12.000 EUR.

Poslovanje lizinških podjetij se krči, lani za 15%. Kljub nekoliko večjem obsegu kot v letu 2012 dosegajo novoodobreni posli le tretjino novih poslov iz leta 2007. Lizinška podjetja se umikajo predvsem z nepremičninskega trga, kjer se je obseg poslov skrčil za četrtino. Kljub temu je vpetost slovenskih lizinških podjetij v nepremičninske posle v primerjavi z evropskim povprečjem še vedno visoka, kar ob manjši likvidnosti nepremičninskega trga zavira hitrejše okrevanje lizinške dejavnosti v Sloveniji. Dve tretjini lizinških naložb obsegajo posli z nefinančnimi podjetji. Ob majhnem povpraševanju se lizinška dejavnost srečuje z nadaljnjim slabšanjem kakovosti naložb in nižjim vrednotenjem premoženja. Delež terjatev v zamudi nad 90 dni se povečuje in je do konca leta 2013 dosegel 9,5%.

Zavarovalniški sektor se je zaradi gospodarske krize v večjem delu leta 2013 tudi lani soočal z manjšim obsegom zbranih bruto premij, pri zavarovalnicah za 2,6% in pri pozavarovalnicah za 11,2%. Zavarovalnice so poslovale z manjšim čistim dobičkom in manjšo donosnostjo kapitala. Na njihovo dobičkonosnost negativno vpliva nadaljevanje obdobja nizkih obrestnih mer, ki povečuje tveganje doseganja zajamčenega donosa pri določenih produktih. Poslovni rezultat zavarovalnic je bil tudi pod vplivom ukrepov za krepitev bančnega sistema, ki so z odpisi in slabitvami podrejenih obveznic in lastniških instrumentov povzročili znižanje bilančne vsote zavarovalnic in povišali finančne odhodke. Škodni rezultat se je poslabšal pri skoraj vseh vrstah zavarovanj. Življenjska zavarovanja ohranjajo delež v strukturi zbranih premij zavarovalnic, vendar se znižuje naložbeno življenjsko zavarovanje zaradi manjše naklonjenosti prebivalstva k tveganju po letu 2008.

Naložbe zavarovalnic se spreminjajo v smeri zniževanja depozitov pri domačih bankah, lani za 26%, tako zaradi majhnih donosov ob padanju depozitnih obrestnih mer kot zaradi omajanega zaupanja v bančni sektor. Močno se povečuje delež naložb v tujino, ki se je konec 2013 približal polovici, ter naložb v tuje vzajemne sklade, iz katerih je lani zavarovalniški sektor realiziral pozitivno prevrednotenje.

Neto naložbe nerezidentov v Slovenijo v mio EUR

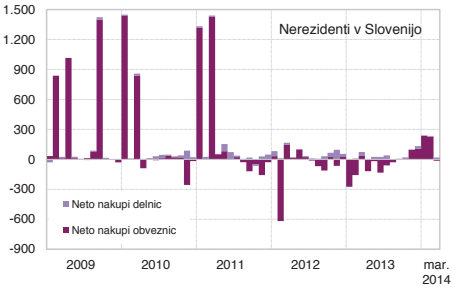

Sredstva investicijskih skladov na prebivalca, primerjava z evroobmočjem, v tisoč EUR

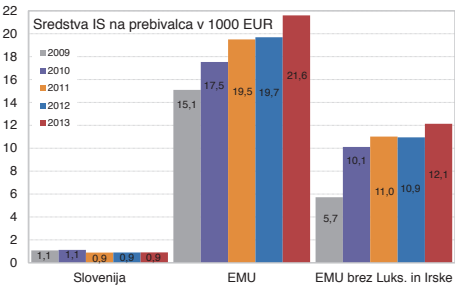

Obseg novoodobrenih lizinških poslov v mio EUR in delež lizinga nepremičnin v odstotkih

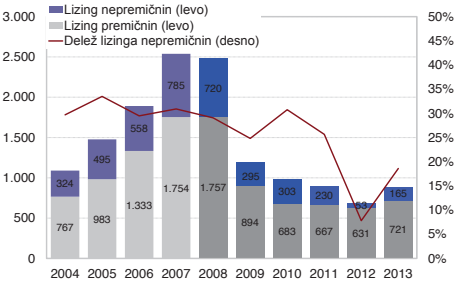

Zbrana bruto premija po posameznih vrstah zavarovanj v mio EUR in letna rast v odstotkih

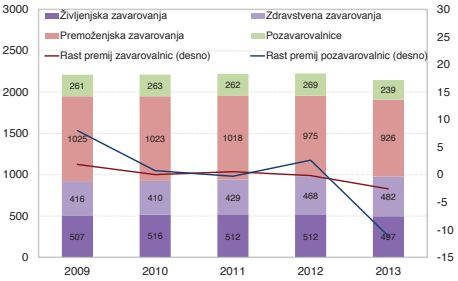

Delež tujih naložb v vseh naložbah zavarovalniškega sektorja v odstotkih

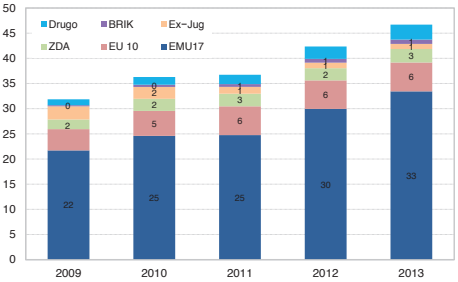

1 MAKROEKONOMSKA GIBANJA

1.1 Mednarodno okolje

Leta 2014 se pričakuje okrevanje gospodarstva Evropske unije, kar bo pozitivno vplivalo na domače gospodarstvo.

V drugi polovici leta 2013 so se makroekonomske razmere v glavnih trgovinskih partnericah in tudi pomembnejših svetovnih ekonomijah izboljšale.[1] Po napovedih Evropske komisije in drugih pomembnejših mednarodnih institucij se bo gospodarska aktivnost letos in prihodnje leto v glavnih trgovinskih partnericah Slovenije postopno krepila. To ima pozitiven vpliv na okrevanje domačega gospodarstva in zmanjšuje vpliv zunanjih ekonomskih dejavnikov na povečanje sistemskih tveganj v domačem finančnem sektorju.

V evroobmočju se je okrevanje gospodarske aktivnosti začelo v drugi polovici leta 2013. BDP se je v celotnem letu 2013 znižal za 0,4%. Za leto 2014 pa Evropska komisija napoveduje 1,2-odstotno rast BDP, ki je posledica okrevanja domačega in zunanjega povpraševanja. Zunanje povpraševanje je pod ugodnim vplivom postopnega okrevanja svetovnega gospodarstva, medtem ko se v domačem okolju izboljšuje zaupanje, kar pozitivno vpliva na gibanje investicij. Kazalnik gospodarske klime v evroobmočju narašča predvsem od druge polovice leta 2013. V evroobmočju naj bi se postopno izboljšal tudi dostop do virov financiranja, domače povpraševanje pa naj bi spodbujale tudi manj restriktivne fiskalne politike. Vendar med posameznimi članicami obstajajo precejšnje razlike, prav tako tudi med različno velikimi gospodarskimi družbami. Zasebna potrošnja naj bi se izboljšala kot posledica manjšega izboljšanja razmer na trgu dela. Stopnja brezposelnosti se je v evroobmočju z začetkom leta 2013 stabilizirala blizu 12%. Glede na zadnje napovedi se je povečala negotovost v zunanjem okolju, predvsem na trgih v razvoju, izstopata Rusija in v manjšem obsegu Kitajska.

Tabela 1.1: Spomladanska napoved 2014 Evropske komisije za nekatere glavne makroekonomske kazalnike za glavne trgovinske partnerice Slovenije in nekatere druge države

	Realni BDP				Stopnja brezposelnosti				Inflacija			
	2012	2013	2014*	2015*	2012	2013	2014*	2015*	2012	2013	2014*	2015*
EU	-0,4	0,1	1,6	2,0	10,4	10,8	10,5	10,1	2,6	1,5	1,0	1,5
Evroobmočje	-0,7	-0,4	1,2	1,7	11,3	12,0	11,8	11,4	2,5	1,3	0,8	1,2
Nemčija	0,7	0,4	1,8	2,0	5,5	5,3	5,1	5,1	2,1	1,6	1,1	1,4
Italija	-2,4	-1,9	0,6	1,2	10,7	12,2	12,8	12,5	3,3	1,3	0,7	1,2
Avstrija	0,9	0,4	1,6	1,8	4,3	4,9	4,8	4,7	2,6	2,1	1,6	1,7
Francija	0,0	0,2	1,0	1,5	9,8	10,3	10,4	10,2	2,2	1,0	1,0	1,1
Hrvaška	-1,9	-1,0	-0,6	0,7	15,9	17,2	18,0	18,0	3,4	2,3	0,8	1,2
USA	2,8	1,9	2,8	3,2	8,1	7,4	6,4	5,9	2,1	1,5	1,7	1,9
Kitajska	7,7	7,7	7,2	7,0	-	-	-	-	2,6	2,6	2,4	2,4
Rusija	3,4	1,3	1,0	2,0	-	-	-	-	-	-	-	-
Slovenija	-2,5	-1,1	0,8	1,4	8,9	10,1	10,1	9,8	2,8	1,9	0,7	1,2

Opomba: Napovedi Evropske komisije so pobarvane sivo.
Vir: Evropska komisija

Nizka inflacija lahko neugodno vpliva na proces razdolževanja.

Inflacija v evroobmočju se je v zadnjem četrtletju 2013 znižala pod 1%, kot posledica nižjih cen surovin, apreciacije evra in tudi nižje ekonomske aktivnosti. Daljše obdobje ohranjanja razmer nizke inflacije vpliva na realno vrednost zasebnega in javnega dolga ter na višje realne obrestne mere. To lahko neugodno vpliva na proces razdolževanja ter celo na investicije in potrošnjo. Nizka inflacija se ohranja tudi v Sloveniji in lahko podobno neugodno vpliva na gospodarstvo. Čeprav nizka inflacija pomeni določeno tveganje, se pričakuje, da se bo s krepitvijo gospodarskega okrevanja to tveganje zmanjševalo.

Premije za tveganje perifernih držav in Slovenije so se leta 2014 zniževale.

Vztrajanje centralnih bank pri nizkih ključnih obrestnih merah vpliva na zmanjševanje pritiskov na donosnosti državnih obveznic. Razmiki znotraj evroobmočja so se na začetku leta 2014 nadalje zmanjševali. Investitorji so se v okolju nizkih obrestnih mer odločali tudi za obveznice ranljivejših držav članic. Na zniževanje premij za tveganje so vplivale tudi ugodnejše razmere na mednarodnih finančnih trgih.

[1] Leta 2013 je bil najpomembnejši izvozni trg Slovenije Evropska unija, kamor je izvozila tri četrtine blaga. Med posameznimi državami so izstopale: Nemčija (20,6% celotnega izvoza), Italija (11,5%), Avstrija (8,5%), Francija (5,4%) in Hrvaška (6,6%). Sledi Rusija s 4,7% celotnega slovenskega izvoza iz leta 2013.

Slika 1.1: Medletne rasti četrtletnega BDP (levo) in stopnja brezposelnosti (desno) v odstotkih v glavnih trgovinskih partnericah Slovenije

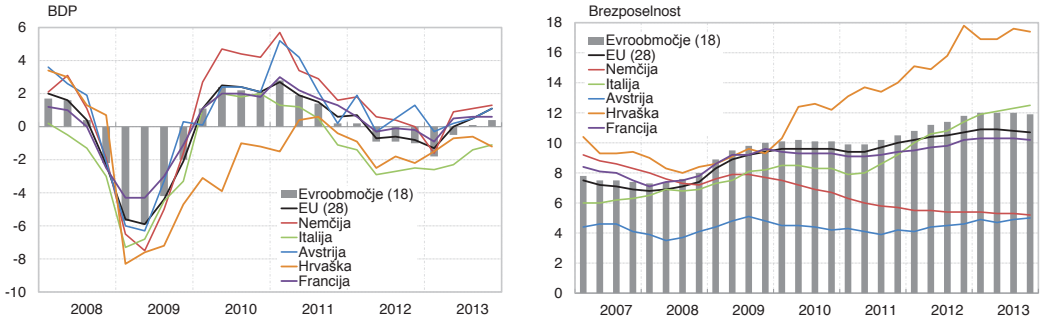

Opomba: Podatki za BDP niso prilagojeni za sezonsko komponento.
Vir: Eurostat

V evroobmočju je kreditna rast gospodinjstvom in nefinančnim družbam še vedno negativna.

Okrevanje evroobmočja je bilo do zdaj večinoma omogočeno z notranjim financiranjem podjetij ali z izdajami njihovih dolžniških vrednostnih papirjev, ne pa z bančnimi viri. Banke evroobmočja so leta 2013 izboljšale svojo kapitalsko ustreznost in se preusmerile k stabilnejšim virom financiranja. S finančno krizo je medbančni trg postal zelo plitek zaradi nenaklonjenosti tveganju investitorjev (bank posojilodajalk) in kopičenja varnostnih likvidnostnih rezerv finančnih institucij. Banke povečujejo delež vlog med viri tudi s tem, da zmanjšujejo odvisnost od grosističnih virov.

Investitorji so previdni in delnice bank v povprečju še vedno vrednotijo pod knjižno vrednostjo. To je predvsem problem v državah, ki se soočajo s kombinacijo slabše kakovosti kreditnega portfelja, težjim dostopom do srednje- in dolgoročnega financiranja bančnega sektorja, visoko zadolženostjo zasebnega sektorja, visoko brezposelnostjo in omejeno gospodarsko rastjo. Na bančnem trgu evroobmočja obstaja precejšnja segmentacija, ki se kaže tudi v različnih gibanjih kreditne rasti in bančnih obrestnih mer.

Slika 1.2: Donosnosti 10-letnih državnih obveznic (levo) in letne rasti posojil nefinančnim družbam (desno) v odstotkih v glavnih trgovinskih partnericah Slovenije

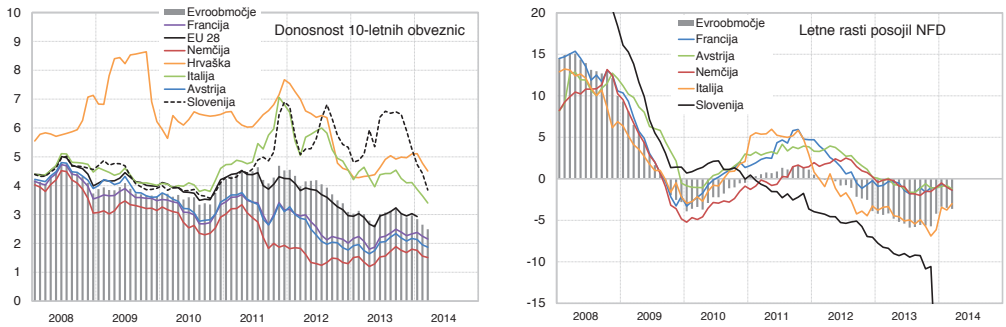

Vir: Eurostat, ECB

Podjetja evroobmočja imajo začasno tekočo neto pozitivno finančno pozicijo.

Šibko bančno financiranje v evroobmočju je kljub počasnemu okrevanju gospodarstva posledica dejavnikov ponudbe in tudi povpraševanja. Šibko povpraševanje po posojilih je delno lahko pojasnjeno, s tem da obseg bančnih posojil podjetjem z določenim zamikom sledi poslovnemu ciklu in ima notranje financiranje v prvem obdobju finančnega okrevanja pomembnejšo vlogo. Vendar je okrevanje hitrejše in širše, če je sočasno s kreditno rastjo. Pomembna dejavnika za šibko kreditiranje v evroobmoču sta tudi visoka zadolženost podjetniškega sektorja in s tem potreba po razdolževanju podjetij ter čiščenje bilanc bančnega sektorja. Če imajo banke velik delež nedonosnih terjatev, so manj naklonjene posojanju in imajo višje obrestne mere, ker izgube na posojilih spodjedajo njihov kapital, kar je značilno tudi za Slovenijo. Od leta 2009 je gospodarstvo evroobmočja manj odvisno od bančnega financiranja, kar je opazno iz zniževanja razmerja med bančnimi posojili in BDP, ter veliko bolj sloni na notranjem financiranju, financiranju prek kapitalskih trgov, trgovinskih kreditov, medpodjetniških posojil ali posojili prek nebančnih institucij. Z ekonomsko krizo se je zato predvsem v ranljivejših državah, kot je tudi Slovenija, povečalo varčevanje podjetij, zmanjšale pa so se njihove investicije. Evropska komisija pričakuje, da bo rast bančnih posojil pozitivna šele proti koncu leta 2014 in bo zmerna v letu 2015. Glede na pričakovano gospodarsko okrevanje in rast investicij je verjetno, da se bo stopnja notranjega financiranja (razmerje med varčevanjem in investicijami) znižala in bodo imela zato v naslednjih letih podjetja večjo potrebo po zunanjem financiranju.

1.2 Gospodarska gibanja v Sloveniji

Krčenje gospodarske aktivnosti se je leta 2013 nadaljevalo zaradi zmanjševanja potrošnje in investicij.

Leta 2013 se je bruto domači proizvod v Sloveniji zmanjšal za -1,1%. Za leto 2014 se pričakuje pozitivna gospodarska rast, predvsem kot posledica krepitve izvoza in pričakovanj o upočasnitvi zmanjševanja potrošnje.[2] Na krčenje gospodarske aktivnosti je vplivalo zmanjševanje potrošnje in investicij. Potrošnja gospodinjstev je zaradi zmanjševanja kupne moči, visoke brezposelnosti in tudi fiskalne konsolidacije še naprej omejena. Negativni prispevek investicij h gibanju BDP je posledica omejenega povpraševanja, visoke zadolženosti podjetij in omejenih virov financiranja. V zadnjem četrtletju 2013 so investicije vplivale na rast BDP, predvsem investicije v zgradbe in objekte kot posledica gradnje inženirskih objektov. Nekoliko so se povečale tudi investicije v opremo in stroje, kar nakazuje postopno oživljanje investicijske aktivnosti podjetij. Izvozni sektor ostaja najbolj prilagodljiv. Industrija je pri iskanju tujih izvoznih trgov najbolj aktivna, okoli 60% čistih prihodkov od prodaje ustvari na tujih trgih, in ohranja pozitivno rast dodane vrednosti.

Slika 1.3: Medletne rasti BDP v % in prispevki komponent trošenja k rasti BDP v odstotnih točkah (levo) ter medletne rasti dodane vrednosti po dejavnostih v stalnih cenah v odstotkih (desno)

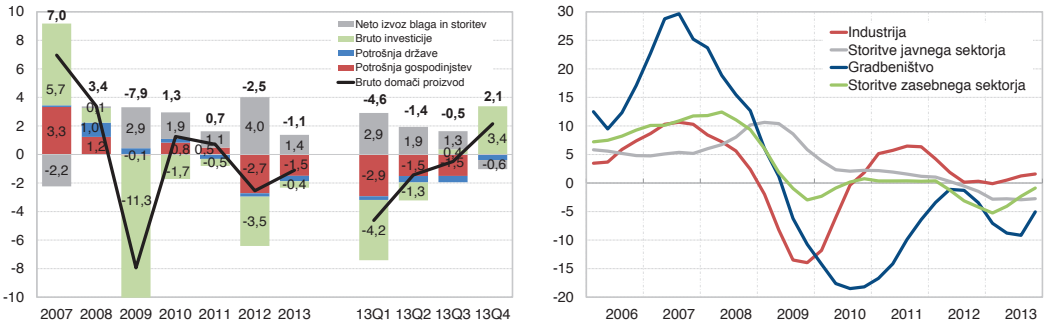

Opomba: Četrtletne rasti za leto 2013 so izračunane glede na isto četrtletje predhodnega leta.
Vir: SURS

Za leto 2014 je napovedana 0,6-odstotna gospodarska rast.

Rast BDP v zadnjem četrtletju 2013 je vplivala na visok prenos rasti v napovedi, ki kažejo na okrevanje in pozitivno gospodarsko rast že leta 2014. Na gospodarsko rast leta 2014 bo vplivalo hitrejše okrevanje tujega povpraševanja in umirjanje razmer na trgu dela. Na pozitivna gospodarska gibanja leta 2014 bosta vplivala začeta sanacija bančnega sistema in s tem izboljšan dostop države do virov financiranja ter hkrati nižja negotovost v gospodarstvu. Še vedno pa ostajata problematična dostop do virov financiranja zadolženega podjetniškega sektorja in potrebna nadaljnja javnofinančna konsolidacija.

Slika 1.4: Stopnja varčevanja v % in delež investicij ter varčevanja v % BDP za Slovenijo (levo) in evroobmočje (desno)

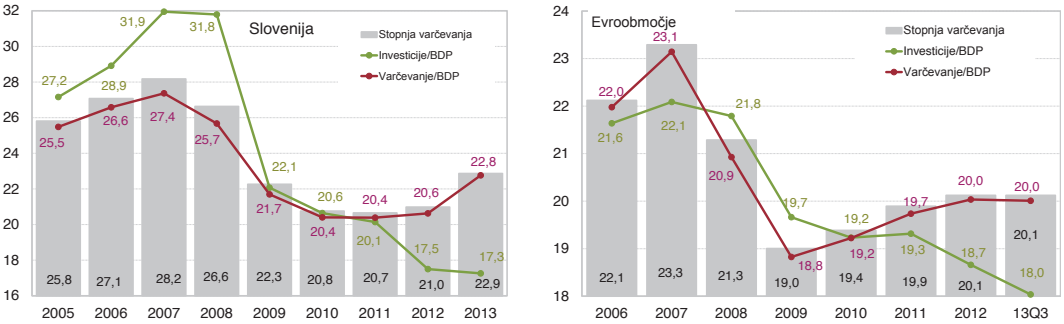

Vir: Banka Slovenije, SURS, ECB, Eurostat

Presežek narodnogospodarskega varčevanja nad investicijami se je leta 2013 povečal na 5,5% BDP.

Slovenija izkazuje presežek tekočega narodnogospodarskega varčevanja nad investicijami že od leta 2011. Leta 2013 se je presežek še dodatno povečal, na 5,5% BDP, in kaže potrebno odplačevanje v preteklosti nakopičenih obveznosti do tujine. Presežek narodnogospodarskih investicij glede na domače varčevanje se je pred letom 2009 financiral s tujimi viri. Toda takratne investicije niso bile dovolj učinkovite, da bi zdaj omogočile odplačevanje oziroma servisiranje takrat pridobljenega dolga. Odplačevanje obveznosti do tujine pomeni manj domačih sredstev za zagon investicij. Do podobnega

[2] Napovedi makroekonomskih spremenljivk so iz Makroekonomskih gibanj in projekcij, april 2014, Banka Slovenije.

gibanja prihaja v celotnem evroobmočju, vendar je razkorak med varčevanjem in investicijami z 2% BDP precej nižji. Slovensko gospodarstvo od leta 2012 glede na povprečje evroobmočja več privarčuje in manj investira v razmerju do BDP. Manjše investiranje v zadnjih letih je posledica čezmernega zadolževanja v preteklosti in tudi drugih dejavnikov v domačem gospodarstvu, kot so omejena potrošnja in omejene investicijske možnosti, še vedno ne dovolj aktiven posojilni trg, prezadolžen podjetniški sektor, nevzdržnost javnih financ.

Slika 1.5: Neto finančna pozicija gospodarskih sektorjev glede na stanja (levo) in letne transakcije (desno) v % BDP

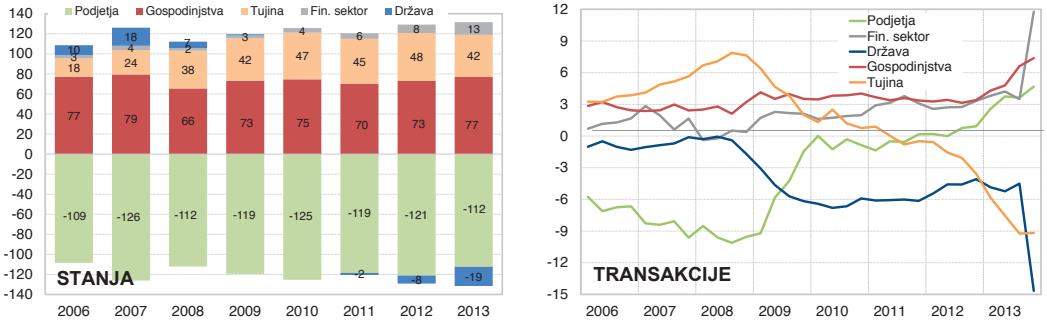

Vir: Banka Slovenije, SURS

Neto posojanje drugim sektorjem je netipična pozicija nefinančnih podjetij.

Neto finančne obveznosti Slovenije do tujine so konec leta 2013 znašale 42% BDP in so bile na ravni iz leta 2009. Najagresivneje se je do tujine razdoleval bančni sektor, medtem ko je država povečevala neto zunanji dolg in s tem tudi neto terjatve do drugih sektorjev. Bančni sektor je proti koncu leta zaradi državnih kapitalskih transeferjev povečal tekoče neto terjatve do drugih sektorjev. Gospodinjstva so povečevala neto pozitivno pozicijo, kar je posledica manjše potrošnje in s tem večjega varčevanja, kljub omejenem razpoložljivem dohodku. Podjetja so začela zniževati neto negativno pozicijo in so z letom 2012 prešla v tekočo neto pozitivno pozicijo, ki so jo leta 2013 še dodatno povečala. To je netipična pozicija za podjetja ter kaže omejene investicijske priložnosti in slabo delujoč posojilni trg oziroma neke vrste varnostno varčevanje podjetij, hkrati pa tudi proces razdolževanja prezadolženega podjetniškega sektorja. Dokler ni pomembnejših novih investicij, tudi ni kreiranja novih delovnih mest, ki bi vzdrževala dohodke gospodinjstev. Gospodinjstva kljub pozitivni neto finančni poziciji omejujejo svojo potrošnjo. Ob koncu leta 2013 je bilo zaznati povečanje investicij podjetij, kar je prispevalo k rasti domače potrošnje.

Tujina

Država povečuje neto zunanji dolg, medtem ko ga bančni sektor še naprej zmanjšuje.

Tudi leta 2013 je imel bančni sektor omejen dostop do virov financiranja na mednarodnih finančnih trgih, kar je vplivalo na dodatno zmanjšanje neto dolga do tujine bančnega sektorja za 2,5 mrd EUR. Neto dolg države do tujine se je leta 2013 povečal za dodatne 4 mrd EUR.[3] Kljub temu se je leta 2013 zaradi zniževanja obveznosti iz naslova Target 2 pozicije neto zunanji dolg Slovenije zmanjšal na 35% BDP oziroma za 1,9 mrd EUR. Podjetja imajo s 24% BDP relativno velik delež neto finančnih obveznosti do tujine, kar kaže omejene možnosti za pridobivanje sredstev doma in težave domačega bančnega sektorja. Z začetkom sanacije bančnega sistema se pričakuje, da bodo podjetja, ki so perspektivnejša, lažje dostopala do virov sredstev. Neto obveznosti do tujine v obliki lastniškega kapitala ostajajo s 5% nizke. Tuj kapital pomeni v danih razmerah, ko je domači kapital precej omejen, zelo pomemben vir svežega kapitala za zagon investicij pri slovenskih podjetjih.

[3] Država je leta 2013 izdala tri obveznice na tujih trgih. Maja je izdala dve obveznici v vrednosti 3,5 mrd USD; desetletno s kuponsko obrestno mero 5,85% in petletno s 4,75% kuponsko obrestno mero; ter novembra triletno s kuponsko obrestno mero 4,7% v vrednosti 1,5 mrd EUR. Februarja letos je država izdala dve obveznici v vrednosti 3,5 mrd USD; petletno s kuponsko obrestno mero 4,125% in desetletno s kuponsko obrestno mero 5,25%. Na začetku aprila 2014 je država izdala še dve obveznici v vrednosti 2 mrd EUR na evrskem trgu; triinpolletno s kuponsko obrestno mero 1,77% in sedemletno s kuponsko obrestno mero 3,08%.

Slika 1.6: Delež neto zunanjega dolga Slovenije in sektorja države, neto plačanih letnih obresti in letnih dohodkov od lastnine v odstotkih BDP

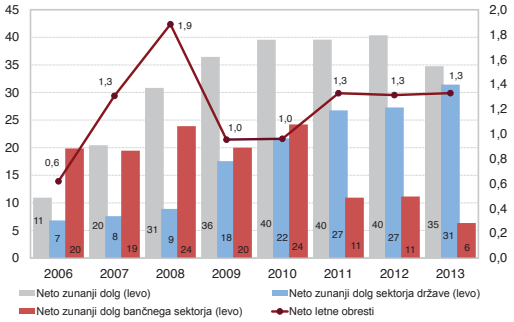

Opomba: Razlika med neto zunanjim dolgom Slovenije in neto finančno pozicijo tujine iz finančnih računov je posledica različnih metodologij. Zunanji dolg med drugim ne vključuje lastniškega kapitala.

Vir: Banka Slovenije, SURS

Slika 1.7: Neto finančna pozicija gospodarskih sektorjev do tujine v % BDP (levo) in neto finančna pozicija do tujine po instrumentih v % BDP (desno)

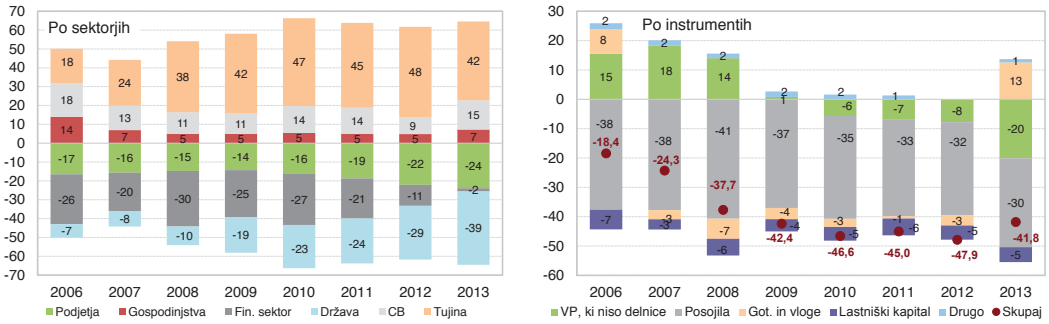

Vir: Banka Slovenije

Država

Slika 1.8: Javni dolg, proračunski primanjkljaj, plačilo obresti in bruto investicije sektorja države v odstotkih BDP

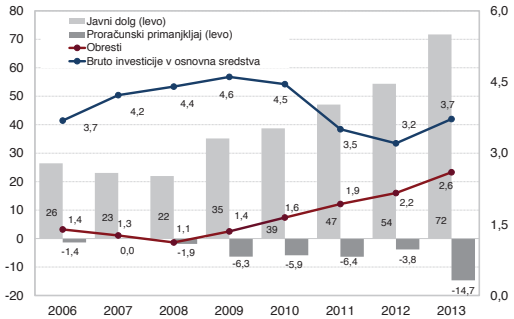

Vir: SURS

Javni dolg sektorja države se je leta 2013, predvsem zaradi stroškov dokapitalizacije bank v vrednosti 3,2 mrd EUR, povečal za 17,3 odstotne točke, na 71,7% BDP. Skupni tekoči primanjkljaj države se je zato povečal na 14,7% BDP in bi brez dodatnih izdatkov zaradi finančne krize leta 2013 znašal 4,4% BDP. Strošek servisiranja dolga države se je leta 2013 zvišal na 2,6% BDP kot posledica zviševanja javnega dolga in tudi visokih zahtevanih donosnosti na izdane slovenske obveznice leta 2013. Leta 2013 je država povečala izdatke za investicije tudi zaradi povečanja črpanja evropskih sredstev, na 3,7% BDP. Po napovedih Statističnega urada RS, pripravljenih v sodelovanju z Ministrstvom za finance in Banko Slovenije, je primanjkljaj države za leto 2014 ocenjen na 4,1% BDP in bruto konsolidiran dolg države na 80,9% BDP.

Javni dolg se je leta 2013 zaradi stroškov dokapitalizacij bank povečal na 71,7% BDP. Povprečje evroobmočja je prek 90%.

Premija za tveganje za državne vrednostne papirje RS

Gibanje zahtevane donosnosti na 10-letne državne obveznice RS je lani in letos izražalo spreminjanje bonitetnih ocen dolgoročnega državnega dolga. Pribitki so se prvič močneje povišali marca in aprila lani, ko so krepko presegali 500 bazičnih točk nad nemškimi

Premije za tveganje za državne vrednostne papirje RS nad nemškimi so lani precej nihale, letos pa so se močno znižale.

primerljivimi obveznicami zaradi špekulacij na finančnih trgih, da bo Slovenija naslednja članica EU, ki bo zaprosila za finančno pomoč. Po uspešno izdani 18-mesečni zakladni menici RS v aprilu je sledilo zmanjšanje razmika. Zahtevana donosnost za 10-letne državne vrednostne papirje RS se je kot posledica padca cen za slovenske državne vrednostne papirje v naslednjih mesecih spet povečevala. Za 10-letne vrednostne papirje je lani jeseni večkrat dosegala visokih 6,7%. Zahtevana donosnost se po objavi rezultatov izvedenih stresnih testov in pregleda kakovosti aktive ter sprejetih ukrepih začetka sanacije največjih bank v domači lasti v decembru lani postopoma spet zmanjšala. V prvih dneh aprila 2014 je znašala 3,4%, premija za tveganje nad primerljivo nemško obveznico pa 180 bazičnih točk.

Slika 1.9: Gibanje pribitkov desetletnih državnih obveznic RS nad primerljivo nemško za Slovenijo in izbrane države v bazičnih točkah (levo) ter gibanje cene zavarovanja dolga (5-letnih CDS-jev) v odstotkih (desno)

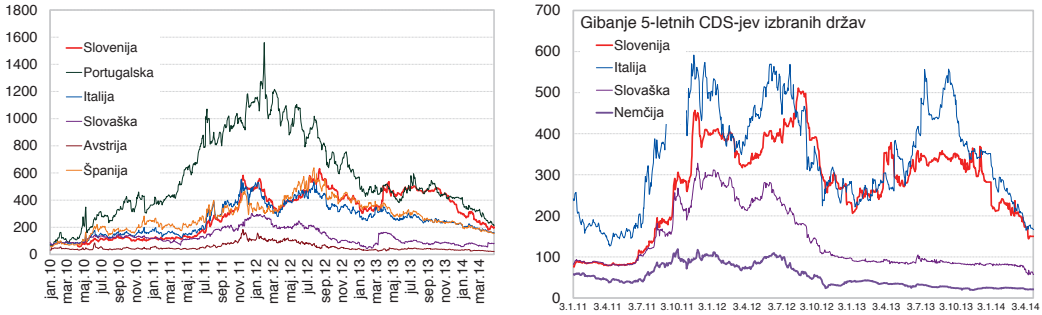

Vir: Bloomberg

2 SEKTOR GOSPODINJSTEV

Povzetek

Zadolženost gospodinjstev ne pomeni večjega sistemskega tveganja za bančni sistem. Čeprav se delež nedonosnih terjatev gospodinjstev povečuje, je ta z okoli 4% bančnih posojil obvladljiv in bistveno manjši kot pri podjetjih. Vloge gospodinjstev so se v prvih dveh mesecih 2014 začele vračati v domač bančni sistem, kar pomeni določeno povrnitev zaupanja v domače banke po začetku sanacijskih postopkov, in zmanjševanje tveganja refinanciranja za banke. Varčevanje in tudi obseg sredstev gospodinjstev, ki je na razpolago drugim sektorjem, se kljub stagnaciji njihovega letnega razpoložljivega dohodka povečujeta, kar je posledica zmanjševanja potrošnje in tudi investicij. Neto razpoložljiva sredstva gospodinjstev, ki so na razpolago drugim sektorjem, so se leta 2013 povečala, kot posledica 3-odstotnega povečanja finančnih sredstev in 2,8-odstotnega znižanja finančnih obveznosti gospodinjstev. Ker se je zmanjšal obseg zadolževanja, se je znižala obremenjenost dohodka gospodinjstev z odplačevanjem bančnih posojil.

2.1 Finančno premoženje gospodinjstev

Razpoložljivi dohodek gospodinjstev je leta 2013 ostal na enaki ravni kot lani.

Leta 2013 je razpoložljivi dohodek gospodinjstev ostal na skoraj enaki ravni kot lani, sredi leta se je zaustavilo zviševanje brezposelnosti in zniževanje plač. Stopnja anketne brezposelnosti se je od konca prvega četrtletja 2013 do konca leta 2013 znižala za 1,5 odstotne točke, na 9,6%. Predvsem v drugi polovici leta se je medletno povečalo število samozaposlenih. Ker se je ustavilo zmanjševanje razpoložljivega dohodka, je bil lanski upad potrošnje gospodinjstev manjši kot preteklo leto. Upad potrošnje ob stagnaciji dohodka je vplival na povečanje varčevanja samega in tudi stopnje varčevanja slovenskih gospodinjstev, ki je bila leta 2013 po štirih letih znova višja od povprečja evroobmočja. Investicijska stopnja slovenskih gospodinjstev se je lani še dodatno znižala. Zmanjševanje investicij gospodinjstev je poleg razmer na trgu dela tudi posledica razmer na trgu nepremičnin. Iz negotovih razmer na nepremičninskem trgu in obnašanja gospodinjstev je mogoče sklepati, da ta pričakujejo še dodatne korekcije cen na trgu nepremičnin, ob dodatni segmentaciji nepremičninskega trga.

Slika 2.1: Razpoložljivi dohodek in izdatki za končno potrošnjo gospodinjstev v mrd EUR in odstotkih (levo) ter varčevanje, investicije in neto posojanje gospodinjstev v mrd EUR (desno)

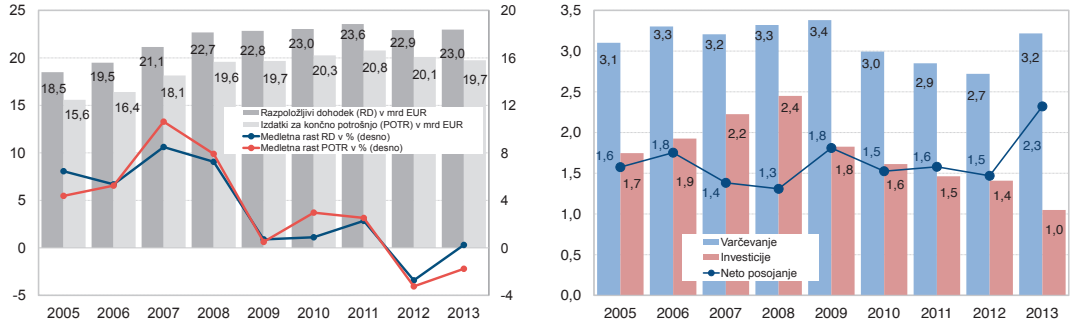

Vir: SURS, Eurostat

Slika 2.2: Stopnja varčevanja in investicijska stopnja gospodinjstev (levo) ter stopnja brezposelnosti (desno) v odstotkih

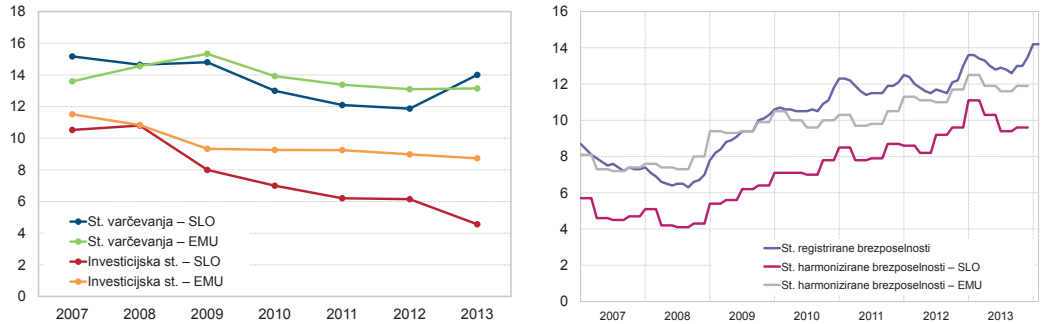

Opomba: Stopnja varčevanja in investicijska stopnja sta izračunani kot delež varčevanja oziroma investicij v razpoložljivem dohodku.
Vir: SURS, Eurostat, ECB

Slovenska gospodinjstva imajo varnostne rezerve predvsem v realnem premoženju.

Neto finančno premoženje slovenskih gospodinjstev je s 77% BDP oziroma 118% letnega razpoložljivega dohodka za polovico manjše od gospodinjstev evroobmočja in kaže manjše finančne varnostne rezerve slovenskih gospodinjstev. Imajo pa slovenska gospodinjstva dvakrat toliko premoženja v stanovanjskih zgradbah, kot imajo finančnega premoženja, medtem ko imajo gospodinjstva evroobmočja v povprečju ravno toliko premoženja v stanovanjskih zgradbah kot finančnega premoženja. Slovenska gospodinjstva se uvrščajo v skupino držav z visoko stopnjo lastništva nepremičnin (80%, povprečje evroobmočja je okoli 60%) in majhnim deležem gospodinjstev, ki ima hipotekarni dolg (6,5%, povprečje evroobmočja je okoli 19,4%; vir: Anketa EU-SILC).

Leta 2013 se je povečal obseg gotovine, s katero razpolagajo slovenska gospodinjstva.

Leta 2013 se je finančno premoženje slovenskih gospodinjstev povečalo za 3%, kar je posledica povečanja gotovine ter v manjšem obsegu zaradi povečanja naložb v vzajemne in pokojninske sklade, življenjska zavarovanja in tudi lastniški kapital, kjer je imelo pomembno vlogo tudi vrednotenje. Vloge ostajajo s 40-odstotnim deležem najpomembnejša oblika finančnega varčevanja slovenskih gospodinjstev, čeprav so se drugo leto zapored zniževale. Podatki iz finančnih računov izkazujejo manjše znižanje vlog, kot kažejo podatki slovenskih bank, saj je šel del vlog v banke v tujino. Struktura finančnega premoženja slovenskih gospodinjstev se razen manjšega znižanja vlog in povečanja gotovine ni bistveno spremenila.

Slika 2.3: Finančna sredstva, obveznosti in neto finančna pozicija v odstotkih BDP (levo) ter struktura finančnega premoženja v odstotkih (desno) gospodinjstev v Sloveniji in EMU

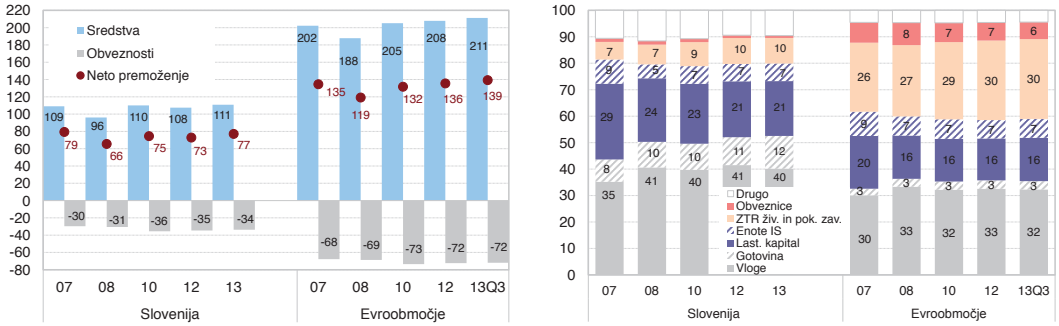

Vir: Banka Slovenije, SURS, ECB

V prvih treh mesecih leta 2014 so se vloge gospodinjstev pri bankah povečale za 253 mio EUR oziroma za 54% lanskega upada.

Leta 2013 so se vloge gospodinjstev pri slovenskih bankah zmanjšale za 3% oziroma dobre 460 mio EUR. Največji odliv vlog je bil pri velikih domačih bankah, in sicer v obdobjih, ko je prišlo tudi do večjih dvigov gotovine. Leta 2013 je bilo za 50% več dvigov bankovcev v vrednosti po 500 EUR kot preteklo leto. Dvigi so bili izraziti predvsem v mesecih od marca do maja, kot posledica povečane negotovosti, kar je bilo povezano z dogodki na Cipru. Naslednje obdobje povečanega obsega gotovine oziroma znižanja vlog v bankah je sledilo jeseni 2013. V prvih treh mesecih 2014 se je 54% znižanja vlog iz leta 2013 vrnilo nazaj v banke, pri čemer so imele največje prilive velike domače banke. Relativno obsežen pritok depozitov nazaj v bančni sistem kaže delno povrnitev zaupanja v domače banke z začetkom sanacije bančnega sistema. V slovenskih bankah je bilo konec leta 2013 za 14,4 mrd EUR vlog gospodinjstev, kar pomeni, da je imel v povprečju prebivalec Slovenije 7.000 EUR vlog pri slovenskih bankah oziroma povprečno slovensko gospodinjstvo okoli 17.700 EUR.[4] Če bi razpolagali z distribucijo bančnih vlog med gospodinjstvi, bi bila mediana precej nižja od povprečja, saj z večjo vrednostjo depozitov razpolaga manjši delež premožnejših gospodinjstev.[5] Na gibanje vlog poleg zaupanja, ki je najpomembnejše, pomembno vplivajo gospodarske razmere v državi, ki določajo gibanje razpoložljivega dohodka, potrošnje in varčevanja gospodinjstev. Poleg tega je gibanje vlog občutljivo tudi na zakonodajo, ki ureja socialne transfere, kot je Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev, ki opredeljuje, katero premoženje se upošteva v izračunu dohodkovnega razreda prosilca, ob tem se ne upošteva vrednosti dolga prosilca.

[4] Po podatkih finančnih računov (upoštevani so tudi depoziti, ki jih imajo gospodinjstva pri tujih bankah) ima povprečni prebivalec evroobmočja 19.500 EUR vlog pri bankah, to je 2,5-krat toliko kot povprečni slovenski prebivalec. Podatek izraža precej večji obseg finančnega premoženja gospodinjstev evroobmočja.

[5] Po podatkih ankete HFCS (Eurosystem Household Finance and Consumption Survey) iz leta 2010, ki se izvaja na zahtevo ECB, je bila mediana vrednosti depozitov (vpoglednih in vezanih) za gospodinjstva evroobmočja 6.100 EUR. Podatki iz ankete za vsa gospodinjstva evroobmočja kažejo, da imajo v najnižjem kvintilu gospodinjstva manj kot 2.000 EUR depozitov, medtem ko imajo gospodinjstva na vrhu distribucije več kot 19.000 EUR depozitov (vir: ECB, The Eurosystem Household Finance and Consumption Survey, Results from the first wave, april 2013).

Slika 2.4: Letne stopnje rasti vlog gospodinjstev (levo) in struktura spremembe stanj vlog gospodinjstev glede na skupine bank (desno) v odstotkih

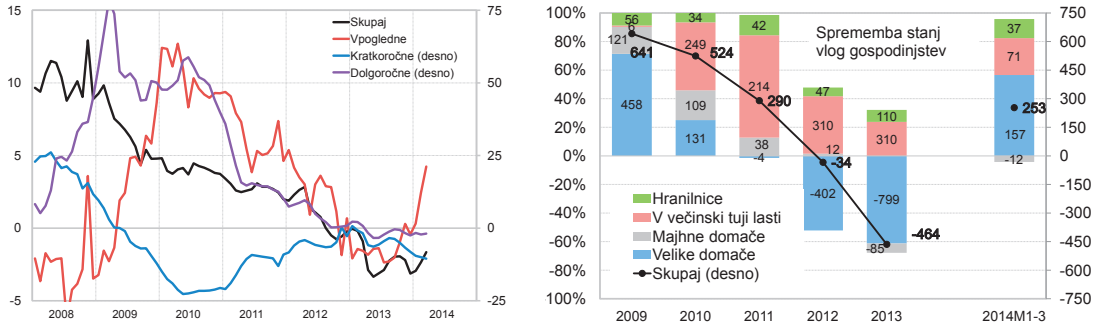

Vir: Banka Slovenije

Večina vlog gospodinjstev ima ročnost do 1 leta.

Struktura ročnosti vlog gospodinjstev ostaja v zadnjem letu nespremenjena. Okoli 30% vlog je vezanih nad 1 letom glede na originalno zapadlost. Zmanjšuje se delež kratkoročnih in povečuje se delež vpoglednih vlog. Struktura vlog glede na preostalo zapadlost kaže, da je delež dolgoročnih vlog okoli 6%, kar kaže, da je večina dolgoročnih vlog vezanih tik nad 1 letom. Za slovenske banke zato predstavlja pomemben dodaten strošek uravnavanje ročnosti pasive in aktive oziroma transformacija kratkoročnih virov v dolgoročna posojila, saj je ponudba virov predvsem kratkoročna.

Slika 2.5: Struktura ročnosti vlog glede na originalno in preostalo zapadlost v odstotkih

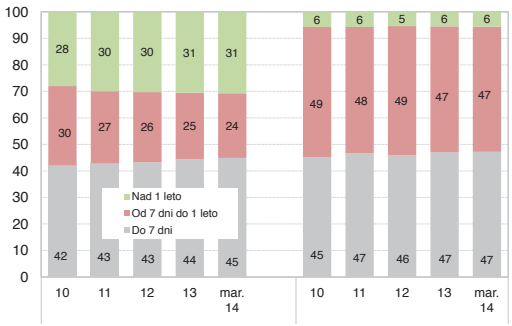

Vir: Banka Slovenije

Obrestne mere za vloge gospodinjstev so se leta 2013 v povprečju znižale za 0,9 odstotne točke.

Povprečne obrestne mere za vloge gospodinjstev so se leta 2013 znižale za 0,9 odstotne točke, v prvih treh mesecih leto pa še za dodatne 0,3 odstotne točke. Najbolj so se znižale obrestne mere z ročnostjo nad 1 letom, v povprečju za 1,3 odstotne točke, na 2,8%, in v prvih treh mesecih 2014 še za dodatne 0,4 odstotne točke. S tem so ostale le še za 0,6 odstotne točke višje od povprečja evroobmočja. Obrestne mere so zniževale vse skupine bank v podobni višini. Obrestne mere bank v večinski domači lasti ostajajo za okoli 0,3 odstotne točke višje od obrestnih mer bank v večinski tuji lasti. Kljub višjim obrestnim meram domačih bank je bil leta 2013 odliv vlog prisoten večinoma pri tej skupini bank, kar kaže velik pomen (ne)zaupanja slovenskih varčevalcev na gibanje vlog. Obrestne mere za vloge do 1 leta so se v Sloveniji lani z 0,8 odstotne točke znižale manj kot v povprečju evroobmočja in bile februarja 2014 z 1,2% še vedno nižje od povprečja evroobmočja.

Slika 2.6: Obrestne mere za vloge gospodinjstev in njihova razpršenost pri slovenskih bankah do 1 leta (levo) in nad 1 letom (desno) v odstotkih

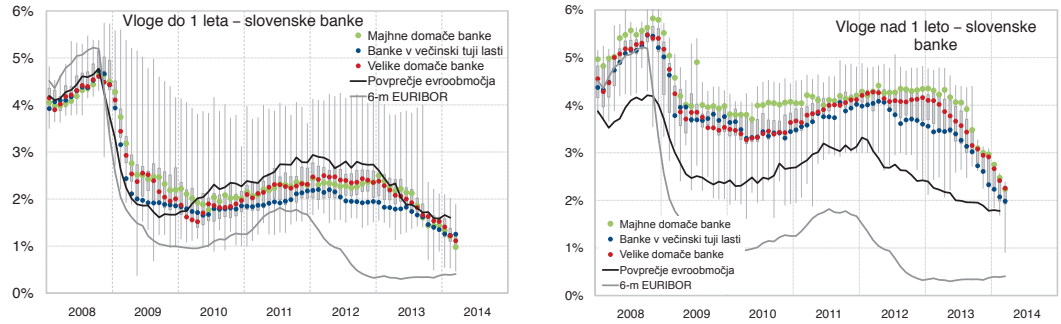

Vir: Banka Slovenije, ECB

2.2 Finančne obveznosti gospodinjstev

Dolg slovenskih gospodinjstev je s 34% BDP med najmanjšimi v evroobmočju.

Finančni dolg slovenskih gospodinjstev je z okoli 34% BDP oziroma 52% razpoložljivega dohodka za polovico manjši od finančnega dolga gospodinjstev evroobmočja. Leta 2013 se je nominalno zmanjšal še za 2,8%. Dolg gospodinjstev do slovenskih bank predstavlja okoli tri četrtine celotnega finančnega dolga slovenskih gospodinjstev. V zamudi nad 90 dni je dobre 4% bančnih posojil slovenskemu prebivalstvu.[6] Delež se je v zadnjem letu do februarja 2014 povečal za 0,5 odstotne točke, kar je povezano z gospodarskimi razmerami v državi, ki vplivajo na omejen razpoložljiv dohodek gospodinjstev in visoko brezposelnost. Kljub manjšemu povečanju deleža nedonosnih terjatev gospodinjstev pa je ta obvladljiv. Obvladljiv delež kaže relativno ostro postavljene kreditne standarde bank za posojila gospodinjstvom, predvsem v primerih zaposlitev za določen čas in samozaposlitev. Delež samozaposlenih v delovno aktivnemu prebivalstvu je bil konec leta 2013 dobrih 12%, delež zaposlitev za določen čas pa 9,6%.

Slika 2.7: Letne stopnje rasti posameznih vrst posojil gospodinjstvom (levo) in struktura sprememb stanj bančnih posojil gospodinjstvom po skupinah bank (desno) v odstotkih

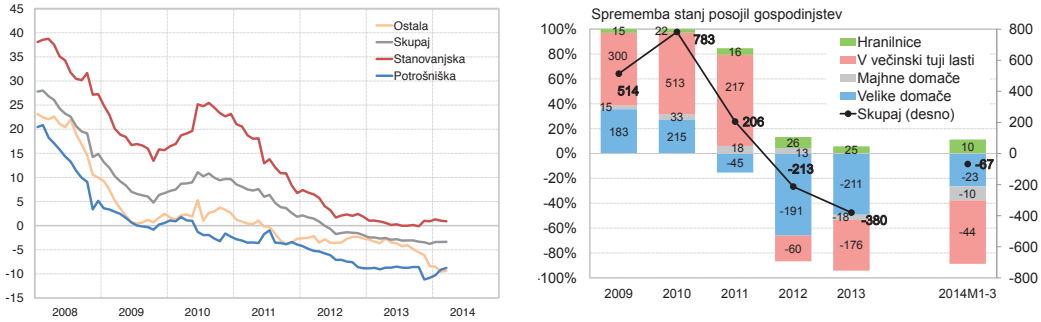

Vir: Banka Slovenije

Leta 2013 so se stanovanjska posojila povečala za 0,9%, medtem ko so potrošniška posojila upadla za -11%.

Leta 2013 so se posojila gospodinjstvom zmanjšala za 3,8%. Potrošniška posojila so se zmanjšala za skoraj 11%, medtem ko so stanovanjska posojila ostala na ravni iz konca leta 2012. V prvih treh mesecih leta 2014 se je upad potrošniških posojil zmanjšal na 8,8%, kar je delno povezano z manjšim izboljšanjem potrošniškega zaupanja. Gibanje stanovanjskih posojil je pod vplivom gospodarskih razmer in predvsem gibanja cen na nepremičninskem trgu ter sovpada z zmanjševanjem investicij gospodinjstev. Stanovanjska posojila pomenijo 60% vseh bančnih posojil gospodinjstvom. Že različno intenzivno gibanje stanovanjskih in potrošniških posojil kaže, da je segment gospodinjstev, ki je obremenjen s stanovanjskim dolgom, drugačen od tistega s potrošniškimi posojili. Mikropodatki iz Ankete EU-SILC, ki jo izvaja Statistični urad RS kažejo, da so gospodinjstva s potrošniškim posojilom v primerjavi s tistimi s hipotekarnim posojilom manj premožna, so tudi starejša (bistveno več je upokojencev) in v povprečju tudi precej manj izobražena. Po stanovanjskih posojilih povprašujejo predvsem mlajša gospodinjstva, ki rešujejo stanovanjski problem, in finančno nekoliko premožnejša gospodinjstva. Na gibanje posojil gospodinjstvom močno vplivajo negotove razmere v gospodarstvu, visoka brezposelnost, spremenjen način zaposlovanja (več je samozaposlitev in zaposlitev za določen čas) in zaostreni kreditni standardi bank.

Slika 2.8: Struktura posojil gospodinjstvom glede na stanja v %

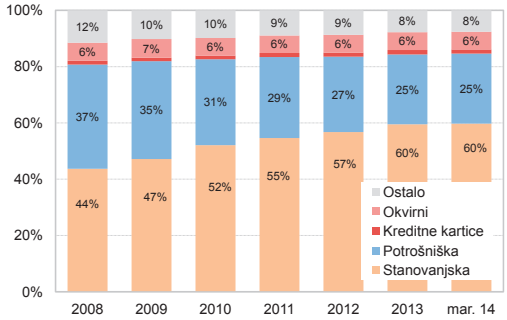

Vir: Banka Slovenije

[6] V podatku niso upoštevani obrtniki. Če upoštevamo še te, se delež slabih terjatev gospodinjstev poveča za dobro odstotno točko.

Zniževanje pasivnih in zviševanje aktivnih obrestnih mer na segmentu gospodinjstev vpliva na izboljšanje obrestne marže bank.

Obrestne mere na stanovanjska posojila so se leta 2013 v povprečju zvišale za 0,3 odstotne točke, medtem ko so se v evroobmočju znižale za 0,1 odstotne točke. S tem so v Sloveniji obrestne mere za okoli 0,5 odstotne točke višje, kot je povprečje evroobmočja. Obrestne mere za stanovanjska posojila so bile konec marca 2014 že za 1,1 odstotne točke višje od obrestnih mer za vloge nad 1 letom, kar je primerljivo z evroobmočjem, medtem ko so bile še konec leta 2012 za ravno toliko nižje. Zniževanje pasivnih in zviševanje aktivnih obrestnih mer na segmentu gospodinjstev je lani vplivalo na izboljšanje neto obrestnih prihodkov ter s tem na zmanjševanje njihovega dohodkovnega tveganja. Obrestne mere za potrošniška posojila ostajajo v Sloveniji za okoli 0,6 odstotne točke nižje od povprečja evroobmočja. Leta 2013 so se v Sloveniji v povprečju povečale za 0,1 odstotne točke, v evroobmočju pa povprečno za 0,5 odstotne točke.

Slika 2.9: Obrestne mere gospodinjstev in njihova razpršenost pri slovenskih bankah za stanovanjska (levo) in potrošniška posojila (desno) v odstotkih

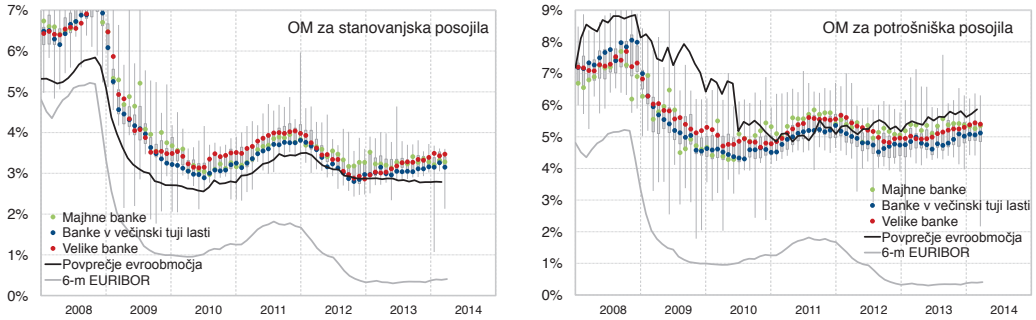

Vir: Banka Slovenije

V obdobju med letoma 2009 in 2011 je imelo 8,5% gospodinjstev razmerje med obrokom na stanovanjsko posojilo in razpoložljivim dohodkom večje od 40%.

Glede na agregatne podatke se je leta 2013 obremenjenost razpoložljivega dohodka gospodinjstev z odplačevanjem obresti na stanovanjsko in potrošniško posojilo zmanjšala na 1,1%, z odplačevanjem celotnega obroka pa na 8,3%. Razlog za zmanjšanje je v manjšem obsegu zadolževanja. Mikropodatki EU-SILC ankete kažejo, da je bila leta 2011 mediana razmerja med plačilom obroka le za stanovanjsko posojilo in letnim razpoložljivim dohodkom 15,7% ter se je povečala glede na predhodna leta. Leta 2011 imajo najvišje razmerje, okoli 24%, gospodinjstva v najnižjem kvintilnem dohodkovnem razredu, medtem ko se je v najvišjem dohodkovnem razredu razmerje zmanjšalo na 11%. Ranljivost gospodinjstev s hipotekarnim posojilom je razvidna iz proučevanja deleža gospodinjstev v posamezni kategoriji, ki ima razmerje med obrokom na stanovanjsko posojilo in razpoložljivim dohodkom večje od 40%.[7] V obdobju od leta 2009 do leta 2011 je bilo v Sloveniji v povprečju 8,5% gospodinjstev, ki so imela razmerje med obrokom stanovanjskega posojila in razpoložljivim dohodkom večje od 40%, kar je eno odstotno točko več kot v obdobju med letoma 2006 in 2008. Delež gospodinjstev, ki presega omenjeno višino razmerja, je največji v najnižjih dohodkovnih skupinah, pri gospodinjstvih s starejšimi nosilci, povečuje se predvsem pri gospodinjstvih z brezposelnimi in upokojenimi nosilci ter pri tistih z nižjo stopnjo dokončane izobrazbe. Ta skupina gospodinjstev je tudi najranljivejši segment, ki mora biti deležen večje pozornosti.

[7] V literaturi se omenjata predvsem dve mejni vrednosti mere servisiranja dolga, ko postanejo gospodinjstva ranljivejša, in sicer da celotni obrok posojila obsega več kot 30 % oziroma 40 % razpoložljivega dohodka.

Tabela 2.1: Delež gospodinjstev s hipotekarnim posojilom, ki ima razmerje med obrokom za stanovanjsko posojilo in dohodkom večje od 40 %

	Delež gosp. z razmerjem med obrokom in doh., večjim od 40% …				
	v gospodinjstvih s hipotekarnim posojilom			struktura pri gospodinjstvih s hipotekarnim posojilom	
	2006-08 (%)	**2009-11 (%)**	**Raz (o.t.)**	**2006-08 (%)**	**2009-11 (%)**
Skupaj	**7,5**	**8,5**	**1,0**	**100,0**	**100,0**
Dohodkovne skupine v EUR					
do 10.000	42,8	41,4	-1,4	51,3	36,9
10.000-20.000	8,8	17,7	8,9	38,9	50,2
20.000-30.000	1,8	2,3	0,6	7,8	9,2
nad 30.000	0,6	0,9	0,3	1,9	3,7
Starostne skupine					
pod 35	12,3	8,5	-3,9	41,9	27,2
35-44	7,6	10,9	3,3	27,4	40,0
45-54	5,5	4,7	-0,8	19,7	11,8
55-64	5,2	11,2	6,0	9,1	19,3
nad 65	2,0	2,6	0,6	1,9	1,7
Ekonomski status					
Zaposlen	7,4	7,6	0,2	77,5	71,1
Brezposelen	17,7	26,5	8,8	14,9	18,5
Upokojen	3,1	5,8	2,7	5,8	9,6
Izobrazba					
Osnovna in srednja šola	8,7	10,9	2,2	83,6	87,5
Višja šola	4,3	3,3	-1,0	16,4	12,5

Vir: SURS, Baza podatkov iz raziskovanja o življenjskih pogojih, anketa EU-SILC, 2011

3 NEPREMIČNINSKI TRG

Povzetek

Povpraševanje na trgu nepremičnin je majhno, zaznamovano z dolgotrajnostjo gospodarske in finančne krize ter pričakovanji o nadaljnjem zniževanju cen nepremičnin. Stagniranje stanovanjskih kreditov omejuje povpraševanje na trgu nepremičnin in s tem prispeva k majhnemu prometu. Ob zniževanju kreditiranja gradbene dejavnosti in števila izdanih gradbenih dovoljenj pa se zmanjšuje tudi ponudba novih nepremičnin. Cene stanovanjskih nepremičnin postajajo vse bolj heterogene. V letu 2013 so se cene stanovanj v Ljubljani bistveno znižale, medtem ko so se v preostali Sloveniji, ki predstavlja tri četrtine prometa, nekoliko povišale. Znižanje cen nepremičnin spremlja povečana segmentacija na trgu nepremičnin.

Gibanje cen novih nepremičnin izrazito niha in je ob majhnem prometu odvisno predvsem od prodaj zaseženih stanovanjskih nepremičnin iz neporavnanih kreditnih obveznosti dolžnikov do bank. Nizka likvidnost na nepremičninskem trgu otežuje prodajo zaseženih nepremičnin v neporavnanih kreditnih razmerjih, kar povečuje tveganje za dodatno znižanje cen nepremičnin oziroma tveganje neuspešnega poplačila terjatev iz dolgotrajnega postopka unovčevanja zastavljenih nepremičnin.

Rast stanovanjskih posojil gospodinjstvom se je skoraj ustavila. Pripravljenost in zmožnost za nakup stanovanja s posojilom je omejena z majhno kupno močjo ter naraščanjem brezposelnosti in prožnejših oblik zaposlovanja, kar vpliva na kreditno sposobnost gospodinjstev in potencialno večje kreditno tveganje. Dolg na razpoložljivi dohodek gospodinjstev je še vedno pod evrskim povprečjem. Relativno velik donos iz oddajanja nepremičnin v najem prinaša na trg nepremičnin neravnotežja, ki bodo zahtevala prilagoditev cen.

Cene stanovanjskih nepremičnin

Po podatkih Statističnega urada RS (SURS) so se leta 2013 cene stanovanjskih nepremičnin znižale za 4,3%. Cene rabljenih stanovanj so se lani znižale za 3,8%, v zadnjem četrtletju 2013 pa so bile od vrha v prvem četrtletju 2008 nižje za 17%. Cene novih stanovanj so se po anketnih podatkih lani znižale za 2,6%, a so med letom nihale. V tretjem četrtletju 2013 so se medletno znižale za 13,3%, predvsem zaradi prodaje zaseženih nepremičnin iz stečajne mase velikega gradbenega podjetja, v zadnjem četrtletju pa povečale za 2,4%, tokrat zaradi zadržanja prodaje zaseženih nepremičnin s strani DUTB.

Cene stanovanjskih nepremičnin so se lani znižale za 4,3%, predvsem zaradi velikega znižanja cen nepremičnin v Ljubljani.

Slika 3.1: Stopnje rasti cen rabljenih in novih stanovanjskih nepremičnin v Sloveniji (levo) ter bazni indeks cen stanovanj (2010 = 100) (desno) v odstotkih

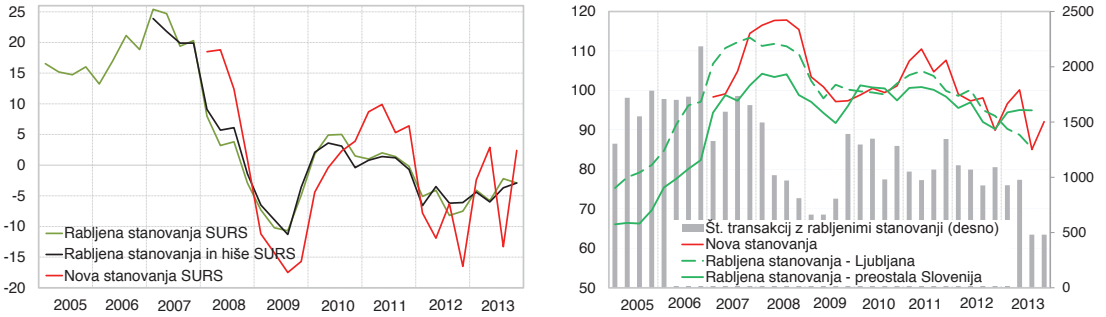

Vir: SURS

Gibanje cen rabljenih stanovanj se je lani začelo razlikovati glede na lokacijo nepremičnine. V Ljubljani so se cene rabljenih stanovanj znižale za 10,5%, v preostali Sloveniji, ki zavzame tri četrtine vsega prometa, pa so se povečale za 0,8%. Povprečna cena rabljenih stanovanj v Sloveniji je po zadnjih razpoložljivih podatkih Geodetske uprave RS (GURS) v prvem polletju 2013 znašala 1.530 EUR/m^2. Najvišja je bila v Ljubljani, 2.180 EUR/m^2, najnižja pa v Mariboru, 1.100 EUR/m^2. V prihodnje lahko pričakujemo tudi večje razlikovanje cen glede na kakovost gradnje in lokacijo ter za zasežene nepremičnine iz neporavnanih kreditnih obveznosti, tudi zaradi pritiskov naraščajočih stroškov vzdrževanja.

Gibanje cen rabljenih stanovanj se je lani prvič razlikovalo glede na lokacijo nepremičnine.

Likvidnost na nepremičninskem trgu je majhna, čeprav so se cene stanovanjskih nepremičnin znižale za 20% od vrha v tretjem četrtletju 2008 do zadnjega četrtletja 2013. Najbolj so se znižale cene rabljenih stanovanj v Ljubljani, za 26% od vrha v drugem četrtletju 2008 do zadnjega četrtletja 2013. Znižanje cen nepremičnin ni spodbudilo oživitve nepremičninskega trga. Promet z rabljenimi nepremičninami se je lani še dodatno zmanjšal za več kot 30%, promet z novimi nepremičninami pa se je znižal manj, za 8,1%. Tveganje za nadaljnje zmanjšanje likvidnosti na trgu nepremičnin prinaša tudi Energetski zakon (EZ-1)[8], s katerim bodo prodajalci nepremičnin in lastniki, ki želijo stanovanjske nepremičnine oddati za leto dni ali več, postali zavezani k izdelavi energetskih izkaznic.

Cene poslovnih nepremičnin

Cene pisarn so bile v zadnjem četrtletju 2013 nižje za 13%, od vrha v tretjem četrtletju 2008 pa za 25%.

Prezadolženost podjetij in šibka gospodarska aktivnost omejujeta povpraševanje na trgu poslovnih nepremičnin. Indeks cen poslovnih nepremičnin izrazito niha, vrednotenje pa otežuje nelikviden trg. Cene pisarn so se v zadnjem četrtletju 2013 medletno znižale za 13,4%, od vrha v tretjem četrtletju 2008 pa so bile nižje za 25,1%. V Ljubljani so se v zadnjem četrtletju 2013 cene pisarn znižale za 2,1% in so bile od vrha nižje za 37,3%. Transakcij s pisarnami je bilo konec prvega polletja 2013 za 26% manj od povprečja predhodnih pet let, kar je pokazatelj močnega znižanja gospodarske aktivnosti v zadnjih letih.

Slika 3.2: Rast cen poslovnih prostorov – pisarn (levo) ter število transakcij, ki se upoštevajo za izračun povprečne cene, in njihova stopnja rasti (desno) v odstotkih

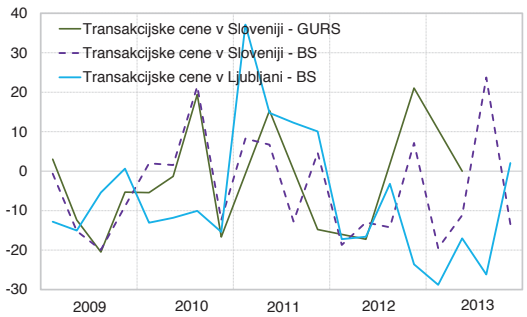

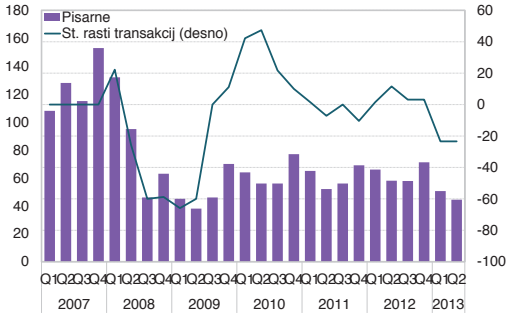

Vir: GURS, SLONEP, preračuni BS

Kazalniki precenjenosti oziroma podcenjenosti stanovanjskih nepremičnin

V letu 2013 so bile oglaševane cene v povprečju za več kot tretjino višje od prodajnih cen rabljenih stanovanj v Ljubljani.

V letu 2013 je bilo znižanje oglaševanih cen rabljenih stanovanj v Ljubljani največje v zadnjih petih letih: od 5,5% pri trosobnih stanovanjih do 8% pri garsonjerah. Znižanje oglaševanih cen je bilo nizko glede na velik padec prometa z nepremičninami in bistveno višji padec prodajnih cen. Zato se je preseganje oglaševanih cen nad prodajnimi lani še nekoliko zvišalo in bilo največje v zadnjih desetih letih. Oglaševane cene so bile v Ljubljani v povprečju za 35,4% višje od prodajnih cen rabljenih stanovanj. Vztrajanje prodajalcev pri visokih cenah je tudi eden izmed vzrokov za upadanje prometa z nepremičninami. Zaradi velikega razkoraka med prodajnimi in oglaševanimi cenami in majhnega prometa lahko pričakujemo, da se bodo prodajne cene v prihodnje še nekoliko znižale.

Slika 3.3: Preseganje oglaševanih cen nad transakcijskimi na kvadratni meter (levo) ter razmerje med ceno stanovanj in letnimi drsečimi sredinami povprečnih mesečnih neto plač (desno) za Ljubljano v odstotkih

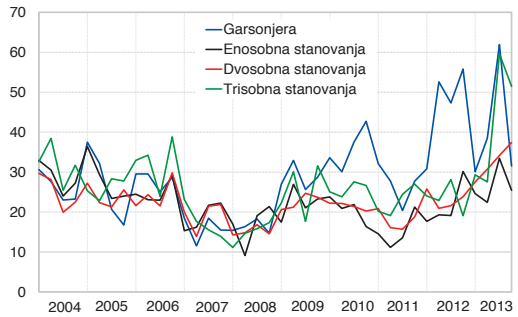

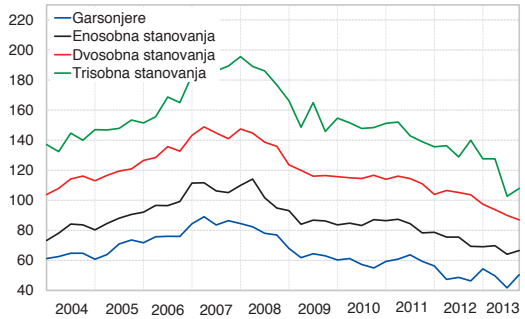

Vir: DURS, GURS, Banka Slovenije, SLONEP, SURS, preračuni BS

[8] Uradni list RS, št. 17/14

Dostopnost stanovanj, merjena kot razmerje med ceno in plačo, ob upoštevanju posojilnih pogojev se je tudi lani izboljšala.

Dostopnost stanovanj v Ljubljani, merjena kot razmerje med ceno rabljenih stanovanj in letno drsečo sredino povprečnih mesečnih neto plač, se je izboljšala že šesto leto zapored. Na kazalnik so ugodno vplivale v povprečju medletno nižje cene rabljenih stanovanj. Za nakup stanovanja je bilo treba v povprečju medletno nameniti 15 mesečnih plač manj kot leto prej. Razmerje je pod dolgoročnim povprečjem, kar lahko vpliva omejevalno na nadaljnje zniževanje cen nepremičnin. Z upoštevanjem posojilnih pogojev se je dostopnost rabljenih stanovanj v Ljubljani lani v povprečju izboljšala.[9] Na izboljšanje so pozitivno vplivale nižje cene nepremičnin in nižje spremenljive obrestne mere za stanovanjska posojila (v povprečju leta), hkrati se je tudi povprečna ročnost stanovanjskih posojil nekoliko podaljšala in v povprečju dosegla 18,6 leta.

Razmerje med ceno in najemnino stanovanj (P/E) v Ljubljani se je tudi lani znižalo, saj so se cene nepremičnin v povprečju znižale bolj kot najemnine. Precenjenost stanovanj se je po letu 2007 znatno zmanjšala. P/E je bil lani v povprečju za petino višji od temeljnega razmerja[10], merjenega s povprečnim P/E v obdobju 1995–2003, medtem ko je bil pred krizo v prvem četrtletju 2007 od temeljnega razmerja višji kar za polovico.

Slika 3.4: Razmerje med cenami in najemninami (P/E) (levo) ter na podlagi tega izračunano razmerje med dejanskimi in temeljnimi cenami stanovanj (desno) za Ljubljano

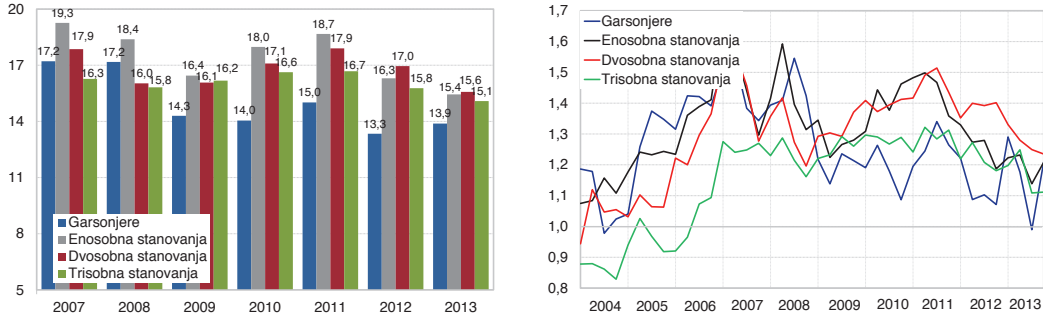

Vir: Slonep, DURS, GURS, preračuni BS

Donos naložbenih nepremičnin je največji v zadnjih osmih letih, kar odraža neravnotežja, ki bodo zahtevala prilagoditev cen.

Zaradi opisanega razmerja so lastniki nepremičnin prek najemnin prejeli največji donos v zadnjih osmih letih, in sicer od 6,4% tržne vrednosti nepremičnine za enosobna do 7% za trosobna stanovanja. Relativno velik donos odraža neravnotežja na nepremičninskem trgu, ki bodo vplivala na pritiske k prilagoditvi cen prek zmanjševanja donosa nepremičnin ter tudi s pritiski na rast njihovih cen. Preobremenjenost najemnikov s stanovanjskimi stroški se je močno povečala, s 15,2% v letu 2008 na 26,6% v letu 2012, in dosegla evrsko povprečje.[11] Potencialni domači ali tuji vlagatelji bi z oddajanjem zaseženih nepremičnin v lasti bank in če bi se izboljšala zakonodaja na najemniškem trgu, lahko prispevali k izboljšanju delovanja nepremičninskega trga.

V primerjavi z drugimi državami v evroobmočju z večjo rastjo cen v letih 2007 in 2008 so pritiski na znižanje cen nepremičnin v Sloveniji manjši.

Prilagoditev cen nepremičnin v Sloveniji po doseženem vrhu v letih 2007–2008 se ni močno razlikovala od evrskega povprečja. Povprečni indeks cen nepremičnin je znašal 107 glede na leto 2010 in bil 5 odstotnih točk nad evrskim povprečjem. Rast cen nepremičnin je bila najvišja na Irskem, v baltskih državah in Španiji, kjer je bila v letih, ki so sledila, najvišja tudi prilagoditev cen. Na Irskem je povprečni indeks cen padel s 146 v obdobju 2007–2008 na 80 v obdobju 2011–2013. Visoke cene nepremičnin v tem obdobju so na Irskem in v Španiji spremljale visoke bruto investicije v stanovanja, v povprečju 12% BDP-ja, v baltskih državah pa negativna stopnja varčevanja gospodinjstev, v povprečju –1,7%. V Sloveniji so bile bruto investicije v stanovanja s 4,6% BDP tudi v razmahu gradbeništva v letu 2008 pod evrskim povprečjem, ki je znašalo 6,8%. Tudi stopnja varčevanja gospodinjstev je bila v Sloveniji in v večini drugih držav z manjšo rastjo cen razmeroma visoka. Padec cen nepremičnin v zadnjih dveh letih, za 6,9% v letu 2012 in za 4,3% v letu 2013, je že precej prilagodil cene in zmanjšal neravnovesje na trgu nepremičnin v Sloveniji.

[9] Pri izračunu se upošteva predpostavka, da se nakup stanovanja v celoti financira s posojilom, za katerega veljajo pogoji odobritve, izračunani za povprečje bančnega sistema.

[10] Pri izračunu temeljnih cen stanovanj na podlagi vrednosti razmerja med ceno in najemnino za stanovanje (P/E) smo upoštevali povprečno vrednost P/E iz obdobja 1995–2003. Za natančnejši izračun temeljne cene bi morali za izračun povprečja P/E upoštevati daljše stabilnejše obdobje, najmanj od 10 do 15 let. Prekratko časovno obdobje in dolžina normalnega delovanja slovenskega stanovanjskega trga tega ne omogočata. Sprememba upoštevanega obdobja bi vplivala tudi na spremembo temeljnega razmerja P/E. Navedene omejitve je treba upoštevati pri interpretaciji.

[11] Vir: Eurostat, SURS; Rezultati raziskovanja EU-SILC, gospodinjstva v anketi odgovarjajo, kolikšno breme predstavljajo stanovanjski stroški glede na stanovanjsko razmerje.

Slika 3.5: Povprečni indeks cen nepremičnin v obdobju 2007–2008 in 2011–2013 (2010 = 100), bruto investicije v stanovanja v odstotku BDP v obdobju 2006–2008 ter bruto varčevanje gospodinjstev v bruto razpoložljivem dohodku gospodinjstev v odstotku v obdobju 2006–2008 za izbrane države

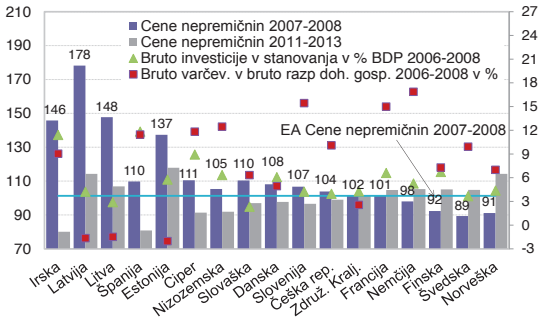

Vir: Eurostat, preračuni BS

Ocenjevanje ciklov v gibanju cen nepremičnin spremlja negotovost. V Sloveniji so se cene nepremičnin hitro povečale, vendar je bila tudi prilagoditev cen hitra in obsežna. Precenjenost stanovanj se zmanjšuje od leta 2007. Razmerje P/E se je lani že približalo temeljnemu razmerju, z zniževanjem razmerja med ceno nepremičnin in plačo se je povečala tudi dostopnost stanovanj. Dolg na razpoložljivi dohodek gospodinjstev je še vedno pod evrskim povprečjem. Po oceni Evropske komisije so bili v letu 2012 pritiski za znižanje cen nepremičnin v Sloveniji srednje veliki.[12] Lani so se cene nepremičnin tako še nadalje prilagodile. Ob že znižani precenjenosti nepremičnin in znakih okrevanja gospodarske aktivnosti so prisotna tudi pričakovanja o nadaljnjem zniževanju cen.

Dejavniki ponudbe in povpraševanja na trgu nepremičnin

Pripravljenost in zmožnost gospodinjstev za nakup stanovanja s posojilom je omejena z majhno kupno močjo ter naraščanjem brezposelnosti in prožnejših oblik zaposlovanja.

Dinamika stanovanjskih posojil, ki je bila celotno obdobje po letu 2008 pozitivna, vendar padajoča, se je lani približala ničelni rasti, na začetku 2014 je znašala en odstotek. V preteklem letu se je pri novih stanovanjskih posojilih LTV (angl. loan-to-value) kot razmerje med višino posojila in vrednostjo zavarovanja, danega v zastavo, za bančni sistem znižalo za 3 odstotne točke, na 67%. Velike domače banke so v povprečju LTV zvišale za 1 odstotno točk, na 68%, banke v večinski tuji lasti so ga znižale za 2 odstotni točki, na 73%. Za 8 odstotnih točk so ga zvišale tudi majhne domače banke in hranilnice, na 60%.

Pripravljenost in zmožnost gospodinjstev za nakup stanovanja s posojilom je omejena s stagnacijo razpoložljivega dohodka gospodinjstev in naraščanjem brezposelnosti ter prožnejših oblik zaposlovanja za določen čas, pogodbenih zaposlitev in samozaposlitev, kar vpliva na njihovo kreditno sposobnost in potencialno večje kreditno tveganje za banke. Vendar je dolg gospodinjstev v razpoložljivem dohodku še vedno relativno nizek. Z 52% v letu 2013 je še vedno močno pod evrskim povprečjem.[13]

Slika 3.6: Nova stanovanjska posojila prebivalstvu (levo) ter kazalnik zaupanja v gradbeništvu in letna stopnja rasti bruto investicij v stanovanja in druge zgradbe in objekte (desno)

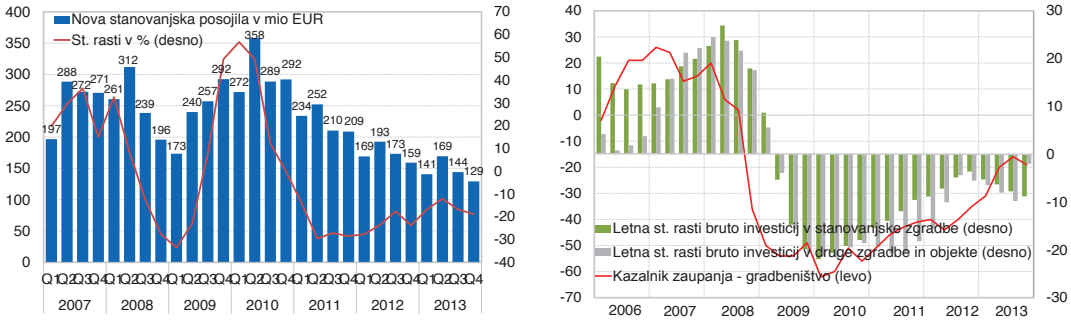

Vir: Banka Slovenije, SURS, preračuni BS

[12] Vir: European Commission: Quarterly Report on the euro Area, Volume 11 N° 4, 2012
[13] Vir: Eurostat, Statistics database

Trg nepremičnin zaznamuje preteklo ravnanje investitorjev iz gradbene dejavnosti. Nova posojila v gradbeni dejavnosti so se lani zmanjšala skoraj za polovico. Banke so gradbenim podjetjem odobrile ali reprogramirale za 623 mio EUR novih posojil, kar pomeni le petino novih posojil v primerjavi z vrhom v letu 2009. Predvsem zaradi prenosa slabih terjatev na DUTB se je stanje posojil gradbeni dejavnosti lani ob koncu leta glede na tretje četrtletje znižalo za polovico na 1,3 mrd EUR. Banke so zadržane do kreditiranja gradbene dejavnosti.

Banke so gradbenim podjetjem lani odobrile ali reprogramirale le petino novih posojil v primerjavi z vrhom v letu 2009.

Bruto investicije v stanovanja so še vedno nizke; lani so znašale 2,6% BDP, medtem ko so na vrhu v letu 2008 znašale 4,6% BDP. Število dovoljenj za gradnjo stanovanjskih stavb se je po petih letih upadanja lani povečalo za 7%, vendar le fizičnim osebam. V januarju 2014 se je število izdanih gradbenih dovoljenj za stavbe ponovno zmanjšalo glede na predhodni mesec, za 24,2%. Z vstopom naložbenih nepremičninskih skladov na nepremičninski trg bi nov kapital omogočil investicije, hkrati bi se verjetno izboljšala učinkovitost upravljanja projektov.

4 SEKTOR PODJETIJ

Povzetek

Usihanje domačih virov financiranja v podjetniškem sektorju se nadaljuje in zavira hitrejše okrevanje gospodarske aktivnosti. Posojilno financiranje pri bankah, ki se zmanjšuje od leta 2009, je lani še nadalje upadlo, toda razdolževanje podjetij se je odrazilo mnogo bolj v bilancah bank kot v bilancah podjetij. Hitro razdolževanje podjetij ne vpliva le na zadolžena podjetja, temveč tudi na njihove dobavitelje in kupce. Ob omejeni likvidnosti in plačilni sposobnosti se je že v letu 2012, predvsem pa lani, zmanjšalo tudi medpodjetniško financiranje s posojili, ki do zdaj zaradi krize ni bilo tako prizadeto kot bančno financiranje. Nadaljnje razdolževanje podjetij lahko kljub pričakovani gospodarski rasti in večjemu povpraševanju ohromi njihovo aktivnost. Za ponovno sprožitev gospodarske aktivnosti potrebujejo podjetja dostop do virov financiranja. Zniževanje finančnega vzvoda bi moralo v prihodnje bolj temeljiti na rasti kapitala in manj na zmanjševanju dolga. Prestrukturiranje podjetij in nadaljnja sanacija bančnega sistema bosta ob večji kreditni podpori podjetjem za tekoče poslovanje in investicijske odločitve prispevala k izboljšanju razmer v gospodarstvu.

4.1 Financiranje in neto zadolženost podjetij

Tokovi financiranja podjetij

Tok financiranja je bil negativen že drugo leto zapored.

Podjetniški sektor se je razdolževal tudi v letu 2013. Tok financiranja slovenskih podjetij je bil negativen že drugo leto zapored z –1,4 mrd EUR. Lani se je nadaljeval upad financiranja pri domačih bankah. Zaradi prenosa slabih terjatev na DUTB se je dolg podjetij pri domačih bankah dodatno zmanjšal, za 912 mio EUR pa so se povečala posojila v sektorju država. Dodatno se je zmanjšalo medpodjetniško financiranje s posojili v Sloveniji, ki do zdaj zaradi krize ni bilo tako prizadeto kot bančno financiranje. Usihajoče medpodjetniško financiranje bi lahko prispevalo k večji odvisnosti podjetij od bank.

Slika 4.1: Zadolževanje podjetij po sektorjih (levo) in instrumentih (desno), letne drseče vsote tokov v mio EUR

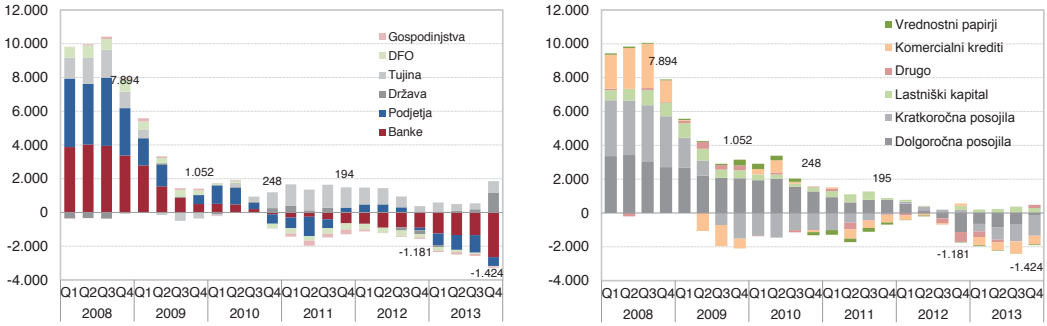

Vir: Banka Slovenije

Krčenje medpodjetniškega financiranja se je lani nadaljevalo.

Posojilno financiranje pri bankah se zmanjšuje od leta 2009, od leta 2011 pa se podjetja pri bankah tudi neto razdolžujejo. Lani se je nadaljevalo krčenje medpodjetniškega financiranja s posojili in komercialnimi krediti v Sloveniji. Že v letu 2012, predvsem pa lani se je začelo neto razdolževanje tudi pri medpodjetniškem financiranje s posojili v Sloveniji, za 423 mio EUR pri kratkoročnih posojilih, dolgoročna posojila pa so se povečala za 182 mio EUR. Kot posledica upada gospodarske aktivnosti v zadnjih dveh letih so podjetja močno zmanjšala tudi financiranje pri dobaviteljih in kupcih s komercialnimi krediti ter predujmi v Sloveniji in tujini, za 508 mio EUR.

Lani se je okrepil pritok lastniškega kapitala predvsem iz tujine.

V letu 2013 so podjetja nekoliko okrepila lastniški kapital. Pritok kapitala v podjetja je lani znašal 295 mio EUR, od tega je bilo 78 mio EUR domačega izvora. Največji vir pritoka kapitala so tako kot v preteklih letih medpodjetniške kapitalske naložbe in banke, lani pa je lastniški kapital v podjetjih povečala tudi država. Gospodinjstva so zaradi zmanjšanega razpoložljivega dohodka neto prodajala svoje naložbe v kapital podjetij. Pritok tujega lastniškega kapitala se je lani okrepil, in sicer predvsem iz držav Evropske unije s 141 mio EUR.

Razdolževanje podjetij se je v letu 2013 odrazilo mnogo bolj v bilancah bank kot v bilancah podjetij. Lani so banke zaradi upadanja kreditne aktivnosti in tudi zaradi prenosa slabih terjatev na DUTB in močnih slabitev posojil močno zmanjšale posojila podjetjem, kar pa v bilancah podjetij ni razvidno v takšni meri. Stanje posojil pri bankah se je lani v bilancah podjetij medletno znižalo za 4,6%, na 18,2 mrd EUR.

Medpodjetniško financiranje s komercialnimi krediti in predujmi se je močno zmanjšalo.

V letu 2013 se je močno zmanjšalo medpodjetniško financiranje s komercialnimi krediti in predujmi. Šibka domača potrošnja, omejena likvidnost in plačilna sposobnost so odvrnile podjetja od kreditiranja dobaviteljev in kupcev. Podjetja so lani neto poplačala za 410 mio EUR komercialnih kreditov in predujmov do domačih podjetij. Izpostavljenost do slovenskih podjetij so lani zmanjšali tudi tuji kupci in dobavitelji; pritok komercialnih kreditov in predujmov iz tujine je bil z –94 mio EUR negativen. Ta segment financiranja med podjetji se je ob rahlem zmanjšanju uvoza blaga slovenskih podjetij skrčil, prejeti komercialni krediti od tujih partnerjev so se medletno zmanjšali za 5,5%. V strukturi financiranja s komercialnimi krediti in predujmi iz tujine se je zmanjšal delež teh kreditov iz držav zunaj Evropske unije, kar sovpada z manjšim uvozom blaga iz teh držav.

Tabela 4.1: Tokovi financiranja podjetij, skupaj ter s posojili in komercialnimi krediti, v mio EUR

	Tokovi			Stanja		St. rasti
	2011	2012	2013	2012	2013	2013
	(v mio EUR)					(v %)
Skupaj	194	-1.181	-1.424	86.056	82.160	-4,5
- st. rasti (v %)	-21,6	-707,3	20,6	-1,6	-4,5	
Posojila	704	-944	-1.345	33.043	29.323	-11,3
- med podjetji	609	-137	-241	4.261	3.963	-7,0
- od bank	-559	-846	-2.606	19.090	14.329	-24,9
- od nedenarnih finančnih institucij	-348	-163	-4	2.251	2.178	-3,2
- iz tujine	1.095	167	596	6.536	7.058	8,0
- v tem: od podjetij iz tujine	5	298	-35	1.470	1.450	-1,4
- od tujih bank[1]	830	-153	56	3.018	3.088	2,3
- od medn. fin. institucij	223	28	505	1.995	2.426	21,6
Komercialni krediti	-441	136	-508	11.806	11.189	-5,2
- med podjetji	-343	-29	-410	6.420	6.072	-5,4
- iz tujine	-33	276	-94	4.483	4.238	-5,5

Opomba: [1] Zneski v letu 2011 vključujejo večjo transakcijo med tujim lastnikom in ustanovljenimi podjetji v Sloveniji za upravljanje nepremičnin. Zneski v letu 2013 vključujejo dve večji transakciji z mednarodnima finančnima institucijama.
Vir: Banka Slovenije

V letu 2012 so podjetja prvič pridobila manj novih posojil, kot so jih odplačala, lani pa se je razdolževanje podjetij v Sloveniji nadaljevalo. V letu 2013 je znašalo neto zmanjšanje posojil do vseh sektorjev v Sloveniji 1.941 mio EUR. Medtem ko so leta 2012 upadla predvsem dolgoročna posojila, so se lani v sektorju podjetij zmanjšala kratkoročna posojila za 1.286 mio EUR in tudi dolgoročna posojila za 656 mio EUR.

Otežen dostop do posojil potrjujejo tudi podatki iz ankete o povpraševanju nefinančnih družb po posojilih v letu 2013, ki kažejo, da je presežno povpraševanje po posojilih prisotno predvsem pri dolgoročnih posojilih za investicije, lani pa se je opazno povečalo tudi presežno povpraševanje po posojilih za tekoče poslovanje. Pri vzrokih za zavrnitev posojil za investicije banke navajajo kot najpogostejši razlog slabo boniteto komitenta, neustrezno zavarovanje in nestrinjanje stranke s pogoji. Slaba boniteta komitenta in nestrinjanje stranke s pogoji sta najpogostejša vzroka tudi za zavrnitev zahtevkov za posojila za tekoče poslovanje.

Tabela 4.2: Financiranje podjetij v tujini, stanja v mio EUR in odstotkih

	Stanja konec obdobja			
	2010	2011	2012	2013
Skupaj (v mio EUR)	16.596	17.596	18.074	18.676
stopnje rasti (v %)	7,9	6,0	2,7	3,3
	Struktura (v%)			
Vrednostni papirji[1]	1,5	1,4	1,5	1,5
Posojila	31,1	37,5	39,4	42,5
v tem: pri bankah v tujini	13,7	17,2	16,7	16,5
pri MFI[2]	10,6	11,2	11,0	13,0
pri podjetjih v tujini	6,1	6,3	8,1	7,8
Lastniški kapital	40,0	39,0	39,1	41,3
Trgovinski krediti in drugo	27,4	28,1	28,9	27,2

Slika 4.2: Tokovi financiranja podjetij v tujini, letne drseče vsote tokov v mio EUR

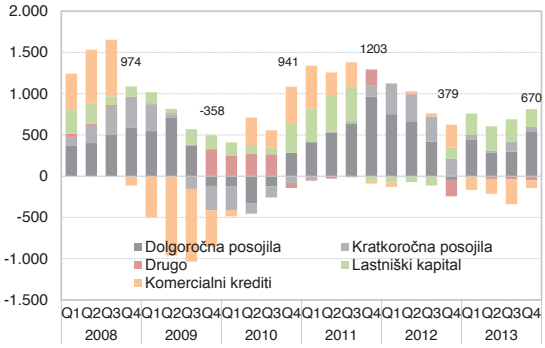

Opomba: [1]Vrednostni papirji razen delnic.
[2]Mednarodne finančne institucije.
Vir: Banka Slovenije

Z usihanjem domačega financiranja predstavljajo posojila iz tujine vse večji delež v strukturi posojil podjetjem.

Z usihanjem domačega financiranja predstavljajo posojila iz tujine vse večji delež v strukturi posojilnega financiranja podjetij. Ob koncu lanskega leta so posojila podjetjem, najeta v tujini, dosegla 24% v strukturi vseh posojil podjetjem, za 4 odstotne točke več, kot pred enim letom. S tem je delež posojil iz tujine presegel raven iz leta 2004, ko je znašal več kot 20%, vendar se je v naslednjih letih močno zmanjšal zaradi hitre rasti posojil pri domačih bankah pred krizo.

Delež tujih posojil se je lani povečal, vendar predvsem zaradi posojil pri dveh mednarodnih finančnih institucijah. Lani so se povečala tudi posojila pri tujih bankah, medtem ko so se pri podjetjih iz tujine nekoliko zmanjšala. Podjetja iz tujine so tako v drugi polovici lanskega leta zaradi negotovih razmer v slovenskem gospodarstvu in bančnem sistemu zmanjšala izpostavljenost do slovenskih podjetij.

Rast izvoza je bila v lanskem letu ključno gonilo gospodarske aktivnosti. Podjetja iz predelovalnih dejavnosti, ki so največ prispevala k rasti gospodarske aktivnosti zaradi izvozne usmerjenosti so lani izkazovala najvišjo pozitivno medletno rast financiranja v tujini. Ob tem, da ta spadajo med dejavnosti z nadpovprečnim zmanjšanjem financiranja pri domačih bankah.

Slika 4.3: Stanja posojil podjetjem iz tujine po sektorju tujega upnika (levo) in za izbrane dejavnosti (desno), v mio EUR

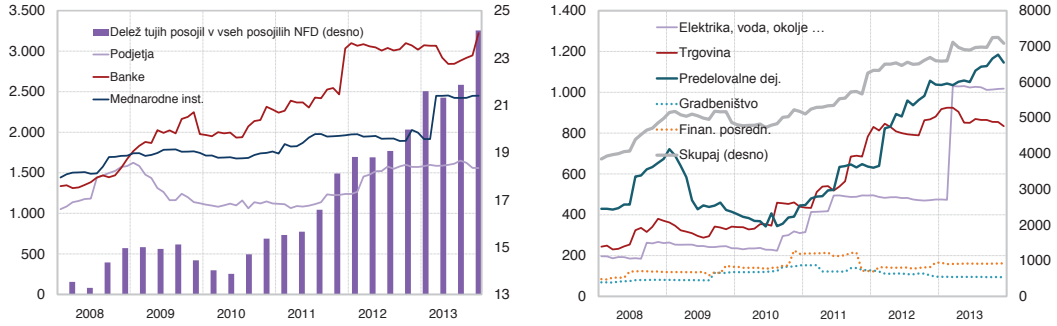

Vir: AJPES, preračuni BS

Druge oblike financiranja podjetij ostajajo skromne. Financiranje s komercialnimi zapisi se je sicer povečalo za polovico in lani doseglo 193 mio EUR, vendar zaradi majhnega obsega še ne pomenijo alternative uveljavljenim oblikam financiranja podjetij. Razen nekaj uspešnih ponudb komercialnih zapisov velikih podjetij, mala in srednja podjetja nimajo alternativnih možnosti financiranja.

Zniževanje finančnega vzvoda bi moralo v prihodnje temeljiti v večji meri na rasti kapitala in manj na zmanjševanju dolga.

Razmerje med dolžniškim in lastniškim financiranjem se je lani znižalo s 135% na 123%, v zadnjem četrtletju 2013 za 8 odstotnih točk, predvsem zaradi vrednotenja slabih posojil pri prenosu na DUTB.[14] Če bi podjetja ob koncu lanskega leta v statistiki finančnih računov izkazovala 3,3 mrd EUR slabih posojil v celoti, bi finančni vzvod znašal 129%. V dveh letih se je razmerje med dolžniškim in lastniškim financiranjem znižalo za 19

[14] V statistiki finančnih računov so obveznosti podjetij, ki so prenesene z bank na DUTB, prikazane le v višini ekonomske vrednosti, ki jo je priznal DUTB, oziroma so znižane za razliko med bruto in ekonomsko vrednostjo. V podatkih Ajpesa so te obveznosti podjetij še vedno zajete v celoti, saj se tudi dolg teh podjetij s prenosom na DUTB ni zmanjšal.

oziroma 6 odstotnih točk. Šibak neto pritok kapitala spremlja trend razvrednotenja kapitala. Razdolževanje podjetij močno vpliva na njihovo dobičkonosnost in tržno vrednost, kar je razmerje med dolžniškim in lastniškim financiranjem podjetij v letu 2012 ohranjalo pri visokih vrednostih v primerjavi z drugimi državami Evropske unije. Zniževanje finančnega vzvoda bi moralo v prihodnje bolj temeljiti na rasti kapitala in manj na zmanjševanju dolga.

Slika 4.4: Razmerje med dolžniškim in lastniškim financiranjem in financiranjem podjetij (levo) ter primerjava zadolženosti podjetij z evroobmočjem v letu 2012 (desno) v odstotkih

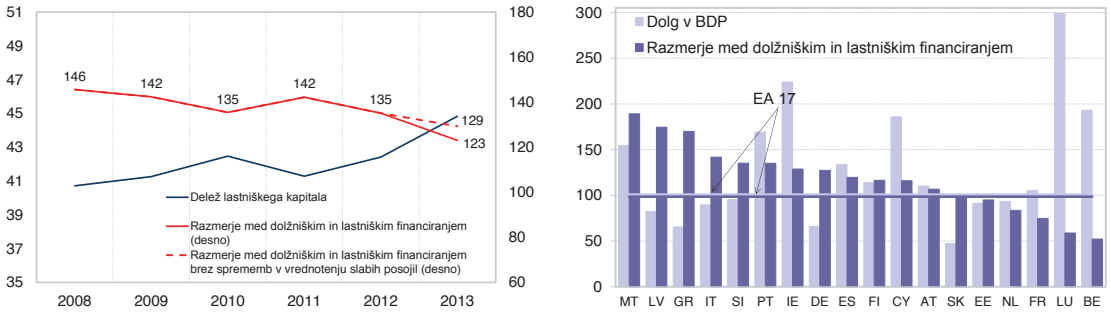

Vir: Banka Slovenije

Ob koncu lanskega leta so znašale skupne dolžniške in lastniške obveznosti podjetij 82.160 mio EUR. Podjetja so imela čez 10 mrd EUR dolžniških obveznosti do drugih podjetij (posojil, komercialnih kreditov in dolžniških vrednostnih papirjev), stanje posojil do bank pa je znašalo 14,3 mrd EUR. Lastniški kapital podjetij je ob koncu lanskega leta znašal 36,8 mrd EUR, večina, to je 81,4%, je bila slovenska.

Tabela 4.3: Financiranje podjetij, stanja ob koncu leta 2013 v mio EUR in odstotkih

	Stanja ob koncu leta 2013 (v mio EUR)					Struktura (v %)				
	Dolžn. vred. papirji	Posojila	Kom. krediti	Last. kapital	Druge terjat. in obv.	Dolžn. vred. papirji	Posojila	Kom. krediti	Last. kapital	Druge terjat. in obv.
Skupaj lastniške in dolžniške obveznosti	818	29.323	11.189	36.834	3.995	1,0	35,7	13,6	44,8	4,9
Skupaj lastniške in dolžniške obveznosti	818	29.323	11.189	36.834	3.995	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
V Sloveniji	577	22.265	6.951	29.982	3.708	70,5	75,9	62,1	81,4	92,8
- med podjetji	77	3.963	6.072	12.751	1.022	9,4	13,5	54,3	34,6	25,6
- do bank	182	14.329	3	402	121	22,3	48,9	0,0	1,1	3,0
- do nedenarnih finančnih institucij	22	2.101	101	579	59	2,7	7,2	0,9	1,6	1,5
- do države	30	1.140	326	8.172	1.558	3,7	3,9	2,9	22,2	39,0
- do gospodinjstev	31	654	371	7.596	890	3,8	2,2	3,3	20,6	22,3
V tujini	241	7.058	4.238	6.852	287	29,5	24,1	37,9	18,6	7,2

Vir: Banka Slovenije

Finančne naložbe in neto finančna pozicija podjetij

Medpodjetniške finančne naložbe se še naprej zmanjšujejo.

Letni tok finančnih naložb podjetij je lani znašal 228 mio EUR. Finančne naložbe podjetij v banke so se lani povečale za 421 mio EUR, najbolj pa so se zmanjšale medpodjetniške naložbe, za 528 mio EUR, ki prevladujejo v strukturi naložb podjetij. Komercialni krediti in predujmi, ki so bili leta 2008 pomemben vir spodbujanja prodaje med podjetji, ter kratkoročna posojila se neto odplačujejo. Najbolj so se povečale predvsem prenosljive vloge, za 367 mio EUR. Struktura finančnih naložb ostaja razmeroma nespremenjena glede na leto 2012. Zaradi velikega deleža finančnih in komercialnih terjatev so podjetja močno izpostavljena kreditnemu tveganju. Stanje komercialnih kreditov in predujmov je konec lanskega leta znašalo 12,6 mrd EUR, stanje posojil pa 6,2 mrd EUR.

Slika 4.5: Finančne naložbe podjetij po sektorjih (levo) in instrumentih (desno), letne drseče vsote tokov v mio EUR

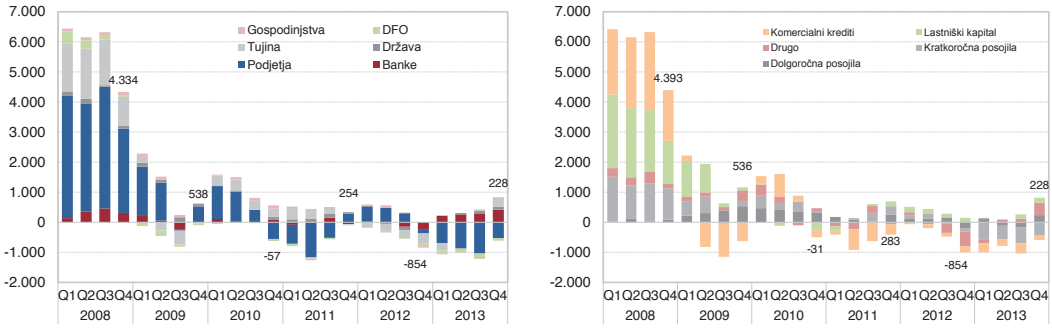

Vir: Banka Slovenije

Poleg komercialnih kreditov obsegajo večji del finančnih naložb slovenskih podjetij v tujino tudi naložbe v lastniški kapital. Stanje finančnih naložb v lastniški kapital v tujini se je lani zmanjšalo na 3 mrd EUR, upadle so predvsem finančne naložbe podjetij v države zunaj Evropske unije, z 2,6 mrd ob koncu leta 2012 na 1,9 mrd EUR ob koncu leta 2013.

Neto dolžniška pozicija podjetij se je znižala na 112% BDP.

Neto finančne obveznosti podjetij v višini 39,6 mrd EUR so bile ob koncu leta 2013 za 7,3% nižje kot leto prej. V odstotku BDP so se znižale za 7,1 odstotne točke, na 112,4%. V strukturi zadolženosti se je neto zadolženost podjetij pri bankah do konca leta 2013 znižala za 27,3 odstotne točke, na 26,5%. Neto zadolženost podjetij pri bankah se je najbolj zmanjšala v zadnjem četrtletju lani, za 8 odstotnih točk, predvsem kot posledica prenosa slabih terjatev na DUTB, medtem ko se je v strukturi zadolženosti povečala zadolženost podjetij do države, za 5 odstotnih točk.

Tabela 4.4: Neto finančne obveznosti podjetij, stanja ob koncu leta v mio EUR in odstotkih

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	(v mio EUR)					
Skupaj	41.771	42.311	44.475	42.840	42.760	39.654
stopnja rasti (v %)	-4,2	1,3	5,1	-3,7	-0,2	-7,3
v % BDP	112,2	119,5	125,3	118,5	121,1	112,4
	Struktura (v %)					
V Sloveniji	86,9	88,0	87,0	84,2	81,8	78,7
banke	40,5	40,9	38,5	38,8	36,5	26,5
nedenarne finan. institucije	9,0	9,3	7,9	7,1	6,4	6,8
država	15,7	15,3	19,6	19,5	19,4	24,4
gospodinjstva	21,7	22,6	21,0	19,0	19,5	21,1
V tujini	13,1	12,0	13,0	15,8	18,2	21,3

Vir: Banka Slovenije

4.2 Obrestne mere in obrestno tveganje za podjetja

Aktivne obrestne mere za podjetja

Obrestne mere slovenskih bank za posojila podjetjem so v povprečju višje od bank evroobmočja. Razlika se je od zadnjega četrtletja 2013 naprej opazno zmanjšala.

Obrestne mere slovenskih bank za novoodobrena posojila podjetjem do 1 mio EUR so se lani zniževale. Znižanje je bilo zlasti izrazito od zadnjega četrtletja 2013 naprej: v zadnjih šestih mesecih skupaj so se znižali za 0,6 odstotne točke, na povprečno 5,2% februarja 2014. Nekoliko manj so se znižale obrestne mere slovenskih bank za posojila podjetjem nad 1 mio EUR in so februarja znašale 4,4%. Kljub znižanju so obrestne mere za posojila podjetjem v Sloveniji še vedno bistveno višje, kot je povprečje evroobmočja (za 1,5 odstotne točke za posojila do 1 mio in za 1,7 odstotne točke za posojila nad 1 mio EUR, januarja 2014), in je nadaljnje zniževanje aktivnih obrestnih mer v interesu bank tudi zaradi ohranjanja dobrih komitentov. Zniževanje aktivnih obrestnih mer je večinoma posledica zniževanja pasivnih obrestnih mer bank. Nižji stroški financiranja podjetij lahko povečajo dostopnost bančnih posojil gospodarstvu.

Slika 4.6: Obrestne mere za posojila podjetjem do 1 mio EUR v odstotkih; primerjava z evroobmočjem (levo) in razpršenost pri slovenskih bankah (desno)

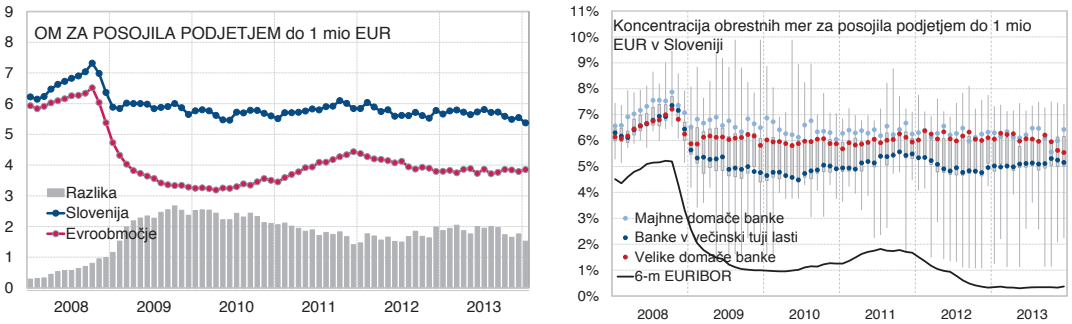

Vir: Banka Slovenije

Slika 4.7: Obrestne mere za posojila podjetjem nad 1 mio EUR v odstotkih; primerjava z evroobmočjem (levo) in razpršenost pri slovenskih bankah (desno)

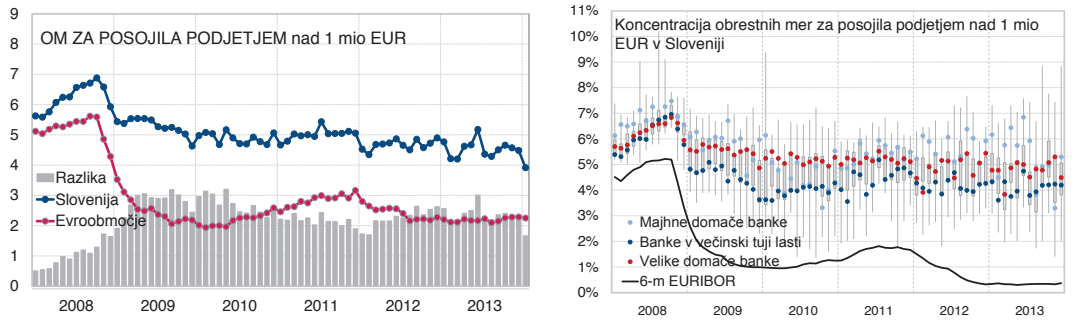

Vir: Banka Slovenije

Razpršenost obrestnih mer med skupinami bank se je lani povečala pri posojilih nad 1 mio EUR. Razlika med najvišjo in najnižjo obrestno mero je pri posojilih z višjimi zneski znašala v povprečju 5,2 odstotne točke, podobno pri posojilih z nižjimi zneski, do 1 mio EUR. Banke v večinski tuji lasti imajo nižje obrestne mere od drugih skupin bank. Proti koncu leta 2013 in na začetku leta 2014 so posojilne obrestne mere zniževale predvsem banke v večinski domači lasti, kar je zmanjšalo razlike med obrestnimi merami domačih bank in bank v večinski tuji lasti na v povprečju dobro odstotno točko.

Banke v večinski tuji lasti so imele pri posojilih podjetjem najnižje obrestne mere.

V preteklem letu se je povprečni pribitek na referenčno obrestno mero pri kratkoročnih posojilih nekoliko zvišal, in sicer za 0,3 odstotne točke, na 4,3%, pri dolgoročnih posojilih pa je z 3,5% ostal na enaki ravni kot leto pred tem. Glede na povprečje leta 2012 je bila lani skupna obrestna mera pri kratkoročnih posojilih nižja za 0,2 in pri dolgoročnih za 0,5 odstotne točke.

Slika 4.8: Pribitki nad EURIBOR in skupna spremenljiva obrestna mera za nove posle za kratkoročna (levo) in dolgoročna (desno) posojila podjetjem v odstotkih

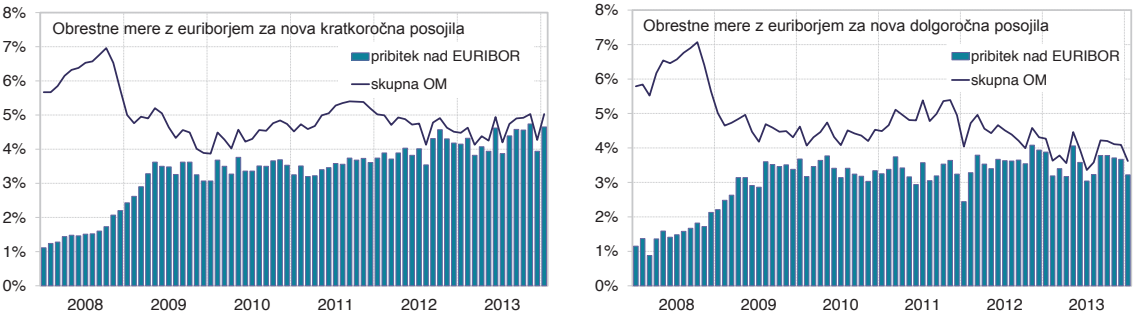

Vir: Banka Slovenije

Povprečna premija za tveganje pri posojilih komitentom, ki poravnavajo obveznosti v roku ali z zamudo, se je lani pri kratkoročnih posojilih znižala, pri dolgoročnih posojilih pa se je predvsem ob koncu lanskega leta močno povečala in bila z 5,7% najvišja v zadnjih šestih letih.

Visoke premije za tveganje se znatneje ne razlikujejo glede na tveganost komitenta.

Nihanja v premijah za tveganje so bila v zadnjih dveh letih izrazito visoka tako pri kratkoročnih kot dolgoročnih posojilih. Znižanje premije za tveganje pri kratkoročnih posojilih v lanskem letu lahko delno pojasnimo z velikim deležem prestrukturiranih posojil v novoodobrenih kratkoročnih posojilih podjetjem. Čeprav so ta posojila odobrena komitentom z večjim tveganjem, poskušajo banke z nižjimi obrestnimi merami zmanjšati breme servisiranja dolgov teh komitentov in povečati verjetnost njihovega odplačila.

Posojila slovenskih bank za podjetja so med najdražjimi v državah evroobmočja. Večji obseg kreditiranja po nižjih obrestnih merah zdravega dela gospodarstva bi lahko prispeval k višji gospodarski rasti in tudi k povečanju obsega kakovostnih bančnih naložb.

Ob nizkih referenčnih obrestnih merah je v podjetjih prisotno visoko obrestno tveganje.

Pri podjetjih je prisotno obrestno tveganje zaradi visokega deleža posojil, sklenjenih z variabilnimi obrestnimi merami, ki so zaradi nizkih referenčnih obrestnih mer trenutno na nizki ravni. Višanje vrednosti referenčne obrestne mere lahko v prihodnosti povzroči težave pri odplačevanju posojil, predvsem pri komitentih, ki zdaj zadolžujejo do meje kreditne sposobnosti.

Slika 4.9: Gibanje premije za tveganje nad referenčno obrestno mero EURIBOR za kratkoročna (levo) in dolgoročna posojila (desno) podjetjem v evrih glede na boniteto komitenta, 3-mesečna drseča povprečja v odstotkih

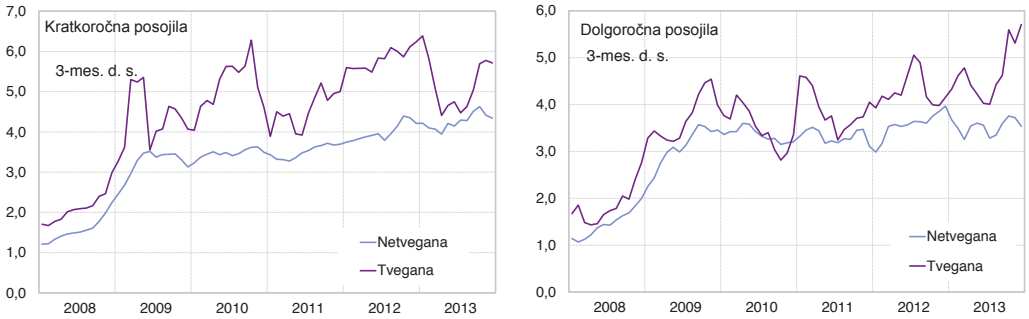

Vir: Banka Slovenije

Obremenjenost podjetij z odplačevanjem posojil

Po podatkih iz letne ankete bank se je lani breme servisiranja dolga zmanjšalo že tretje leto zapored. Plačilo glavnic in obresti se je v letu 2012 zmanjšalo za 11% in v letu 2013 za 27% kot posledica razdolževanja podjetij in upadanja obrestnih mer pri bankah. Z manjšim bremenom dolga so se zmanjšala tudi plačila obresti. Ob nižjem stanju zadolženosti podjetij pri bankah in posledično za 27,2% manjšem bremenu servisiranja glavnice so se plačila obresti znižala za 25%.

4.3 Poslovanje podjetij in tveganje po dejavnostih

Poslovni rezultat nefinančnih podjetij je bil ob počasnem gospodarskem okrevanju v letu 2013 nekoliko slabši kot leto prej. Neto dobiček podjetij se je zmanjšal za skoraj petino na 865 mio EUR. Celotni dobiček se je od 4,7 mrd EUR v letu 2007, ko je bil največji v zadnjem desetletju, v letu 2012 zmanjšal na 3 mrd EUR, lani pa povečal za 5% na 3,1 mrd EUR, medtem ko se je celotna izguba lani povečala za 19%, na 2,2 mrd EUR. V letu 2013 so celotni dobiček povečala predvsem podjetja iz predelovalnih dejavnosti, in sicer za 12%, na 1,1 mrd EUR. Predelovalne dejavnosti so hkrati, skupaj s trgovino, ustvarile več kot polovico celotne izgube nefinančnih podjetij v lanskem letu. Podjetja v trgovini so ob šibkem domačem povpraševanju izgubo povečala že drugo leto zapored, in sicer za več kot tretjino. Izboljšanje dobičkonosnosti je omejeno predvsem s šibkim povpraševanjem in majhno kupno močjo, hkrati pa se veča tudi število podjetij v stečaju. Lani so neto dobiček zmanjšala predvsem velika podjetja, za skoraj polovico, in mikro podjetja za 20%, medtem ko so srednje velika podjetja neto dobiček povečala za več kot polovico in majhna podjetja za 13%.

Slika 4.10: Celotni dobiček oziroma izguba in neto dobiček (levo) ter celotni dobiček oziroma izguba po dejavnostih (desno) v mrd EUR v letu 2013

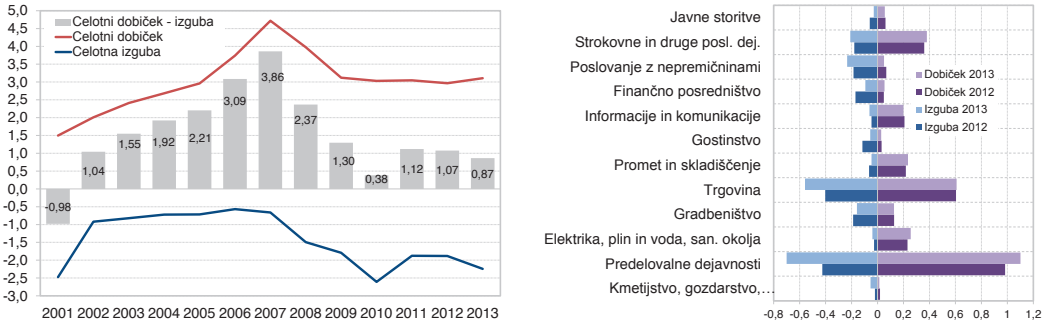

Vir: AJPES, Banka Slovenije

Stečaji podjetij

V letu 2013 je bilo skoraj 900 začetih stečajev, kar je skoraj za tri četrtine več kot leto pred tem, a se je hkrati delež bilančne vsote podjetij z začetim stečajnim postopkom v tem letu v celotni bilančni vsoti zmanjšal za četrtino. To pomeni, da se je povprečna velikost podjetij, v katerih so začeti stečajni postopki, zmanjšala. V letu 2013 je bil delež bilančne vsote podjetij v stečaju največji, poleg gradbeništva in poslovanja z nepremičninami, v dejavnosti gostinstva, kjer je bil celotni dobiček v zadnjih dveh letih tudi med najmanjšimi. Nadaljevalo se je povečevanje deleža bilančne vsote začetih stečajnih postopkov v trgovini, kar je posledica tudi velike odvisnosti te dejavnosti od šibkega domačega povpraševanja.

Delež bilančne vsote podjetij z začetimi stečajnimi postopki v celotni bilančni vsoti se je lani zmanjšal za četrtino ob sicer mnogo večjem številu začetih stečajev.

V letu 2013 so ponovno izstopali stečaji podjetij v dejavnosti trgovine in gradbeništva. Delež bilančne vsote podjetij iz gradbeništva z začetim stečajnim postopkom v celotni bilančni vsoti je bil manjši kot v predhodnem letu. Finančna in gospodarska kriza je zelo prizadela podjetja v gradbeni dejavnosti, saj kar 43-odstotni delež v celotni bilančni vsoti iz leta 2007 obsegajo podjetja, pri katerih je bil v naslednjih letih začet stečajni postopek. Sledijo podjetja iz finančnega posredništva s 16-odstotnim deležem celotne bilančne vsote te dejavnosti. Letos do sredine aprila po deležu bilančne vsote izstopajo dejavnosti poslovanja z nepremičninami.

Slika 4.11: Deleži bilančne vsote podjetij z začetimi stečajnimi postopki v celotni bilančni vsoti dejavnosti glede na leto začetka stečajnega postopka* v odstotkih

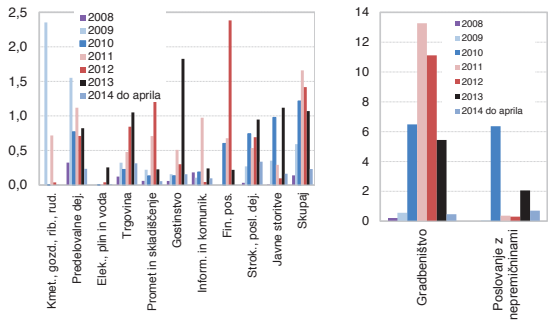

Opomba*: Izračun: bilančna vsota podjetij, pri katerih je začet stečajni postopek glede na bilančno vsoto dejavnosti. Upoštevani so podatki v letu pred začetkom stečajnega postopka, ko so ta podjetja še izpolnila letne bilance.

Vir: AJPES, Banka Slovenije, Vrhovno sodišče

Slika 4.12: Število začetih stečajnih postopkov pri podjetjih skupaj (levo) in po dejavnostih (desno)

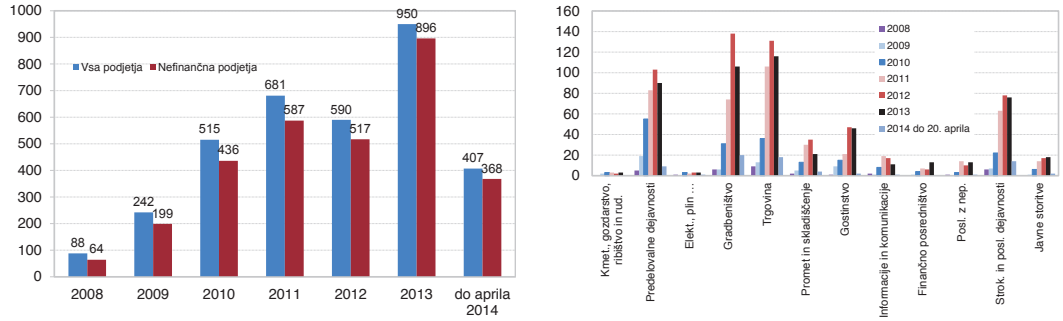

Vir: AJPES, Banka Slovenije, Vrhovno sodišče

Rast števila podjetij z dospelimi neporavnanimi finančnimi obveznostmi se je v letu 2013 zaustavila.

Rast števila podjetij z dospelimi neporavnanimi finančnimi obveznostmi iz sodnih sklepov o izvršbah in iz davčnega dolga se je v letu 2013 zaustavila. Podobno dinamiko kaže tudi število samostojnih podjetnikov in drugih fizičnih oseb z dospelimi neporavnanimi obveznostmi iz sodnih sklepov o izvršbah in iz davčnega dolga. Ob tem se je ustavila tudi rast povprečnega dnevnega zneska teh obveznosti pri pravnih osebah. Pri samostojnih podjetnikih se je povprečni dnevni znesek teh obveznosti v drugi polovici lanskega leta že začel zniževati.

Slika 4.13: Število pravnih oseb (levo) ter samostojnih podjetnikov in fizičnih oseb, ki opravljajo registrirano gospodarsko dejavnosti (desno) z dospelimi neporavnanimi obveznostmi iz naslova sodnih sklepov o izvršbah in iz naslova davčnega dolga ter njihov povprečni dnevni znesek dospelih neporavnanih obveznostih, v mio EUR

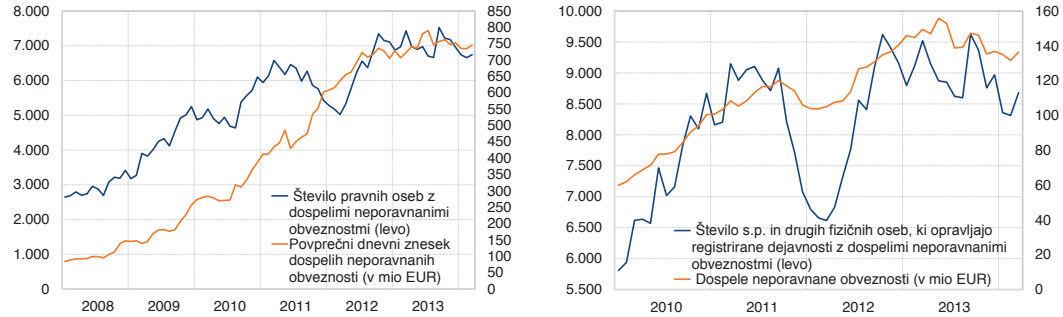

Vir: Banka Slovenije

Poslovanje podjetij z vidika finančnega vzvoda in zmožnosti odplačevanja dolgov

Zadolženost podjetij, merjena s finančnim vzvodom, se je leta 2013 glede na leto 2008 zmanjšala, toda predvsem z zmanjšanjem dolga in manj s povečanjem kapitala.

Od leta 2008 se nadaljuje trend zniževanja finančnega vzvoda podjetij, merjenega kot razmerje med dolžniškimi obveznostmi in kapitalom. Finančni vzvod[15] nefinančnih podjetij se je od leta 2008 do lani znižal s 166% na 131%. V primerjavi z letom 2008 se je finančni vzvod znižal predvsem zaradi zmanjševanja dolžniških obveznosti, za 16%, medtem ko se je kapital povečal za 6%. Finančni vzvod je bil v letu 2008 najvišji v dejavnosti promet in skladiščenje ter v gradbeništvu, kjer se je do lani znižal skoraj za polovico, predvsem zaradi izločanja podjetij v stečaju iz povprečnega kazalnika. V gostinstvu se je finančni vzvod nekoliko povišal. Kazalnik neto finančni dolg/EBITDA[16] se je lansko leto znižal s 4,6 na 4,1, kar kaže rahlo izboljšano sposobnost odplačevanja dolga. Zadolženost je bila med najmanjšimi v predelovalnih dejavnostih. Kazalniki za podjetja, ki so bila v posameznem letu aktivna, izkazujejo nižjo raven zadolženosti. Finančni vzvod aktivnih podjetij je lani znašal 126%, neto finančni dolg/EBITDA pa 3,8.

[15] Vrednost tu izračunanega finančnega vzvoda se razlikuje od kazalnika, objavljenega v predhodnih poglavjih, ki izraža razmerje med dolžniškim in lastniškim financiranjem podjetij na podlagi podatkov finančnih računov (razlike so posledica različnega metodološkega zaobjema podatkov). V tem poglavju je finančni vzvod izračunan iz zaključnih bilanc podjetij, ki jih zbira AJPES, kot razmerje med dolžniškimi obveznostmi in lastniškim kapitalom.

[16] Neto finančni dolg/EBITDA je merjen kot razmerje med finančnimi obveznostmi, zmanjšanimi za denarna sredstva, in denarnim tokom iz poslovanja. Kazalnik kaže sposobnost podjetja za redno odplačevanje dolga (obresti in glavnice) in pove, koliko let bo podjetje z ustvarjenim denarnim tokom moralo odplačevati dolg; podjetja z nižjo vrednostjo kazalnika so svoje obveznosti odplačevala z manjšim tveganjem.

Slika 4.14: Finančni vzvod za izbrane dejavnosti (levo) ter po velikosti podjetij (desno) v odstotkih v letih 2008, 2012 in 2013

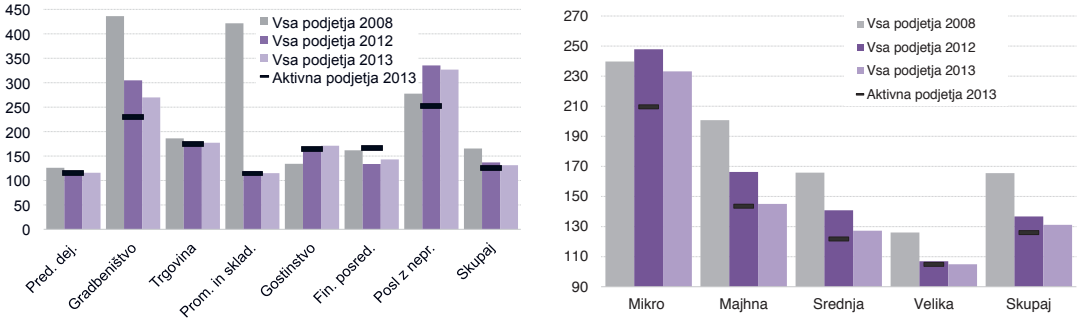

Opomba: Aktivna podjetja so opredeljena kot podjetja, ki niso v stečajnem postopku in so imela v letu 2013 pozitivne prihodke od poslovanja.
Vir: AJPES, Banka Slovenije

Slika 4.15: Neto finančni dolg/EBITDA za izbrane dejavnosti (levo) ter po velikosti podjetij (desno) v številu let v letih 2008, 2012 in 2013

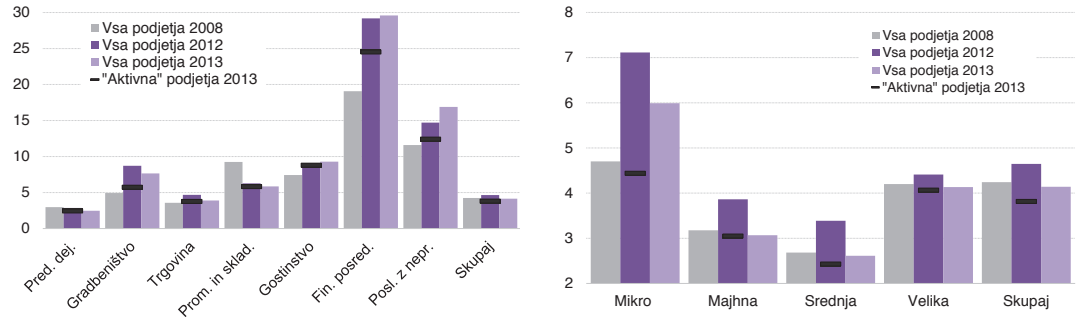

Opomba: Aktivna podjetja so opredeljena kot podjetja, ki niso v stečajnem postopku in so imela v letu 2013 pozitivne prihodke od poslovanja.
Vir: AJPES, Banka Slovenije

Zaradi dolgotrajnosti finančne krize se je leta 2013 v primerjavi z letom 2008 zmanjšal delež podjetij z višjo sposobnostjo odplačevanja finančnih obveznosti, hkrati pa povečal delež podjetij z najnižjo sposobnostjo odplačevanja dolgov, z vrednostjo kazalnika nad 10. To se odraža tudi v previdnosti in večjih zahtevah bank pri kreditnih standardih ob manjši pripravljenosti prevzemanja dodatnih tveganj. Lani so podjetja odplačevala obveznosti z večjim tveganjem v dejavnosti gostinstva kot v predelovalnih dejavnostih.

Slika 4.16: Distribucija kazalnika neto finančni dolg/EBITDA za izbrane dejavnosti (levo) ter po velikosti podjetij (desno) za leti 2008 in 2013

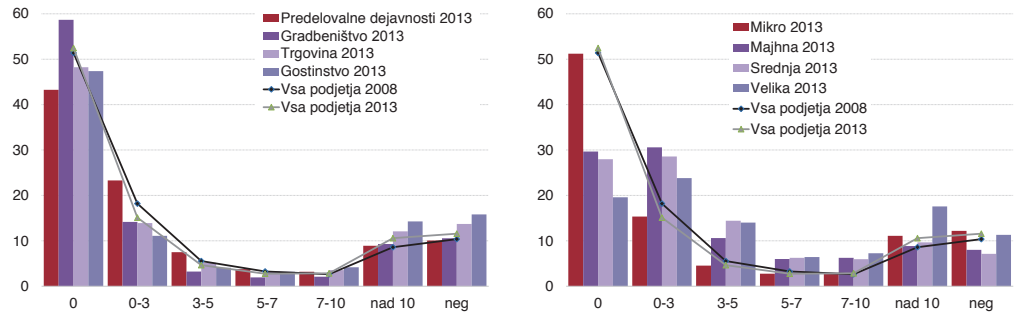

Opomba: »0« vključuje podjetja brez neto fin. dolga, »nad 10« podjetja z neto fin. dolgom in ničelnim EBITDA, »neg« pa podjetja z neto fin. dolgom in negativnim EBITDA. Izračun je narejen na začasnih podatkih Ajpesa.
Vir: AJPES, preračuni BS

Z večjim tveganjem so lani odplačevala svoje obveznosti tako velika podjetja kot majhna in srednja podjetja. Kljub temu majhna in srednja podjetja z dolgotrajnostjo gospodarske in finančne krize težje dostopajo do virov financiranja kot velika podjetja. Pri pridobivanju virov financiranja se srečujejo z večjimi ovirami, so bolj odvisna od bančnega financiranja, hkrati pa imajo zaradi višjih zahtevanih obresti višje stroške financiranja. Pogosto so manj dobičkonosna kot velika podjetja, zato morajo bolj okrepiti svojo likvidnost. Po drugi

strani so tudi banke postale previdnejše in zahtevnejše pri izbiri svojih posojilojemalcev zaradi doseganja večje kakovosti svojega portfelja.[17]

Zadolženost podjetij je visoko koncentrirana, najbolj zadolženih je le 10% oziroma 15% podjetij.

Zadolženost podjetij je visoko koncentrirana. Ob veliki razpršenosti kazalnikov zadolženosti med podjetji je najbolj zadolženih le 10% oziroma 15% podjetij, medtem ko finančni vzvod preostalih podjetij znaša 115% oziroma 106%. Podobno kaže neto finančni dolg/EBITDA, ki znaša za podjetja z neto finančnim dolgom 5,9, medtem ko imajo podjetja z neto finančnim dolgom in pozitivno EBITDA nižjo vrednost kazalnika, in sicer 4,6. Takih podjetij je bilo lani 31% v številu in 74% v bilančni vsoti vseh nefinančnih družb. Skupni rang kazalnikov poslovanja po dejavnostih se odraža tudi v pribitkih bank za posojila, vezana na EURIBOR kot premijo za tveganje, ki ga prevzemajo. Podjetja v dejavnostih gostinstva, gradbeništva in poslovanja z nepremičninami imajo na podlagi izbranih finančnih kazalnikov najvišji rang tveganja in hkrati so v teh dejavnostih tudi pribitki bank najvišji.

Slika 4.17: Finančni vzvod (levo) in neto finančni dolg/EBITDA (desno) za najbolj zadolžena podjetja in preostala podjetja v odstotku konec leta 2013

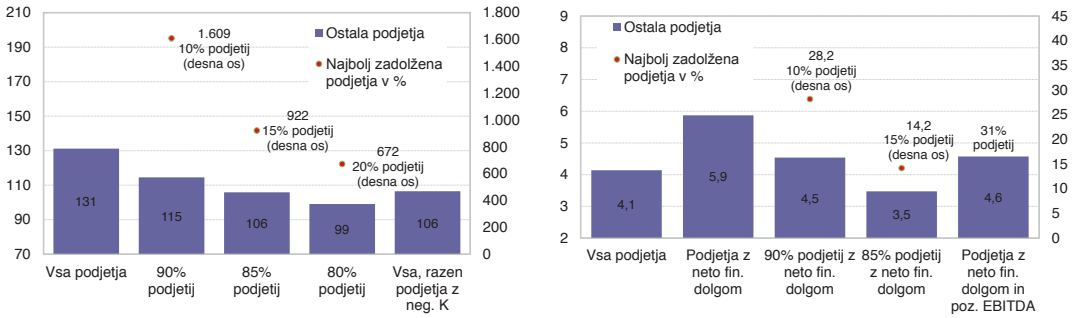

Vir: AJPES, preračuni BS

Tabela 4.5: Nekateri finančni kazalniki poslovanja po dejavnostih in pribitki na EURIBOR za nova posojila pri domačih bankah

	Finančni vzvod v %	Količnik likvidnosti v %[1]	Delež zamud nad 90 dni v %[2]	Neto finančni dolg/ EBITDA	Skupni rang[3]	Pribitki na EURIBOR v o. t.[4]	Rang
			dec. 13			2013	
Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo in rudarstvo	138,4	54,3	16,1	7,1	7	4,1	9
Predelovalne dejavnosti	115,7	74,5	15,9	2,5	3	3,3	1
Elektrika, plin in voda, saniranje okolja	53,5	104,9	5,5	2,8	1	3,5	3
Gradbeništvo	269,8	64,7	50,0	7,7	11	4,2	11
Trgovina	177,2	62,9	18,1	3,9	8	3,8	4
Promet in skladiščenje	114,9	80,6	7,1	5,8	4	4,0	6
Gostinstvo	171,0	32,7	33,0	9,3	12	4,2	10
Informacije in komunikacije	106,6	99,7	13,6	1,9	2	3,4	2
Finančno posredništvo	143,0	60,2	28,6	29,6	9	4,0	7
Poslovanje z nepremičninami	327,0	71,2	23,3	16,9	10	4,3	12
Strokovne in druge poslovne dejavnosti	145,2	79,8	25,2	5,8	6	4,0	5
Javne storitve	156,4	47,9	9,6	3,4	5	4,0	8
Skupaj	131,2	71,8	20,4	4,1		3,5	

Opombe: [1]Količnik likvidnosti je izračunan kot razmerje med vsemi kratkoročnimi terjatvami in kratkoročnimi obveznostmi * 100. Višja vrednost kazalnika pomeni boljšo likvidnost, medtem ko pri vseh drugih kazalnikih višja vrednost predstavlja manj ugodnega pokazatelja.
[2]Delež zamud nad 90 dni v razvrščenih terjatvah bank v dejavnosti.
[3]Skupni rang je izračunan iz posameznih rangov za vsak kazalnik, pri čemer je večja številka pri rangu večje tveganje.
[4]Pri pribitkih se upoštevajo dolgoročna posojila bank, vezana na EURIBOR.
Vir: AJPES, Banka Slovenije, preračuni BS

Premija za tveganje pri bankah po dejavnostih in velikosti podjetij

Lani so se pribitki najbolj povečali v dejavnosti promet in skladiščenje, najmanj pa v predelovalnih dejavnostih.

V letu 2013 se je skupna obrestna mera zniževala pri večini dejavnosti, a so se pribitki v nekaterih poviševali. Pribitki na referenčne obrestne mere ostajajo, pričakovano glede na poslovanje dejavnosti in velik delež zamud nad 90 dni, visoki v gradbeništvu. V letu 2013 so se povprečni letni pribitki najbolj povečali za dejavnost promet in skladiščenje

[17] The Economic and Financial Committee; Finance for growth: Report of the High level expert group on SME and infrastructure financing, 2013

ter poslovanje z nepremičninami, in sicer za 0,7 odstotne točke. V dejavnosti gostinstva, ki izstopa s slabšimi kazalniki poslovanja v lanskem letu, so se pribitki izrazito povečali v prvi polovici leta 2013 in na začetku letošnjega leta. Pribitki so v povprečju leta ostali na skoraj enaki ravni za predelovalne dejavnosti, ki so imele lani v primerjavi z drugimi dejavnostmi boljše poslovne rezultate, v zadnjih mesecih leta pa so se precej povečali. Nihanje pribitkov med letom je ob manjšem številu novih poslov lahko pokazatelj različne strukture komitentov in velikega deleža restrukturiranih posojil, ki v posameznih mesecih vplivajo na nihaje v obrestnih merah.

Slika 4.18: Gibanje pribitkov nad EURIBOR[18] (levo) in gibanje skupne obrestne mere (desno) glede na dejavnost v odstotkih

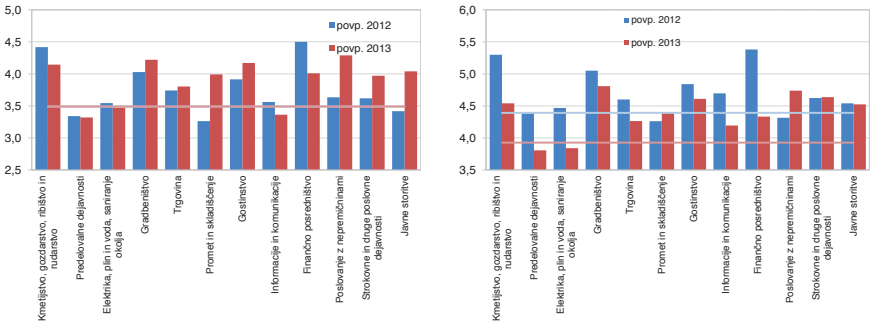

Opomba: Obrestne mere za dolgoročna posojila bank, pri pribitkih se upoštevajo le posojila, vezana na EURIBOR.
Vir: Banka Slovenije

Slika 4.19: Gibanje pribitkov nad EURIBOR (levo) in gibanje skupnih obrestnih mer (desno) glede na dejavnost v odstotkih

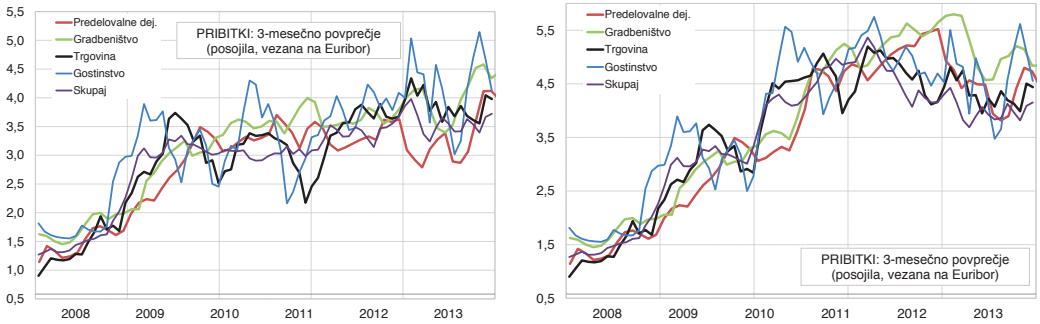

Vir: Banka Slovenije

Povprečni pribitki za majhna in mikro podjetja so bili predvsem v drugi polovici lanskega leta višji od pribitkov za srednja in velika podjetja. Majhna podjetja so imela lani ob večji zadolženosti kot velika podjetja višje stroške financiranja pri bankah, čeprav so neto dobiček povečala, velika podjetja, ki so imela ob koncu lanskega leta najnižji povprečni pribitek, pa so neto dobiček zmanjšala.

Na povezanost gibanja pribitkov nad EURIBOR za nova posojila bank in finančnega vzvoda podjetij kaže korelacijski koeficient med spremembo pribitka na EURIBOR z 2012 na 2013 in spremembo finančnega vzvoda v tem obdobju glede na posamezne dejavnosti. V letu 2013 so podjetja v večini dejavnosti znižala finančni vzvod, medtem ko so banke večinoma pribitke povečale, predvsem v dejavnosti finančno posredništvo ter informacije in komunikacije.

[18] Pribitki se nanašajo le na dolgoročna novoodobrena posojila, vezana na EURIBOR, ki predstavljajo od 70% do 80% vseh dolgoročnih novoodobrenih posojil.

Slika 4.20: Gibanje pribitkov nad EURIBOR glede na velikost podjetja (levo) in pribitek nad EURIBOR za nova posojila bank podjetjem v povezavi s finančnim vzvodom podjetij po dejavnostih (desno) v odstotkih

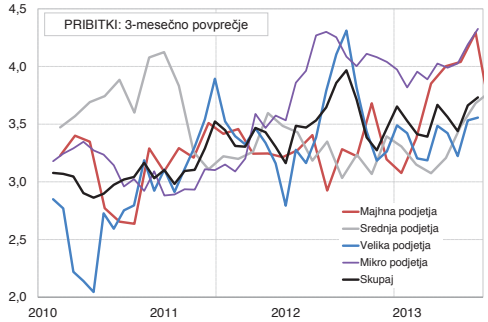

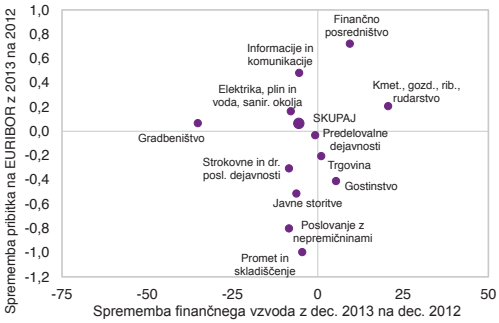

Vir: Banka Slovenije

5 FINANČNI SISTEM

5.1 Struktura finančnega sistema

Sredstva slovenskega finančnega sistema so se v letu 2013 zmanjšala za 12,3%. Zmanjšal se je tudi njihov delež v BDP, ki zdaj znaša 161%. Finančni sistem je še vedno majhen v primerjavi z evrskim območjem, kjer predstavlja 612% BDP. Primerjava z evrskim območjem razkriva tudi relativno nerazvitost posrednikov, ki niso iz skupine zavarovalnic oziroma bank. Ti v Sloveniji upravljajo le 14% finančnih sredstev, v evrskem območju pa 31%. Banke ohranjajo velik delež finančnih sredstev v upravljanju, a se ta zaradi krčenja kreditne aktivnosti zmanjšuje.

Sredstva slovenskega finančnega sistema so se v letu 2013 zmanjšala za 12,3%. Zmanjšal se je tudi delež v BDP, ki zdaj znaša 161%.

Slika 5.1: Struktura finančnega sektorja glede na finančna sredstva v odstotkih (levo) ter finančna sredstva, obveznosti in neto pozicija glede na finančne podsektorje v odstotkih BDP (desno)

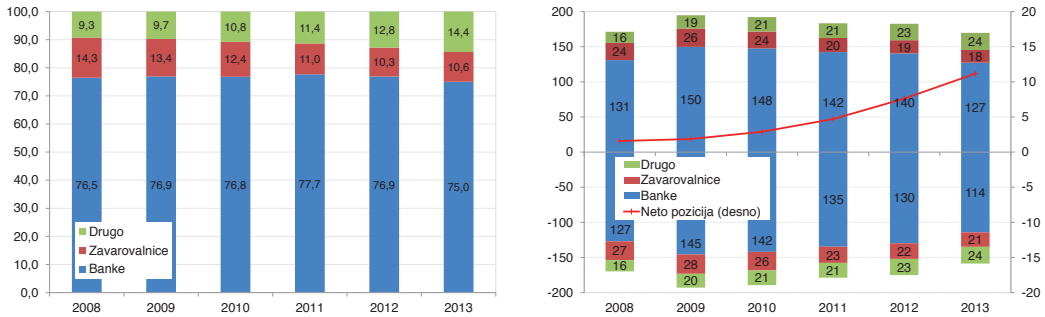

Opomba: S.122 – Druge denarne finančne institucije (poslovne banke in hranilnice); S.123 – Drugi finančni posredniki in izvajalci pomožnih finančnih dejavnosti, razen zavarovalnic in pokojninskih skladov (med drugim vključuje investicijske sklade in lizinška podjetja); S.125 – Zavarovalnice in pokojninski skladi.

Vir: Banka Slovenije, ECB, Eurostat, SURS

Med oblikami finančnih sredstev slovenskega finančnega sistema posojila ohranjajo največji delež, a se ta zmanjšuje. Zaradi prenosa slabih terjatev na Družbo za upravljanje terjatev bank in menjavo za dolžniške vrednostne papirje se je delež slednjih med finančnimi instrumenti povečal. Delež posojil med finančnimi obveznostmi je zaradi odplačil posojil tujih bank in zaradi umika bank v prestrukturiranju iz financiranja finančnih panog ravno tako upadel.

Alternativni viri financiranja slovenskega gospodarstva ostajajo slabo razviti, kar se med drugim kaže v velikem deležu neposrednega lastništva gospodinjstev v kapitalu vseh sektorjev. Tujih neposrednih vlaganj v lastniški kapital je v Sloveniji še vedno manj kot v povprečju evrskega območja. Od začetka krize se postopoma povečuje delež države med imetniki lastniškega kapitala, z dokapitalizacijami bank v decembru 2013 pa se je ta še dodatno okrepil. Država je imela tako konec leta 2013 v neposredni lasti že 23% lastniškega kapitala vseh sektorjev in 51% kapitala finančnega sektorja. Zaradi zavez v okviru načrtov prestrukturiranja bank prejemnic državne pomoči in namer vlade Republike Slovenije o prodaji deležev v državnih podjetjih lahko pričakujemo, da se bo delež tujega lastništva v Sloveniji povečal.

Med oblikami finančnih sredstev slovenskega finančnega sistema posojila ohranjajo največji delež, a se ta zmanjšuje. Alternativni viri financiranja slovenskega gospodarstva ostajajo slabo razviti.

Slika 5.2: Struktura lastniškega kapitala glede na sektor imetnika v evrskem območju in v Sloveniji (levo) ter lastniška struktura finančnega sektorja v odstotkih (desno)

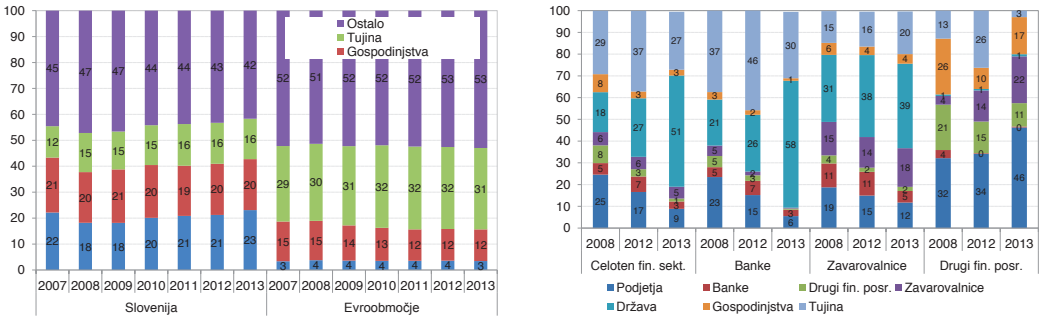

Opomba: Pri lastniški strukturi finančnega sektorja (desno) se upošteva le neposredno lastništvo,
Vir: ECB, SURS (levo), KDD (desno)

Tabela 5.1: Pregled slovenskega finančnega sektorja glede na bilančno vsoto

	Bil. vsota (v mio EUR)			Struktura (v %)			Delež v BDP (v %)			St. rasti (v %)	
	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2012	2013
Denarne fin. institucije[1]	49.243	46.119	40.442	72,8	72,1	71,3	136,2	130,6	114,6	-6,3	-12,3
Nedenarne fin. institucije	18.392	17.828	16.251	27,2	27,9	28,7	50,9	50,5	46,1	-3,1	-8,8
zavarovalnice	6.108	6.762	6.957	9,0	10,6	12,3	16,9	19,1	19,7	10,7	2,9
pokoj. družbe/skladi[2]	1.518	1.491	1.475	2,2	2,3	2,6	4,2	4,2	4,2	-1,8	-1,0
investicijski skladi	1.816	1.835	1.859	2,7	2,9	3,3	5,0	5,2	5,3	1,0	1,3
lizinška podjetja	5.177	4.712	3.537	7,7	7,4	6,2	14,3	13,3	10,0	-9,0	-25,0
BPH, DZU in drugi	3.774	3.028	2.423	5,6	4,7	4,3	10,4	8,6	6,9	-19,8	-20,0
Skupaj	67.635	63.948	56.693	100,0	100,0	100,0	187,1	181,1	160,7	-5,5	-11,3

Opombe: Podatki za lizinška podjetja, BPH, DZU in drugi so na podlagi šifranta SKD 2008 pridobljeni iz Ajpesove baze zaključnih računov. Podatki za lizinška podjetja vključujejo vsa podjetja, ki so po SKD 2008 vključena pod Dejavnost finančnega zakupa, šifra dejavnosti K64.91.
[1]Denarne finančne institucije ne vključujejo centralne banke.
[2]Med pokojninskimi skladi se upošteva tudi Prvi pokojninski sklad.
Vir: Banka Slovenije, AZN, ATVP, AJPES

6 BANČNI SEKTOR

6.1 Strukturne značilnosti bančnega sektorja

Velikost bančnega sektorja in statusne spremembe

Konec leta 2013 je v Sloveniji delovalo 17 bank, tri hranilnice in tri podružnice tujih bank. V strukturi bančnega sistema imajo prevladujoč položaj banke in podružnice z 98-odstotnim tržnim deležem bilančne vsote. V primerjavi z letom prej je število institucij ostalo nespremenjeno, vendar je bila na začetku septembra 2013 sprejeta odločitev o postopnem prenehanju poslovanja dveh manjših bank. V preteklem letu je Banka Slovenije notificirala 16 novih kreditnih institucij, hkrati so štiri kreditne institucije preklicale notifikacije, tako da je na koncu leta skupno število kreditnih institucij, ki so notificirale čezmejne dejavnosti, doseglo 318.

Ob koncu leta 2013 je v Sloveniji delovalo 23 kreditnih institucij, prevladujoč položaj so imele banke.

Bilančna vsota bank in hranilnic je konec leta 2013 znašala 40,4 mrd EUR, od tega bilančna vsota bank in podružnic 39,7 mrd EUR, bilančna vsota hranilnic pa 721 mio EUR. Skoraj celoten bančni sistem so tako predstavljale banke. Bilančna vsota bank in hranilnic je konec leta dosegala 115% BDP. Odstotek bilančne vsote bank in hranilnic v BDP se je lani zmanjšal za petnajst odstotnih točk zaradi močnega krčenja bilančne vsote bank. Ta se je lani zmanjšala za 12,3%. Bilančna vsota bančnega sistema se je lani zmanjšala četrto leto zapored. Lanskoletno zmanjšanje bilančne vsote za 5,7 mrd EUR je presegalo tisto v predhodnem letu za 2,6 mrd EUR. Od leta 2009 do konca leta 2013 se je bilančna vsota bančnega sistema v Sloveniji kumulativno zmanjšala za 11,6 mrd EUR ali za 20,3%. Zmanjševanje bilančne vsote oziroma finančnega vzvoda lahko pričakujemo tudi v letu 2014.

Bilančna vsota bank se je lani zmanjšala na 115% BDP.

Spreminjanje strukture bilance stanja

Zniževanje rasti bilančne vsote je lani do konca novembra na strani virov sovpadalo z razdolževanjem bank na grosističnih trgih v tujini in z zmanjševanjem kapitala v bančnem sistemu zaradi realizirane izgube. Na aktivni strani bančnih bilanc so se zaradi oblikovanih oslabitev bank najbolj zmanjševala posojila. Decembra so na gibanje bilančne vsote močno vplivali ukrepi za stabilizacijo bančnega sistema, ki sta jih sprejeli Vlada RS in Banka Slovenije.

Lani se je bilančna vsota bančnega sistema zmanjšala za 12,3%.

Sprejeti ukrepi za stabilizacijo bančnega sistema so razmeroma močno vplivali na najpomembnejše bilančne kategorije. Izvedeni so bili naslednji ukrepi: a) rekapitalizacija NLB d.d., NKBM d.d. in Abanke Vipa d.d. ter Factor banke d.d. in Probanke d.d., ki sta od septembra v postopku nadzorovane likvidacije; b) rekapitalizacija z vrednostnimi papirji Republike Slovenije, ki so jih te banke, z izjemo Abanke, dobile v svoj portfelj; c) odpis podrejenih instrumentov (bail-in) in d) prenos dela slabih terjatev pri NLB d.d. in NKBM d.d. na DUTB. Zato se je na pasivi bank povečal kapital, zmanjšali pa vloge države in podrejeni dolg. Na aktivi so se povečale naložbe v vrednostne papirje zaradi prejetih obveznic in zakladnih menic v portfelj bank.

Ukrepi, ki sta jih sprejeli Vlada RS in Banka Slovenije za stabilizacijo bančnega sistema decembra 2013, so spremenili strukturo bančnih bilanc.

Tabela 6.1: Bilančna vsota bank v primerjavi z BDP

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Bilančna vsota bank (v mio EUR)	47.948	52.009	50.760	49.243	46.119	40.442
BDP v tekočih cenah (v mio EUR)	37.245	35.556	35.607	36.172	35.466	35.275
Bilančna vsota v % BDP	129	146	143	136	130	115
Število zaposlenih v bankah	12.232	12.188	11.943	11.813	11.498	11.218

Vir: Banka Slovenije

Lastništvo bank

V letu 2013 se je pomembno spremenila lastniška struktura bank, saj je Republika Slovenija na podlagi odločbe o državni pomoči rekapitalizirala pet bank in postala njihova 100-odstotna lastnica. Poleg sedmih hčerinskih bank in treh podružnic, ki so bile konec leta 2013 v popolni tuji lasti, je bilo sedem bank v popolni domači lasti ter tri banke v večinski domači lasti. Delež kapitala tujcev, merjen z lastniškim kapitalom, je znašal 31,3 %, delež neposrednega lastništva države 58,7 % ter delež drugih domačih lastnikov 10,0 %. Zaradi začetka sanacijskega postopka se je lastniški delež države v kapitalu celotnega bančnega sistema povečal za 35,9 odstotne točke ob zmanjšanju deleža kapitala tujcev za 10,7 odstotne točke ter deleža kapitala drugih domačih lastnikov za 25,3 odstotne točke. Delež tujih oseb, merjen s kapitalom, je 31. decembra 2013 znašal 31%.

Rekapitalizacija petih bank s strani RS na podlagi odločbe o državni pomoči je lani spremenila lastniško strukturo bank.

Tabela 6.2: Lastniška struktura bančnega sektorja (po lastniškem kapitalu)

(v %)	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Država v ožjem smislu	17,7	20,5	20,1	22,7	22,8	58,1
Druge domače osebe	44,1	43,0	42,9	38,1	35,2	10,9
Tuje osebe	38,2	36,6	37,1	39,3	42,0	31,0
tuje osebe (nad 50% v upravljanju)	27,6	26,8	27,9	30,1	33,3	30,6
tuje osebe (pod 50% v upravljanju)	10,6	9,8	9,2	9,1	8,7	0,4

Vir: Banka Slovenije

V tem poročilu so banke razdeljene v tri skupine: velike domače banke, majhne domače banke, h katerim so vključene tudi hranilnice, in banke v večinski tuji lasti. Vsaka banka je uvrščena le v eno skupino. Uporabljena analitična členitev bančnega sistema na homogene skupine temelji na značilnostih poslovanja bank, zlasti na prevladujoči strukturi njihovega financiranja.

Slika 6.1: Tržni delež v večinski lasti tujcev in bank v večinski domači lasti, merjeno glede na bilančno vsoto bank, v odstotkih

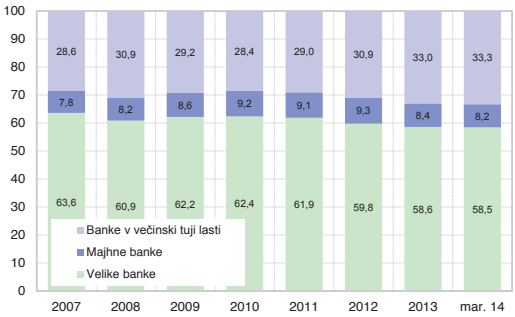

Vir: Banka Slovenije

Koncentracija bančnega sektorja

Lani se je koncentracija v bančnem sistemu zmanjšala.

Zmanjševanje tržnih deležev pri največjih bankah zmanjšuje koncentracijo bančnega trga. Tržna koncentracija, merjena z tržnim deležem največjih petih bank, in tudi koncentracija bančnega trga, merjena s Herfindahl-Hirschmanovim indeksom (HHI), se v zadnjih letih zmanjšujeta. Bančni sistem ostaja bolj skoncentriran pri instrumentih na strani virov kot na strani posojil. Lani se je koncentracija zmanjšala pri vlogah nebančnega sektorja in tudi pri posojilih nebančnemu sektorju. Vrednost HHI za vloge nebančnega sektorja je ob koncu leta 2013 z vrednostjo 1.096 še za 174 točk presegala vrednost indeksa za posojila nebančnemu sektorju. Koncentracija na strani virov se je lani povečala pri obveznostih do domačih bank in zmanjšala pri vlogah nebančnega sektorja. Zmanjševanje koncentracije pri vlogah gospodinjstev, zlasti v zadnjih dveh letih, je posledica prehajanja vlog od velikih domačih bank k bankam v večinski tuji lasti. Lansko zmanjšanje tržnih deležev pri posojilih nebančnemu sektorju je predvsem posledica decembrskega zmanjšanja koncentracije zaradi prenosa dela slabih terjatev dveh največjih bank na Družbo za upravljanje slabih terjatev bank.

Tabela 6.3: Tržna koncentracija slovenskega bančnega trga, merjena s Herfindahl-Hirschmanovim indeksom in tržnim deležem prvih treh oziroma prvih petih bank

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	»Razlika 2013/2012«
	Herfindahl-Hirschmanov indeks						
Bilančna vsota	1.275	1.262	1.149	1.110	1.041	993	-48
Posojila nebančnemu sektorju	1.218	1.164	1.122	1067,6	1.042	922	-120
Obveznosti do nebančnega sektorja	1.578	1.587	1.471	1.392	1.256	1.096	-160
Obveznosti do bank	1.217	1.047	1.243	1.209	1.179	1.337	158
	Tržni delež prvih 3 bank (v %)						v o.t.
Bilančna vsota	47,7	47,7	45,7	44,7	43,2	42,5	-1,5
Posojila nebančnemu sektorju	46,7	46,0	45,9	44,4	42,5	38,0	-1,9
Obveznosti do nebančnega sektorja	55,9	55,7	54,3	53,1	49,7	44,5	-3,4
Obveznosti do bank	48,0	46,3	53,9	53,6	52,3	55,7	-1,3
	Tržni delež prvih 5 bank (v %)						v o.t.
Bilančna vsota	59,1	59,8	59,2	58,9	57,1	56,2	-0,9
Posojila nebančnemu sektorju	59,2	58,5	59,0	58,2	56,7	52,9	-3,8
Obveznosti do nebančnega sektorja	68,2	67,9	66,7	65,5	62,5	59,6	-2,9
Obveznosti do bank	63,6	61,3	67,9	67,9	67,5	72,2	4,7

Vir: Banka Slovenije

6.2 Tveganja v bančnem sektorju

Prispevek institucionalnih dejavnikov k stabilnosti bank.

Prenos nedonosnih terjatev na Družbo za upravljanje terjatev bank (DUTB), zamenjava za obveznice te družbe ter dokapitalizacije bank so bili dejavniki, ki so ob koncu leta 2013 izboljšali kazalnike stabilnosti bančnega sistema. Kapitalska ustreznost bančnega sistema se je zvišala na 14,0%, medtem ko se je delež terjatev z zamudami nad 90 dni zmanjšal na 13,4%. Izrazito sta se izboljšala oba količnika likvidnosti, tako da vrednost 1 presega tudi količnik likvidnosti drugega razreda. Vendar pa bančna sanacija še ni zaključena. Dve banki še čakata na potrditev plana restrukturiranja in dokapitalizacijo države.

Tabela 6.4: Pregled učinkov ukrepov za sanacijo bank konec 2013

Ukrepi MF RS in BS, dec. 2013	Dokapitalizacija	Odpis PD	Prenos terjatev na DUTB*		Prejem obveznic DUTB
Dosedanje spremembe v mio EUR			bruto terjatve	neto posojila	
1) NLB d. d.	**1.551**	**-257**	**-2.286**	**-1.257**	**622**
a) Dokapitalizacija v denarju s konverzijo vlog	1.140				
b) Dokapitalizacija z VP RS	411				
2) NKBM d. d.	**870**	**-64**	**-1.033**	**-578**	**390**
a) Dokapitalizacija v denarju s konverzijo vlog in gotovino	619				
b) Dokapitalizacija z VP RS	251				
3) Abanka Vipa d. d.	**348**	**-120**	**…**	**…**	**…**
a) Dokapitalizacija v denarju s konverzijo vlog	348				
b) Dokapitalizacija z VP RS					
4) Factor banka d. d.	**269**	**-23**			
a) Dokapitalizacija v denarju s konverzijo vlog	160				
b) Dokapitalizacija z VP RS	109				
5) Probanka d. d.	**176**	**-41**			
a) Dokapitalizacija v denarju s konverzijo vlog	160				
b) Dokapitalizacija z VP RS	16				
Dokapitalizacija v denarju skupaj	2.427				
Dokapitalizacija z vrednostnimi papirji	787				
Skupaj dokapitalizacija	**3.214**	**-505**	**-3.319**	**-1.835**	**1.012**

Vir: Banka Slovenije

Prirast vlog gospodinjstev kaže postopno povrnitev zaupanja v banke.

Na postopno povrnitev zaupanja v banke kaže povečanje vlog gospodinjstev v prvem četrtletju 2014. V letu 2013 se je po marčevskih dogodkih na Cipru, po začetku postopka nadzorovane likvidacije dveh bank v septembru in po negotovosti glede rezultatov skrbnega pregleda bank v zadnjem četrtletju 2013 zmanjšano zaupanje v trdnost bank pokazalo v zmanjšanju vlog gospodinjstev v višini 464 mio EUR. Vloge gospodinjstev so se v prvih treh mesecih 2014 tudi kot pokazatelj večjega zaupanja v banke povečale za 253 mio EUR.

Poplačilo obveznosti do ECB ostaja pomemben dejavnik tveganja refinanciranja.

Z zvišanjem kazalnikov kapitalske ustreznosti in zmanjšanjem izpostavljenosti kreditnemu tveganju, s povečanjem obsega likvidnih naložb in zmanjšanjem negotovosti v bančnem sistemu se je presežna likvidnost bančnega sistema povečala. Banke so v zadnjih šestih mesecih zmanjšale obseg obveznosti do Evrosistema za četrtino. Kljub temu ostaja poplačilo obveznosti do ECB pomemben dejavnik tveganja refinanciranja.

Tveganje refinanciranja grosističnih virov financiranja (pri tujih bankah in z izdanimi vrednostnimi papirji) se zmanjšuje zaradi intenzivnega razdolževanja v preteklih letih. V strukturi bilance je prišlo do delne substitucije grosističnih virov z vlogami nebančnega sektorja. Od konca leta 2008 do marca 2014 so banke poplačale za 10,7 mrd EUR grosističnih virov. Preostalih 6,7 mrd EUR obveznosti predstavlja 16,6% bilančne vsote, kar je le še polovica deleža tovrstnih obveznosti iz leta 2008. Vloge nebančnega sektorja so se v istem obdobju v strukturi pasive povečale za 14,3 odstotne točke, na 57,9%. Pomemben vir poplačil grosističnih virov financiranja je bilo tudi krčenje kreditiranja nebančnega sektorja. Čeprav se je tveganje refinanciranja na grosističnih trgih v letu 2014 zmanjšalo, se bo v prvi polovici 2015 pomembno povečalo. Prestrukturiranje virov financiranja bank tako še ni končano.

Finančna kriza je zmanjšala kreditno povpraševanje, vendar so tu prvi indikatorji izboljšanja.

Zaradi finančne krize se je zmanjšalo kreditno povpraševanje. Manj investicijskih priložnosti in upad tujega povpraševanja v preteklih letih sta prispevala k padcu gospodarske rasti in manjšemu kreditnemu povpraševanju. Tega so še dodatno zavrli veliko število začetih stečajnih postopkov, visoki stroški financiranja in velika zadolženost podjetij ter pomanjkanje primernih zavarovanj. Vendar se kazalniki kreditnega povpraševanja izboljšujejo. Gospodarska rast se je v zadnjem četrtletju 2013 zvišala na račun izvoza in investicij. Kazalniki gospodarske klime so se izboljšali na raven tretjega četrtletja 2008, to je pred začetkom gospodarske krize, kar velja za predelovalne dejavnosti in tudi za gradbeništvo. Delež posojil iz tujine v strukturi posojilnega financiranja podjetij je s 23% dosegel že raven iz leta 2004.

Pomembni omejitveni dejavniki kreditne rasti tudi na strani ponudbe.

Pomembni omejitveni dejavniki kreditne rasti so poleg omejenega kreditno sposobnega povpraševanja tudi na strani kreditne ponudbe. Kljub presežni likvidnosti in dokapitalizacijam bank ostajajo banke zadržane pri kreditiranju nebančnega sektorja. Kreditni standardi so bolj zaostreni kot v predkriznem obdobju, obrestne mere so kljub zniževanju nad povprečjem evroobmočja, stopnja presežnega kreditnega povpraševanja podjetij, ki ga banke ne servisirajo, se povečuje. Ta je najvišja pri bankah, ki najhitreje zmanjšujejo razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja (LTD).

Podjetja ob pomanjkanju kapitala krčenje kreditiranja bank ne morejo nadomestiti z alternativnimi viri financiranja

V razmerah močnega krčenja kreditiranja bank se podjetja soočajo s težavami, kako zmanjšati zadolženost. Kljub temu se je neto finančna pozicija podjetij do drugih sektorjev od leta 2010 do 2013 znižala za 13 odstotnih točk, na raven leta 2008, in znaša 112% BDP. Konec leta 2012 so podjetja postala neto varčevalci in so svojo tekočo neto pozitivno pozicijo v letu 2013 le še povečevala. Restrukturiranje bančnega in podjetniškega sektorja je vzporeden proces in hitreje se odvija v bančnem sektorju, počasneje se bo lahko odvijal pri podjetjih. Ob tem, da so slovenska podjetja v primerjavi z drugimi državami evroobmočja med manj zadolženimi glede na dolg v BDP, izstopajo le v višini finančnega vzvoda. To kaže predvsem primanjkljaj kapitala in umikanje posojilnega financiranja podjetij, s čimer se položaj podjetij le še dodatno zaostruje.

Poplačila grosističnih virov z vlogami in krčenjem kreditiranja prinašajo nova tveganja, ki onemogočajo normalizacijo financiranja podjetij in poslovanja bank.

Pomembno postaja tveganje stabilne strukture financiranja bank. Poplačilo grosističnih virov financiranja s hkratnim povečevanjem vlog in krčenjem kreditiranja zmanjšuje količnik likvidnosti drugega razreda bank. Zmanjševanje likvidnosti nebančnemu sektorju se lahko odrazi v dodatnem poslabšanju kakovosti kreditnega portfelja bank. Izpostavljenost potencialnim izgubam iz naslova kreditnega tveganja se v večji meri prenaša na deponente in jamstveno shemo. Ne nazadnje strategija banke, ki ob rasti vlog krči kreditiranje, kaže nujnost spremembe poslovnega modela, saj banka, katere osnovna dejavnost je depozitno-kreditna aktivnost do nebančnega sektorja, ne generira dohodka iz kreditiranja.

Banka Slovenije uvaja instrument, ki upočasnjuje dinamiko zniževanja LTD.

Banka Slovenije zato uvaja makrobonitetni instrument, s katerim upočasnjuje dinamiko zniževanja razmerja med posojili in vlogami nebančnega sektorja (LTD), oziroma od bank zahteva izpolnjevanje višjih količnikov likvidnosti, če krčijo kreditiranje nebančnega sektorja kljub pozitivnemu prirastu vlog.

Ključni tveganji v prihodnje sta predvsem dohodkovno in kreditno tveganje.

Banke so z zniževanjem pasivnih obrestnih mer v letu 2013, ki ga je spodbudila tudi Banka Slovenije z makrobonitetnim ukrepom omejevanja depozitnih obrestnih mer, blažile upad obrestnih prihodkov zaradi krčenja kreditiranja.

Ključni tveganji v prihodnje bosta predvsem dohodkovno in kreditno. Njun pomen bo bistveno opredeljeval razvoj gibanja kreditiranja podjetij. Zaradi krajšanja povprečne ročnosti in sprememb v strukturi obveznosti ter zaradi zaostajanja gospodarskega in kreditnega cikla Slovenije za drugimi državami EU in vpliva na obrestne mere lahko pomemben omejitveni dejavnik poslovanja bank postane tudi obrestno tveganje.

Slika 6.2: Ključna tveganja in pričakovanja glede njihovega nadaljnjega razvoja

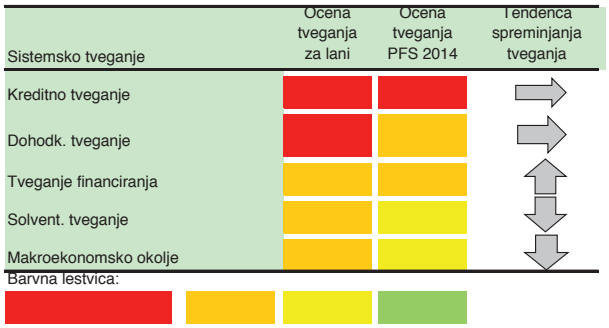

Vir: Banka Slovenije

Začenjajo se procesi konsolidacije bančnega sistema. Usmerjeni naj bi bili v zagotavljanje kapitalske stabilnosti, disperzije tveganj, stabilne strukture financiranja in povečano dobičkonosnost. Konsolidacija na tovrstnih temeljih naj bi kapitalsko močnejšim bankam zagotovila lažji in cenejši dostop do grosističnih virov financiranja, racionalnejše poslovanje ter pozitivno vplivala na obrestno maržo in dobičkonosnost.

Pričakovati je mogoče intenzivnejšo konsolidacijo bančnega sistema.

Zaradi dokapitalizacij s strani države bo delež bank v lastništvu države, merjeno v odstotkih kapitala bank, sredi leta 2014 presegel 62%. Privatizacija bank bi bila pomembna za zmanjšanje medsebojne prepletenosti države in bank, zmanjšanje vpliva na poslovanje in izboljšanje upravljanja bank.

Nujna tudi privatizacija bank.

Okvir 6.1: Makrobonitetni nadzor in instrumenti Banke Slovenije

S sprejetjem Zakona o makrobonitetnem nadzoru finančnega sistema, 21. 12. 2013, se je oblikovala pravna podlaga za izvajanje makrobonitetnega nadzora v Sloveniji. Pri tem makrobonitetni nadzor pomeni preprečevanje in zmanjševanje sistemskih tveganj v finančnem sistemu, ki obsega banke, zavarovalnice, trg finančnih instrumentov, investicijske družbe, družbe za upravljanje in lizinške družbe. Zakon uvaja Odbor za finančno stabilnost ter opredeljuje način izvajanja in delovanje nadzornih organov na področju makrobonitetnega nadzora. Nadzorni organi so pri izvajanju makrobonitetne politike pristojni in odgovorni za opravljanje makrobonitetnega nadzora nad finančnimi institucijami, za nadzor katerih so pristojni po področnih zakonih. Nadzor nad lizinškimi družbami v okviru pristojnosti po tem zakonu opravlja Banka Slovenije.

Odbor za finančno stabilnost sestavlja osem članov: po dva predstavnika Banke Slovenije, Agencije za zavarovalni nadzor Agencije za trg vrednostnih papirjev in Ministrstva za finance, pri čemer slednja nimata glasovalnih pravic. Odbor, ki mu predseduje guverner Banke Slovenije, je pristojen za oblikovanje makrobonitetne politike, ki jo izvaja skupaj z nadzornimi organi. Pri čemer se kot makrobonitetna politika smatra politika, s katero se identificirajo, spremljajo in ocenjujejo sistemska tveganja za finančno stabilnost zaradi zaščite stabilnosti celotnega finančnega sistema, kar vključuje povečanje odpornosti finančnega sistema ter preprečevanje in zmanjševanje kopičenja sistemskih tveganj, s čimer se zagotavlja trajnostni prispevek finančnega sektorja h gospodarski rasti. Sistemsko tveganje se pri tem razume kot tveganje motenj v finančnem sistemu, ki ima lahko resne negativne posledice za delovanje finančnega sistema in realno gospodarstvo.

Smernice na področju makrobonitetnega nadzora opredeljuje Evropski odbor za sistemska tveganja. Ta je do zdaj izdal 6 priporočil, od tega so tri: 1) o makrobonitetnem mandatu nacionalnih organov, 2) o dajanju posojil v tujih valutah in 3) o financiranju kreditnih institucij v ameriških dolarjih, s strani Banke Slovenije že izvedena. Preostala tri priporočila: 1) o vmesnih ciljih in instrumentih makrobonitetne politike, 2) o financiranju kreditnih institucij in 3) o skladih denarnega trga, so še v izvajanju.

Smernica ESRB o vmesnih ciljih in instrumentih makrobonitetne politike (ESRB/2013/1) opredeli vmesne cilje makrobonitetne politike kot operativne specifikacije končnega cilja, ki je zaščita stabilnosti finančnega sistema. Smernica zahteva opredelitev strategije makrobonitetne politike, ki povezuje končni cilj makrobonitetne politike z vmesnimi cilji in makrobonitetnimi instrumenti. Vzpostavljen mora biti okvir za uporabo instrumentov s kazalniki za spremljanje nastanka sistemskih tveganj in za usmerjanje odločitev glede uporabe, deaktivacije in kalibracije instrumentov. Pri čemer bi moral imeti makrobonitetni organ neposredni nadzor ali pooblastila za dajanje priporočil v zvezi z vsaj enim makrobonitetnim instrumentom za vsak vmesni cilj makrobonitetne politike. Priporoča se periodično spremljanje vmesnih ciljev ter uspešnosti in učinkovitosti instrumentov, pri čemer se prilagodi nabor vmesnih ciljev in instrumentov, kadar je to potrebno. O spremembah nabora vmesnih ciljev in instrumentov morajo države poročati ESRB.

Makrobonitetni instrumenti Banke Slovenije

Banka Slovenije je v marcu 2012 uvedla instrument omejevanja depozitnih obrestnih mer. Ukrep je del ICAAP – SREP procesa in opredeljuje pribitek h kapitalskim zahtevam za nove vloge zasebnega nebančnega sektorja, kjer realizirana depozitna obrestna mera presega z instrumentom določeno zgornjo mejo. Instrument je Banka Slovenije uvedla z

namenom zmanjševanja dohodkovnega tveganja ob čezmernem zviševanju obrestnih mer za vloge nebančnega sektorja. Instrument spada v okvir vmesnega cilja omejevanja sistemskega vpliva izkrivljajočih spodbud in zmanjšanja moralnega hazarda.

Z junijem 2014 bo začel veljati instrument GLTDF, ki opredeljuje minimalne zahteve za razmerje med letnimi spremembami stanj posojil in vlog nebančnega sektorja. Namen instrumenta je omejiti pospešeno zmanjševanje razmerja med posojili in vlogami nebančnega sektorja (LTD), vzpostavitev stabilne strukture financiranja bank in zmanjšanje sistemskega likvidnostnega tveganja financiranja. Ta instrument spada v okvir vmesnega cilja ublažitve ter preprečitve čezmerne ročne neusklajenosti in nelikvidnosti.

Na ravni EU se veliko pozornosti namenja proticikličnemu kapitalskemu blažilniku, ki so ga nekatere države že uvedle. Instrument spada v okvir vmesnega cilja ublažitve in preprečitve čezmerne rasti kreditiranja in čezmernega finančnega vzvoda. Opredelitev blažilnika bo zavezujoča za vse države EU od leta 2016 naprej.

1. Omejevanje depozitnih obrestnih mer

Razlog za uvedbo instrumenta je bila tekmovalnost med bankami za vloge nebančnega sektorja z dvigovanjem depozitnih obrestnih mer. Kar je bilo pogojeno z oteženim dostopom do finančnih trgov za banke v večinski domači lasti in s težnjo po znižanju razmerja med posojili in vlogami pri bankah v večinski tuji lasti. Nominalna vrednost vlog zasebnega nebančnega sektorja se ohranja na ravni 21 mrd EUR od konca leta 2010 naprej. Zviševanje obrestnih mer za vloge se tako ni odražalo v povečanju obsega vlog, temveč zgolj v prehajanju vlog med bankami in v zviševanju stroškov financiranja bank.

Cilj instrumenta je bil omejiti čezmerno zviševanje pasivnih obrestnih mer za vloge zasebnega nebančnega sektorja.

Metodologija opredeljuje izračun pribitka h kapitalskim potrebam za tveganje dobičkonosnosti iz pasivnih obrestnih mer, ki se upošteva v okviru ocenjevanja ustreznega notranjega kapitala bank (procesu ICAAP-SREP), od marca 2012 naprej.

Pribitek h kapitalskim potrebam$_r$ =

$$\sum_{r=1}^{5} (\text{realizirana povprečna depozitna omr} - \text{zgornja meja om}_r)\ \text{obseg novih posloov}_r \qquad (1)$$

r … razred ročnosti depozita

r = 1 za depozite z ročnostjo do 1 meseca
r = 2 za depozite z ročnostjo od 1 meseca do 3 mesecev
r = 3 za depozite z ročnostjo od 3 mesecev do 6 mesecev
r = 4 za depozite z ročnostjo od 6 mesecev do 1 let
r = 5 za depozite z ročnostjo od 1 leta do 2 let

realizirana povprečna depozitna om$_r$ – realizirana povprečna depozitna obrestna mera banke v razredu r, kjer banka presega zgornjo mejo obrestnih mer.

zgornja meja om$_r$ – zgornja meja obrestne mere v razredu r. Izračunana kot povprečje dnevnih EURIBOR za proučevano obdobje + pribitek

za r = 1 se uporabi 1 tedenski EURIBOR	+ 50 bt
za r = 2 se uporabi 1 mesečni EURIBOR	+ 70 bt
za r = 3 se uporabi 3 mesečni EURIBOR	+ 150 bt
za r = 4 se uporabi 6 mesečni EURIBOR	+ 200 bt
za r = 5 se uporabi 12 mesečni EURIBOR	+ 220 bt

obseg novih posloov$_r$ – znesek novih poslov banke v razredu r, kjer banka presega zgornjo mejo obrestnih mer depozitov.

Pri izračunu pribitka h kapitalskim potrebam so zajeti novi posli postavk vloge in krediti strank, ki niso banke, z originalno zapadlostjo do dveh let in v evrih.

Učinki instrumenta. V letu 2013 so se obrestne mere za vloge vseh razredov ročnosti, ki so predmet instrumenta, začele zniževati. V povprečju se je obrestna mera za vloge zasebnega nebančnega sektorja z ročnostjo do dveh let od januarja 2013 do marca 2014 znižala za 1,2 odstotne točke. V obdobju zadnjega pol leta je opazno tudi zniževanje razpršenosti obrestnih mer za vloge v vseh razredih ročnosti, kar kaže zniževanje tekmovalnosti bank v določanju višine pasivnih obrestnih mer. Instrument je pripomogel k znižanju depozitnih obrestnih mer, čeprav ocenjujemo, da so ključno vlogo pri znižanju depozitnih obrestnih mer imeli ukrepi za stabilizacijo in sanacijo bank.

Slika 6.3: Povprečna obrestna mera za depozite pri bankah in hranilnicah brez podružnic, po petih razredih ročnosti, v %, za obdobje: januar 2012–marec 2014

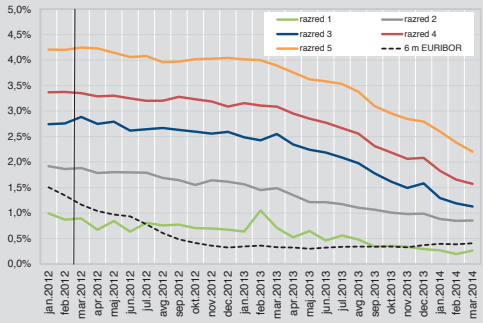

Opomba: r = 1 za depozite z ročnostjo do 1 meseca; r = 2 za depozite z ročnostjo od 1 meseca do 3 mesecev; r = 3 za depozite z ročnostjo od 3 mesecev do 6 mesecev; r = 4 za depozite z ročnostjo od 6 mesecev do 1 let; r = 5 za depozite z ročnostjo od 1 leta do 2 let.

2. GLTDF

GLTDF je razmerje med letno spremembo stanja bruto posojil nebančnemu sektorju (pred oslabitvami) in letno spremembo stanja vlog nebančnemu sektorju (ang. Gross Loan To Deposit on Flows). GLTDFq je različica razmerja, izračunana na četrtletnih spremembah stanj.

Razlog za uvedbo instrumenta je bilo pospešeno zniževanje razmerja med posojili in vlogami nebančnega sektorja (v nadaljevanju: LTD). Na ravni bančnega sistema se je LTD v štirih letih od vrha konec 2008 pri 161% znižal do konca leta 2012 za 31 odstotnih točk, na 130%. Zgolj v letu 2013 se je znižal za dodatnih 22 odstotnih točk, na 108%, v marcu 2014 je tako znašal 103%. Medtem ko so v preteklih letih LTD zniževale predvsem banke v večinski tuji lasti, se je v letu 2013 pospešeno zniževal pri vseh skupinah bank.

Slika 6.4: Razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja (LTD) po skupinah bank, v odstotkih

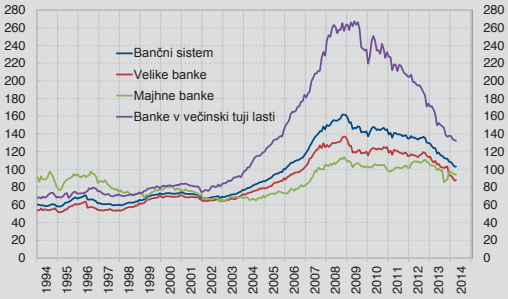

	Bančni sistem	Velike banke	Majhne banke	Banke v večinski tuji lasti
	LTD v odstotkih			
1997	60,3	54,2	74,9	71,9
2004	86,9	79,0	70,4	119,2
2005	100,6	90,1	73,5	144,3
2008	161,5	136,3	111,0	262,7
2012	129,8	113,6	107,7	174,4
2013	108,3	93,0	97,4	137,9
mar. 14	103,2	87,7	94,5	132,4
	Razlike v odstotnih točkah			
2012-2008	-31,7	-22,7	-3,2	-88,3
2013	-21,5	-20,6	-10,3	-36,5
mar. 2014-2013	-5,1	-5,3	-2,9	-5,5

Vir: Banka Slovenije

Povečevanje vlog nebančnega sektorja ob hkratnem krčenju kreditiranja bank povečuje sistemsko tveganje ne le v smislu dolgoročnega likvidnostnega tveganja financiranja bank, ampak se s tovrstnim obnašanjem bank zmanjšujeta tudi likvidnost in dostop do likvidnosti nebančnemu sektorju. To se lahko odrazi v dodatnem poslabšanju kakovosti kreditnega portfelja bank, kar pomeni dodatne pritiske na likvidnost bank. Če banke povečujejo obseg vlog in krčijo kreditiranje nebančnega sektorja, zato da bi poplačale dolžniške obveznosti do drugih bank in upnikov (lahko tudi lastnikov) se s tem kreditno tveganje in izpostavljenost potencialnim izgubam v večji meri prenaša na deponente, oziroma na jamstveno shemo. Ne nazadnje strategija banke, ki ob rasti vlog krči kreditiranje NBS, kaže dolgoročno nevzdržen poslovni model, saj banka ne generira dohodka iz kreditiranja, kar jo omejuje, da bi z zadržanimi dobički povečala kapital.

Cilj instrumenta je vzdržno zniževanje LTD, vzpostavitev stabilne strukture financiranja bank in s tem zmanjšanje sistemskega likvidnostnega tveganja financiranja. Namen instrumenta je spodbuditi banke, da omejijo krčenje kreditiranja nebančnega sektorja ali da okrepijo obseg likvidnih naložb in likvidnostne količnike.

Na ravni bančnega sistema je bil na podlagi dolgoročnega razmerja med rastjo LTD in BDP opredeljen ciljni interval za LTD v razponu med 105% in 125% (glej Poročilo o finančni stabilnosti, 2013). GLTDF se uvaja kot začasen instrument, ki upočasnjuje dinamiko zniževanja LTD ter ki naj bi veljal do vzpostavitve stabilne strukture financiranja bank, stabilizacije LTD in zmanjšanja sistemskega likvidnostnega tveganja financiranja.

Metodologija instrumenta GLTDF

GLTDF se kot makrobonitetni instrument uvaja v okviru Sklepa o minimalnih zahtevah za zagotavljanje ustrezne likvidnostne pozicije bank in hranilnic. V okviru sprememb Sklepa so opredeljene minimalne zahteve za GLTDF, korektivni ukrepi v primeru neizpolnjevanja minimalnih zahtev in izvzetja iz izračuna GLTDF.

Minimalne zahteve. Banka mora v primeru pozitivnega letnega prirasta vlog dosegati v prvem letu veljavnosti ukrepa vsaj GLTD > = 0% (tj. ne krči kreditiranja) in v drugem letu veljavnosti ukrepa vsaj GLTDF > = 40% (obseg bruto posojil poveča vsaj za 40% prirasta vlog).

Korektivni ukrepi. Banke, ki ne izpolnjujejo zahtev za GLTDF na letnih spremembah stanj, morajo kot prvi korektivni ukrep izpolniti ostrejše zahteve za GLTDFq izračunan na četrtletnih spremembah stanj. V primeru pozitivnega četrtletnega prirasta vlog mora banka tako v prvem letu veljavnosti ukrepa dosegati vsaj GLTDFq > = 40% (četrtletni prirast bruto posojil znaša vsaj 40% četrtletnega prirasta vlog) in v drugem letu veljavnosti ukrepa vsaj GLTDFq > = 60%. Če banka, kljub zahtevi prvega korektivnega ukrepa, da izpolnjuje ostrejše zahteve za GLTDFq, ne izpolnjuje niti minimalnih zahtev za GLTDF niti ostrejših zahtev za GLTDFq, mora dodatno izpolnjevati še količnike likvidnosti v naslednjem vrstnem redu. Po prvem četrtletju, ko ne izpolnjuje niti minimalnih zahtev za GLTDF niti zahtev za GLTDFq, mora v dveh mesecih začeti izpolnjevati količnik likvidnosti prvega razreda brez upoštevanja zastavljenega dela sklada finančnega premoženja pri Banki Slovenije (KL1brezECB). Po drugem četrtletju neizpolnjevanja zahtev za GLTDF in GLTDFq mora dodatno začeti izpolnjevati količnik likvidnosti drugega razreda z upoštevanjem zastavljenega dela sklada finančnega premoženja pri Banki Slovenije (KL2zECB). Po tretjem četrtletju, ko ne izpolnjuje niti minimalnih zahtev za GLTDF niti zahtev za GLTDFq, mora dodatno izpolnjevati še količnik likvidnosti drugega razreda. Pri vseh količnikih likvidnosti mora za izpolnjevanje količnika dosegati najmanj vrednost 1. Vsi korektivni ukrepi prenehajo veljati, ko banka konec četrtletja izpolnjuje minimalne zahteve za GLTDF.

Izvzetja. Pri izpolnjevanju minimalnih zahtev in korektivnih ukrepov banka ne upošteva prenosa terjatev na DUTB, prenosa terjatev in obveznosti med bankami na podlagi odločbe Banke Slovenije ter odpravo pripoznanja terjatev zaradi neizterljivosti, listinjenja ali konverzije v naložbe v kapital dolžnikov teh terjatev.

3. Proticiklični kapitalski blažilnik

Z letom 2016 morajo vse države uvesti proticiklični kapitalski blažilnik (ang. countercyclical capital buffer – CCB), katerega namen je zagotoviti, da bi imele banke v času krize na razpolago več kapitala, ki bi jim omogočal večjo absorpcijo izgub in bi bile ob tem bolj pripravljene kreditirati gospodarstvo. Hkrati, bi CCB z višjimi kapitalskimi zahtevami v času ekspanzije preprečeval čezmerno kopičenje tveganj in s tem že v času rasti nekoliko omejil potencialne izgube.

Kapitalski blažilnik se lahko giblje med 0% in 2,5% zneska tveganju prilagojene aktive (ang. risk weighted assets – RWA), banke pa morajo zahtevo izpolnjevati v obliki navadnega lastniškega temeljnega kapitala. Po vsaki odločitvi za povečanje CCB imajo banke na voljo 12 mesecev časa, da zagotovijo potrebno višino kapitala. Znižanje oziroma odprava CCB lahko začne veljati takoj. CCB sta že uvedli denimo Norveška in Švica.

V nadaljevanju je prikazan osnovni pristop za določanje CCB, kot ga predlaga Baselski odbor za bančni nadzor[1] (BCBS) in je vključen tudi v kapitalsko direktivo CRD IV. Skladno s tem naj bi se višina CCB določala na podlagi razmerja med posojili in BDP oziroma z odstopanjem tega kazalnika od dolgoročnega trenda. Na panelu več držav se je ta kazalnik izkazal kot najboljši signalizator prihajajočih bančnih kriz. Kljub temu BCBS opozarja, da ta kazalnik ni nujno primeren za vse države in ga je smiselno kombinirati še z drugimi kazalniki, kot na primer rast BDP-ja, rast posojil, rast cen nepremičnin, dobiček bančnega sistema itd., oziroma uporabiti lastno presojo. Poleg tega se je izkazalo tudi, da je večinoma primeren le za odločitev o graditvi kapitalskega blažilnika, ne pa tudi za opustitev.

V izračun razmerja posojila/BDP so skladno z BCBS (2010) vključena posojila v širšem smislu, ki zajamejo celoten finančni dolg domačih zasebnih nefinančnih subjektov, vključno z dolgom do tujine. Čeprav se CCB nanaša samo na banke, je pomembno zajeti tudi dolg do drugih sektorjev, ker bi se posledice čezmerne zadolženosti gospodarstva lahko realizirale tudi pri bankah. BCBS (2010) za izračun trenda predlaga rekurzivni Hodrick-Prescott (HP) filter z lambda parametrom 400.000. Ker gre za postopno oceno trenda je pomembno, da je ta ocenjen na čim daljši seriji. Posojila v širšem smislu so na voljo samo od leta 2001, zato je prikazan tudi izračun na podlagi podatkov o posojilih slovenskih bank domačemu zasebnemu nefinančnemu sektorju, ki so na voljo od leta 1995.

Ocena na podlagi razmerja med posojili v širšem smislu (obseg finančnega dolga domačega zasebnega nefinančnega sektorja) in BDP kaže, da je razmerje trenutno precej pod trendom. Raven kazalnika posojila/BDP je na ravni drugega četrtletja leta 2009. Kazalnik, trend in razlika oziroma vrzel glede na trend so prikazani na slikah spodaj. Skladno z BCBS (2010) bi morale banke začeti graditi kapitalski blažilnik, ko vrzel preseže 2 odstotni točki. Ta bi se nato linearno povečeval do meje 10 odstotnih točk, ko bi blažilnik dosegel 2,5% RWA in se tudi ob nadaljnjem povečevanju vrzeli ne bi več povečeval. Na primeru Slovenije vrzel preseže mejo 2 odstotnih točk. v Q1 2005. Vrzel sicer ne preseže meje 10 odstotnih točk, je pa v Q1 2008 zelo blizu tej vrednosti. Nekoliko poenostavljeno je mogoče reči, da bi morale banke do Q1 2008 oblikovati CCB v višini 2,5% RWA.

Slika 6.5: Razmerje med obsegom finančnega dolga domačega zasebnega nefinančnega sektorja in BDP v odstotkih (levo) ter odstopanje od trenda, ocenjenega s HP filtrom, v odstotnih točkah (desno)

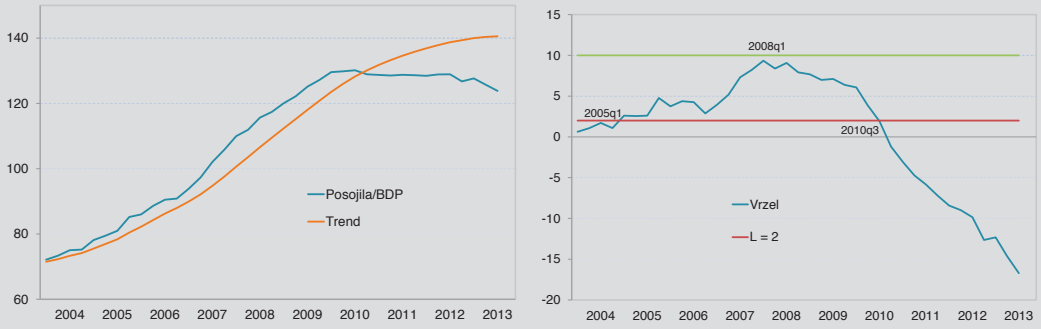

Opomba: Vrzel je razlika med kazalnikom in trendom, L – spodnja meja, kjer znaša vrzel 2 odstotni točki, H – zgornja meja, kjer znaša vrzel 10 odstotnih točk.
Vir: Banka Slovenije

Podobno sliko kaže tudi ocena na podlagi dolga zasebnega nefinančnega sektorja, ki ga financirajo slovenske banke. V tem primeru vrzel spodnjo mejo preseže eno četrtletje prej, to je v Q4 2004, medtem ko zgornjo mejo v Q3 2007, kar pomeni, da bi do začetka krize banke že imele maksimalen kapitalski blažilnik. Razmerje med posojili slovenskih bank in BDP je bilo konec leta 2013 na ravni iz Q1 2008. Enako velja tudi za raven samih posojil, ki je najbolj upadla v zadnjem četrtletju leta 2013 zaradi prenosa dela slabih terjatev na DUTB.

Slika 6.6: Razmerje med obsegom bančnih posojil domačemu zasebnemu nefinančnemu sektorju in BDP v odstotkih (levo) ter odstopanje od trenda, ocenjenega s HP filtrom, v odstotnih točkah (desno)

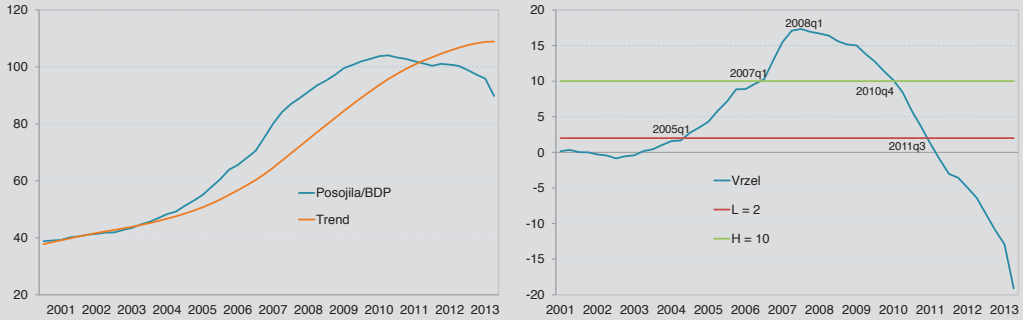

Opomba: Vrzel je razlika med kazalnikom in trendom, L – spodnja meja, kjer znaša vrzel 2 odstotni točki, H – zgornja meja, kjer znaša vrzel 10 odstotnih točk.
Vir: Banka Slovenije

Ob upoštevanju vseh posojil nebančnemu sektorju, ne le posojil zasebnemu sektorju, bi morale banke kapitalski blažilnik začeti graditi v prvem četrtletju 2005, zgornjo mejo bi dosegle v prvem četrtletju 2007, medtem ko je bila maksimalna vrzel dosežena v prvem četrtletju 2008.

Tudi na podlagi preteklih izkušenj je mogoče reči, da kapitalski blažilnik lahko pomaga pri blažitvi prvih oziroma blažjih negativnih učinkov, ne more pa nadomestiti skrbnega in učinkovitega upravljanja tveganj. Slovenski bančni sistem je imel skozi celotno obdobje, ko naj bi gradil proticiklični kapitalski blažilnik, to je med letoma 2005 in 2008, kapitalsko ustreznost med 10,5% in 11,7%, to je več kot 2,5 odstotne točke nad zahtevano 8-odstotno kapitalsko ustreznostjo. Banka Slovenije je ob uvedbi MSRP v letu 2006, da bi preprečila sprostitev presežno oblikovanih oslabitev v obliki dobičkov bank, oblikovala bonitetni filter, ki ga je sprostila oktobra 2008. To je tik pred začetkom gospodarske krize, ko je v zadnjem četrtletju 2008 Slovenija prešla v recesijo. Sprostitev bonitetnega filtra je konec 2008 kapitalsko ustreznost bančnega sistema izboljšala za 0,8 odstotne točke. Vendar, da bi kapital zadoščal za pokrivanje izgub, ki so jih banke beležile v zadnjih štirih letih (2010–2013) pri nespremenjeni tveganju prilagojeni aktivi in bi banke še vedno dosegale 8-odstotno kapitalsko ustreznost (KU) in 9-odstotno kapitalsko ustreznost najkakovostnejšega temeljnega kapitala (CT1 KU), bi morala konec leta 2009 kapitalska ustreznost bančnega sistema namesto 11,6% dosegati teoretično 20% in CT1 KU namesto 9,3% vsaj 21%. Kar pomeni blažilnik na ravni 10% tveganju prilagojene aktive. To je strošek, ki ga ob vstopanju v EU in EMU, nominalne konvergence obrestnih mer in velikega deleža vrednostnih papirjev v strukturi bilance bank zaradi predhodne sterilizacije obsežnih kapitalskih pritokov, ne bi bilo mogoče opravičiti.

[1] BCBS (2010). Guidance for national authorities operating the countercyclical capital buffer.

Okvir 6.2: Odbor za finančno stabilnost

Potreba po makrobonitetnem nadzoru se je pokazala ob nedavni finančni krizi z razkritjem pomanjkljivosti obstoječega finančnega nadzora, ki ni zmogel predvideti in preprečiti kopičenja sistemskim tveganj v finančnem sistemu. Zaradi izboljšanja učinkovitosti in usklajenega delovanja makrobonitetnega nadzora v državah članicah in na ravni Evropske unije je Evropski odbor za sistemska tveganja (ESRB[18]) dne 22. decembra 2011 izdal Priporočilo o makrobonitetnem mandatu nacionalnih organov (Priporočilo ESRB/2011/3).

Priporočilo ESRB/2011/3 državam članicam priporoča, da v nacionalni zakonodaji določijo organ, ki bo pooblaščen za izvajanje makrobonitetne politike. Cilj makrobonitetne politike je prispevati k zaščiti stabilnosti celotnega finančnega sistema, kar vključuje povečanje odpornosti finančnega sistema ter preprečevanje oziroma zmanjševanje kopičenja sistemskih tveganj, s čimer se bo zagotavljal trajnostni prispevek finančnega sektorja h gospodarski rasti. Odpornost proti sistemskim tveganjem je odvisna od vzpostavitve močnega okvira makrobonitetne politike, skupaj z mikrobonitetnim nadzorom.

Konec lanskega leta je bil zaradi izpolnjevanja Priporočila ESRB/2011/3 sprejet Zakon o makrobonitetnem nadzoru finančnega sistema (ZMbNFS), ki določa izvajanje makrobonitetnega nadzora v Republiki Sloveniji ter opredeljuje naloge, nadzorne ukrepe in delovanje sektorskih nadzornih organov na področju makrobonitetnega nadzora. Z ZMbNFS se izboljšuje nadzor nad finančnimi institucijami, ki zaradi svoje lastniške ali drugačne prepletenosti delujejo v različnih segmentih finančnega sistema. ZMbNFS krepi sodelovanje med sektorskimi nadzornimi organi, ki sicer nadzorujejo le svoj segment finančnega sistema, medtem ko se lahko nevarnosti z enega dela prelijejo na celoten finančni sistem, če ni dovolj hitrega in uspešnega zaznavanja. Koordinacija med sektorskimi nadzornimi organi je z ZMbNFS postavljena na zakonsko osnovo.

ZMbNFS daje pravno podlago za ustanovitev Odbora za finančno stabilnost (odbor), ki oblikuje makrobonitetno politiko in narekuje ukrepe, ki jih izvajajo sektorski nadzornimi organi. Ključne naloge in pristojnosti odbora so tudi identificiranje, spremljanje in ocenjevanje sistemskih tveganj za finančno stabilnost, usklajevanje sodelovanja in izmenjave informacij med sektorskimi nadzornimi organi ter izvedba priporočil ali opozoril s strani ESRB. Odbor za izvrševanje makrobonitetne politike izreka nadzorne ukrepe in instrumente, določene s področnimi zakoni, ali druge nadzorne ukrepe in instrumente, s katerimi se poveča odpornost finančne infrastrukture proti finančnim šokom. Odbor lahko izreče ukrepe tudi na podlagi priporočil ali opozoril ESRB. Odbor bo glede na resnost zaznane motnje v finančnem sistemu izrekal tri različne vrste ukrepov, in sicer s priporočili, opozorili in navodili.

Odbor je sestavljen iz dveh predstavnikov vsakega od sektorskih nadzornikov (Banke Slovenije, Agencije za trg vrednostnih papirjev in Agencije za zavarovalni nadzor) in dveh predstavnikov ministrstva, pristojnega za finance. Z izjemo predstavnikov ministrstva, pristojnega za finance, ima vsak član odbora en glas. Odboru predseduje guverner Banke Slovenije. V Banki Slovenije je tudi organiziran sekretariat, ki odboru zagotavlja analitično, administrativno in logistično podporo. Tako se na podlagi Priporočila ESRB/2011/3 zagotavlja, da ima centralna banka vodilno vlogo pri makrobonitetni politiki. Odbor je pri opravljanju nalog makrobonitetnega nadzora sicer neodvisen in je za svoje delo odgovoren Državnemu zboru Republike Slovenije.

[18]ESRB – European Systemic Risk Board.

6.3 Kreditno tveganje in naložbe bank

Povzetek

S prenosom dela slabih terjatev dveh največjih domačih bank na Družbo za upravljanje terjatev bank (DUTB) konec leta 2013 se je kakovost portfelja na ravni celotnega bančnega sistema izboljšala. Nedonosne terjatve, opredeljene kot zamuda pri odplačilu terjatev nad 90 dni, so februarja 2014 znašale 13,9% vseh razvrščenih terjatev bank. Dodatno enkratno znižanje je pričakovati po dodatnih prenosih nedonosnih terjatev na DUTB.

Razvoj kreditnega tveganja v prihodnjem obdobju bo odvisen od oživljanja gospodarske rasti, ki bo prek dodatnega povpraševanja zdravega dela gospodarstva izboljšala povprečno kakovost bančnih naložb, ter od uspešnosti procesov prestrukturiranja podjetij. V tej smeri gredo tudi aktivnosti Banke Slovenije, tako na področju boljšega pregleda nad ustreznostjo upravljanja kreditnega tveganja v bankah ter pri spodbujanju bank k učinkovitemu sodelovanju pri prestrukturiranju perspektivnih podjetij ali k učinkovitejši izterjavi oziroma odpisovanju terjatev do podjetij, ki nimajo možnosti preživetja.

6.3.1 Kreditna aktivnost in spremembe strukture naložb bank

V letu 2013 se je tretje leto zapored nadaljevalo krčenje posojil nebančnemu sektorju. Še zlasti to velja za krčenje posojil nefinančnim družbam. Zaradi poslabševanja kakovosti posojilnega portfelja bank ter posledično povečanih oslabitev in rezervacij se je tekom leta razširil

razkorak med posojili pred in po oblikovanih oslabitvah. Visoke negativne stopnje rasti posojil nebančnemu sektorju so deloma rezultat saniranja posojilnega portfelja bank, vendar na zaostrovanje kaže tudi krčenje obsega novoodobrenih posojil. Ta se je za sektor nefinančnih družb skrčil za skoraj 30%, obseg novoodobrenih posojil z ročnostjo nad enim letom pa se je skrčil za 18%. V prvem četrtletju se je krčenje obsega novoodobrenih posojil podjetjem nadaljevalo, a se je hkrati zmanjšal delež novoodobrenih posojil, namenjenih restrukturiranju. Pri posojilih z ročnostjo nad enim letom je delež posojil, namenjenih restrukturiranju, padel z 42% na 18%. Podjetja se v razmerah oteženega posojilnega financiranja obratnih sredstev in investicij obračajo na alternativne vire financiranja, ki pa so zelo omejeni.

V letu 2013 se je tretje leto zapored nadaljevalo krčenje posojil nebančnemu sektorju. Še zlasti to velja za krčenje posojil nefinančnim družbam.

Slika 6.7: Četrtletne stopnje rasti ter stanja posojil nebančnemu sektorju po bruto in neto principu v odstotkih (levo) ter medletne stopnje rasti posojil po sektorjih v odstotkih (desno)

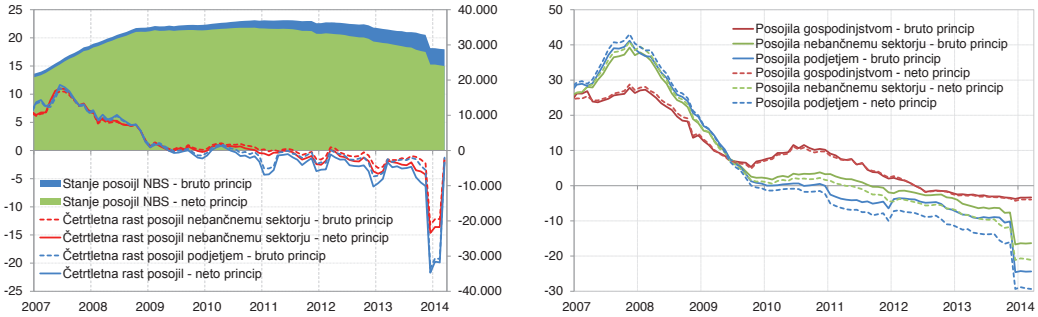

Vir: Banka Slovenije

Zaradi prenosa slabih terjatev na Družbo za upravljanje terjatev bank in zaradi zahtev po dodatnih oslabitvah po skrbnem pregledu so se v decembru 2013 dodatno skrčila posojila nebančnemu sektorju. Poleg tega je na krčenje vplival tudi začetek postopka nadzorovane likvidacije dveh bank v jeseni 2013. Po oceni je k padcu medletne rasti posojil nebančnemu sektorju prenos terjatev na DUTB prispeval 6 odstotnih točk, dodatne oslabitve zaradi ugotovitev AQR pregleda pa 2,4 odstotne točke. Brez dveh bank v postopku nadzorovane likvidacije je medletni padec posojil nebančnemu sektorju manjši še za dodatnih 1,8 odstotne točke. Vpliv navedenih dejavnikov na posojila podjetjem (nefinančnih družb in DFO) je večji: 10,5 odstotne točke vpliv prenosa slabih terjatev na DUTB, 4,2 odstotne točke vpliv dodatnih oslabitev in 2,1 odstotne točke vpliv bank v likvidacijskem postopku. Brez vseh teh dejavnikov znaša medletni padec posojil nebančnemu sektorju v marcu 10,8% in podjetjem 12,6%. Ocene so lahko nekoliko optimistične pri oceni učinka dodatnih oslabitev zaradi ugotovitev AQR, ker ni znano, koliko bi banke tudi same oslabile ta del portfelja.[19]

Slika 6.8: Novoodobrena posojila slovenskih bank podjetjem in posojila iz tujine (levo) ter stopnje rasti razvrščenih terjatev do nebančnega sektorja po odplačni vrednosti za celoten portfelj in portfelj, ki ni bil predmet prenosa na DUTB, v odstotkih (desno)

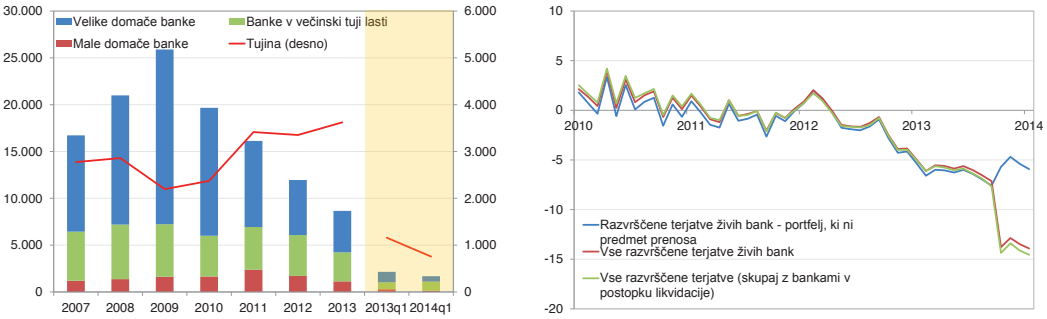

Vir: Banka Slovenije

Obeti za dejavnike, ki so v preteklosti najbolj zavirali kreditno povpraševanje podjetij, so po pozitivnih makroekonomskih podatkih za leto 2013 nekoliko ugodnejši. Zaradi pričakovane rasti investicij in izvoza se povpraševanje po posojilih hitreje stabilizira pri sektorju podjetij. Nizka rast zasebne potrošnje in razpoložljivega dohodka bosta še nadalje zavirala povpraševanje po posojilih gospodinjstev.

S prenosom slabih terjatev na DUTB in dokapitalizacijo bank se sproščajo ponudbene omejitve na posojilnem trgu, vendar se to še ne odraža na povečani posojilni aktivnosti bank.

[19] Stopnja rasti razvrščenih terjatev živih bank po odplačni vrednosti za tisti del portfelja bank, ki ni bil predmet prenosa, je v decembru 2013 znašala –6%, medtem ko so se vse razvrščene terjatve po odplačni vrednosti skrčile za 14%. Z zamenjavo slabih terjatev za dolžniške vrednostne papirje se je povečal njihov delež v bilančni vsoti na 19%.

S prenosom slabih terjatev na DUTB in dokapitalizacijo bank se sproščajo ponudbene omejitve na posojilnem trgu, vendar se to še ne odraža na povečani posojilni aktivnosti bank. Stabilizacija virov financiranja je za banke nujen predpogoj za zagon novega posojilnega cikla, za katerega pa je ključno, da bo usmerjen le v kreditno sposobno povpraševanje.

Slika 6.9: Struktura naložb bančnega sektorja (levo) ter ocena bank o spremembi povpraševanje po posojilih in o spremembi kreditnih standardov iz ankete o povpraševanju po posojilih (desno)

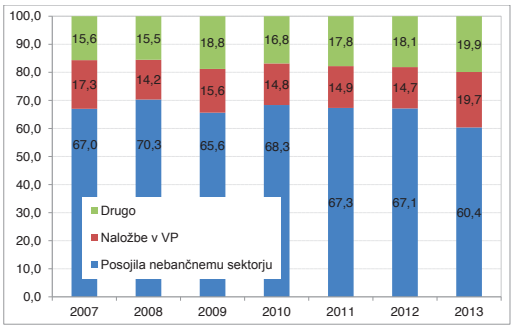

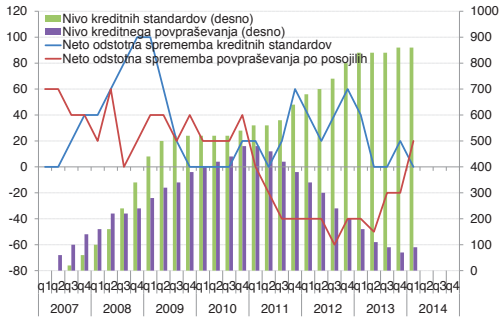

Vir: Banka Slovenije, ECB

V okviru poročanja bank za potrebe Ankete o povpraševanju po posojilih ter kreditnih standardih v Sloveniji in Evroobmočju so banke v vseh štirih kvartalih leta 2013 poročale o krčenju povpraševanja po posojilih podjetjem in o zaostrovanju kreditnih standardov. V zadnji Anketi o povpraševanju po posojilih in kreditnih standardih v aprilu 2014 so banke poročale, da kreditni standardi ostajajo nespremenjeni glede na prejšnje poročanje, a kljub temu višji, v primerjavi s povprečnimi kreditnimi standardi v kriznem obdobju, kar potrjuje, da naklonjenost bank kreditiranju ostaja v krču.

6.3.2 Kakovost kreditnih portfeljev bank

Celotne razvrščene terjatve bank

Na ravni sistema bank in hranilnic so razvrščene terjatve padle na raven iz leta 2007.

Po zadnjih razpoložljivih podatkih za februar 2014 so razvrščene terjatve bank znašale 41,7 mrd EUR in tako padle na raven iz konca leta 2007. Razvrščene terjatve bank se sicer že od sredine leta 2012 zmanjšujejo zaradi upadanja kreditne aktivnosti bank in obsežnejšega razreševanja slabih naložb. Tako se celoten bančni sistem oddaljuje od najvišjih doseženih ravni, ki jih je dosegal med letoma 2010 in 2012, v višini 50 mrd EUR, kar je predstavljajo okoli 137% BDP, letos februarja pa le še okoli 118% BDP.

Lani so na gibanje razvrščenih terjatev, predvsem nedonosnih, v bančnem sistemu vplivali naslednji pomembni dogodki:

- začetek nadzorovanega likvidacijskega postopka v Factor banki d.d. in Probanki d.d. v septembru 2013, ki je vplival na povečanje nedonosnih terjatev v skupini majhnih domačih bank;
- prenos dela slabih terjatev iz NLB d.d. in NKBM d.d. na DUTB, ki je decembra 2013 vplival predvsem na zmanjšanje razvrščenih in nedonosnih terjatev v skupini velikih domačih bank;
- pri skupini bank v večinski tuji lasti je vplivalo predvsem oktobrsko interno saniranje bilanc v Hypo Alpe-Adria d.d., ki je del slabih terjatev prenesla na podjetje s posebnim namenom, ki je v lasti matične banke HAAB International AG

Slika 6.10: Gibanje razvrščenih terjatev (bazni indeks (2007 = 100)) po skupinah komitentov (v %) (levo) ter rast razvrščenih terjatev (TR) in terjatev v D in E (desno)

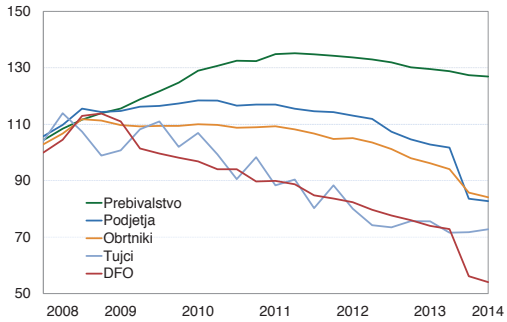

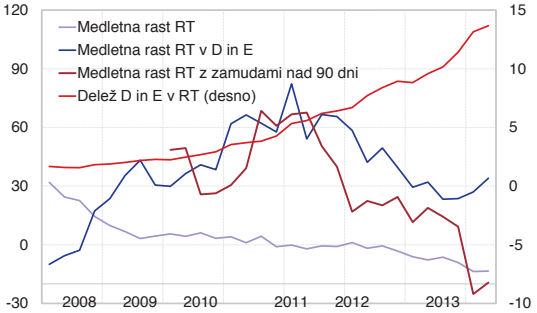

Vir: Banka Slovenije

Ob doseganju podobne ravni razvrščenih terjatev kot leta 2007 se je spremenila struktura portfelja po skupinah komitentov. Zmanjšala se je izpostavljenost do tistih skupin komitentov, ki veljajo za bolj tvegane: podjetij, tujcev, DFO in v manjši meri tudi do obrtnikov, predvsem zaradi upadanja kreditiranja in čiščenja bilanc slabih terjatev, medtem ko so se do drugih skupin, ki veljajo za manj tvegane, deleži v skupnih razvrščenih terjatvah povečali. Spremembe so zlasti izrazite v deležih podjetij in DFO po prenosu na DUTB.

Upadanje kreditiranja je zaznati pri vseh skupinah komitentov, ki veljajo za bolj tvegana.

Kljub zmanjševanju razvrščenih terjatev na ravni sistema bank pa pri hranilnicah, ki so letos dosegle najvišjo skupno raven razvrščenih terjatev, in eni izmed bank v tujem lastništvu zaznavamo rast razvrščenih terjatev glede na leto 2012.

Kreditni standardi za novoodobrene posle pri podjetjih in prebivalstvu

Razmerje med višino kredita in vrednostjo zavarovanja (LTV)

Lani so banke glede na leto 2012 nekoliko zaostrile pogoje kreditiranja prebivalstva. Pri stanovanjskih kreditih so v povprečju zmanjšale razmerje med višino novoodobrenega kredita in vrednostjo zavarovanj, prejetih v zastavo, s 70% na 67%. Ob upoštevanju samo tistih kreditov, za katera je banka zahtevala zavarovanja, je ta delež manjši, 55%, vendar nekoliko večji kot v letu prej. Razmerje med višino kredita in vrednostjo prejetih zavarovanj se je znižalo tudi pri potrošniških kreditih, pri kreditih podjetjem pa se je rahlo povišalo, na 94%.

Razmerje med višino kredita gospodinjstvom in vrednostjo zastavljenih nepremičnin se je znižalo.

Tabela 6.5: Povprečno razmerje med višino novoodobrenega kredita in vrednostjo vseh zavarovanj, danih v zastavo, v odstotkih

	Vsi krediti		Samo zavarovani krediti	
	2012	2013	2012	2013
Krediti podjetjem	89,1	94,4	52,4	56,0
Potrošniški krediti	128,3	118,2	68,9	69,0
Stanovanjski krediti	70,1	66,7	54,0	55,0

Opomba: LTV je razmerje med višino kredita in vrednostjo zavarovanja, danega v zastavo, v odstotkih.
Vir: Banka Slovenije

Ob tem se je lani zmanjšal tudi delež novoodobrenih kreditov, sklenjenih brez zavarovanj. Najmanjši delež nezavarovanih kreditov je pri stanovanjskih kreditih, in sicer 17%. Pri potrošniških kreditih in kreditih podjetjem je večji delež nezavarovanih kreditov delno posledica njihove krajše povprečne ročnosti, tako zaradi manj zahtevanih zavarovanj pri krajših ročnostih, kot tudi večkratnega zajemanja teh kreditov ob njihovem obnavljanju znotraj poslovnega leta. Delež zavarovanj z nepremičninami se je povečal pri vseh vrstah kreditov.

Tabela 6.6: Delež nepremičnin v vseh zavarovanjih in delež nezavarovanih kreditov v novoodobrenih kreditih v odstotkih

	Delež nepremičnin v zavarovanjih novoodobrenih kreditov		Delež nezavarovanih kreditov v vseh novoodobrenih kreditih	
	2012	2013	2012	2013
Krediti podjetjem	64,3	65,2	41,3	40,4
Potrošniški krediti	18,6	19,3	46,3	41,2
Stanovanjski krediti	84,7	85,6	23,0	17,1

Opomba: LTV je razmerje med višino kredita in vrednostjo zavarovanja, danega v zastavo, v odstotkih.
Vir: Banka Slovenije

Razmerje med višino kredita in prejemki posojilojemalca (LTI)

Lani se je v povprečju bančnega sistema nekoliko zvišalo najvišje razmerje med višino mesečnega obroka odplačila kredita in mesečnimi prejemki kreditojemalca, s 54,2% na 54,5%. Delež obremenitve mesečnih prihodkov pri bankah je odvisen od več dejavnikov: vrste kredita, vrste zavarovanj, odplačilne dobe, absolutne višine prejemkov prosilca, pri čemer se kot dodatna omejitev navaja tudi višina zakonsko določene minimalne plače, ki mora ostati kreditojemalcu po vseh odtegljajih od kreditov.

Najvišje dovoljeno razmerje med višino obroka kredita in mesečnimi prejemki se je lani malenkost zvišalo.

Povprečno dejansko razmerje med višino obroka in mesečnimi prejemki je bilo precej nižje. Pri stanovanjskih kreditih je znašalo 33%, nekoliko manj kot v letu pred tem, pri potrošniških kreditih se je znižalo za 1 odstotno točko., na 23,8%. V tem se kažeta zadržanost bank do prevzemanja dodatnega kreditnega tveganja pri novih poslih in tudi večja previdnost prebivalstva pri dodatnem zadolževanju. Slednje potrjuje tudi zmanjševanje deleža novoodobrenih stanovanjskih kreditov, pri katerih so obroki kreditov večji od tretjine mesečnih prejemkov, za 6 odstotnih točk, na 36,1%. Delež je manjši pri potrošniških kreditih, 18,7%, tako zaradi v povprečju nižjih zneskov kot manjših obrokov potrošniških kreditov. Tudi pri kreditih z večjo obremenjenostjo plač z obroki, nad 50%, se je delež novoodobrenih kreditov zmanjšal.

Tabela 6.7: Razmerje med višino kredita in prejemki posojilojemalca v odstotkih

	Povprečni bančni max LTI glede na poslovno politiko banke	Povprečni LTI za novoodobrene		Dejanski delež novoodobrenih stanovanjskih kreditov z		Dejanski delež novoodobrenih potrošniških kreditov z	
		stanovanjske kredite	potrošniške kredite	LTI >= 33%	LTI >= 50%	LTI >= 33%	LTI >= 50%
2012	54,2	33,7	24,8	42,1	17,1	23,4	12,2
2013	54,5	33,0	23,8	36,1	12,0	18,7	5,7

Opomba: LTI je razmerje med obrokom kredita in prejemki posojilojemalca v odstotkih. V anketi nista bili zajeti Factor banka in Probanka.
Vir: Anketa bank

Razvrščene terjatve z zamudami nad 90 dni, t. i. nedonosne terjatve

Razvrščene terjatve v zamudi nad 90 dni so februarja znašale 5,8 mrd EUR, kar je 13,9% vseh razvrščenih terjatev bank. Pri najbolj tveganih skupinah komitentov, to so nefinančna podjetja, DFO, tuja podjetja in obrtniki, je med 19% in 24% zamudnikov. V absolutnih vrednostih je največ nedonosnih terjatev skoncentriranih pri podjetjih v višini 3,7 mrd EUR, kar nakazuje na dejstvo, da ta del portfelja bank predstavlja prevladujoče kreditno tveganje.

Tabela 6.8: Struktura razvrščenih terjatev bank po skupinah komitentov glede na zamude pri poravnavanju obveznosti do bank (v mio EUR in %)

	Razvrščene terjatve				Delež terjatev z zamudami nad 90 dni, v posamezni skupini komitentov					
							sprememba dec. 13 glede na nov. 13			
	dec. 12	nov. 13	dec. 13	feb. 14	dec. 12	nov. 13	dec. 13	vpliv prenosa in drugi vplivi	brez učinka prenosa	feb. 14
Skupaj (v mio EUR)	47.876	44.879	41.329	41.735	6.904	8.117	5.520	-2.597	35	5.786
								v %		
Podjetja	47,5	45,4	41,7	40,9	24,0	28	20,4	-7,6	0,7	21,8
DFO	4,2	5,3	4,5	4,3	24,5	36	24,5	-11,5	0,0	24,1
Gospodinjstva[1]	20,8	21,4	23,0	22,7	4,9	5,4	5,3	-0,1	0,1	5,4
obrtniki	2,0	1,9	1,9	1,9	14,9	19,9	18,7	-1,2	0,7	19,4
prebivalstvo[1]	18,9	19,5	21,1	20,8	3,8	4,1	4,1	0,0	0,0	4,1
Tujci	10,8	11,8	12,2	12,3	15,8	18,7	20,1	1,4	1,5	21,2
Država	7,5	6,8	8,3	8,3	0,5	0,9	1,0	0,1	0,1	1,0
Banke in hranilnice	7,1	6,0	6,4	6,3	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0	0,1
Centralna banka	1,7	3,0	3,7	5,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Drugo	0,3	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0	14,4	18,1	13,4	-4,7	0,2	13,9

Vir: Banka Slovenije, anketa bank

Vpliv prenosa dela slabih terjatev na DUTB

Zaradi prenosa dela slabih terjatev na DUTB je bil potreben manjši znesek dokapitalizacije dveh največjih domačih bank.

V okviru skrbnega pregleda kakovosti sredstev, ki je bil izveden v drugi polovici leta 2013, je bil v nekaterih bankah ugotovljen primanjkljaj najbolj kakovostnega kapitala, zato je bilo treba izvesti dokapitalizacijo. Državna pomoč pri dokapitalizaciji bank je bila dovoljena šele ob njeni odobritvi Evropske komisije. Ta institucija je najprej zahtevala odpis vseh podrejenih dolgov, nato pa še odobritev seznama terjatev za prenos na DUTB, s čimer se je znesek potrebne dokapitalizacije bank zmanjšal. Tako sta po odobritvi državne pomoči dve največji domači banki, NLB d.d. in NKBM d.d., lahko prenesli del slabih terjatev na DUTB po prenosni vrednosti v skladu z Zakonom o ukrepih Republike Slovenije za krepitev stabilnosti bank in Uredbo o izvajanju ukrepov za krepitev stabilnosti bank.

Iz bančne skupine NKBM je bil izveden tudi manjši posredni prenos slabih terjatev iz PBS d.d. in Adrie Bank AG zaradi nekaterih skupnih dolžnikov z namenom, da DUTB pridobi čim večjo koncentracijo komitentov in posledično učinkovitejše upravlja s slabimi naložbami. To pomeni, da bo lahko skladno s spremembo Zakona o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju lažje izvedla konverzijo (združenih) terjatev v kapital dolžnika in tako dolžniku s kapitalsko okrepitvijo omogočila ponovno zadolževanje na finančnem trgu. Poleg tega bo DUTB lahko tudi učinkoviteje upravljala in prodajala zastavljene nepremičnine, ki jih je prejela v zavarovanje.

Skupna vrednost bruto prenosa kreditov na DUTB je znašala 3,2 mrd EUR. Večina, 57% celotne bruto vrednosti terjatev, prenesenih na DUTB iz teh dveh bank, so bile terjatve do podjetij, ki so bili komitenti obeh bank. V številu ti komitenti pomenijo 24% dolžnikov, katerih obveznosti so bile prenesene.

Do zdaj le prenos kreditov v skupni vrednosti 3,2 mrd EUR.

Slika 6.11: Prikaz deležev podjetij in vrednosti bruto prenosa na DUTB (v %)

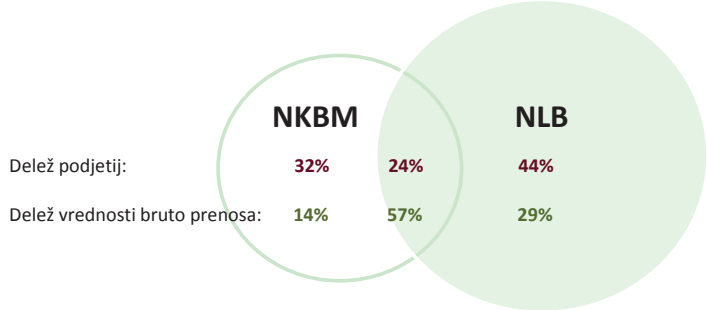

Vir: Banka Slovenije

V okviru kreditov so bile prenesene predvsem skupine terjatev, ki glede na lastnosti dolžnikov oziroma lastnosti premoženja, ki je dano v zavarovanje teh terjatev, predstavljajo z vidika upravljanja homogeno celoto. Na DUTB so bili preneseni samo tisti komitenti, ki se uvrščajo med domača nefinančna podjetja, DFO in obrtniki.

Tabela 6.9: Delež bruto prenosa na DUTB po skupini komitenta

	Bruto prenos na DUTB (v %)	v mio EUR
Nefinančne družbe	87,2	2.768
Druge finančne organizacije	11,7	371
Obrtniki	1,1	35
Skupna vsota	100	3.175

Vir: Banka Slovenije

Poleg kreditov nameravata banki v kratkem prenesti tudi zasežene lastniške vrednostne papirje, ki v nadaljnji analizi niso zajeti. Na DUTB se niso prenašale zunajbilančne obveznosti posameznih dolžnikov, zato so ti dolžniki še vedno prisotni v bilancah bank.

Med prenesenimi terjatvami podjetij v stečaju izrazito izstopajo podjetja iz gradbeništva.

Iz naslednje tabele je razvidno, da je bila polovica bruto prenosa iz kreditov tistih podjetij, ki so v stečajnem postopku, 40% pa takih, ki niso v insolvenčnem postopku. Tako med stečajniki kot solvenčnimi podjetji prevladujejo podjetja iz gradbeništva, finančnega posredništva in predelovalnih dejavnosti.

Tabela 6.10: Delež v razvrščenih terjatvah, prenesenih na DUTB, po dejavnostih glede na vrsto postopka nad pravno osebo (v %)

Dejavnost	Vrsta postopka nad pravno osebo					
	Ni v insolvenčnem postopku	Stečajni postopek nad pravno osebo	Postopek osebnega stečaja	Postopek prisilne poravnave	Redna likvidacija	Skupaj
Kmetijstvo, rudarstvo	1,0			0,6		0,5
Predelovalne dejavnosti	14,1	18,0		28,9	46,1	17,5
Elektrika, plin in voda	2,2	0,3		3,3		1,3
Gradbeništvo	17,7	42,9		20,1	13,0	30,6
Trgovina	10,5	6,9	100	27,1	28,0	10,3
Promet in skladiščenje	3,7	3,3				3,2
Gostinstvo	6,0	0,4		17,9		4,2
Informacijske, komunikacijske dejavnosti	9,9	0,3			12,8	4,2
Finančno posredništvo	19,9	19,8		0,4		18,0
Poslovanje z nepremičninami	7,4	1,7				3,9
Strokovne in druge poslovne dejavnosti	6,6	6,1				5,7
Javne storitve	1,0	0,4		1,7		0,8
Odstotek glede na bruto vrednost prenosa	**40,3**	**50,3**	**0,03**	**9,1**	**0,2**	**100**

Vir: Banka Slovenije

Bruto znesek prenesenih terjatev na DUTB se ni v celoti izrazil na deležu nedonosnih terjatev, saj določeni komitenti niso zamujali 90 dni in tako niso vplivali na zmanjšanje deleža nedonosnih terjatev. Takih komitentov je 16% in skupaj predstavljajo 19% vrednosti prenesenih bruto terjatev. Prav tako tudi prenos terjatev iz Adria Bank AG z Dunaja ni vplival na zmanjšanje deleža nedonosnih terjatev. Ta del prenosa je sicer

minimalen, saj obsega le 0,3% celotne vrednosti prenesenih bruto terjatev. Se pa učinek prenosa pokaže pri PBS d.d., katere terjatve so bile prenesene v okviru NKBM, kar je zmanjšalo delež nedonosnih terjatev pri majhnih domačih bankah. Banke so razknjižile prenos po knjigovodskih vrednostih iz svojih bilanc na dan 20. 12. 2013 in tako se je že konec decembra 2013 vpliv prenosa v celoti izrazil v kreditnih portfeljih bank. Prenos terjatev na DUTB je sicer izveden v petih tranšah.

Slika 6.12: Sprememba kakovosti portfelja bank (nedonosnih terjatev) v decembru glede na november 2013, ki je nastala zaradi prenosa na DUTB, (levo) ter delež zamud nad 90 dni v razvrščenih terjatvah bank pri nefinančnih podjetjih (desno) (v %)

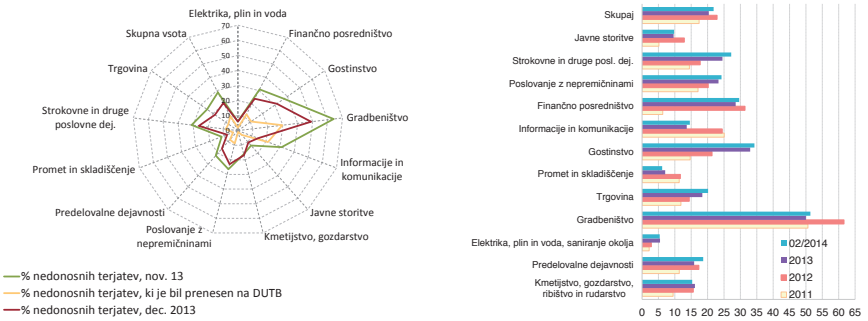

Vir: Banka Slovenije

Nedonosne terjatve so se zaradi prenosa na DUTB močno zmanjšale pri nefinančnih podjetjih in DFO.

Nedonosne terjatve, ki so bile prenesene na DUTB, so novembra 2013 predstavljale 38% celotnih nedonosnih terjatev v bančnem sistemu. Delež nedonosnih terjatev pri treh skupinah komitentov, podjetja, DFO in obrtniki, je novembra znašal v povprečju 28,6%. Od tega so 10,8% predstavljale nedonosne terjatve, ki so bile naslednji mesec izknjižene iz bilanc. Delež nedonosnih terjatev pri teh skupinah komitentov se je v naslednjem mesecu v povprečju zmanjšal za 7,9 odstotne točke, na 20,8%. Na ravni bančnega sistema se je delež nedonosnih terjatev zmanjšal za 4,7 odstotne točke, na 13,4%. Letos se je ta delež rahlo povečal, in sicer v prvih dveh mesecih za 0,5 odstotne točke, na 13,9%.

Kljub dokapitalizaciji in prenosu slabih terjatev na DUTB je v bančnem sistemu še vedno ostal večji del terjatev do prezadolženih, vendar v mnogih primerih perspektivnih podjetij, ki bodo brez aktivne vloge bank in ustrezne iniciative države kmalu lahko postale nedonosne in ponovno obremenile bilance bank.

Banka Slovenije je sprožila več ukrepov za nadaljnje zmanjševanje nedonosnih terjatev v bankah.

Banka Slovenije si že od leta 2012, ko je bil zaznan trend upadanja razvrščenih terjatev, z različnimi aktivnostmi prizadeva spodbuditi, pospešiti in izboljšati procese prestrukturiranja prezadolženih, vendar perspektivnih podjetij. Z izboljšanjem finančnega položaja prestrukturiranih podjetij se bodo postopno očistile bančne bilance in ponovno zagnala kreditna aktivnost.

Poleg tega namerava BS s spremembami podzakonskih predpisov izboljšati pregled nad ustreznostjo upravljanja kreditnega tveganja v bankah ter banke spodbuditi bodisi k učinkovitemu sodelovanju pri prestrukturiranju perspektivnih podjetij bodisi k učinkovitejši izterjavi oziroma odpisovanju terjatev do podjetij, ki nimajo možnosti preživetja. V zadnjem času je Banka Slovenije spremenila naslednje predpise na tem področju: 1) sprememba Sklepa o upravljanju s tveganji in izvajanju procesa ocenjevanja ustreznega notranjega kapitala za banke in hranilnice, s katerim bi se okrepila spremljava restrukturiranih izpostavljenostih do podjetij in poročanje v zvezi s sklenjenimi dogovori o prestrukturiranju; 2) sprememba Sklepa o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja, s katerim je dopolnila definicijo restrukturiranih izpostavljenosti in vzpostavila okvir za hitrejše odpisovanje nedonosnih izpostavljenosti in unovčevanje prejetih zavarovanj; 3) sprememba Navodila za izvajanje sklepa o ocenjevanju izgub, ki po novem zahteva poročanje izpostavljenosti do dolžnikov na ravni posameznega posla ter poročanje o restrukturiranih izpostavljenostih; in 4) Načela restrukturiranja, ki jih je Banka Slovenije pripravila skupaj z bankami.

Razvrščene terjatve z zamudami nad 90 dni po skupinah bank

Tako skupini velikih domačih bank, za 8,2 odstotne točke, kot bankam v tujem lastništvu, za 1,5 odstotne točke, se je močno zmanjšal delež terjatev v zamudi nad 90 dni po izknjižbi dela nedonosnih terjatev iz svojih bilanc. Na doseženi največji delež nedonosnih terjatev pri majhnih domačih bankah, v višini 28,5%, sta vplivali predvsem banki v nadzorovani likvidaciji, zato je brez njiju delež terjatev v zamudi veliko manjši, in sicer 13,5%.

Slika 6.13: Delež zamud nad 90 dni v celotnih razvrščenih terjatvah bank po skupinah bank (levo) in po skupinah komitentov (desno) (v %)

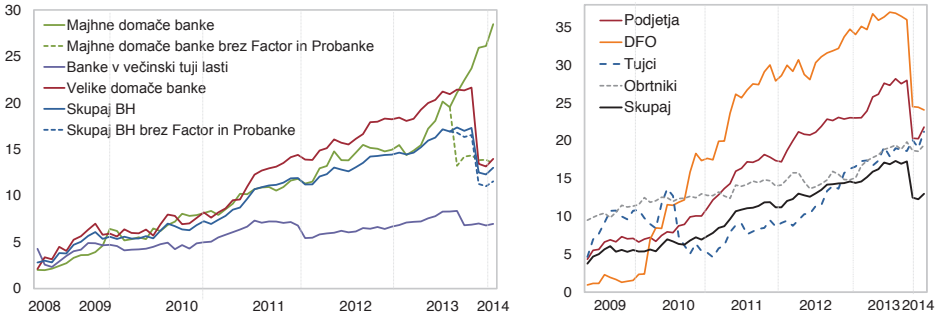

Vir: Banka Slovenije

Po prenosu na DUTB decembra 2013 so se zmanjšale nedonosne terjatve pri vseh najbolj tveganih skupinah komitentov, pri nefinančnih podjetjih za 7,6 odstotne točke, pri DFO za 11,5 odstotne točke, pri obrtnikih za 1,1 odstotne točke. Zmanjšanje nedonosnih terjatev je bilo tudi pri tujcih za 1,5 odstotne točke. Po močnem padcu terjatev v zamudi konec leta 2013 so se letos deleži nedonosnih terjatev nekoliko povečali, za 0,5 odstotne točke.

Slika 6.14: Delež zamud nad 90 dni v celotnih razvrščenih terjatvah bank po skupinah bank za posamezne skupine komitentov (v %)

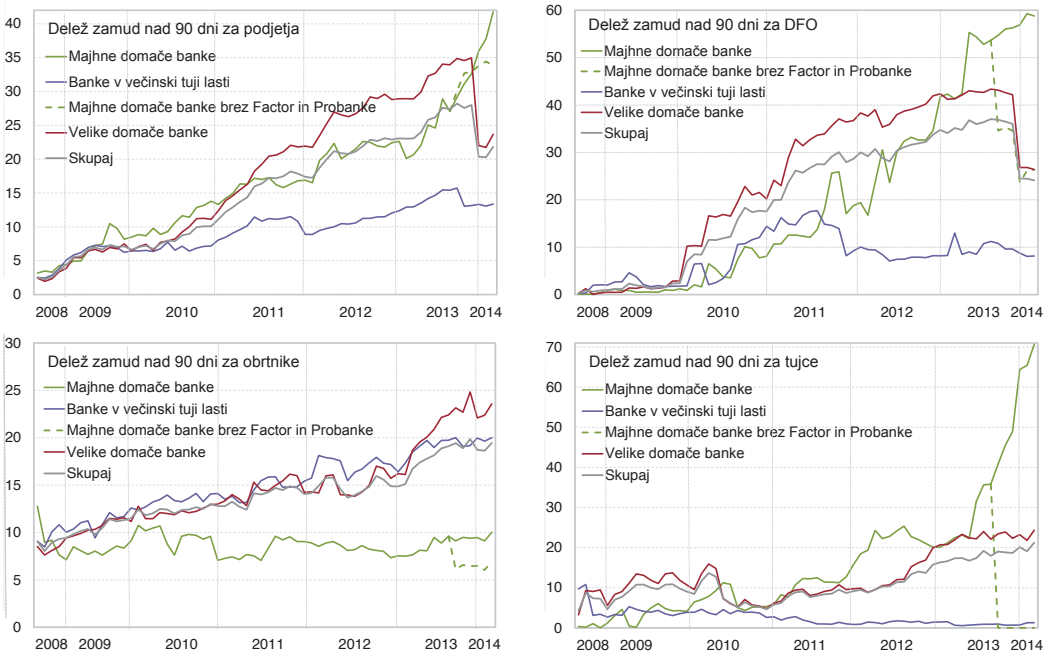

Vir: Banka Slovenije

Delež zamud nad 90 dni za tujce prikazuje izpostavljenost do tujih podjetij in tudi tujih bank. Banke v večinski tuji lasti imajo v svojih portfeljih malo tujih oseb, medtem ko imajo nekatere slovenske banke zaradi poslovanja na tujih trgih, predvsem trgih JV Evrope, v svojih portfeljih veliko tujih podjetij, ki so se izkazala za visoko tvegana. Majhne domače banke, brez Factor in Probanke, niso izpostavljene do tujih podjetij.

Pokritost razvrščenih terjatev z oslabitvami

Še vedno visoka raven oblikovanih oslabitev in rezervacij.

Nasprotno od razvrščenih terjatev se oblikovane oslabitve in rezervacije že od leta 2008 stalno povečujejo. Po novembru 2013, ko so dosegle najvišjo raven v višini 5,1 mrd EUR, so rahlo upadle zaradi prenosa slabih terjatev na DUTB. Pokritost vseh razvrščenih terjatev z oslabitvami se je do februarja povečala na 12%, kar je za 3,3 odstotne točke več kot ob koncu leta 2012.

Slika 6.15: Pokritost razvrščenih terjatev z oslabitvami po skupinah bank (levo) in po skupinah komitentov (desno) (v %)

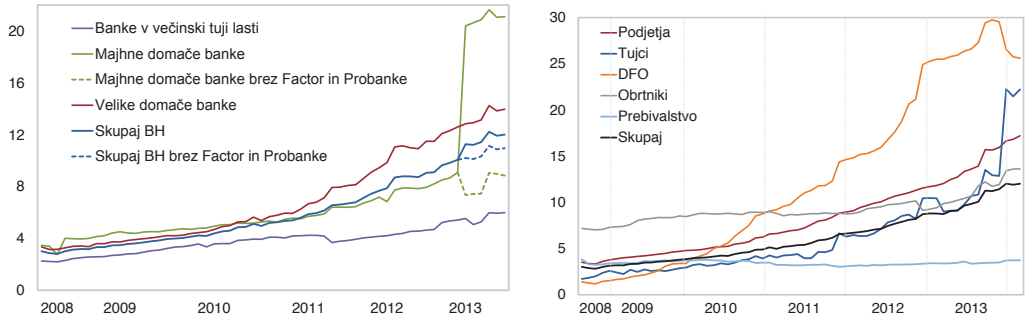

Vir: Banka Slovenije

Od konca septembra 2013 so se pri majhnih domačih bankah močno povečale oslabitve zaradi nadzorovane likvidacije dveh manjših bank in dosegle nadpovprečno stopnjo pokritja terjatev, 21%. Če se omenjeni banki ne upošteva pri izračunu pokritosti, se skupna pokritost pri majhnih domačih bankah po septembru zmanjša na raven 9%. Vztrajno rahlo naraščanje oslabitev je mogoče zaznati pri velikih domačih bankah in bankah v večinski tuji lasti.

Povečevanje pokritosti terjatev z oslabitvami predvsem pri tujih podjetjih.

Glede na skupino komitenta so se oslabitve decembra v primerjavi z novembrom 2013 povečale predvsem pri terjatvah do tujih podjetij, pri katerih so se povečale za kar 61%, pri tem pa so se razvrščene terjatve do tujcev zmanjšale za 6%. Oslabitve pri tujcih naraščajo tudi v skupini velikih domačih bank, kar nakazuje nadpovprečno tveganost tega sektorja. Prav tako se povečuje pokritost terjatev do podjetij in obrtnikov, zmanjšuje pa pokritost do DFO. Raven oslabitev se je sicer pri podjetjih v decembru glede na november 2013 na ravni sistema znižala za 9%, predvsem zaradi prenosa dela slabih terjatev na DUTB iz dveh največjih domačih bank. Letos pa raven oslabitev pri podjetjih znova počasi narašča. Ker se izpostavljenost do DFO zmanjšuje, ni mogoče pričakovati, da bi se oslabitve na tem delu portfelja močno povečale. Skupna pokritost razvrščenih terjatev z oslabitvami se skozi leta povečuje zaradi poslabševanja kakovosti kreditnih portfeljev bank in premajhne kreditne aktivnosti, ki bi povečevala znesek razvrščenih terjatev v manj tveganih bonitetnih skupinah.

73% celotnih oblikovanih oslabitev je namenjenih pokritju nedonosnih terjatev.

Od celotnih oblikovanih oslabitev bank v višini 5 mrd EUR je bilo februarja 3,1 mrd EUR namenjenih pokritju nedonosnih terjatev bank v zamudi nad 90 dni. Kazalnik pokritosti terjatev v zamudi nad 90 dni z oslabitvami ne upošteva zavarovanja teh terjatev z zastavljenim premoženjem dolžnika. Pokritost terjatev v zamudi nad 90 dni z oslabitvami se skozi leta povečuje in je februarja znašala 57%.

Slika 6.16: Pokritost nedonosnih terjatev z oslabitvami po skupinah bank (levo) in po skupinah komitentov (desno) (v %)

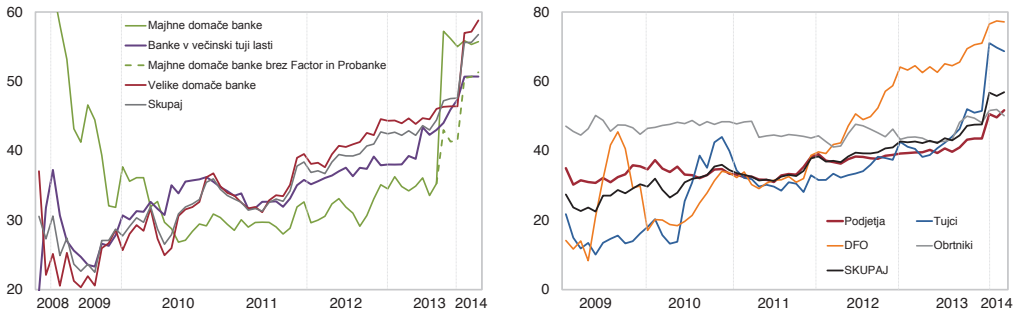

Vir: Banka Slovenije

V septembru so skokovito narasle oslabitve pri Factor banki in Probanki, kar je močno povečalo pokritost nedonosnih terjatev z oslabitvami v skupini majhnih domačih bank, na 56%, v primerjavi s 35% konec leta 2012. Vse banke so dosegle več kot 50-odstotno pokritost slabih terjatev z oslabitvami. Velike domače banke in banke v večinski tuji lasti so povečevale oslabitve in zmanjševale slabe terjatve, kar je februarja pripeljalo do najvišje stopnje pokritja v višini 59% pri domačih in 51-odstotno pokritje pri tujih bankah.

Tabela 6.11: Pokritost celotnih razvrščenih terjatev in nedonosnih terjatev v zamudi nad 90 dni (v %)

	Pokritost celotnih razvrščenih terjatev z oslabitvami				Pokritost zamud nad 90 dni z oslabitvami			
	dec. 11	dec. 12	dec. 13	feb. 14	dec. 11	dec. 12	dec. 13	feb. 14
Podjetja	8,8	11,5	17,1	17,2	38,2	39,2	50,6	51,7
DFO	14,4	24,9	26,9	25,6	38,7	64,1	76,5	77,2
Gospodinjstva	3,6	3,9	4,5	4,5	-	-	65,2	64,4
obrtniki	8,8	9,1	13,5	13,6	43,7	43,3	51,6	50,1
prebivalstvo	3,0	3,3	3,7	3,7	-	-	70,9	70,4
Tujci	6,6	10,4	22,4	22,2	32,9	42,6	71,0	68,7
Država	0,1	0,2	0,5	0,5	3,3	5,3	28,4	29,1
Banke in hranilnice	0,5	1,2	1,2	1,2	12,1	12,2	0,8	0,6
Skupaj pokritost	6,6	8,7	12,2	12,0	37,8	42,7	56,8	56,9
	Razvrščene terjatve skupaj				Zamude nad 90 dni skupaj			
v mio EUR	49.466	47.876	41.329	41.735	5.547	6.904	5.520	5.786
- v razmerju do BDP v %	136,8	135,0	117,2	118,4	15,3	19,5	15,7	16,4

Vir: Banka Slovenije

Pokritost terjatev z oslabitvami se je lani močno povečala, zlasti pri DFO in tujcih.

Pokritost razvrščenih nedonosnih terjatev za posamezne segmente portfelja kaže, katera skupina komitentov ima višjo stopnjo tveganja, ob upoštevanju kakovosti prejetih zavarovanj. Največji odstotek pokritosti nedonosnih terjatev je pri terjatvah do DFO in je februarja 2014 dosegel 77%. Banke so oblikovale dodatne oslabitve za segment tujcev, in sicer največ iz novembra v december 2013, ko so povečale oslabitve za kar 62%, od tega 41 % za razvrščene terjatve v zamudi.

Kakovost portfeljev glede na boniteto terjatev se še naprej poslabšuje, saj upada delež terjatev, ki so razvrščene v manj tvegane bonitetne skupine (A in B). Razlog za upadanje deleža boljših terjatev je med drugim tudi nizka kreditna aktivnost bank, saj so praviloma novoodobreni krediti razvrščeni v boljše bonitetne skupine. Delež terjatev, ki je najbolj pokrit z oslabitvami (pri skupinah D in E), je februarja 2014 dosegel 13,3% celotnih razvrščenih terjatev.

Tabela 6.12: Struktura razvrščenih terjatev glede na boniteto terjatve ter pokritost z oslabitvami in rezervacijami (v mio EUR in %)

	31. 12. 2012			31. 12. 2013			28. 02. 2014		
	Razvrščene terjatve	Oslabitve	Pokritost terjatev z oslabitvami v %	Razvrščene terjatve	Oslabitve	Pokritost terjatev z oslabitvami v %	Razvrščene terjatve	Oslabitve	Pokritost terjatev z oslabitvami v %
Skupaj (v mio EUR)	47.876	4.169	8,7	41.328	5.068	12,3	41.734	5.015	12,0
	Struktura (v %)			Struktura (v %)			Struktura (v %)		
A	57,3	2,0	0,3	59,1	1,2	0,3	59,9	1,2	0,3
B	28,1	12,5	3,9	20,8	7,0	4,1	20,7	7,2	4,2
C	5,6	17,2	26,8	6,7	14,3	26,3	6,2	13,5	26,2
D	8,2	59,9	63,6	11,7	62,9	66,1	11,4	62,4	65,9
E	0,7	8,5	100,0	1,8	14,7	100,0	1,9	15,6	99,9

Vir: Banka Slovenije

Pri terjatvah, ki zamujajo več kot 90 dni, banke ocenijo morebitne izgube in v tej višini oblikujejo dodatne oslabitve. Razlika med deležema zamud nad 90 dni v razvrščenih terjatvah brez upoštevanja oslabitev in z njimi je februarja znašala 7,4%. Razmerje med neto vrednostjo terjatev in kapitalom kaže zadostnost kapitala za kritje neoslabljenega dela nedonosnih terjatev ter je pred decembrskimi ukrepi krepko preseglo 100%. Ob tem ni upoštevana poplačljivost nedonosnih terjatev iz unovčenih zavarovanj in postopkov izterjave. Z zmanjšanjem nedonosnih terjatev in po izvedenih dokapitalizacijah petih bank se je to razmerje konec leta 2013 zmanjšalo na 61% in je bilo za 33 odstotnih točk manjše kot konec leta 2012. Pri majhnih domačih bankah, tudi po izločitvi Factor banke in Probanke, je raven kapitala nekoliko nižja od neoslabljenega dela nedonosnih terjatev ter kaže ranljivost te skupine bank ob realizaciji izgub iz kreditnega tveganja.

Slika 6.17: Delež zamud nad 90 dni v razvrščenih terjatvah brez upoštevanja oslabitev in z njim po skupinah bank (v %)

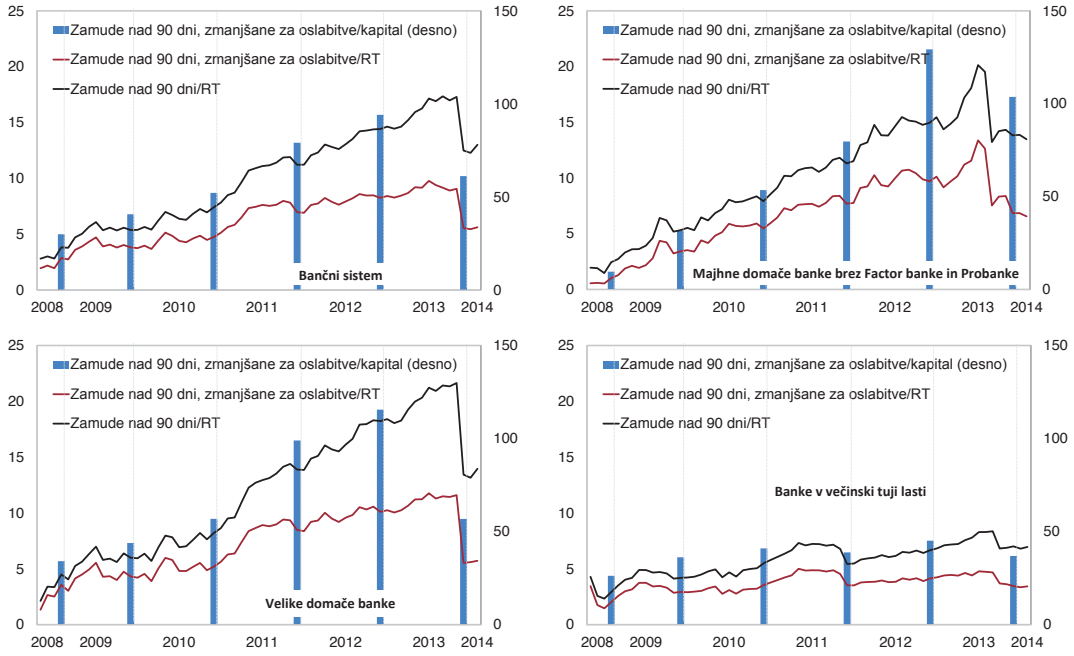

Vir: Banka Slovenije

Okvir 6.3: Spreminjanje kreditnega tveganja nefinančnih družb

Učinek prenosa slabih terjatev na DUTB je pozitivno vplival na delež razvrščenih terjatev do nefinančnih družb v zamudi nad 90 dni, ki se je v primerjavi z letom 2012 zmanjšal za 2,5 odstotne točke in v primerjavi z novembrom 2013 za 7,6 odstotne točke. Kljub temu ostaja z 21,8% v februarju 2014 delež zamud nad 90 dni do NFD visok. Na možnost nadaljnjega poslabševanja kreditnega portfelja brez učinkovitega in hitrega prestrukturiranja dolga prezadolženih podjetij kaže 6-odstotni delež terjatev do nefinančnih družb, ki so že v zamudi, vendar še ne nad 90 dni.

Slika 6.18: Struktura zamud pri odplačevanju posojil glede na število nefinančnih družb (levo) in glede na izpostavljenost (desno) v odstotkih

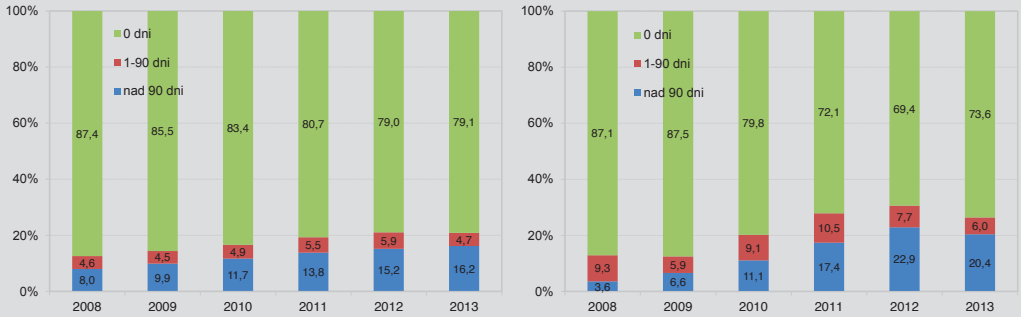

Vir: Banka Slovenije

Spodnja slika prikazuje bonitetno strukturo komitentov, ki so imeli kreditno razmerje z banko 5 zaporednih let, od leta 2009 do leta 2013. Čeprav so iz tega prikaza skozi celotno obdobje izločeni komitenti, katerih obveznosti do bank so bile prenesene na DUTB, se je bonitetna struktura skozi čas precej poslabšala. V petletnem obdobju se je delež komitentov z bonitetno oceno A ali B zmanjšal za 23,5 odstotne točke, medtem ko se je delež komitentov z bonitetno oceno D ali E povečal za 17,3 odstotne točke.

Slika 6.19: Bonitetna struktura istih nefinančnih družb pri posamezni banki v odstotkih

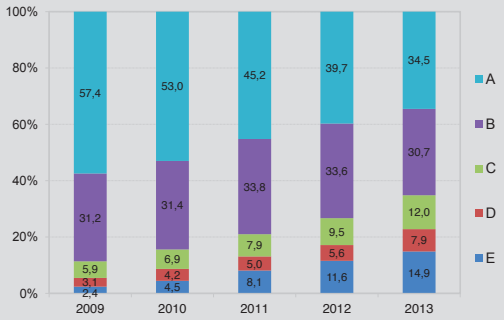

Vir: Banka Slovenije

V spodnji tabeli je prehodna matrika za leto 2013 primerjana s predhodnim letom, z letom 2009, ki je bilo merjeno s padcem BDP, najbolj krizno leto, in s povprečno prehodno matriko za pred-krizno obdobje. Prehodna matrika za leto 2013 je pričakovano slabša od povprečne prehodne matrike za pred-krizno obdobje in povečini tudi od prehodne matrike za leto 2009. V primerjavi z letom 2012 je opaznih nekaj pozitivnih premikov, predvsem manjša migracija nefinančnih družb iz D v E, kar pa je delno tudi posledica prenosa slabih terjatev na DUTB. Kljub temu pa odklon, ki meri spremembe v vseh bonitetnih razredih, kaže, da je raven poslabšanja, merjena s prehodi komitentov med bonitetnimi razredi, podobna kot leta 2012, raven merjena s prehodi razvrščenih terjatev, pa občutno bolj negativna.

Tabela 6.13: Verjetnost prehodov nefinančnih družb med bonitetnimi razredi v odstotkih

Povprečna prehodna matrika 2001-2008

		tekoče leto				
		A	B	C	D	E
predhodno leto	A	90,76	7,07	1,33	0,60	0,24
	B	9,47	80,48	6,02	3,70	0,33
	C	4,04	11,53	72,05	10,28	2,09
	D	2,45	3,85	4,21	81,11	8,38
	E	1,93	1,26	0,97	2,13	93,72

Prehodna matrika 2009

		2009				
		A	B	C	D	E
2008	A	86,31	9,30	2,36	1,24	0,79
	B	3,78	80,44	9,17	5,79	0,83
	C	1,13	8,83	65,79	17,73	6,52
	D	0,25	2,80	3,65	81,17	12,13
	E	0,08	0,16	0,08	1,04	98,63

Prehodna matrika 2012

		2012				
		A	B	C	D	E
2011	A	79,70	15,91	2,70	1,20	0,49
	B	6,69	77,24	9,67	4,80	1,61
	C	1,79	8,48	59,29	17,51	12,93
	D	0,44	1,33	3,73	46,78	47,72
	E	0,04	0,15	1,04	0,81	97,96

Prehodna matrika 2013

		2013				
		A	B	C	D	E
	A	80,19	14,94	3,15	1,22	0,50
	B	7,96	70,97	13,92	5,49	1,66
	C	1,56	7,63	56,87	19,61	14,34
	D	0,26	1,56	2,92	56,72	38,55
	E	0,11	0,21	0,28	4,16	95,24

Vir: Banka Slovenije

Slika 6.20: Aktivnost[i] in odklon[ii] v odstotkih

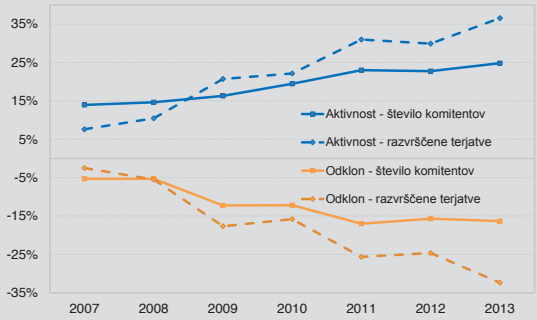

Vir: Banka Slovenije

Tudi stopnje neplačila kažejo nadaljnje slabšanje kreditnega portfelja. Stopnja neplačila, merjena s številom prehodov iz bonitetnih razredov A, B ali C v D ali E, je v letu 2013 dosegla najvišjo zgodovinsko vrednost, 7,1%. Vrednost razvrščenih terjatev do nefinančnih družb je znašala kar 2,5 mrd EUR oziroma 18% razvrščenih terjatev do NFD, ki so imeli lani boniteto A, B ali C. Tudi stopnja neplačila, merjena z deleži prehodov v zamudo nad 90 dni, ostaja s 6,5% zelo visoka. Izločitev slabih terjatev bistveno ne vpliva na ta kazalnik, ker so se povečini prenašale terjatve, ki so že dalj časa v zamudi oziroma do komitentov v stečaju.

Tabela 6.14: Stopnje neplačila na podlagi bonitetnih ocen in zamud podjetij pri odplačevanju posojil v odstotkih

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Boniteta A, B, C → D, E[1]	2,69	4,79	5,38	6,26	5,99	7,09
Zamuda pod 90 dni → nad 90 dni[2]	3,62	5,28	5,42	5,82	6,80	6,45

Opomba: [1]Delež komitentov, ki v enem letu preide iz bonitetnih razredov A, B ali C v D ali E.
[2]Delež komitentov, ki so v predhodnem letu imeli zamudo pod 90 dni in v tekočem letu zamujajo nad 90 dni.

[i] Aktivnost kaže delež podjetij, ki se jim je bonitetna ocena spremenila.
[ii] Odklon je izračunan kot število komitentov, ki se jim je bonitetna ocena izboljšala, minus število komitentov, ki se jim je bonitetna ocena poslabšala, glede na število komitentov, ki imajo kreditno razmerje z isto banko v tekočem in tudi v predhodnem letu.

Razvrščene terjatve v stečaju in odpisi

28% nedonosnih terjatev predstavljajo terjatve do stečajnikov.

Razvrščene terjatve do komitentov v stečaju so se lani močno zmanjšale, za 1,6 mrd EUR, predvsem zaradi prenosa slabih terjatev na DUTB iz dveh največjih domačih bank. Med nedonosnimi terjatvami, ki so februarja znašale 5,8 mrd EUR, je 28% terjatev do stečajnikov. Novembra je ta delež znašal 40%.

Tabela 6.15: Razvrščene terjatve do slovenskih podjetij, ki so v stečaju, konec novembra 2013 in februarja 2014 (v mio EUR)

	nov. 13				feb. 14			
	Podjetja	DFO	Obrtniki	Skupaj	Podjetja	DFO	Obrtniki	Skupaj
	Stečajni postopek nad pravno osebo		Postopek osebnega stečaja		Stečajni postopek nad pravno osebo		Postopek osebnega stečaja	
Kmetijstvo, rudarstvo	12			12	3			3
Predelovalne dejavnosti	502		8	510	209		7	216
Elektrika, plin in voda	9			9	5			5
Gradbeništvo	1.255		1	1.256	589		1	591
Trgovina	276		3	279	186		2	188
Promet in skladiščenje	141		4	145	89		4	94
Gostinstvo	37		2	40	33		2	35
Informacijske, komunikacijske dejavnosti	12			12	7			7
Finančno posredništvo	65	621		686	32	292		324
Poslovanje z nepremičninami	76		0,1	76	59		0,1	59
Strokovne in druge poslovne dejavnosti	142	104	0,2	246	82	38	0,2	120
Javne storitve	2		0,1	2	5		0,2	5
Skupaj RT do subjektov v stečaju	2.530	725	18	3.272	1.299	330	18	1.646
Skupaj vse RT (v mio EUR)	20.392	2.400	850	23.642	17.059	1.782	779	19.620
Delež RT stečajnikov glede na RT (v %)	12,4	30,2	2,1	13,8	7,6	18,5	2,3	8,4

Opomba: Podatki za zamude prebivalstva za leti 2012 so ocenjeni na podlagi letnih anket bank, za leto 2013 in 2014 pa iz kreditnih portfeljev bank kot zamuda nad 90 dni v skupinah z bonitetno oceno D, E in P.
Vir: Banka Slovenije

V razvrščenih terjatvah do stečajnikov obsegajo podjetja 79%, manjši del stečajnikov je iz sektorja DFO, in sicer 20%, in obrtnikov 1%. Kljub prenosu velikega dela stečajnikov iz panoge gradbeništvo na DUTB je v portfeljih bank ostala še skoraj polovica izpostavljenosti do te panoge.

Prvič je Banka Slovenije želela spodbuditi odpise slabih terjatev že v letu 2012 in s spremembo Sklepa o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja (UL RS, št. 29/12) dopustila hitrejše odpisovanje terjatev, in sicer že v primeru, če banke v postopkih izterjave predhodno ocenijo, da ne bodo poplačane, pa še ni bilo izdanega končnega sklepa sodišča o zaključku stečajnega postopka. Banke so tako lahko odpisovale nezavarovane terjatve, pri katerih dolžniki zamujajo več kot 3 leta ali so v stečajnem postopku več kot eno leto, ter tudi terjatve, zavarovane z nepremičninami, pri katerih je zamuda daljša od 5 let oziroma v tem obdobju banka ni prejela nobenega poplačila od unovčitve zavarovanja.

Skupni znesek odpisov bank v letu 2012 je znašal 403 mio EUR, lani do novembra pa 184 mio EUR. V decembru so se odpisi močno povečali zaradi prenosa slabih terjatev na DUTB, in sicer je za celotno leto 2013 znašal skupni znesek odpisov za vse banke 2,2 mrd EUR.

K hitrejšemu čiščenju slabih terjatev iz bančnih bilanc naj bi pripomogla tudi sprememba zakonodaje, ki določa pogoje za hitrejše odpisovanje finančnih sredstev.

Z drugo spremembo Sklepa o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja (UL RS, št. 12/14) na področju izterjave in odpisovanja finančnih sredstev, ki je začela veljati februarja 2014, pa lahko banke odpišejo nezavarovane terjatve že pri tistih dolžnikih, ki zamujajo več kot 1 leto, ali če je dolžnik že v stečajnem postopku, ter tudi terjatve, zavarovane z nepremičninami, pri katerih je zamuda daljša od 4 let oziroma v tem obdobju banka ni prejela nobenega poplačila od unovčitve zavarovanja. Na podlagi spremembe navedenega sklepa se pričakuje, da se bo kakovost portfeljev bank v prihodnje še izboljšala, saj bi se s povečanjem odpisov zmanjšale slabe terjatve v bančnih portfeljih.

Okvir 6.4: Sistemsko največji dolžniki v zamudi nad 90 dni

Po prenosu na DUTB se je spremenila obremenjenost bančnih portfeljev z največjimi dolžniki. Največjih 50 podjetij, ki na ravni sistema izkazujejo agregatno najdaljše zamude nad 90 dni, je pred prenosom na DUTB pomenilo 7,7% razvrščenih terjatev bank (3,5 mrd EUR), februarja letos pa 5,0% (2,1 mrd EUR). Ker so med prenesenimi terjatvami prevladovali veliki dolžniki, ne le na ravni teh dveh bank, temveč tudi na ravni celotnega bančnega sistema, med 50

največjimi dolžniki februarja letos ni bilo tretjine podjetij, ki so bila v tej skupini pred prenosom na DUTB. Ostale banke so sicer še vedno izpostavljene do teh podjetij, vendar po prenosu na DUTB njihova agregatna zamuda na ravni bančnega sistema ne spada več v skupino 50 največjih dolžnikov.

Med 50 podjetji, ki na ravni bančnega sistema izkazujejo agregatno največje zamude nad 90 dni, prevladujejo nefinančna podjetja in DFO ter tujci, slednji s povečanim deležem po prenosu na DUTB: novembra 4,2%, februarja 14,3%.

Slika 6.21: Delež 50 največjih dolžnikov z zamudami nad 90 dni v RT posamezne banke (levo) in število bank, izpostavljenih do 50 največjih dolžnikov, z zamudami nad 90 dni, februar 2014 (desno)

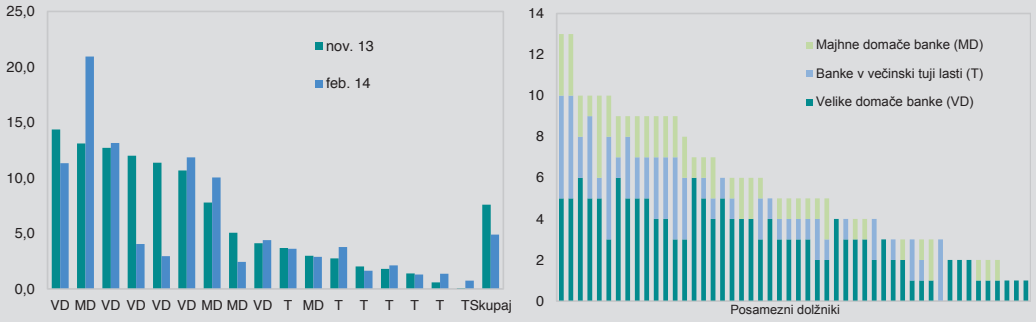

Opomba: VD – velike domače banke, MD – majhne domače banke, T – banke v večinski tuji lasti.
Vir. Banka Slovenije

Obremenjenost bank s terjatvami do največjih dolžnikov na ravni bančnega sistema se je opazno zmanjšala pri NLB in NKBM (februarskih 50 dolžnikov s terjatvami v zamudi nad 90 dni obremenjuje le 4,3% razvrščenih terjatev pri NLB (novembra še 12,2%) in 3,0% pri NKBM (novembra 11,4%). Pri drugih bankah so spremembe odvisne od strukture portfelja oziroma izpostavljenosti eni (novembrski) ali drugi (februarski) skupini petdesetih največjih dolžnikov.

Med bankami z več kot 10-odstotnim deležem terjatev do največjih dolžnikov so vse velike domače banke razen SID, po prenosu na DUTB pa med njimi ni več NLB in NKBM. Pri bankah v večinski tuji lasti se delež sistemsko največjih dolžnikov giblje pod 4%.

Največji dolžniki so zadolženi (in zamujajo več kot 90 dni) pri večjem številu bank, najpogosteje pri velikih domačih bankah. 32 od 50 podjetij je zadolženih pri 5 ali več bankah, največkrat pri velikih domačih bankah. Reševanje problema slabih terjatev, predvsem njihovo prestrukturiranje, bo zato zahtevalo usklajen in združen pristop na ravni vseh bank upnic.

Zavarovanja terjatev

Nezavarovani del terjatev je v februarju 2014 presegal polovico celotnih razvrščenih terjatev.

Po podatkih iz kreditnega registra, s katerimi razpolaga Banka Slovenije, je skupna vrednost zavarovanj v februarju 2014 znašala 96,6% vrednosti razvrščenih terjatev bank, pri čemer je treba poudariti, da nezavarovani del terjatev presega polovico celotnih razvrščenih terjatev. Problematičen je predvsem velik delež nezavarovanih terjatev pri bolj tveganih skupinah komitentov: nefinančnih podjetjih, DFO, tujih podjetjih in obrtnikih.

Nepremičnine še naprej ostajajo prevladujoča oblika zavarovanja bančnih portfeljev. Posledično so z vidika tveganj banke v okviru zavarovanj najbolj izpostavljene padcu cen na nepremičninskem trgu ter tveganju dolgotrajnih in neuspešnih postopkov unovčenja (prodaje) nepremičnin, predvsem poslovnih nepremičnin. Februarja 2014 so največji delež v skupni vrednosti zavarovanj obsegala zavarovanja s poslovnimi nepremičninami, 65%, tem sledijo stanovanjske nepremičnine z 11-odstotnim deležem. Delež drugih oblik zavarovanj je zelo velik, kar 17%, vendar so taka zavarovanja velikokrat težje unovčljiva. Prav tolikšen delež, 17%, v skupni vrednosti zavarovanj obsegajo finančna zavarovanja, ki so hitreje unovčljiva.

Nepremičnine še naprej ostajajo prevladujoča oblika zavarovanja bančnih portfeljev. Posledično so z vidika tveganj banke v okviru zavarovanj najbolj izpostavljene padcu cen na nepremičninskem trgu ter tveganju dolgotrajnih in neuspešnih postopkov unovčenja (prodaje) nepremičnin, predvsem poslovnih nepremičnin. Februarja 2014 so največji delež v skupni vrednosti zavarovanj obsegala zavarovanja s poslovnimi nepremičninami, 65%, tem sledijo stanovanjske nepremičnine z 11-odstotnim deležem. Delež drugih oblik zavarovanj je zelo velik, kar 17-odstoten, vendar so taka zavarovanja velikokrat težje unovčljiva. Prav tolikšen delež v skupni vrednosti zavarovanj obsegajo finančna zavarovanja, ki so hitreje unovčljiva.

Slika 6.22: Gibanje nezavarovanih terjatev in zavarovanj pri celotnih razvrščenih terjatvah (levo) ter pri nedonosnih terjatvah (desno) v odstotkih (leto 2012 je bazno leto)

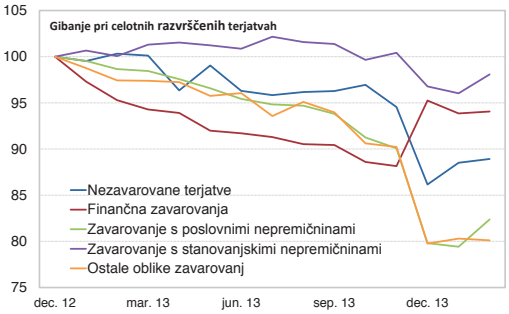

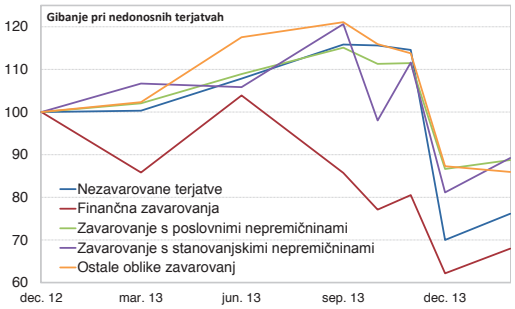

Opomba: Finančna zavarovanja sestavljajo zavarovanja z bančnimi vlogami, nepreklicnimi jamstvi Republike Slovenije, delnicami in deleži, dolžniškimi vrednostnimi papirji, enotami kolektivnih naložbenih podjemov in zavarovanja pri zavarovalnici.
Vir: Banka Slovenije

Na premike pri posameznih vrstah zavarovanj je vplival predvsem prenos dela slabih terjatev na DUTB iz dveh največjih domačih bank.

Na večje spremembe v bančnem sistemu je vplival predvsem prenos dela slabih terjatev na DUTB iz velikih domačih bank, ki so bile večinoma zavarovane z nepremičninami, predvsem poslovnimi. Pri celotnih razvrščenih terjatvah se je z novembra na december 2013 zmanjšal nezavarovani del terjatev v bančnem sistemu za 8,9%, od tega pri velikih domačih bankah za 11%. Na celoten delež nezavarovanih terjatev (več kot 50%) to ni vplivalo bistveno, saj so se hkrati zmanjšale tudi celotne razvrščene terjatve. Skoraj za polovico se je povečalo zavarovanje z nepreklicnimi jamstvi Republike Slovenije, ostale vrste zavarovanj pa zmanjšale: najbolj zavarovanja s poslovnimi nepremičninami, sledijo druge oblike zavarovanj, delnice in deleži ter stanovanjske nepremičnine. Od decembra 2013 do februarja 2014 je mogoče zaznati ponovno povečanje nezavarovanega dela terjatev, poleg tega se je povečala tudi vrednost zavarovanj, predvsem poslovnih nepremičnin.

Tabela 6.16: Deleži zavarovanj glede na razvrščene terjatve bank po skupinah komitentov v februarju 2014 v odstotkih

			Primerjava zavarovanj[2] z razvrščenimi terjatvami v %					
			Zavarovano					
	Razvrščene terjatve v mio EUR	Terjatve brez zastave premoženja[1]	Z delnicami in deleži ter enotami VS	S poslovnimi neprem.[3]	S stanov. neprem.[3]	Pri zavarovalnici	Z drugimi obl. zavar.	Skupaj vrednost zavarovanj[3]
Podjetja	17.058,9	39,5	5,3	75,4	8,7	0,1	36,4	125,9
DFO	1.781,9	63,1	18,0	11,8	2,1	0,0	20,2	53,0
Gospodinjstva	9.478,4	28,8	0,3	14,9	102,0	20,1	10,1	147,3
Tujci	5.124,4	75,5	1,6	26,1	2,3	0,0	11,6	41,5
Država	3.458,8	66,2		3,0	0,1		46,2	49,3
Banke in hranilnice	2.640,8	96,3		0,1	0,0		3,6	3,8
Skupna vsota	41.734,5	51,5	3,2	38,2	27,1	4,6	23,5	96,6

Opombe: [1]Zajete so terjatve brez zastavljenega premoženja oziroma so zavarovane tako, da jih banka ne upošteva pri izračunu oslabitev oziroma rezervacij (npr. zavarovanja z menicami).
[2]Zavarovanja so vrednotena po pošteni vrednosti.
[3]Pri zavarovanju z nepremičninami lahko več bank vpiše hipoteko nad eno nepremičnino, pri čemer je vrednost hipoteke pri vsaki naslednji banki nižja za vrednost terjatev bank, ki so prej na vrsti pri morebitnem unovčevanju. Posledično je vrednost teh zavarovanj multiplicirana pri teh vrstah zavarovanj in tudi v agregatu.
Vir: Banka Slovenije

Prevladujejo zavarovanja s poslovnimi nepremičninami, vendar je vprašljiva njihova ocenjena vrednost.

Največja pokritost z zavarovanji je pri sektorju gospodinjstev, pri katerem so terjatve večinoma zavarovane s stanovanjskimi nepremičninami. Za stanovanjske nepremičnine, katerih vrednost ne presega 500.000 EUR, se lahko uporabi posplošena tržna vrednost, ki jo objavlja Geodetska uprava Republike Slovenije. S tega vidika je ob predpostavki, da je Gursov model vrednotenja ustrezen, vrednost pretežnega dela stanovanjskih nepremičnin v bankah ustrezno vrednotena.

Velika pokritost z zavarovanji, kar 126% razvrščenih terjatev, je tudi pri sektorju podjetij, ki se uvršča med najbolj tvegane skupine komitentov. Tukaj prevladujejo zavarovanja s poslovnimi nepremičninami. V skrbnem pregledu bančnega sistema v lanskem letu je bilo ugotovljeno, da je njihova ocenjena vrednost vprašljiva, zato bi v primeru večjih diskontov cen na posameznih nepremičninah morale banke oblikovati več oslabitev.

Zavarovanja nedonosnega dela portfelja

Ker je bila večina terjatev, ki je bila decembra 2013 prenesena na DUTB, nedonosnih, se zmanjšanje vrednosti zavarovanj in nezavarovanih terjatev najbolj kaže na slabšem,

nedonosnem, delu portfelja. Nezavarovani del nedonosnih terjatev se je zmanjšal za 39%, najvišje znižanje zavarovanj je bilo pri zavarovanju s poslovnimi, za 22%, in stanovanjskimi nepremičninami, za 27%.

Pri nedonosnih terjatvah je mogoče večjo razliko v stopnji pokritosti terjatev z zavarovanji zaznati med skupinami bank. Banke v večinski tuji lasti imajo ob podobnem deležu nezavarovanih terjatev kot velike domače banke za 45 odstotnih točk večjo pokritost z zavarovanji.

Tabela 6.17: Zavarovanje nedonosnih terjatev po skupinah bank v februarju 2014 v odstotkih

	Primerjava zavarovanj[2] z razvrščenimi terjatvami v %						
	Terjatve brez zastave premoženja[1]	Z delnicami in deleži ter enotami VS	S poslovnimi neprem.[3]	S stanov. neprem.[3]	Pri zavarovalnici	Z drugimi obl. zavar.	Skupaj vrednost zavarovanj[3]
Hranilnice	26,7		144,1	87,5		30,1	261,7
Majhne domače banke	36,7	12,5	70,5	18,8	0,0	18,9	120,7
Banke v večinski tuji lasti	43,0	2,5	72,0	23,0	0,0	33,8	131,4
Velike domače banke	43,5	5,0	63,6	5,0	0,0	13,3	86,9
Skupna vsota	42,0	6,1	66,5	11,0	0,0	18,1	101,7

Opombe: [1, 2, 3] Enako kot v prejšnji tabeli. V tabeli se ne upošteva sektor gospodinjstev.
Vir: Banka Slovenije

Slika 6.23: Pokritost vseh razvrščenih terjatev bank (levo) ter pokritost razvrščenih terjatev bank z zamudami nad 90 dni (desno) z zavarovanji v odstotkih

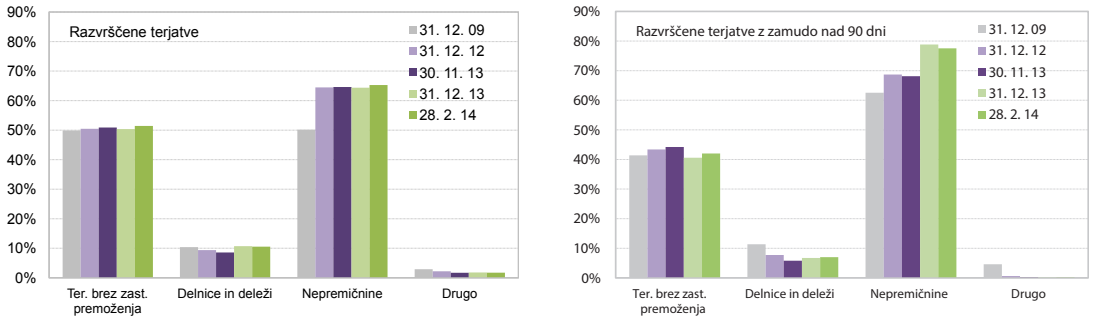

Anketni podatki o unovčenih zavarovanjih zaradi nezmožnosti vračila terjatev s strani komitentov

Uspešnost poplačil kreditov iz zavarovanj je v letu 2013 znašala 22%.

Po anketnih podatkih[20] so banke v letu 2013 unovčile zavarovanja terjatev v skupni vrednosti 685 mio EUR, kar je manj kot v letu 2012 (750 mio EUR). Od tega so bila pri večini, 98%, unovčena zavarovanja posojil podjetjem. Ta so v primerjavi z letom 2012 nekoliko upadla, za 30 mio EUR. Uspešnost poplačil kreditov podjetjem iz zavarovanj je bila 22-odstotna, večinoma pa so bile unovčene zastavljene poslovne nepremičnine ter delnice in deleži. Pri kreditih gospodinjstvom je bila uspešnost poplačil kreditov precej večja, 76-odstotna. Unovčena zavarovanja pri kreditih gospodinjstvom so v primerjavi z letom 2012 upadla, in sicer pri stanovanjskih kreditih z 18 na 3,6 mio EUR, pri nestanovanjskih kreditih pa s 30 na 11,9 mio EUR. Unovčena zavarovanja so dosegla le 2,9% nedonosnih kreditov v letu 2013.

Tabela 6.18: Krediti, pri katerih je banka v letu 2013 unovčila zavarovanja in znesek unovčenih zavarovanj, po vrstah zavarovanj, v mio EUR

	Bančne vloge in nepreklicna jamstva RS	Delnice, deleži, dolžniški VP in enote VS	Poslovne nepremičnine	Stanovanjske nepremičnine	Pri zavarovalnici	Druge oblike zavarovanj	Skupaj vse oblike zavarovanj
				Podjetja			
Znesek kreditov	48,9	155,6	225,6	35,8	0,0	203,6	669,5
Vrednost unovčenega zavarovanja	20,8	29,8	34,0	17,6	0,0	47,6	149,8
				Stanovanjski krediti gospodinjstvom			
Znesek kreditov	0,0	0,0	0,0	2,3	1,0	0,3	3,6
Vrednost unovčenega zavarovanja	0,0	0,0	0,0	1,3	0,7	0,1	2,1
				Nestanovanjski krediti gospodinjstvom			
Znesek kreditov	0,1	0,1	1,2	0,8	9,3	0,5	11,9
Vrednost unovčenega zavarovanja	0,1	0,1	0,3	0,4	8,7	0,1	9,6
				Skupaj vsi krediti			
Znesek kreditov	49,0	155,7	226,7	38,9	10,2	204,4	685,0
Vrednost unovčenega zavarovanja	21,0	29,8	34,3	19,2	9,4	47,8	161,5

Vir: Banka Slovenije

6.4 Tveganje refinanciranja in spreminjanje strukture virov financiranja

Povzetek

Banke so že daljše obdobje oziroma vse od začetka krize soočene s tveganjem refinanciranja. Pritiske neto odplačevanja virov na grosističnih trgih so uspele v preteklih letih večkrat premostiti: v letu 2009 z izdajo triletnih dolžniških vrednostnih papirjev z garancijo RS in s povečanjem vlog države, v letu 2012 pa s financiranjem s triletno ODR pri ECB. Ob vzdrževanju nizke stopnje obnavljanja obveznosti do bank v tujini in z zmanjševanjem obveznosti do ECB bodo banke soočene z nadaljnjim krčenjem bančnih bilanc. Ob upoštevanju grosističnih virov financiranja in virov pri ECB bodo banke močno izpostavljene bremenu refinanciranja v prvem polletju 2015, najbolj pa v prvem četrtletju 2015, ko jim zapade za 2,6 mrd EUR dolgoročnih obveznosti pri Evrosistemu.

Tveganje refinanciranja se je zaradi intenzivnega odplačevanja bančnih virov, ki so si jih banke v preteklosti izposodile na grosističnih trgih, na najkrajših ročnostih zmanjšalo. Banke imajo v svojih bilancah bistveno manjši delež obveznosti do tujine kot pred začetkom krize. V obdobju od vrha zadolženosti v tujini, od oktobra 2008 do marca 2014, so zmanjšale obseg obveznosti iz naslova grosističnih virov za 11,4 mrd EUR na 6,6 mrd EUR oziroma 16,6% bilančne vsote. V zadnjih letih se istočasno odvija intenziven proces restrukturiranja bančnih virov. Tudi banke v večinski tuji lasti, ki so se v preteklosti financirale pri bankah materah v tujini, se v zadnjih letih vse bolj osredotočajo na lokalne vire financiranja. Zato se zmanjšujejo razlike med bankami, tako v njihovi strukturi virov financiranja kot stroških financiranja.

6.4.1 Spreminjanje virov financiranja

Delež grosističnih virov financiranja v bančnih bilancah se je lani še zmanjšal.

Lani se je nadaljeval proces prestrukturiranja virov financiranja, ki se je začel z nastopom finančne krize. Banke so zmanjševale odvisnost od grosističnih virov financiranja. Medtem ko so banke v prvih dveh letih krize razdolževanje do bank v tujini še nadomeščale z

[20] Redna letna anketa bank, marec 2014

izdajanjem dolžniških vrednostnih papirjev, je v letih od 2011 do 2013 potekalo intenzivno razdolževanje tudi na tem segmentu grosističnega trga. Negotove gospodarske, politične in finančne razmere v Sloveniji ter poslabševanje bančnega portfelja so otežili dostop bankam do mednarodnih finančnih trgov. Delež grosističnega financiranja, ki je pred krizo znašal dobro tretjino vseh virov bank v Sloveniji, se je do konca leta 2013 prepolovil, marca 2014 pa se je zmanjšal pod 17% bilančne vsote.

Vloge nebančnega sektorja so se lani zmanjšale zaradi konvertiranja vlog države v lastniški kapital ob koncu leta.

Vloge nebančnega sektorja so se v letu 2013 medletno zmanjšale za 5,5%, predvsem zaradi nižjih vlog države. Te so se v bančnem sistemu zaradi izdaj obveznic RS do konca novembra še povečale, decembra pa zmanjšale za 2,4 mrd EUR zaradi konvertiranja vlog države v lastniške deleže v petih bankah. Zmanjšanje vlog gospodinjstev je bilo kljub neugodnim gospodarskim razmeram in razmeram na trgu dela zmerno, kar je ob hkratnem razdolževanju bank do tujine povečalo pomen vlog pri financiranju bank. Vloge nebančnega sektorja so tako konec leta 2013 predstavljale 55,8% bančnih virov in vloge gospodinjstev 35,5%. V primerjavi z začetkom krize se je delež prvih povečal za blizu 12 odstotnih točk in delež drugih za 7,5 odstotne točke.

Slika 6.24: Struktura virov financiranja bank v odstotkih (levo) in neto razdolževanje bank na grosističnih trgih v mio EUR (desno)

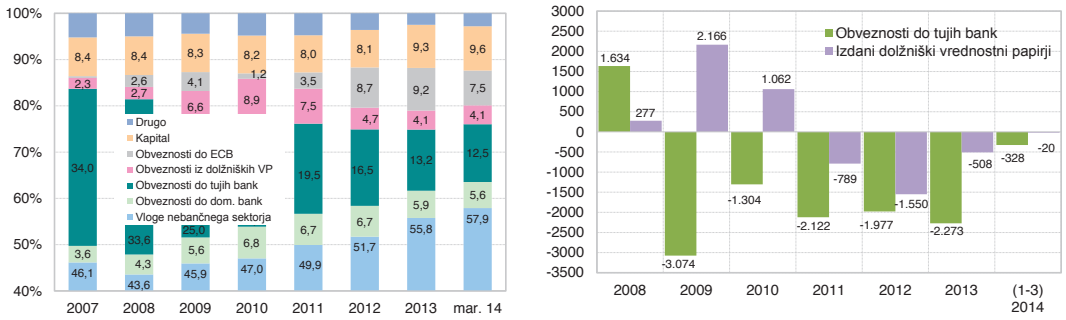

Vir: Banka Slovenije

Vloge nebančnega sektorja so se lani povečale le pri bankah v večinski tuji lasti zaradi rasti vlog gospodinjstev in nefinančnih družb. Med vlogami nebančnega sektorja se je lani drugo leto zapored povečal delež kratkoročnih vlog.

Slika 6.25: Medletne stopnje rasti virov financiranja bank v odstotkih (levo) in struktura ročnosti vlog nebančnega sektorja (desno) v odstotkih

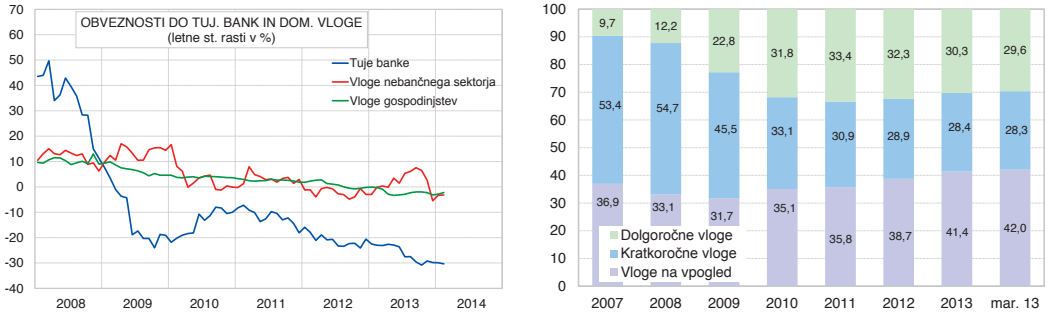

Vir: Banka Slovenije

Razlike v strukturi virov financiranja po posameznih skupinah bank

Vse skupine bank so zmanjševale zadolženost na grosističnih trgih v tujini, najbolj banke v večinski tuji lasti, pri katerih so ti viri pred krizo predstavljali polovico bančnih bilanc.

Tabela 6.19: Deleži posameznih oblik financiranja v bilančni vsoti po skupinah bank

(v %)	Velike domače banke	Majhne domače banke	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj ban. sistem
				Obveznosti do tujih bank
2008	27,7	6,4	52,3	33,6
2012	11,1	0,4	31,8	16,5
2013	8,9	0,0	24,3	13,2
mar. 2014	8,3	0,0	23,0	12,5
				Vloge nebančnega sektorja
2008	47,8	58,8	31,2	43,5
2012	52,9	62,2	46,4	51,7
2013	54,2	65,2	56,1	55,8
mar. 2014	56,7	67,4	57,7	57,9
				Vloge gospodinjstev
2008	32,0	33,1	18,6	28,0
2012	34,6	41,1	24,8	32,2
2013	36,8	52,4	28,8	35,5
mar. 2014	37,9	54,9	29,3	36,4
				Vloge države
2008	4,3	6,6	2,5	3,9
2012	7,2	8,8	4,7	6,6
2013	4,4	2,7	3,9	4,1
mar. 2014	5,0	2,5	4,5	4,6
				Izdani dolžniški vrednostni papirji
2008	3,5	6,3	0,0	2,7
2012	6,9	6,1	0,0	4,7
2013	6,3	4,6	0,1	4,1
mar. 2014	6,3	4,3	0,1	4,1
				Obveznosti do Evrosistema
2008	2,1	2,8	3,3	2,6
2012	9,6	11,0	6,2	8,7
2013	11,0	14,6	4,7	9,2
mar. 2014	8,9	12,5	3,9	7,5

Vir: Banka Slovenije

V obdobju od konca leta 2008 do konca marca 2014 se je bančni sistem do tujih bank razdolžil za 11,1 mrd EUR. Če upoštevamo še izdane dolžniške vrednostne papirje bank, pa je neto razdolžitev na grosističnih trgih skupaj znašala 10,7 mrd EUR. Če upoštevamo vrh zadolženosti v tujini oktobra 2008, je neto razdolžitev do bank v tujini v tem obdobju znašala 12 mrd EUR, ob upoštevanju celotnega grosističnega financiranja pa 11,4 mrd EUR. Obseg neto razdolževanja pri celotnem grosističnem financiranju je tako dosegel 32% slovenskega BDP.

Razlike v strukturi financiranja med posameznimi skupinami bank so še vedno razmeroma velike, saj delež grosističnih virov financiranja pri skupini bank v večinski tuji lasti s 23% za 8 odstotnih točk presega istovrstni delež pri velikih domačih bankah.

Delež vlog nebančnega sektorja v strukturi bančnih virov se je lani povečal pri vseh skupinah bank.

Velike domače banke so se razdolževale v tujini, hkrati so se jim zmanjšale tudi vloge nebančnega sektorja, zlasti vloge države in vloge gospodinjstev. Kljub temu se je delež vlog nebančnega sektorja v bilančni vsoti pri tej skupini bank lani povečeval. Vloge gospodinjstev še vedno predstavljajo največji del virov pri bankah v večinski domači lasti. Pri velikih domačih bankah so konec lanskega leta presegale tretjino, pri skupini majhnih domačih bank in hranilnic pa polovico njihove bilančne vsote. Obe skupini bank sta še vedno, kljub predčasnim odplačilom operacij dolgoročnega financiranja pri ECB, bolj izpostavljene pri obveznostih do Evrosistema v primerjavi s skupino bank v večinski tuji lasti.

Razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja (loan-to-deposit ratio)

Razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja se je zmanjševalo.

Kazalnik vzdržnosti financiranja bank, predstavljen kot razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja, se od začetka krize zmanjšuje. Od konca leta 2008 do marca 2014 se je zmanjšal za 58 odstotnih točk, na 103%, pri tem lani za 22 odstotnih točk. Zmanjšanje ni bilo enakomerno pri vseh skupinah bank. Razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja so najbolj zmanjšale banke v večinski tuji lasti, na 132%. To je še vedno 30 odstotnih točk nad povprečjem slovenskega bančnega sistema. Zmanjšanje količnika pri tej skupini bank je posledica nižjega kreditiranja in povečevanja vlog gospodinjstev. Ta skupina z osredotočanjem na zbiranje lokalnih virov v obliki vlog nebančnega sektorja spreminja poslovni model financiranja.

Slika 6.26: Razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja po skupinah bank v odstotkih

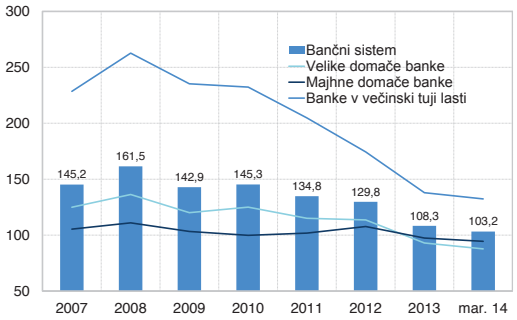

Vir: Banka Slovenije

Ponovno povečanje vlog gospodinjstev pri domačih bankah v letu 2014 odraža povrnitev zaupanja po sprejetih ukrepih v decembru.

Čezmerna odvisnost bank od grosističnih virov financiranja, ki se je nakopičila v letih pred krizo in povečevala odvisnost bank od tujih virov financiranja, se zaradi permanentnega razdolževanja še naprej zmanjšuje. Domače banke so bile v primerjavi z bankami v večinski tuji lasti vseskozi manj odvisne od virov na grosističnih trgih. Poleg neto razdolževanja v tujini so pri domačih bankah zmanjševale še vloge gospodinjstev zaradi povečane negotovosti in zmanjšanja zaupanja javnosti ob negativni publiciteti do te skupine bank. Prvo povečanje nezaupanja do domačih bank je pomladi 2013 sprožil način reševanja ciprske bančne krize in špekulacije o podobnem razreševanju krize v Sloveniji. Poleti je sledil drugi val nezaupanja ob najavi začetka procesa pregleda kakovosti aktive petih slovenskih bank in izvedbe stresnih testov ter nato še v tednih pred objavo rezultatov stresnih testov decembra 2013. Razmere so se izboljšale po sprejetih ukrepih Vlade RS in BS. V prvem četrtletju letos so se vloge povečale pri vseh skupinah bank, najbolj pri velikih domačih bankah, predvsem zaradi povečanja vlog gospodinjstev, kar kaže povrnitev zaupanja po sprejetih ukrepih v decembru 2013. Tako se vloge, ki so jih lani gospodinjstva umikala iz bančnega sistema, ponovno vračajo v bančni sistem. V prvem četrtletju 2014 se je v bančni sistem vrnilo 55% vlog gospodinjstev, ki so se zmanjšale v letu 2013.

Banke v večinski tuji lasti so lani tretje leto zapored edine povečale vloge nebančnega sektorja.

V letu 2013 je le skupina bank v večinski tuji lasti povečala vloge nebančnega sektorja, za 13%. K lanskemu povečanju vlog pri tej skupini bank je prispevala solidna rast vlog gospodinjstev in vlog nefinančnih družb. Prehajanje vlog gospodinjstev in nefinančnih družb med skupinami bank ni bilo posledica višjih depozitnih obrestnih mer v primerjavi z bankami v večinski domači lasti, ampak predvsem nezaupanja do domačih bank. Močno negativne stopnje rasti vlog podjetij in države pri skupini majhnih bank v večinski domači lasti so posledica začetka rednega likvidacijskega postopka, do katerega je prišlo septembra lani pri Factor banki in Probanki.

Tabela 6.20: Prirasti in stopnje rasti gospodinjstev v mio EUR oziroma v odstotkih in stopnje rasti vlog nebančnega sektorja

	Prirast depozitov gospodinjstev v mio EUR			Medletna stopnja rasti depozitov gospodinjstev			Medletna stopnja rasti depozitov nebančnega sektorja		
Skupina bank	v 2012	v 2013	(1-3) 2014	v 2012	v 2013	mar. 2014	v 2012	v 2013	mar. 2014
Velike domače banke	-402,4	-798,9	156,6	-4,1	-8,4	-5,7	-8,6	-11,8	-11,2
Majhne domače banke	11,9	-85,0	-11,8	0,9	-6,1	-11,0	-8,0	-27,1	-29,9
Hranilnice	46,7	109,9	36,9	14,4	29,7	9,3	12,3	32,9	34,2
Banke v večinski tuji lasti	310,1	309,7	71,4	9,6	8,8	31,2	13,5	13,1	13,5
Skupaj	-33,7	-464,3	253,1	-0,2	-3,1	-1,7	-2,9	-5,5	-5,2

Vir: Banka Slovenije

6.4.2 Stroški financiranja bank

Stroški dolžniškega financiranja so se lani in v prvem četrtletju leta 2014 zniževali.

Zaradi spreminjanja strukture financiranja bank so se lani povprečni stroški dolžniškega financiranja znižali. Povprečni stroški dolžniškega kapitala so se v obdobju od decembra 2012 do marca 2014 znižali za 0,53 odstotne točke, na 1,37 %, medtem ko so se stroški lastniškega kapitala izrazito povišali zaradi zvišanja cene lastniškega kapitala bank ob upadanju cen njihovih delnic. Zniževanje stroškov dolžniškega kapitala je predvsem posledica zniževanja pasivnih obrestnih mer bank za vloge nebančnega sektorja, ki so se v tem obdobju znižale za 0,7 odstotne točke, na 1,42%. Poleg tega je na znižanje stroškov dolžniškega financiranja vplivalo povečanje deleža virov ECB v bančnih virih in zmanjšanje dolžniških vrednostnih papirjev. Stroški dolžniškega financiranja so se najbolj znižali pri bankah v večinski domači lasti zaradi večjega deleža vlog med viri

financiranja.[21] Razdolževanje do tujih bank je pri bankah v večinski tuji lasti vplivalo na manjše znižanje stroškov financiranja, saj so se ti stroški znižali relativno manj v primerjavi z vlogami.

Slika 6.27: Povprečni in mejni stroški dolžniškega financiranja bank in gibanje 3-mesečnega EURIBOR-ja v odstotkih

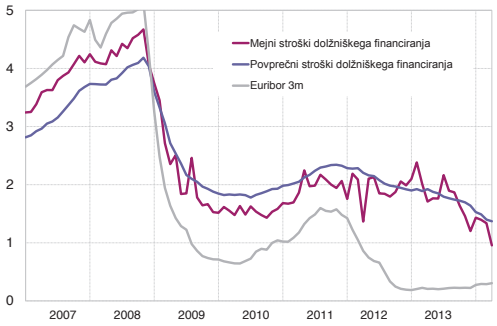

Vir: Banka Slovenije

Obrestne mere za vloge nebančnega sektorja so se lani najbolj znižale in vplivale na zmanjšanje stroškov dolžniškega financiranja bank.

Vloge nebančnega sektorja predstavljajo s povprečno 1,4% obrestno mero drugi najdražji vir financiranja. Lani so banke v Sloveniji izrazito zniževale obrestne mere za vloge nebančnega sektorja in si poskušale deloma izboljšati stroškovno konkurenčnost oziroma zmanjšati pritisk na zniževanje neto obrestne marže. Letos lahko pričakujemo dodatne ugodne učinke iz naslova nižjih ravni obrestnih mer za vloge nebančnega sektorja, vendar počasneje kot lani. Na zniževanje povprečnih stroškov dolžniškega financiranja bank lani je vplivalo tudi nadaljnje zmanjšanje financiranja bank prek dolžniških vrednostnih papirjev, ki so najdražji vir dolžniškega financiranja.

Slika 6.28: Povprečni stroški dolžniškega financiranja bank (levo) in struktura stanj finančnih virov (desno) v odstotkih

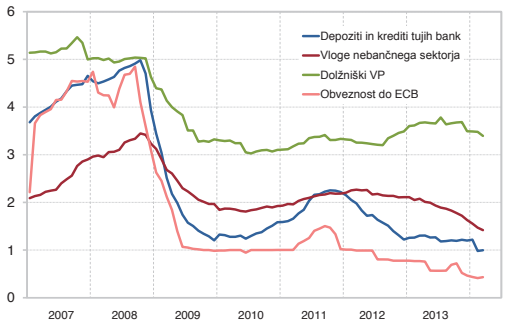

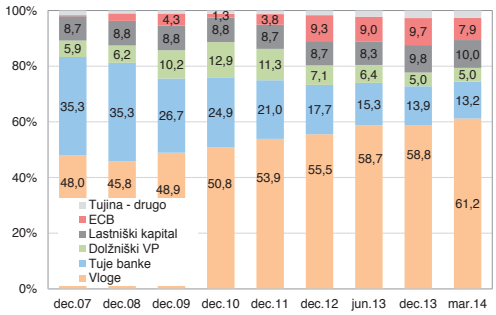

Vir: Banka Slovenije

Razlike v stroških financiranja med skupinami bank

Stroške dolžniškega financiranja so leta 2013 najbolj znižale majhne domače banke s hranilnicami.

Najnižje povprečne stroške dolžniškega financiranja so imele konec marca 2014 banke v večinski tuji lasti, le 1,2%, sledile so velike domače banke z 1,4% in majhne domače banke z 1,7%. V obdobju od decembra 2012 do marca 2014 so stroške financiranja najbolj znižale majhne domače banke, za 0,71 odstotne točke, sledijo velike domače banke z znižanjem za 0,64 odstotne točke, medtem ko so se stroški dolžniškega financiranja pri bankah v večinski tuji lasti znižali za četrtino odstotne točke.

Vse skupine bank so povečale delež relativno dražjih vlog nebančnega sektorja.

Pri vseh skupinah bank se zaradi njihovega osredotočanja na pridobivanje lokalnih virov v obliki vlog nebančnega sektorja in hkratnega razdolževanja pri bankah v tujini povečuje delež dražjih oblik financiranja. Vendar pa se je cena teh virov v zadnjem obdobju močno znižala, ravni stroškov financiranja za dolžniške vire oziroma za vloge med posameznimi skupinami bank pa se zbližujejo. Čeprav imajo banke v večinski tuji lasti še vedno največji delež relativno cenejših virov, tj. obveznosti do bank, in posledično nižje stroške financiranja, so tudi pri tej skupini bank vloge nebančnega sektorja postale najpomembnejši vir.

[21] Viri financiranja, ki se uporabljajo za izračun stroškov financiranja, so po obsegu nekoliko manjši od celotne bilančne vsote, saj so zajete le komponente, na katere se plačujejo obresti in kapital, zato je delež posameznih oblik financiranja nekoliko večji kot v bilančni vsoti.

Slika 6.29: Povprečni stroški dolžniškega financiranja bank (levo) in struktura stanj finančnih virov (desno) v odstotkih

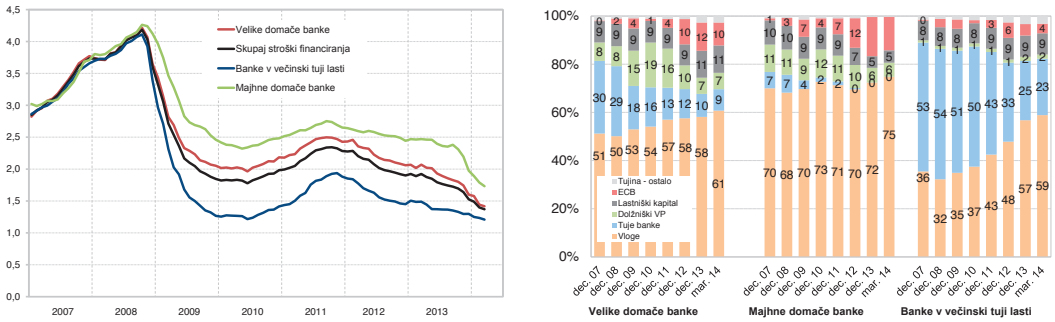

Vir: Banka Slovenije

6.4.3 Tveganje refinanciranja bank

Pomen vlog države se je zmanjšal ob koncu leta 2013, ko je država konvertirala del depozitov, ki jih je imela pri bankah, v lastniški kapital.

V letu 2013 so banke na grosističnih trgih nadaljevale neto razdolževanje do tujine. Skupna neto razdolžitev bank na grosističnih finančnih trgih v letu 2013 je znašala 2,8 mrd EUR, v primerjavi s predlansko je bila manjša za 0,6 mrd EUR. Banke so bile marca letos manj izpostavljene bremenu odplačil v krajših časovnih obdobjih.

Intenzivno razdolževanje bank na mednarodnih grosističnih trgih v preteklih letih in znatno zmanjšanje obsega teh obveznosti je zmanjšalo kratkoročni pritisk na refinanciranje. Proti koncu lanskega leta so bile banke izpostavljene zapadlosti depozitov države, vendar so se ti ob začetku sanacije nekaterih velikih domačih bank decembra 2013 deloma konvertirali v lastniški kapital v bankah. S približevanjem zapadanja 3-letne ODR in iz naslova obveznosti na grosističnih trgih so banke najbolj izpostavljene tveganju refinanciranja v prvem polletju naslednjega leta. Že na začetku 2015 bankam zapade za 2,6 mrd EUR pri Evrosistemu, v prvem polletju 2015 pa, upoštevajoč še grosistične vire financiranja, skupaj za 4,2 mrd EUR.

a) Vloge države pri bankah

Delež vlog države v bančnih bilancah je postal primerljiv s predkrizno ravnjo.

Pomen vlog širše države v bančnih bilancah se je zmanjšal po konverziji vlog RS v lastniški kapital bank v skladu z ukrepi za stabilizacijo bančnega sistema decembra 2013. Država je sicer v obdobju krize postala pomemben vir financiranja bank. Delež vlog širše države v bilančni vsoti se je do decembra lani v primerjavi z začetkom krize več kot podvojil in dosegel blizu desetine bilančne vsote bančnega sistema. Med vlogami države so največji del predstavljali vezani depoziti Ministrstva za finance RS. Vezani depoziti MF RS so se lani 18. decembra 2013 pri bankah močno zmanjšali, za 2.140 mio EUR. Država jih je konvertirala v kapital pri petih bankah.[22] Skupne vloge države pri bankah so se tako prepolovile. Delež vlog države je postal primerljiv z deležem pred krizo. Depoziti MF RS, ki predstavljajo večji del depozitov države, so konec marca znašali še 1 mrd EUR in predstavljali dobro polovico vseh vlog širše države. Večina teh depozitov zapade v letu 2014. Banke so bile sicer v prvem četrtletju 2014 ob razmeroma dobri likvidnosti nezainteresirane za prejemanje vlog države krajših ročnosti, zato je država povečala stanje depozitov prek noči. Velike banke v večinski domači lasti imajo s 5% še vedno večji delež obveznosti do države v bilančni vsoti v primerjavi z majhnimi bankami in bankami v večinski tuji lasti. Vloge širše države ne predstavljajo stabilnega in trajnega vira financiranja bank, zato pričakujemo, da se bo njihov delež v bilančni vsoti v drugi polovici leta zmanjšal.

b) Financiranje bank pri Evrosistemu

Konec marca 2014 je imel bančni sistem za 3,0 mrd EUR obveznosti do Evrosistema.

Obseg obveznosti do Evrosistema se je letos do konca marca zmanjšal za 0,7 mrd EUR, na 3,0 mrd EUR, zaradi predčasnih vračil nekaterih bank in odvzema možnosti dostopa do rednih instrumentov ECB pri dveh manjših bankah v rednem likvidacijskem postopku. Relativni pomen obveznosti do Evrosistema se je lani nekoliko povečal zaradi hitrejšega krčenja bilančne vsote v primerjavi z viri Evrosistema, v prvem četrtletju leta 2014 pa se je zaradi predčasnih odplačil triletne ODR zmanjšal.

[22] Ministrstvo za finance RS je 18. decembra dokapitaliziralo Abanko, Factor banko, NKBM, NLB in Probanko. Del dokapitalizacije teh bank je bil izveden s konvertiranjem vezanih vlog Ministrstva za Finance RS v lastniške deleže v bankah.

Slika 6.30: Delež obveznosti do instrumentov Evrosistema v bilančni vsoti bank v odstotkih

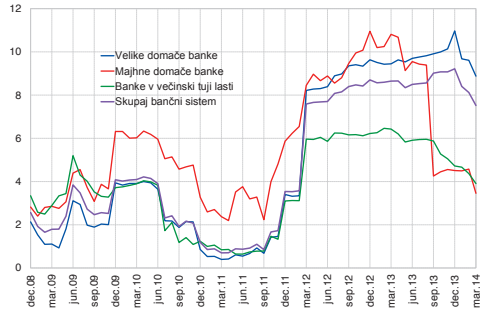

Vir: Banka Slovenije

Od skupno 3.699 mio EUR obveznosti iz triletne ODR, sklenjenih v prvem četrtletju 2012, so banke do konca marca 2014 predčasno odplačale za 1.077 mio EUR oziroma 29%. Slovenske banke so tudi v drugem četrtletju 2014 nadaljevale predčasno odplačevanje triletne ODR.

Tveganje refinanciranja oziroma dodatnega krčenja bilanc se povečuje s približevanjem prvemu četrtletju 2015.

Približuje se prvo četrtletje 2015, ko bodo banke morale poplačati obveznosti iz dolgoročnih triletnih operacij pri Evrosistemu. Največji del iz naslova triletne ODR je skoncentriran pri velikih domačih bankah; konec marca 2014 za 2,1 mrd EUR. Približevanje zapadlosti povečuje tveganje refinanciranja teh virov, vendar pa banke razpolagajo z dovolj veliko presežno likvidnostjo. Banke se z oblikovanjem svojih naložb pripravljajo na odplačilo obveznosti triletne ODR. Ob zapadlosti bodo banke vsaj deloma nadomestile te dolgoročne s kratkoročnimi viri pri Evrosistemu.

c) Zapadanje obveznosti bank do tujine in izdani dolžniški vrednostni papirji bank

Banke so v zadnjem letu do konca marca uspele obnoviti le minimalni delež zapadlih dolgov do tujine.

Banke so v zadnjih letih po nastopu finančne krize uspele le v manjši meri obnavljati zapadle obveznosti na finančnih trgih v tujini. Tako pri bankah v večinski domači lasti kot pri bankah v večinski tuji lasti že več let poteka proces razdolževanja. Banke v večinski tuji lasti so se med letoma 2011 in 2013 do tujine skupaj razdolžile (posojilo, depoziti, REPO) za 3,7 mrd EUR, velike domače banke pa za 2,6 mrd EUR. Med koncem marca 2013 in aprilom 2014 so po anketnih podatkih banke na ravni bančnega sistema uspele obnoviti le 4,5% zapadlih dolgov do tujih bank. Pri bankah v večinski tuji lasti je delež obnavljanja znašal 12,5%, medtem ko banke v večinski domači lasti virov v tujini niso uspele obnavljati. Omejen dostop bank do virov na medbančnem trgu ni bil povezan samo s špekulacijami o slabem portfelju bank, ampak tudi s politično negotovostjo in prepočasnim izvajanjem nujnih strukturnih sprememb za vzpostavitev boljše konkurenčnosti ter prepočasnim izpolnjevanjem danih zavez.

Banke v večinski domači lasti so lani zmanjšale obveznosti do tujih bank za 31,4% oziroma za 0,96 mrd EUR. Ob upoštevanju zapadanja izdanih obveznic so financiranje na grosističnih trgih zmanjšale še za dodatne 0,42 mrd EUR. Banke v večinski tuji lasti so v letu 2013 zmanjšale obseg dolga do bank v tujini v skoraj enakem obsegu kot predhodno leto, za 1,3 mrd EUR oziroma za 28,5%.

Slika 6.31: Zapadanje obveznosti bank po oblikah grosističnega financiranja, obveznostih iz depozitov do MF RS in obveznostih do ECB po intervalih zapadlosti (levo) ter zapadanje obveznosti do tujih bank po skupinah bank (desno) v odstotkih (marec 2014, anketni podatki bank)

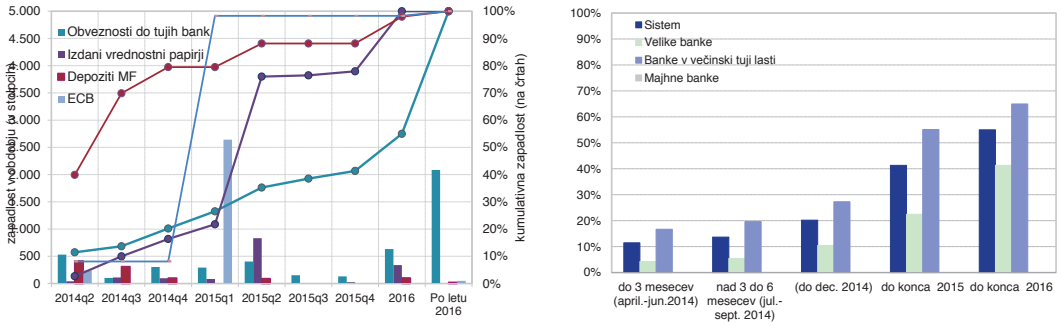

Vir: Banka Slovenije

Obveznosti slovenskih bank do bank v tujini so razmeroma enakomerno razporejene po posameznih razredih zapadanj. Bankam v preostalih treh četrtletjih leta 2014 zapade za 20% dolga do tujine, v letu 2015 za 21% dolga in v letu 2016 pa za 14% dolga. Večina dolga, 58%, do bank v tujini je skoncentrirana pri bankah v večinski tuji lasti. Tako letos kot v naslednjem letu bankam zapade po 0,9 mrd EUR obveznosti do bank v tujini.

Tabela 6.21: Stanje in struktura zapadanja obveznosti do tujih bank (posojila, depoziti, REPO) za bančni sistem in po skupinah bank v odstotkih, 31. marec 2014

Obveznosti do bank v tujini		Po časovnih intervalih zapadlosti v %					
Banke	v mio EUR	2014 Q2	2014 Q3	2014 Q4	v letu 2015	v letu 2016	po letu 2016
Hranilnice							
Majhne domače banke	0,0						
Velike domače banke	1.955,1	4,3	1,2	5,0	12,0	18,9	58,7
Banke v večinski tuji lasti	2.678,3	16,7	3,0	7,7	27,8	9,9	35,0
Sistem	4.633,4	11,5	2,2	6,5	21,1	13,7	45,0

Vir: Banka Slovenije

Če upoštevamo še izdane dolžniške vrednostne papirje, njihov obseg v bančnih bilancah je konec marca 2014 znašal 1,5 mrd EUR, je breme njihovega refinanciranja največje v letu 2015, ko zapade za 944 mio EUR. Od tega jih 832 mio EUR zapade v drugem četrtletju leta bankam v večinski domači lasti.

Tabela 6.22: Stanje in struktura zapadanja izdanih dolžniških vrednostnih papirjev za bančni sistem in po skupinah bank v odstotkih (31. marec 2014)

Izdani dolžniški vrednostni papirji		Po časovnih intervalih zapadlosti v %					
Banke	v mio EUR	2014 Q2	2014 Q3	2014 Q4	v letu 2015	v letu 2016	po letu 2016
Hranilnice	0,9	54,8	35,0	0,0	0,0	4,3	5,9
Majhne domače banke	65,5	0,7	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0
Velike domače banke	1.450,4	2,3	7,7	6,2	56,1	23,3	4,4
Banke v večinski tuji lasti	14,4	45,0	0,0	54,6	0,0	0,0	0,3
Sistem	1.531,2	2,7	7,3	6,4	61,7	22,1	2,0

Vir: Banka Slovenije

6.5 Likvidnostno tveganje

Povzetek

Likvidnostno tveganje slovenskega bančnega sistema se je, po izvedenih dokapitalizacijah in prenosu slabih terjatev na Družbo za upravljanje s terjatvami bank konec leta 2013 ter po izdajah državnih obveznic v letu 2013 in februarja letos, zmanjšalo. Kljub temu pa pozornost ostaja usmerjena v posamezne banke, ki ostajajo v manj ugodnem likvidnostnem položaju. Bančnemu sistemu se je povečala presežna likvidnost, ki jo banke plasirajo prek tedenskih vezanih depozitov k Evrosistemu, z njo delno predčasno odplačujejo sredstva 3-letne operacije dolgoročnega refinanciranja ali kupujejo manj tvegane vrednostne papirje. Ugodnejši likvidnostni položaj se odraža v večjih količnikih likvidnosti, večjemu deležu prostega sklada finančnega premoženja za zastavo pri Evrosistemu, večjemu obsegu tržne sekundarne likvidnosti in ne nazadnje v majhnem interesu slovenskih bank za vloge države, ki jih je ta ponudila ob izdaji novih evrskih obveznic na začetku aprila.

Kljub veliki presežni likvidnosti pri kreditiranju nebančnega sektorja banke ostajajo zadržane. Prednost namenjajo poplačilu svojih obveznosti in krčenju bilanc, s čimer ne prispevajo k normalizaciji financiranja gospodarstva. Poleg tega slovenski medbančni trg še naprej zamira. Na denarnem trgu evroobmočja slovenske banke ohranjajo močno pozicijo neto upnic, kar odraža nezaupljivost tujih investitorjev. S tem ostaja omejena možnost učinkovitega upravljanja likvidnosti in pridobivanja novih virov v primeru večjih likvidnostnih potreb.

6.5.1 Količniki likvidnosti

Količnika likvidnosti prvega in drugega razreda sta se močno povečala.

Decembrski ukrepi vlade Republike Slovenije so se odrazili v močno povečanih količnikih likvidnosti bančnega sistema. Količnik likvidnosti prvega razreda (KL1) se je leta 2013 v primerjavi s predhodnim letom sicer zmanjšal za 0,09, na 1,37, vendar pa konec leta 2013 dosegel vrednost 1,61 in se na tej ravni gibal tudi v prvem četrtletju 2014. Rast KL1 konec minulega leta je tako posledica zmanjšanja vlog države zaradi izvedene dokapitalizacije petih bank in povečanja obsega vrednostnih papirjev, kar je posledica prejetih obveznic Družbe za upravljanje s terjatvami bank (DUTB) ob prenosu slabih terjatev na omenjeno družbo.

Pri količniku likvidnosti drugega razreda (KL2) se je decembra prekinil trend zniževanja, ki je trajal od začetka leta 2011. V letu 2013 se je KL2 zmanjšal za 0,14, na 0,80, kar je odraz poslabševanja kakovosti kreditnega portfelja. V prvem četrtletju 2014 se je KL2, tako kot LK1 zaradi že omenjenih razlogov, močno povečal in presegel vrednost 1.

Slika 6.32: Gibanje dnevnih količnikov likvidnosti prvega in drugega razreda likvidnostne lestvice (levo) ter struktura načina izpolnjevanja likvidnostnega količnika prvega razreda po instrumentih (desno) v odstotkih

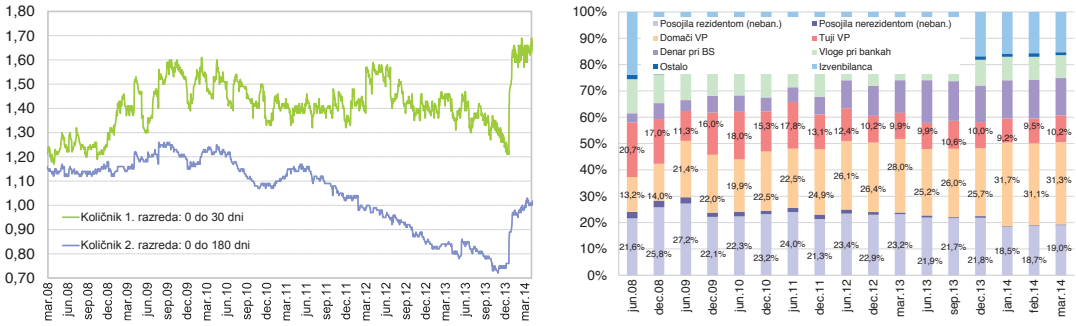

Vir: Banka Slovenije

Izrazitejše izboljšanje likvidnostnega položaja bančnega sistema ne velja za vse banke. Ker so decembrski ukrepi zajeli tri velike domače banke in dve majhni domači banki, ki sta v postopku nadzorovane likvidacije, so se količniki likvidnosti izrazito izboljšali le pri teh bankah. Pri velikih domačih bankah je KL1 v povprečju prvega četrtletja 2014 znašal 2,07, kar je 0,6 več kot v povprečju leta 2013. Po močnem septembrskem padcu KL1 pri majhnih domačih bankah se je zaradi uvedbe postopka nadzorovane likvidacije dveh bank ta po njuni dokapitalizaciji konec decembra povečal in v povprečju prvega četrtletja 2014 dosegel vrednost 1,18.

Izrazita rast KL le pri domačih bankah, zaradi izvedenih ukrepov vlade RS.

Banke v večinski tuji lasti ohranjajo KL1 pod povprečjem sistema. V prvem četrtletju 2014 se je KL1 pri tej skupini bank zmanjšal na 1,24, kar sicer ni nujno pokazatelj njihovega slabega likvidnostnega položaja, ampak delno nakazuje njihovo spremenjeno politiko uravnavanja likvidnosti.

Slika 6.33: Količnika likvidnosti za prvi, od 0 do 30 dni (levo), in drugi, od 0 do 180 dni (desno), razred likvidnostne lestvice po posameznih skupinah bank, mesečna povprečja

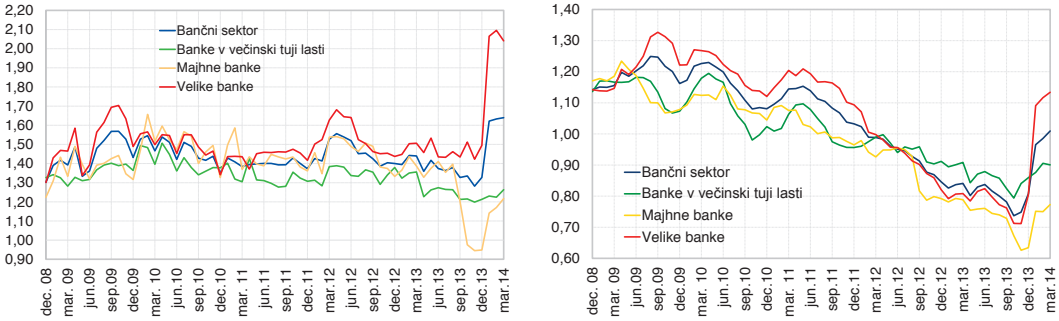

Vir: Banka Slovenije

Banke se bodo z večjim likvidnostnim tveganjem soočile ob približevanju dospelosti obveznosti iz naslova 3-letne operacije dolgoročnega financiranja (ODR) pri Evrosistemu. Po stanju konec marca 2014 bodo morale banke konec januarja 2015 vrniti 892 mio EUR in konec februarja še 1.725 mio EUR dolga. Če banke sredstev ne bodo nadomestile z novimi viri, se bo konec julija in avgusta zaradi približevanja roka zapadlosti najprej zmanjšal KL2, mesec dni pred dokončno zapadlostjo pa še KL1. Po napovedih bank te ne bodo hitele z večjimi predčasnimi delnimi poplačili teh obveznosti.

Približevanje dospelosti sredstev 3-letne ODR bo zmanjšala količnika likvidnosti.

Na področju likvidnosti bodo v prihajajočem obdobju banke zaradi sprememb bančne regulative izpostavljene novemu zahtevnemu poročanju. Nova evropska uredba CRR, z namenom krepitve likvidnostnega položaja kreditnih institucij na območju EU in harmonizacije likvidnostne zakonodaje, namreč med drugim uvaja nova likvidnostna standarda LCR (ang. liquidity coverage requirement) in NSFR (ang. net stable funding ratio). Namen LCR je v obdobju izrednih likvidnostnih razmer zagotoviti ustrezno likvidnost na kratek rok, in sicer z določitvijo potrebnega obsega visoko likvidnih

Banke bodo soočene z novimi zakonodajnimi spremembami in zahtevnim poročanjem.

sredstev za poravnavo zapadlih obveznosti v obdobju 30 dni. Doseganje zahtevane vrednosti LCR se bo uvajalo postopno, tj. od leta 2015, ko bodo morale banke dosegati 60-odstotno vrednost, do polnega doseganja v višini 100% v letu 2018. Slovenske banke po predhodnih ocenah predvidoma ne bodo imele težav z izpolnjevanjem prve obvezujoče 60-odstotne vrednosti LCR, pri čemer pa bo izziv zanje predvsem pravilno upoštevanje vseh zahtev. Namen likvidnostnega standarda NSFR bo zagotavljanje srednje- in dolgoročnega stabilnega financiranja poslovanja bank. Do leta 2018, ko bo doseganje 100-odstotne vrednosti NSFR zavezujoče, bo potekalo le poskusno poročanje, ko bankam 100-odstotne vrednosti ne bo treba dosegati.

6.5.2 Likvidnostni položaj do Evrosistema in medbančnih trgov

Pozicija neto dolžnic slovenskih bank do Evrosistema se postopno zmanjšuje.

Slovenske banke so v letu 2013, še bolj pa v prvem četrtletju 2014 zmanjšale svoj neto dolžniški položaj do Evrosistema. Neto obveznosti do Evrosistema so marca 2014 znašale 1.956 mio EUR, kar je 1,8 mrd EUR manj kot decembra 2012. Banke so proti koncu leta 2013 zaradi morebitnih večjih likvidnostnih potreb po opravljenih pregledih bančnih aktiv in stresnih testih kopičile likvidnost, ta pa se je še dodatno povečala z izdajami novih obveznic Republike Slovenije. Presežno likvidnost so zato banke naložile v 1-tedenski vezani depozit pri ESCB. V povprečju prvega četrtletja 2014 je ta znašal 1.023 mio EUR, kar je skoraj trikrat več kot v povprečju leta 2013.

Slovenske banke predčasno delno poplačale 29% dolga 3-letne ODR.

Nekatere banke so viške likvidnosti namenile tudi delnim predčasnim poplačilom 3-letnih ODR in s tem zmanjšale dolg do Evrosistema. Do konca marca 2014 je pet od 19 bank delno predčasno poplačalo te obveznosti, štiri banke pa v celoti, od tega dve banki v postopku nadzorovane likvidacije. Skupaj so banke vrnile 29% oziroma 1.082 mio EUR.

Delež prostega sklada se je povečal na 52%.

Previdnostno kopičenje presežne likvidnosti bank proti koncu leta 2013 se je odrazilo tudi v povečanem obsegu sklada finančnega premoženja, primernega za zastavo pri Evrosistemu. Po znanih rezultatih stresnih testov in pregledov bančnih bilanc ter izvedenih vladnih ukrepih so nekatere banke postopno začele izvzemati premoženje iz sklada. Potrebe po njegovem obsegu so se zmanjševale tudi s predčasnimi delnimi odplačili 3-letne ODR. Odplačevanje tega dolga se je odrazilo v povečanju deleža prostega sklada finančnega premoženja, primernega za zastavo pri Evrosistemu. Ta se je v večini leta 2013 gibal okoli 34%, po omenjenih dogodkih pa se opazno povečal in v povprečju marca 2014 dosegel vrednost 52%.

Slika 6.34: Terjatve, obveznosti in neto pozicija poslovnih bank do Evrosistema v mio EUR (levo) ter sklad primernega finančnega premoženja bank, ki je dan v zavarovanje pri Evrosistemu, v mio EUR (desno)

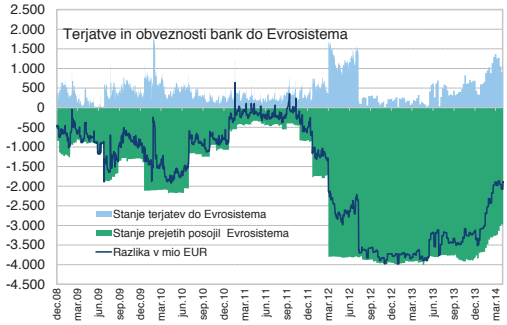

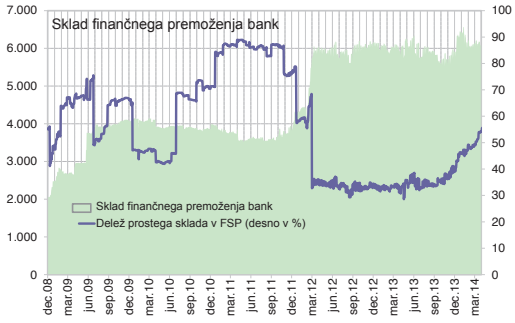

Vir: Banka Slovenije

Na nezavarovanem denarnem trgu evroobmočja slovenske banke ohranjajo močno pozicijo neto upnic. Neto terjatve so v povprečju marca 2014 znašale 741 mio EUR, kar je 290 mio EUR več kot v povprečju decembra 2012. K temu so prispevale predvsem večje terjatve in v manjši meri manjše obveznosti.

Na denarnem trgu evroobmočja banke ohranjajo močno pozicijo neto upnic. Aktivne so predvsem banke v večinski tuji lasti.

Na tem trgu so še vedno najbolj aktivne banke v večinski tuji lasti, ki presežna sredstva čez noč plasirajo matičnim bankam. Zaradi spremenjene politike upravljanja likvidnosti matičnih bank le še občasno prihaja tudi do obratnega toka. Tudi nekatere domače banke ob večjih presežkih kratkoročno plasirajo sredstva tujim bankam, vendar pa pri tem zaradi svoje majhnosti in neprepoznavnosti dosegajo nižje obrestne mere od primerljivih tržnih obrestnih mer oziroma od obrestnih mer, ki jih dosežejo z vezavo pri Evrosistemu. Za razliko od nekaterih bank v večinski tuji lasti domače banke na tem trgu ne dobivajo sredstev, kar je še vedno tudi pokazatelj nezaupanja tujih investitorjev.

Slovenski medbančni trg zamira.

Poslovanje na slovenskem medbančnem trgu ostaja zelo plitko. Obseg danih in prejetih depozitov med slovenskimi bankami je v povprečju marca 2014 znašal 138 mio EUR, kar

je 94 mio EUR manj kot decembra 2012. Banke torej presežno likvidnost raje kot med seboj plasirajo k Evrosistemu ali pa sredstva naložijo v druge likvidne oblike.

Slika 6.35: Stanje danih in prejetih nezavarovanih posojil slovenskih bank na denarnem trgu evroobmočja (levo) in na slovenskem denarnem trgu (desno) v mio EUR ter gibanje obrestnih mer EONIA in obrestne mere na slovenskem medbančnem trgu

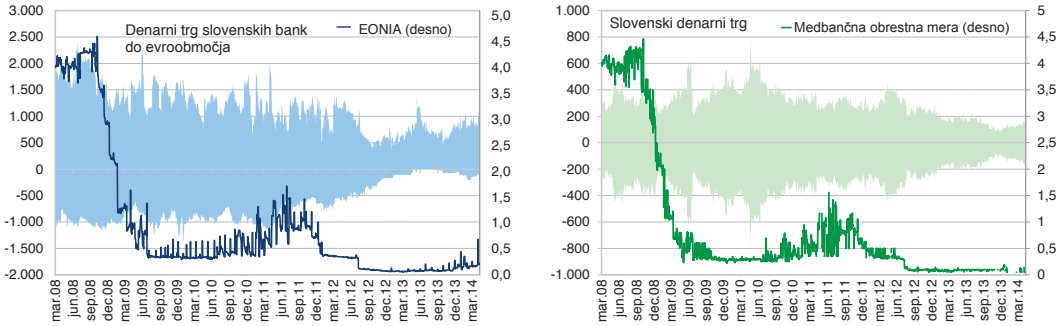

Vir: Banka Slovenije

6.5.3 Tržna sekundarna likvidnost

Ukrepi vlade RS in izdaje obveznic povečale tržno sekundarno likvidnost.

Presežna likvidnost bančnega sistema se od konca leta 2013 odraža tudi v večji tržni sekundarni likvidnosti[23]. Njen obseg je marca 2014 v povprečju znašal 6,9 mrd EUR, kar je 1,6 mrd EUR več od povprečja decembra 2013. Delež tržne sekundarne likvidnosti v bilančni vsoti se je do konca februarja 2014 povečal za 3,4 odstotne točke, na 16,4%. Razlogi rasti obsega omenjene likvidnosti so torej v prejetih obveznicah DUTB, ob presežni likvidnosti pa so banke kupovale tudi tuje tržne vrednostne papirje in zakladne menice RS.

Struktura sekundarne likvidnosti se je v prvem četrtletju 2014 spremenila še bolj v prid vrednostnih papirjev RS, in sicer za 3,2 odstotni točki, na 74,5%. Manjša regionalna razpršenost naložb sekundarne likvidnosti banke izpostavlja večjemu likvidnostnemu tveganju, če bi bonitetna ocena države padla pod primerno raven. To bi namreč povzročilo izločitev državnih vrednostnih papirjev iz likvidnostne lestvice zaradi njihove neprimernosti. Po izvedenih ukrepih vlade RS so se sicer bonitetne ocene države nekoliko izboljšale, kar je zmanjšalo potencialno uresničitev omenjenega tveganja.

Slika 6.36: Gibanje obsega tržne sekundarne likvidnosti (mesečna povprečja v mio EUR) in njen delež v bilančni vsoti v odstotkih

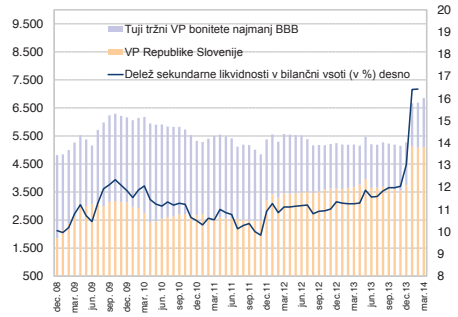

Opomba: Sekundarna likvidnost je izračunana iz podatkov likvidnostne lestvice kot seštevek mesečnega povprečja vrednostnih papirjev Republike Slovenije in tujih tržnih vrednostnih papirjev, bonitete najmanj BBB.
Vir: Banka Slovenije

6.6 Dohodkovno tveganje in uspešnost poslovanja bank

Povzetek

Zaradi realiziranja kreditnega tveganja ter s tem visokih stroškov oslabitev in rezervacij v bankah v letu 2013 je bančni sistem posloval z visoko izgubo. Za izboljšanje poslovnega rezultata v bančnem sistemu bo potrebna višja kreditna rast. Zaradi izjemnih oslabitev ob

[23] Tržna sekundarna likvidnost je izračunana iz podatkov likvidnostne lestvice kot seštevek mesečnega povprečja vrednostnih papirjev Republike Slovenije in tujih tržnih vrednostnih papirjev, bonitete najmanj BBB.

koncu leta, tudi zaradi opravljenega skrbnega pregleda bank, pričakujemo manjši vpliv oslabitev na letošnje rezultate poslovanja bank. Spremembe v bančni regulativi bodo zahtevale dodatno racionalizacijo poslovanja in konsolidiranje v bančnem sistemu. Vse to bo potrebno za izboljšanje rezultatov poslovanja.

Dohodkovno tveganje

Lani so bile banke izpostavljene visokemu dohodkovnemu tveganju, ki se je realiziralo v nižjih neto obrestnih prihodkih ter visokih stroških oslabitev in rezervacij.

Na veliko izpostavljenost dohodkovnemu tveganju bank sta lani vplivala dva dejavnika: slabšanje kakovosti kreditnega portfelja in zmanjševanje obsega posojil. To je vplivalo na zmanjšanje obsega obrestnih prihodkov bank ter na povečanje stroškov oslabitev in rezervacij. Banke so z zniževanjem pasivnih obrestnih mer in dodatnim razdolževanjem znižale tudi obrestne odhodke, vendar s tem znižanjem niso uspele nadomestiti padca obrestnih prihodkov. Izguba v bančnem sitemu se je močno povečala v jesenskih mesecih, ko sta dve manjši banki prišli v nadzorovano likvidacijo. Na visoko povečanje izgube v bančnem sistemu so vplivale zlasti decembrske oslabitve pri največjih domačih bankah kot rezultat skrbnega pregleda kakovosti naložb.

Izguba v bančnem sistemu v letu 2013 je znašala 3,3 mrd EUR.

Izguba v bančnem sistemu se je v primerjavi z letom 2012 močno povečala in je po nerevidiranih podatkih znašala 3.338 mio EUR. Bančni sistem je lani posloval z izgubo četrto leto zapored.

Tabela 6.23: Izkaz poslovnega izida bančnega sektorja

	Obseg (v mio EUR)			Stopnje rasti (v %)			Delež v bruto dohodku (v %)		
	2012	2013	mar. 2014	2012	2013	mar. 2014	2012	2013	mar. 2014
Neto obresti	886	711	206	-12,9	-19,8	6,1	67,6	65,2	65,5
Neobrestni prihodki	679	379	108	58,3	-44,2	16,3	32,4	34,8	34,5
od tega neto opravnine	339	339	85	-2,0	0,0	2,5	28,9	31,1	27,1
od tega čisti dobički/izg. iz FS in obvez. nam. trg.	-2	-1	-1	…	…	…	3,3	-0,1	-0,3
Bruto dohodek	1566	1090	314	8,2	-30,4	9,4	100	100	100
Operativni stroški	743	720	164	-4,4	-3,1	-6,0	61,0	66,0	52,4
stroški dela	400	384	92	-4,0	-3,9	-4,6	33,6	35,2	29,3
Neto dohodek	823	370	149	22,8	-55,0	33,5	39,0	34,0	47,6
neto oslabitve in rezervacije	1599	3724	90	32,5	132,8	-13,5	36,5	341,6	28,8
od tega osl. in rez. po odpl. vrednosti	1201	2820	70	26,4	134,9	132,2	10,4	258,7	22,2
Poslovni izid pred obdavčitvijo	-776	-3353	59	-44,7	-331,9	702,8	2,6	-307,6	18,8
davki iz dobička	22	-137	-2	…	…	…	-1,1	-12,6	-0,5
Poslovni izid po obdavčitvi	-754	-3490	57	…	…	…	1,4	-320,2	18,3

Vir: Banka Slovenije

Neto obrestna marža in neto neobrestni prihodki

Padec neto obrestnih prihodkov je bil lani večji od zmanjšanja povprečne bilančne vsote.

Medletno znižanje neto obrestnih prihodkov v bančnem sistemu je lani znašalo blizu 20%. Obrestni prihodki bank so se zmanjšali za 23%. Njihovo zmanjšanje je posledica že omenjenega manjšega kreditiranja in slabšanja kreditnega portfelja. Na njihovo zniževanje so vplivale tudi nižje ravni povprečnih obrestnih mer na mednarodnih finančnih trgih.[24] Zmanjšanje obrestnih odhodkov za eno četrtino je sicer hkrati ugodno vplivalo na dohodek bank. Obrestni odhodki so se znižali zaradi krčenja bilančne vsote oziroma obsega virov v bankah, nižjih obrestnih mer na mednarodnih finančnih trgih in zniževanja obrestnih mer za vloge nebančnega sektorja.

Povprečne efektivne obrestne mere so se lani znižale tako na aktivni kot na pasivni strani.

Zaradi hitrejšega zniževanja neto obresti od bilančne vsote se je lani nadaljevalo zniževanje neto obrestne marže, ki je lani ob koncu leta znašala le še 1,68%. Lani je znižanje neto obrestnih prihodkov močno prehitevalo znižanje povprečne bilančne vsote, ki se je v tem obdobju zmanjšala za 8%. Povprečne aktivne in pasivne efektivne obrestne mere so se lani v primerjavi s predhodnim letom tako zmanjšale, prve za 0,6 odstotne točke, na 3,4%, in druge za 0,4 odstotne točke, na 1,8%.

Na močno zaostajanje neto neobrestnih prihodkov lani za predlanskimi je vplivalo dejstvo, da lani ni bilo predčasnih odkupov podrejenega dolga z visokim diskontom, ki bi povečevali neobrestne prihodke, kot je bilo predlani. Rast neto prihodkov iz opravnin, ki predstavljajo najpomembnejši del neobrestnih prihodkov, se je lani gibala okrog ničelne ravni.

V prvih treh mesecih letošnjega leta je rast neto obresti ponovno pozitivna.

V prvih treh mesecih letošnjega leta so banke realizirale pozitivno rast neto obrestnih prihodkov. Posledično se je neto obrestna marža zvišala, najbolj pri bankah v večinski domači lasti. Na višjo neto obrestno maržo je vplival tudi močan trend nižanja pasivnih obrestnih mer.

[24] Povprečna raven 3-mesečnega EURIBOR-ja je v letu 2013 znašala 0,22%, za 0,35 odstotne točke je bila nižja kot v predhodnem letu, pri 6-mesečnem EURIBOR-ju je znašala v povprečju 0,34% (–0,49 odstotne točke).

Slika 6.37: Povprečna efektivna aktivna in efektivna pasivna obrestna mera, izračunana iz obrestnih prihodkov in odhodkov, obrestni razmik in neto obrestna marža v odstotkih (levo) ter obrestna marža po skupinah bank (desno)

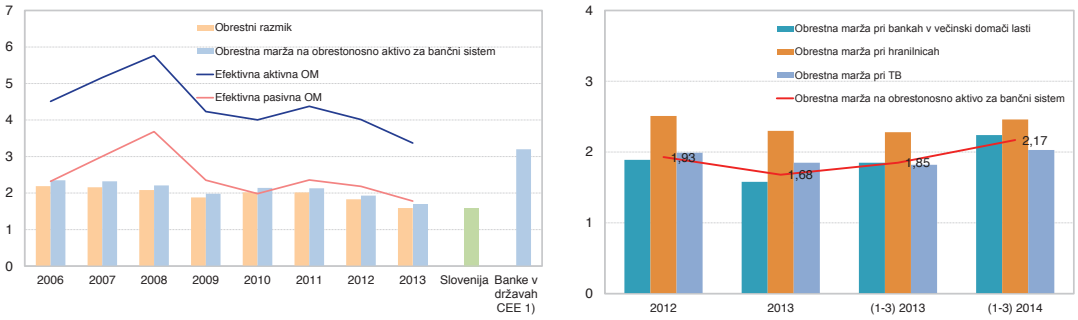

Opomba: Ločeno prikazani podatki v desnih dveh stolpcih so za obrestno maržo v Sloveniji v letu 2014, v državah EU so za junij leta 2013; izračunani so kot razmerje med neto obrestnimi prihodki in celotno aktivo.

Vir: Banka Slovenije, ECB, Consolidated banking data, Junij 2013

Slika 6.38: Delež neto obrestnih in neto neobrestnih prihodkov v bruto dohodku bank v odstotkih (levo) ter poraba bruto dohodka v odstotkih (desno)

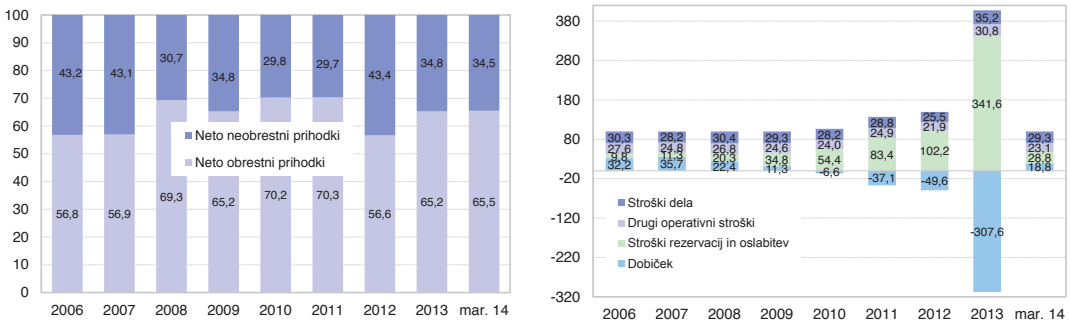

Vir: Banka Slovenije

Za stabilno generiranje dohodka bank bo potrebna višja rast posojil.

Za stabilno generiranje dohodka bank bo v prihodnje potrebna višja kreditna rast, ki je osnova za zvišanje obrestnih prihodkov. Z izločitvijo dela slabih terjatev lahko za posojila, ki so ostala v bančnih portfeljih, pričakujemo stabilnejšo rast obrestnih prihodkov. Z izboljšanjem strukture bančne aktive zaradi izločitve dela slabih terjatev in že oblikovanih visokih stroškov oslabitev in rezervacij decembra lani, ki so bili v veliki meri posledica skrbnega pregleda bančnih aktiv največjih bank v večinski domači lasti, letos stroški oslabitev in rezervacij zaostajajo za lanskimi, podobne trende pa lahko ob stabiliziranju gospodarskih razmer in nadaljnjem restrukturiranju bančnih terjatev pričakujemo tudi v prihodnje.

Razlike v ustvarjanju in porabi bruto dohodka bank

Rast stroškov oslabitev in rezervacij je bila lani glavni dejavnik izgube v bančnem sistemu. Konec novembra je obseg teh stroškov znašal še 1,4 mrd EUR, decembra se je povečal na 3,7 mrd EUR, izguba pred davki pa je dosegla 3,3 mrd EUR. Največjo izgubo v bančnem sistemu so lani realizirale velike domače banke in dve manjši banki, ki sta od septembra lani v postopku nadzorovane likvidacije. Na veliko povečanje stroškov oslabitev in rezervacij so lani vplivali slabša plačilna disciplina in nižje bonitete dolžnikov.

Zvišanje stroškov oslabitev in rezervacij je bilo posledica slabšanja kakovosti portfelja in ocene skrbnega pregleda bank.

Stroški oslabitev in rezervacij so v letu 2013 predstavljali kar 342% bruto dohodka bank. Ob koncu leta so pri skupini velikih domačih bank dosegli 4,8-kratnik, pri majhnih domačih bankah pa 4,4-kratnik njihovega ustvarjenega bruto dohodka.

Dohodek bank, ki ga te ustvarijo pred oblikovanimi stroški oslabitev in rezervacij, oziroma neto dohodek je bil lani pozitiven in je na ravni bančnega sistema znašal 370 mio EUR, kar kaže, da je na končni rezultat oziroma visoko izgubo v bančnem sistemu močno vplivala realizacija kreditnega tveganja. Na rast neto dohodka bank, ki je bila lani še negativna, so v veliki meri vplivali tudi nižji neobrestni prihodki. Letos v prvem četrtletju so obseg neto dohodka najbolj povečale velike domače banke, sledijo banke v večinski tuji lasti, medtem ko je ta pri skupini majhnih domačih bank stagniral, kar pa je povezano predvsem z nadzorovanim prenehanjem poslovanja dveh manjših bank, ki se odvija že od lanskega septembra dalje.

Tabela 6.24: Kazalniki poslovanja bank v odstotkih

(v %)	2009	2010	2011	2012	2013	mar. 2014
Donos na aktivo	0,32	-0,19	-1,06	-1,60	-7,51	0,59
Donos na kapital	3,87	-2,30	-12,54	-19,04	-97,30	6,40
Stroški v bruto dohodku	53,95	52,22	53,68	47,43	66,04	52,39
Obrestna marža na obrest. aktivo	1,98	2,14	2,13	1,93	1,68	2,17
Obrestna marža na bilančno vsoto	1,88	2,02	2,02	1,83	1,59	2,07
Neobrestna marža	1,00	0,86	0,85	1,40	0,85	1,11
Bruto dohodek na povprečno aktivo	2,88	2,88	2,87	3,23	2,44	3,18

Vir: Banka Slovenije

Po višini stroškov oslabitev in rezervacij so lani najbolj izstopale domače banke.

Banke v večinski domači lasti so lani poslovale z nižjo neto obrestno maržo na obrestonosno aktivo kot banke v večinski tuji lasti. Pri domačih bankah je ta znašala 1,58%, pri bankah v večinski tuji lasti pa 1,85%. Zniževanje neto obrestne marže lani je bilo tudi posledica slabšanja strukture kakovosti kreditnega portfelja, predvsem pri bankah v večinski domači lasti. Razmeroma nizka obrestna marža, tudi pri skupini bank v večinski tuji lasti, pa je vplivala na manjšo profitabilnost poslovanja. Po izboljšanju kakovosti portfelja bank ob koncu leta 2013 zaradi izločitve dela slabih terjatev iz bančnih bilanc in ob pozitivni rasti neto obrestnih prihodkov bank se je neto obrestna marža v prvih dveh mesecih leta 2014 izboljšala na ravni bančnega sistema na 2,13%, pri bankah v večinski domači lasti pa na 2%. Kljub temu ostaja neto obrestna marža nižja v primerjavi z maržami držav v regiji.

Ob predvideni dodatni izločitvi dela terjatev iz bančnih bilanc in trenutni pozitivni rasti neto obrestnih prihodkov, tudi zaradi razmeroma močnega znižanja pasivnih obrestnih mer, lahko pričakujemo dodatno zvišanje neto obrestne marže v letu 2014.[25]

Slika 6.39: Gibanje neto obrestnih in neobrestnih prihodkov, operativnih stroškov in neto rezervacij v odstotkih povprečne aktive (levo) ter gibanje donosnosti na kapital in vplivi štirih dejavnikov na smer spreminjanja donosnosti na kapital bank (desno)

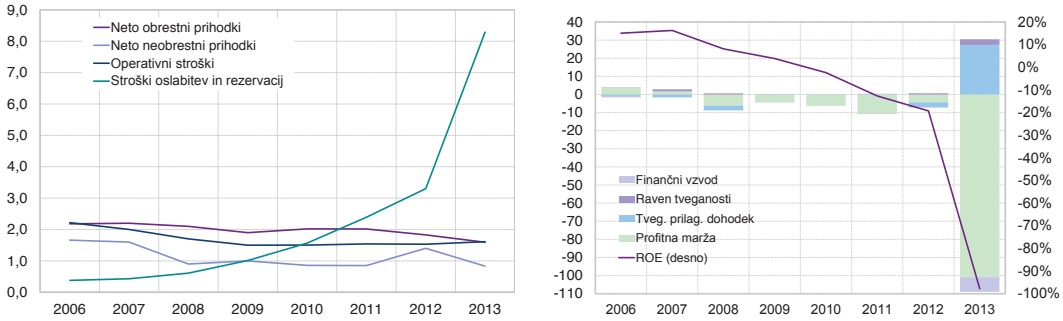

Vir: Banka Slovenije

Močno znižanje profitne marže je lani najbolj zmanjšalo profitabilnost v bančnem sistemu.

Če gibanje dobička bank na kapital analiziramo z razčlenitvijo donosnosti na štiri komponente oziroma količnike: profitno maržo, tveganju prilagojeni dohodek, prevzeto tveganje in finančni vzvod, ugotovimo, da je lani k zmanjšanju dobičkonosnosti izrazito prispevala znižana profitna marža. Na povečanje dobičkonosnosti je vplival predvsem tveganju prilagojeni dohodek, saj se je tveganju prilagojena aktiva znižala relativno bolj kot bruto dohodek bank. V nasprotni smeri oziroma na povečanje donosnosti je učinkovala nižja raven tveganosti zaradi večjega zmanjšanja tveganju prilagojene aktive v primerjavi z zmanjšanjem bilančne vsote. Zmanjševanje tveganju prilagojene aktive je rezultat zmanjšanega obsega kreditov. Prispevek ravni tveganosti na povečanje dobičkonosnosti je bil lani zanemarljiv. K zmanjšanju dobičkonosnosti je prispeval tudi finančni vzvod, saj se je obseg kapitala zaradi dokapitalizacije v bančnem sistemu nekoliko povečal, bilančna vsota bank pa skrčila.

[25] Po odločbi Evropske komisije in posledično odobritvi dokapitalizacije RS in prenosa dela terjatev z Abanke Vipe na Družbo za upravljanje s terjatvami se bo podobno kot decembra lani izboljšala kvaliteta aktive v bančnem sisitemu.

Tabela 6.25: Razčlenitev donosnosti na kapital na štiri dejavnike

Leto	Profitna marža dobiček pred. obd. / bruto dohodek	*	Tveg. prilag. dohodek bruto dohodek / tveg. prilag. akt.	*	Raven tveganosti tveg. prilag. akt. / bilančna vsota	*	Finančni vzvod bilančna vsota / kapital	=	Donosnost ROE
2008	0,23		0,039		0,77		12,17		0,081
2009	0,11		0,037		0,78		11,91		0,039
2010	-0,07		0,037		0,78		11,98		-0,024
2011	-0,38		0,036		0,79		11,74		-0,127
2012	-0,50		0,042		0,76		11,81		-0,193
2013	-3,15		0,033		0,74		12,88		-0,978

Opomba: Dekompozicija ROE je izračunana za sistem bank in podružnic, brez hranilnic.
Vir: Banka Slovenije

Izboljšanje dohodkovnega položaja bank lahko pričakujemo šele ob ponovni vzpostavitvi pogojev za stabilno rast kreditov oziroma obsega poslovanja bank. Na majhno donosnost bančnega kapitala bodo v prihodnje vplivali tudi implementacija nove bančne regulative CRD IV in CRR, začetek skupnega nadzornega mehanizma, oblikovanje sklada za reševanje bank in ne nazadnje spremenjena praksa izvajanja nadzora nad poslovanjem bank. Zaradi naštetega bosta racionalizacija poslovanja in konsolidacija v bančnem sistemu nujen proces za izboljšanje poslovnih rezultatov v prihodnje.

6.7 Druga tveganja

6.7.1 Obrestno tveganje

Povečanje razlike med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer.

Nadaljuje se povečevanje razlike med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer. Razlika med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer je marca 2014 znašala 7 mesecev in 15 dni in se je od oktobra 2013 podaljšala za 2 meseca. Banke postajajo bolj izpostavljene tveganju zvišanja obrestnih mer. Najpomembnejši razlog za povečevanje izpostavljenosti tveganju zvišanja obrestnih mer je podaljševanje ročnosti aktive in skrajševanje ročnosti pasive. Kot posledica prenosa slabih terjatev na DUTB se je pri velikih domačih bankah zmanjšal delež bilančne postavke krediti, ki ima krajše obdobje spremembe obrestnih mer od bilančne postavke vrednostni papirji, katere delež se je povečal.

V obdobju od oktobra 2013 do marca 2014 se je kumulativna obrestna vrzel do enega leta med aktivnimi in pasivnimi obrestno občutljivimi postavkami znižala za 1,6 mrd EUR, na –1,6 mrd EUR. Vse skupine bank so imele marca 2014 negativno vrzel. Banke so izpostavljene tveganju zvišanja obrestnih mer v prihodnjem enoletnem obdobju.

Povprečno obdobje spremembe obrestnih mer

Kazalnik obrestnega tveganja, razlika med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer, je marca 2014 znašal 7 mesecev in pol. Povprečno obdobje spremembe aktivnih obrestnih mer je znašalo 12 mesecev in povprečno obdobje spremembe pasivnih obrestnih mer skoraj 4 mesece in pol. Razlika med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer se je med oktobrom 2013 in marcem 2014 podaljšala za 2 meseca. Vzrok za povečanje razkoraka v omenjenem obdobju je na strani aktive. Povprečno obdobje spremembe aktivnih obrestnih mer se je namreč podaljšalo bolj (podaljšanje za 1,8 meseca) od povprečnega obdobja spremembe pasivnih obrestnih mer (skrajšanje za 0,2 meseca).

Slika 6.40: Povprečno obdobje spremembe obrestnih mer v mesecih (levo) in razlika med povprečnim obdobjem spremembe obrestnih mer za skupine bank v mesecih (desno)

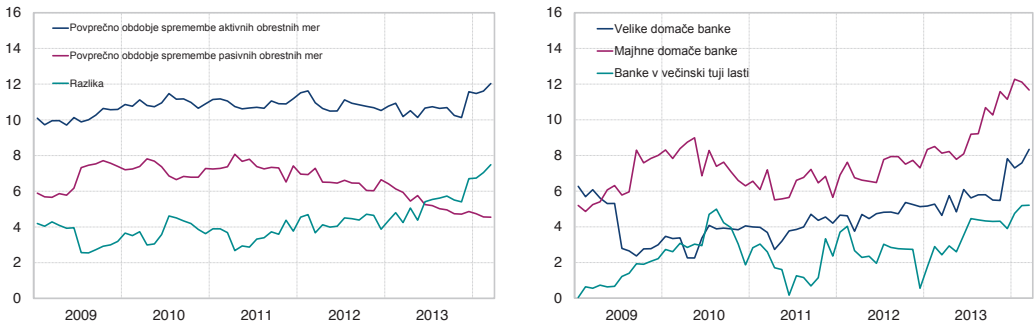

Vir: Banka Slovenije

Glavna vzroka za podaljšanje povprečnega obdobja spremembe aktivnih obrestnih mer sta bila zmanjšanje kreditov v aktivi bilanc bank in povečanje dolgoročnih vrednostnih papirjev. To je vplivalo na podaljšanje povprečnega obdobja spremembe aktivnih obrestnih mer. Na skrajšanje povprečnega obdobja spremembe pasivnih obrestnih mer je vplivalo zmanjšanje prejetih vlog in poplačilo najetih kreditov ter skrajšanje ročnosti prejetih kreditov. Hitro spreminjanje strukture pasive s povečevanjem deleža kratkoročnih virov financiranja izpostavlja banke povečevanju obrestnega tveganja. Tega banke obvladujejo z dodatnimi zavarovanji pred obrestnim tveganjem.

Velike domače banke so najbolj vplivale na dogajanje v preteklih mesecih.

Dinamika spreminjanja povprečnega obdobja prilagajanja aktivnih in pasivnih obrestnih mer se med skupinami bank razlikuje. V zadnjem obdobju se je povprečno obdobje spremembe aktivnih obrestnih mer najbolj spremenilo pri velikih domačih bankah. Od oktobra 2013 se je povprečno obdobje spremembe aktivnih obrestnih mer podaljšalo za 2,8 meseca. V istem obdobju se je povprečno obdobje spremembe pasivnih obrestnih mer najbolj spremenilo pri malih domačih bankah. Od oktobra 2013 se je povprečno obdobje spremembe pasivnih obrestnih mer skrajšalo za pol meseca. Majhne domače banke imajo največjo razliko med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer, 11,7 meseca. Zato velja, da so majhne domače banke najbolj občutljive na tveganje zvišanja obrestnih mer. Razlika med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer se je povečala pri vseh bankah od oktobra 2013. Med oktobrom 2013 in marcem 2014 se je razlika med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer podaljšala za 2,8 meseca pri velikih domačih bankah; za 1,4 meseca pri majhnih domačih bankah in za 0,9 meseca pri bankah v večinski tuji lasti.

Obrestna vrzel

Negativna kumulativna obrestna vrzel.

Kumulativna obrestna vrzel med aktivnimi in pasivnimi obrestno občutljivimi postavkami do enega leta se je od septembra 2013 do marca 2014 skrajšala. Pozicija ostaja kratka, –1,6 mrd EUR. V obdobju med septembrom 2013 in marcem 2014 so se znižale postavke obrestno občutljive aktive in pasive z obdobjem ponovne določitve obrestne mere, krajšim od 1 leta. Razlog za kratko pozicijo so predvsem postavke najkrajših razredov ročnosti, ki so za banke lažje obvladljive.

Marca 2014 so imele vse skupine bank negativno kumulativno obrestno vrzel med aktivnimi in pasivnimi obrestno občutljivimi postavkami do enega leta. Marca 2014 so imele velike domače banke najbolj negativno obrestno vrzel, v višini –1,2 mrd EUR. Velike domače banke so najbolj spremenile obrestno vrzel od septembra 2013, ko je znašala –2,7 mrd EUR. Razlog za zmanjšanje vrzeli je zmanjšanje obrestno občutljivih postavk pasive ob skoraj nespremenjenih obrestno občutljivih postavkah aktive.

Vse skupine bank so imele negativno kumulativno vrzel do dveh let. Kumulativna vrzel, ki se zapira, je marca 2014 znašala –1,7 mrd EUR.

Slika 6.41: Vrzel med aktivnimi in pasivnimi obrestno občutljivimi postavkami po posameznih razredih v mio EUR

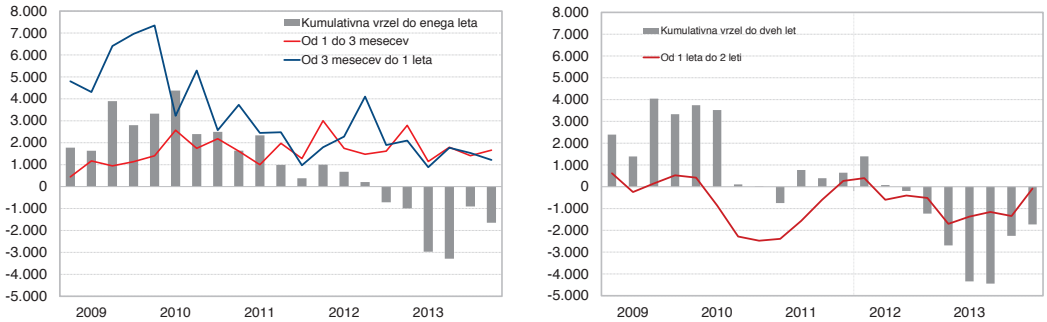

Vir: Banka Slovenije

Ker lahko v prihodnjem obdobju še pričakujemo nadaljevanje postopnega skrajševanja povprečne ročnosti virov bank, se bo občutljivost bank na obrestno tveganje še povečevala. To zahteva od bank aktivno upravljanje in varovanje pred morebitnim zvišanjem obrestnih mer.

Valutno tveganje

Valutno tveganje je v letu 2013 ostalo majhno.

Valutno tveganje slovenskih bank se je v letu 2013 zmanjšalo in je v primerjavi z drugimi tveganji relativno manj pomembno. Skupna neto odprta devizna pozicija je znašala 9,5 mio EUR oziroma 0,3% regulatornega kapitala bank. Valutnemu tveganju so z neto odprto devizno pozicijo v višini 7 mio EUR oziroma 4,7% regulatornega kapitala najbolj

izpostavljene majhne domače banke. Z izjemo švicarskega franka so na ravni sistema prevladovale neto dolge devizne pozicije, kar pomeni, da so bile banke izpostavljene tveganju znižanja vrednosti teh valut do EUR.

Tabela 6.26: Neto devizna pozicija v mio EUR

			2013			
	2011	2012	Skupaj banke	Velike domače banke	Majhne domače banke	Banke v večinski tuji lasti
Svetovne valute	-9,6	15,7	0,0	-0,8	3,8	-3,0
ameriški dolar	4,4	5,9	3,6	3,8	0,0	-0,2
švicarski frank	-13,4	6,8	-4,5	-5,0	3,4	-2,9
drugo (GBP, CAD, AUD, JPY)	-0,6	3,1	0,9	0,4	0,5	0,1
Valute EGP	-18,0	-14,2	0,9	0,1	0,3	0,5
Druge valute	15,3	25,3	8,6	5,2	2,9	0,5
CIU	29,6	2,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Skupaj (v mio EUR)	17,2	29,3	9,5	4,5	7,0	-2,0
V odstotkih regulatornega kapitala (v %)	0,4	0,7	0,3	0,2	4,7	-0,2

Opomba: EGP – evropsko gospodarsko območje, tj. EU, Islandija, Norveška in Liechtenstein, CIU – pozicije v enotah investicijskih skladov.
Vir: Banka Slovenije

Obseg posojil nebančnemu sektorju v švicarskih frankih oziroma z valutno klavzulo na švicarski frank se je v letu 2013 medletno zmanjšal za 16,9%, na 1.119 mio EUR. V primerjavi s koncem leta 2013 so se do februarja 2014 ta posojila nekoliko povečala na račun povečanja pri drugih finančnih organizacijah. Posojila v CHF oziroma z valutno klavzulo na CHF so v februarju 2014 predstavljala 3,8% vseh posojil nebančnemu sektorju. V zadnjem letu se je nekoliko povečala variabilnost tečaja CHF/EUR, ki je še vedno ostal na podobni ravni kot v letu 2012.

6.8 Solventnost bank

Povzetek

Solventnost slovenskega bančnega sistema se je po izvedenih ukrepih sanacije bank Vlade Republike Slovenije in Banke Slovenije ob koncu leta 2013 izboljšala. Ker je proces bančne sanacije vključeval le nekatere banke, pozornost ostaja usmerjena v položaj kapitalsko šibkejših posameznih bank, ki ostajajo bolj izpostavljene tveganju nizke kapitalske ustreznosti.

Dokapitalizacija bank, prenos slabih terjatev na Družbo za upravljanje s terjatvami bank in odpisi podrejenega dolga so se odrazili v višjih kapitalskih količnikih, izboljšani kakovosti strukture kapitala in kapitalskih zahtev. K rasti kapitalskih količnikov so prispevale nižje kapitalske zahteve, ne samo zaradi omenjenih ukrepov, temveč tudi zaradi nadaljnjega krčenja kreditne aktivnosti. Na drugi strani je bil prispevek vplačanega kapitala zaradi velikih izgub iz poslovanja negativen. Ti učinki so se izraziteje pokazali pri velikih domačih bankah, ki so bile deležne vladnih ukrepov, medtem ko majhne domače banke ostajajo kapitalsko šibkejše.

Količniki kapitalske ustreznosti slovenskega bančnega sistema so se približali povprečju držav EU. Razlog za zaostanek za povprečjem držav EU ostajajo večje kapitalske zahteve, kar je posledica višjih uteži tveganosti. Te so tako odraz uporabe standardiziranega pristopa ocenjevanja tveganj kot tudi slabše optimizacije porabe kapitala. Slovenske banke v primerjavi z EU ohranjajo večji delež regulatornega kapitala v bilančni vsoti.

Samo izvedeni ukrepi ne bodo zadostovali za dolgoročno ohranjanje kapitalske ustreznosti. Banke bodo morale tudi zaradi prihajajočih regulatornih sprememb bolj optimizirati porabo kapitala in vzpostaviti zdravo kreditno rast kreditno sposobnih komitentov, s čimer bodo lahko znova generirale notranji kapital. S podaljševanjem trajanja gospodarske in finančne krize se povečuje možnost poslabšanja kakovosti kreditnega portfelja. S tem narašča pritisk na zmanjšanje kapitalske ustreznosti posameznih bank. Lastniki bodo morali zato aktivneje upravljati kapital in ob morebitnem slabšanju kapitalske ustreznosti pravočasno ukrepati tudi z zagotovitvijo svežega kapitala.

6.8.1 Kapitalska ustreznost

Količniki kapitalske ustreznosti so se izboljšali v zadnjem četrtletju 2013.

Količnik kapitalske ustreznosti (v nadaljevanju: KU) je v prvih treh četrtletjih leta 2013 stagniral. Po izvedenih ukrepih vlade Republike Slovenije ob koncu leta se je izrazito povečal, in sicer za 2,1 odstotne točke, na 14,0%. Z dokapitalizacijo petih bank in odpisom podrejenega dolga se je izboljšala kakovost strukture kapitala. Kapitalska ustreznost osnovnega temeljnega kapitala (v nadaljevanju: CT1 KU) se je povečala za visoke 3,2 odstotne točke, na 13,2%, pri čemer pet bank ne dosega 9% vrednosti tega količnika. Kapitalska ustreznost temeljnega kapitala (v nadaljevanju: T1 KU) se je povečala za 3,1 odstotne točke, na 13,3%.

Delež knjigovodskega kapitala v bilančni vsoti se je povečal zaradi krčenja bilančne vsote.

Rast deleža knjigovodskega kapitala v bilančni vsoti, ki je konec leta 2013 dosegel 9,1%, je bila v nasprotju s količnikom KU manjša. K temu je prispevalo predvsem krčenje bilančne vsote, medtem ko je bil pozitivni učinek dokapitalizacije zaradi visokih izgub iz poslovanja na knjigovodski kapital majhen.

Slika 6.42: Osnovni kazalniki kapitalske ustreznosti bančnega sistema v odstotkih

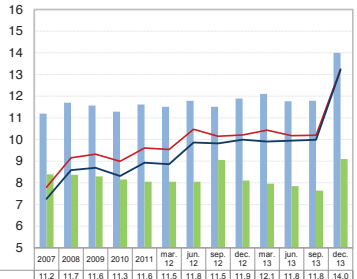

	2007	2008	2009	2010	2011	mar. 12	jun. 12	sep. 12	dec. 12	mar. 13	jun. 13	sep. 13	dec. 13
Kapitalska ustreznost	11,2	11,7	11,6	11,3	11,6	11,5	11,8	11,5	11,9	12,1	11,8	11,8	14,0
Knjigovodski kapital/bilančna vsota	8,4	8,4	8,3	8,2	8,0	8,0	8,1	9,1	8,1	8,0	7,8	7,6	9,1
Kapitalska ustreznost temeljnega kapitala	7,8	9,2	9,3	9,0	9,6	9,5	10,5	10,1	10,2	10,4	10,2	10,2	13,3
Kapitalska ustreznost CT1	7,3	8,6	8,7	8,3	8,9	8,9	9,9	9,8	10,0	9,9	9,9	10,0	13,2

Vir: Banka Slovenije

Razčlenitev kapitalske ustreznosti

Razčlenitev kapitalske ustreznosti potrjuje ugoden vpliv prenosa slabih terjatev na DUTB na rast kapitalske ustreznosti v letu 2013. Pozitivni učinki manjših kapitalskih zahtev k izboljšanju KU so bili namreč prav v zadnjem četrtletju največji, medtem ko je sicer pozitiven učinek nekoliko višjega kapitala v tem obdobju prispeval bistveno manj.

Slika 6.43: Razčlenitev kapitalske ustreznosti za bančni sistem v odstotnih točkah, kapitalska ustreznost v odstotkih

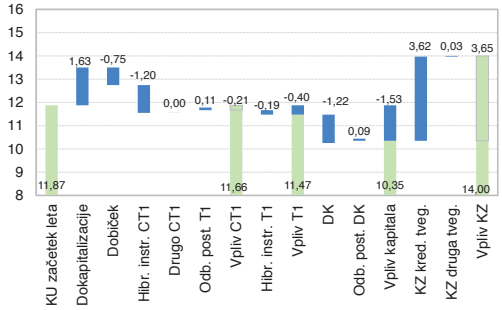

Opombe: KU – kapitalska ustreznost, CT1 – osnovni temeljni kapital, T1 – temeljni kapital, DK – dodatni kapital, KZ – kapitalske zahteve.
Vir: Banka Slovenije

Učinek kapitala na KU je bil v letu 2013 negativen.

Učinek kapitala na KU je bil v prvih treh četrtletjih minulega leta negativen zaradi izgub iz poslovanja. Iz razčlenitve kapitalske ustreznosti za to obdobje je razviden negativen učinek hibridnih instrumentov in hkrati pozitiven učinek dokapitalizacije, kar predstavlja zgolj pretvorbo prve oblike kapitala v drugo. Banke so namreč v letu 2012, zato da bi povečale CT1 KU, izdale zamenljive obveznice (CoCo), ki so jih v letu 2013 pretvorile v osnovni kapital. Decembrska dokapitalizacija oziroma njen pozitivni prispevek h KU v zadnjem četrtletju 2013 ni zadostoval za pokritje velikih izgub iz poslovanja in negativnega učinka odpisov podrejenega dolga. Celoten učinek kapitala na KU je bil torej v letu 2013 negativen, kar pomeni, da bi se brez upoštevanja manjših kapitalskih zahtev v letu 2013 KU zmanjšala za 1,53 odstotne točke.

Prispevek manjših kapitalskih zahtev k rasti KU je bil močno pozitiven.

Izrazito zmanjšanje obsega kapitalskih zahtev je najbolj prispevalo k izboljšanju KU v letu 2013. Te so se že med letom skrčile z zmanjševanjem obsega poslovanja, glavni vpliv pa je imel prenos slabih terjatev na DUTB. Prispevek manjših kapitalskih zahtev k rasti KU v letu 2013 je znašal 3,7 odstotne točke.

Tabela 6.27: Razčlenitev kapitalske ustreznosti za bančni sistem v odstotnih točkah, kapitalska ustreznost v odstotkih

	2012	3Q 2013	4Q 2013	2013
KU začetek obdobja	**11,61**	**11,87**	**11,78**	**11,87**
Dokapitalizacije	-0,04	1,06	0,66	1,63
Dobiček	-1,68	-1,27	0,60	-0,75
Drugo (hibridi temeljnega kapitala)	0,73	-1,19	-0,23	-1,39
Dodatni kapital	-1,29	-0,30	-1,06	-1,22
Odbitne postavke	1,84	0,03	0,21	0,21
Kapital	-0,44	-1,67	0,17	-1,53
Kapitalske zahteve	0,70	1,58	2,04	3,65
Skupaj	0,26	-0,09	2,21	2,12
KU konec obdobja	**11,87**	**11,78**	**14,0**	**14,0**

Vir: Banka Slovenije

Kapitalska ustreznosti po skupinah bank

Količniki KU so se izrazito izboljšali pri velikih domačih bankah.

Tveganje solventnosti, merjeno s količniki kapitalske ustreznosti, se je najbolj zmanjšalo v skupini velikih domačih bank. KU se je v zadnjem četrtletju povečala za 3,7 odstotne točke, na 14,7%, CT1 KU pa za 5,6 odstotne točke, na 14,6%. Rast je posledica relativno večjega zmanjšanja kapitalskih zahtev v primerjavi s kapitalom. Na medletni ravni se je regulatorni kapital velikim domačim bankam kljub dokapitalizaciji treh bank v tej skupini zaradi velikih izgub iz poslovanja zmanjšal za 10,9%. Kapitalske zahteve so se v letu 2013 zmanjšale za 30% zaradi krčenja obsega poslovanja in prenosa slabih terjatev na DUTB.

Majhne domače banke imajo najnižje količnik KU.

Bankam v večinski tuji lasti se tveganje solventnosti postopno zmanjšuje. V letu 2013 se je KU povečal za 1,7 odstotne točke, na 14,9%. Tudi pri tej skupini bank so k izboljšanju kapitalske ustreznosti prispevale manjše kapitalske zahteve. Te so se zmanjšale relativno trikrat bolj, kot se je skrčil regulatorni kapital. Poleg nadaljnjega zmanjševanja kreditne aktivnosti je razlog tudi v prenosu slabih terjatev ene izmed bank v tej skupini bank na družbo za upravljanje s slabimi terjatvami znotraj njene bančne skupine. Vendar so v primerjavi z domačimi bankami z zadostnim presežkom kapitala brez večjih dokapitalizacij pokrivale primerjalno manjše izgube iz poslovanja. Stabilnejše obvladovanje tveganja solventnosti je tudi pokazatelj večje aktivnosti lastnikov, ki se kaže prek boljše optimizacije kapitala in manj tveganega poslovanja.

Tudi pri bankah v večinski tuji lasti je krčenje kapitalskih zahtev največ prispevalo k povečanju KU.

Med skupinami bank so tveganju solventnosti bolj izpostavljene majhne domače banke. KU se je v tej skupini bank znižal. Povečanje njihovega količnika KU v letu 2013 (slika spodaj) je le posledica neupoštevanja dveh bank, ki sta od septembra 2013 v postopku nadzorovane likvidacije.[26] Analiza KU preostalih petih bank v tej skupini pokaže poslabšanje količnika KU skupine majhnih domačih bank v letu 2013 za 1,0 odstotne točke, na 10,4%. Dve od petih bank v tej skupini sta sicer povečali KU, da pa bi vsaka od njih dosegla povprečje slovenskega bančnega sistema, bi skupaj potrebovale 47 mio EUR novega kapitala. Nekoliko so sicer izboljšale CT1 KU, pri čemer dve banki v tej skupini zaostajata za kriterijem 9-odstotne vrednosti.

Uvaja se nova evropska bančna regulativa z ostrejšimi kapitalskimi zahtevami.

Banke bodo v prihodnje izpostavljene večjemu tveganju regulatornih sprememb. Nova evropska bančna regulativa v bančno poslovanje postopno uvaja spremembe ter nove zahteve na področju minimalnih kapitalskih zahtev in makrobonitetnih instrumentov. Z ostrejšimi pravili za izračun kapitala in kapitalskih količnikov želi povečati obseg in kakovost kapitala ter prispevati k večji transparentnosti in primerljivosti med bankami. Natančno poznavanje in upoštevanje vseh zahtev bo zelo velik izziv za banke in spodbuda za aktivnejše upravljanje kapitala.

Slika 6.44: Kapitalska ustreznost (levo) in kapitalska ustreznost osnovnega temeljnega kapitala (desno) po skupinah bank v odstotkih

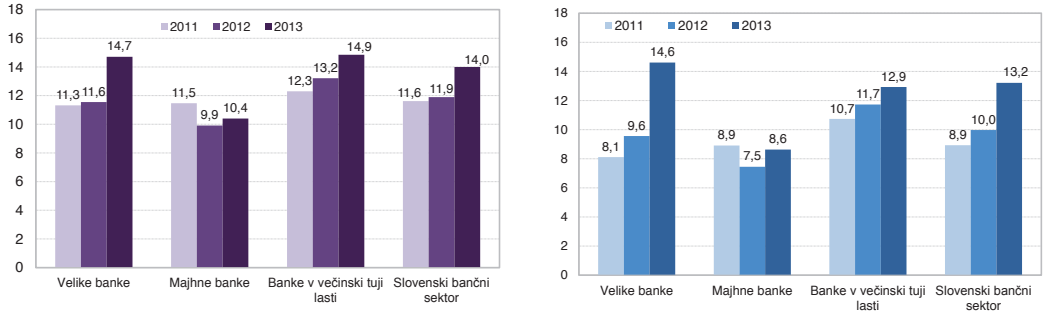

Opomba: Podatki za skupino majhnih domačih bank za leto 2013 ne vključujejo dveh bank v postopku nadzorovane likvidacije.
Vir: Banka Slovenije

6.8.2 Struktura kapitala

Kljub vladnim ukrepom se je regulatorni kapital bančnega sistema zmanjšal.

Obseg regulatornega kapitala se je leta 2013 zmanjšal za 540 mio EUR, na 3,7 mrd EUR. K temu je največ prispevalo zmanjšanje dodatnega kapitala, kar je posledica odpisa podrejenega dolga pred dodelitvijo državne pomoči dvema bankama. Temeljni kapital se je zaradi državne dokapitalizacije v zadnjem četrtletju povečal za slabih 11%, vendar je bil pozitivni učinek svežega kapitala ob koncu leta izničen zaradi velikih izgub iz poslovanja.

Tabela 6.28: Postavke regulatornega kapitala in prirasti v mio EUR ter rasti v odstotkih

	Stanje				2012			2013		
	2008	2009	2010	2011	Stanje	Prirast	Rast	Stanje	Prirast	Rast
Regulatorni kapital	4.475	4.616	4.523	4.361	4.196	-164	-3,8%	3.657	-540	-12,9%
Temeljni kapital	3.835	4.116	4.001	4.047	3.678	-369	-9,1%	3.496	-183	-5,0%
Dodatni kapital	1.277	1.239	1.265	1.130	645	-485	-42,9%	214	-431	-66,8%
Odbitne postavke	-636	-739	-742	-816	-126	690	-84,5%	-53	73	-58,0%
Temeljni kapital za KU	3.501	3.722	3.605	3.606	3.604	-2	-0,1%	3.462	-142	-3,9%
Osnovni temeljni kapital za KU	3.283	3.453	3.332	3.352	3.524	172	5,1%	3.452	-72	-2,0%
Kapitalske zahteve	3.059	3.194	3.207	3.004	2.827	-177	-5,9%	2.090	-737	-26,1%

Vir: Banka Slovenije

Izboljšala se je struktura kapitala, delež temeljnega kapitala znaša 94,2%.

Delež temeljnega kapitala pred odbitnimi postavkami se je v strukturi kapitala samo v zadnjem četrtletju 2013 povečal za 8,7 odstotne točke, na 94,2%. Poleg obsega se je spremenila tudi struktura temeljnega kapitala. Zaradi dokapitalizacij in pretvorbe zamenljivih obveznic v osnovni kapital se je delež osnovnega kapitala bančnega sistema v letu 2013 povečal za 20,1 odstotne točke, na 89,4%. Delež postavk, vezanih na poslovni rezultat, se je v strukturi temeljnega kapitala že peto leto zapored zmanjšal. Banke bodo morale obrniti ta trend, ki jih izpostavlja večjemu tveganju solventnosti. Sposobnost generiranja notranjega kapitala je namreč nujna za dolgoročno ohranitev in krepitev kapitalske pozicije bank.

[26] Banki, ki sta v postopku nadzorovane likvidacije od septembra 2013, morata biti solventni, a nista obvezani k izpolnjevanju minimalnih kapitalskih zahtev. Pri analizi majhnih domačih bank ju za leto 2013 ne vključujemo.

Slika 6.45: Struktura kapitala pred odbitnimi postavkami (levo) in struktura temeljnega kapitala (desno) za bančni sistem v odstotkih

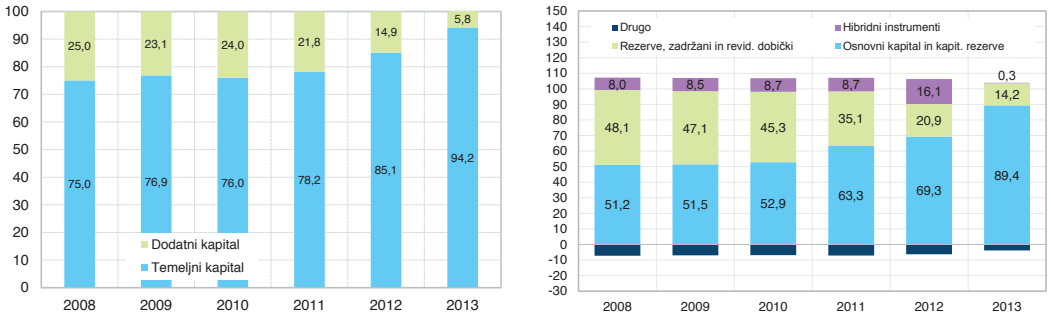

Vir: Banka Slovenije

6.8.3 Kapitalske zahteve

Močno krčenje kapitalskih zahtev, za 26,1%.

Obseg kapitalskih zahtev se je leta 2013 zmanjšal za 737 mio EUR, na 2.090 mio EUR, od tega polovica v zadnjem četrtletju. H krčenju torej ni prispeval le prenos slabih terjatev na DUTB, temveč tudi nadaljnje krčenje obsega poslovanja in preusmeritev k manj tveganim izpostavljenostim.

Ti dejavniki so vplivali na zmanjšanje deleža kapitalskih zahtev za kreditno tveganje, na dobrih 90%. Delež kapitalskih zahtev za tržno tveganje ostaja zanemarljiv. Kapitalske zahteve za operativno tveganje so se v letu 2013 zmanjšale na 189 mio EUR, saj so vezane na bruto dohodek, ki se v zadnjih letih postopno zmanjšuje.

Slika 6.46: Razmerje med kapitalskimi zahtevami in bilančno vsoto (levo) ter struktura kapitalskih zahtev (desno) v odstotkih

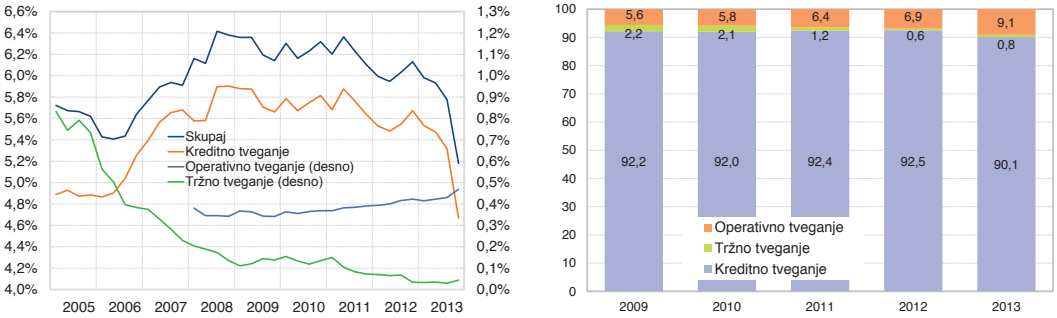

Vir: Banka Slovenije

Delež zapadlih in regulatorno tveganih postavk se je zmanjšal.

Krčenje kreditne aktivnosti in decembrski ukrepi so različno vplivali na spremembo strukture kapitalskih zahtev za kreditno tveganje bančnega sistema. Pozitivni vpliv se je odrazil v zmanjšanju deleža zapadlih in regulatorno zelo tveganih postavk, na 13,3%. Na drugi strani je bil delež kapitalskih zahtev za izpostavljenost do podjetij manjši, v višini 40%, njihov obseg se je namreč zmanjšal za visokih 428 mio EUR. Poleg decembrskih ukrepov je to pokazatelj nadaljnjega krčenja kreditne aktivnosti, ki ne bi smel ostajati vzvod za krčenje kapitalskih zahtev. V manjši meri je to posledica boljše optimizacije porabe kapitala. Tako so se na primer kapitalske zahteve za izpostavljenosti, zavarovane z nepremičninami, ki omogočajo uporabo nižjih uteži tveganosti, v letu 2013 povečale za 7 mio EUR, na 73 mio EUR. Njihov delež v kapitalskih zahtevah za kreditno tveganje se je povečal predvsem zaradi krčenja osnove.

Tabela 6.29: Struktura kapitalskih zahtev za kreditno tveganje v odstotkih

	2011				2012				2013			
	Velike domače banke	Majhne domače banke	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj	Velike domače banke	Majhne domače banke	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj	Velike domače banke	Majhne domače banke	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj
Kapitalske zahteve za kreditno tveganje v mio EUR	1.707	271	798	2.775	1.608	251	758	2.617	1.085	167	632	1.883
	Struktura kapitalskih zahtev za kreditno tveganje v odstotkih											
Širša država, mednarodne org.	0,7	1,5	0,4	0,7	0,5	1,1	0,9	0,7	0,7	1,6	1,0	0,9
Institucije	11,7	5,4	2,7	8,5	15,6	2,9	2,9	10,7	13,1	1,9	2,7	8,6
Podjetja	50,9	45,3	51,0	50,4	43,6	40,7	49,8	45,1	38,3	28,7	45,5	39,9
Bančništvo na drobno	17,6	15,8	33,1	21,9	16,7	16,8	31,2	20,9	21,5	23,9	33,8	25,8
Zavarovane z nepremičninami	0,3	7,3	1,7	1,4	1,3	7,7	3,3	2,5	2,6	8,3	4,9	3,9
Zapadle postavke	5,6	5,3	4,2	5,1	6,9	5,9	3,7	5,9	4,4	7,6	4,1	4,5
Regulatorno zelo tvegane postavke	9,4	14,5	2,8	8,0	10,8	19,2	3,7	9,6	9,6	21,9	4,0	8,8
Drugo	3,8	4,9	4,0	4,0	4,6	5,6	4,5	4,7	9,9	6,2	4,0	7,6
Zapadle in regulatorno zelo tvegane postavke	14,9	19,7	7,0	13,1	17,8	25,1	7,4	15,5	13,9	29,5	8,1	13,3

Vir: Banka Slovenije

6.8.4 Primerjava kapitalske ustreznosti z EU – konsolidirani podatki

Količnik T1 KU slovenskih bank se je povprečju EU približal bolj kot količnik KU.

Kapitalska ustreznost slovenskega bančnega sistema na konsolidirani osnovi se je leta 2013 povečala za 2,3 odstotne točke, na 13,7%. S tem smo se nekoliko približali zadnji razpoložljivi povprečni vrednosti KU držav EU, ki se vseskozi postopno povečuje. Ker slovenske banke izpolnjujejo kapitalsko ustreznost z najkvalitetnejšimi oblikami kapitala, so s povečanjem T1 KU na 12,9% za zadnjim razpoložljivim podatkom povprečja držav EU zaostajale le še za 0,2 odstotne točke.

Zaostanek količnikov KU za povprečjem EU ostaja največji pri majhnih domačih bankah.

Do opazne rasti količnikov KU na konsolidirani osnovi je prišlo, tako kot na solo osnovi, v zadnjem četrtletju minulega leta, in sicer kot odraz dejavnikov, o katerih smo že govorili. Med skupinami bank se je kapitalska ustreznost najbolj povečala velikim domačim bankam. Njihova vrednost T1 KU je s 13,8% za 1,1 odstotne točke celo presegla povprečje primerljivih bank v državah EU. Zaostanek je še vedno največji pri majhnih domačih bankah[27], sledijo banke v večinski tuji lasti. Če bi vsaka od bank v skupini majhnih domačih bank želela doseči povprečno vrednost količnika KU primerljive skupine bank držav EU, bi morale ob nespremenjenih kapitalskih zahtevah povečati kapital v skupnem znesku 57 mio EUR, banke v večinski tuji lasti pa skupno 378 mio EUR.

Slika 6.47: Kapitalska ustreznost (levo) in kapitalska ustreznost temeljnega kapitala (desno) v primerjavi z EU po skupinah bank, podatki na konsolidirani osnovi v odstotkih

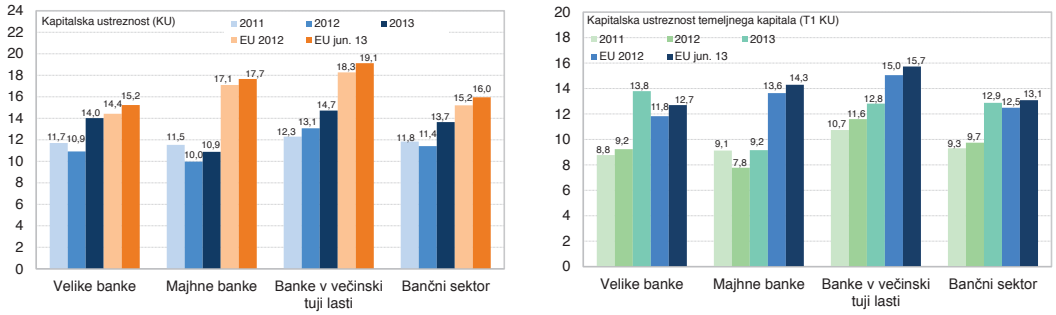

Opomba: Podatki za skupino majhnih domačih bank za leto 2013 ne vključujejo dveh bank v postopku nadzorovane likvidacije.
Vir: ECB (SDW), Banka Slovenije

[27] Banki, ki sta v postopku nadzorovane likvidacije od septembra 2013, morata biti solventni, a nista obvezani k izpolnjevanju minimalnih kapitalskih zahtev. Pri analizi majhnih domačih bank ju v letu 2013 ne vključujemo.

Slika 6.48: Kapitalska ustreznost (levo) in kapitalska ustreznost temeljnega kapitala (desno) po državah EMU, podatki na konsolidirani osnovi za junij 2013 (za Slovenijo tudi december 2013) v odstotkih

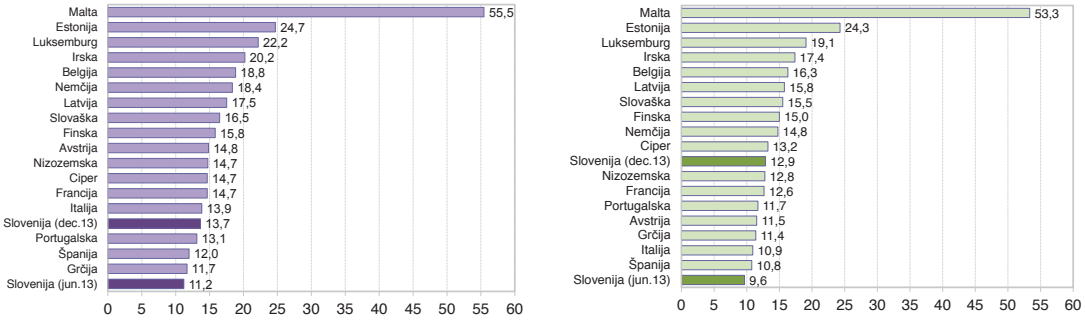

Vir: ECB (SDW), Banka Slovenije

Delež regulatornega kapitala v bilančni vsoti nad povprečjem EU.

Kazalnik solventnosti ni zgolj kapitalska ustreznost, temveč tudi delež regulatornega kapitala v bilančni vsoti. Slovenskim bankam se je ta delež ob koncu leta 2013 povečal na 8,8%, kar ostaja nad povprečjem držav EU. Vendar imajo slovenske banke s 5,2% še vedno večji delež kapitalskih zahtev v bilančni vsoti kot v povprečju države EU, kjer je delež 4-odstoten. Ta se je slovenskim bankam na omenjeno raven znižal sicer šele v zadnjem četrtletju zaradi že omenjenih dejavnikov.

Slika 6.49: Porazdelitev razmerja med regulatornim kapitalom in bilančno vsoto (levo) ter razmerja med kapitalskimi zahtevami in bilančno vsoto (desno) za države EU, podatki na konsolidirani osnovi, v odstotkih

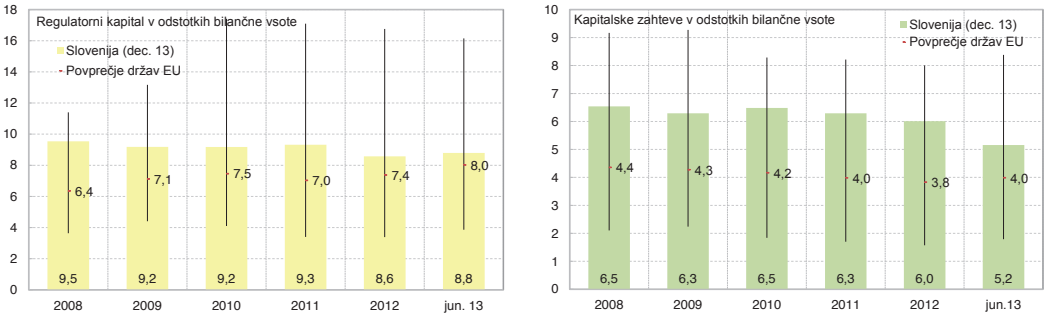

Vir: ECB (SDW), Banka Slovenije

Boljša optimizacija kapitala je mogoča z znižanjem uteži tveganosti.

Relativno visoke kapitalske zahteve slovenskih bank v primerjavi z EU so posledica višjih uteži. Slovenske banke omejuje uporaba standardiziranega pristopa (le ena uporablja IRB pristop), hkrati pa dve tretjini kapitalskih zahtev za kreditno tveganje predstavljajo kapitalske zahteve za izpostavljenost do podjetij in do bančništva na drobno. Pri teh dveh kategorijah so uteži tveganosti relativno visoke, pri prvih so konec decembra 2013 v povprečju znašale 89,8% in pri drugih 73,4%. Razlog visokih uteži je v tem, da večina podjetij nima bonitetnih ocen in da imajo banke slabo urejena zavarovanja terjatev, s katerimi bi lahko izpolnile predpisane zahteve, s tem uveljavile nižje uteži tveganosti oziroma zmanjšale kapitalske zahteve. Banke bodo morale za ohranjanje in krepitev solventnosti ob vseh prihajajočih regulatornih novostih učinkoviteje upravljati porabo kapitala in hkrati svoje aktivnosti usmeriti v generiranje notranjega kapitala.

Slika 6.50: Tveganju prilagojena aktiva (levo) in regulatorni kapital (desno) v bilančni vsoti po državah EU za junij 2013, v odstotkih

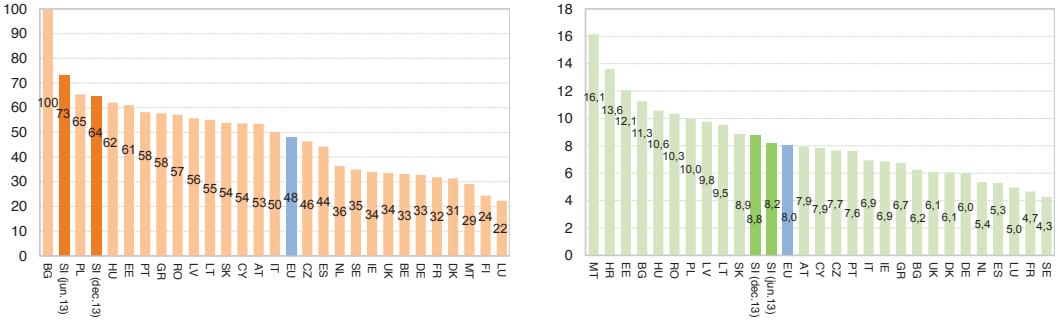

Vir: ECB (SDW), Banka Slovenije

7 NEBANČNE FINANČNE INSTITUCIJE

7.1 Zavarovalnice

Povzetek

Najpomembnejše tveganje za zavarovalniški sektor predstavlja nadaljevanje obdobja nizkih obrestnih mer. Nizka donosnost glavnega naložbenega razreda zavarovalnic, naložbe v dolgoročne vrednostne papirje s fiksnim donosom, je zaradi oteženega doseganja zadostne donosnosti zavarovalnih produktov z zajamčenim donosom za zavarovalnice prvo tveganje, drugo tveganje pa je reinvestiranje prejetih kuponov in zapadlih obveznic. Obdobje nizkih obrestnih mer je povezano s šibkim makroekonomskim okoljem, ki negativno vpliva na povpraševanje po zavarovalnih produktih. Makroekonomsko tveganje bo za zavarovalnice pomembno, dokler ne bo gospodarskega okrevanja.

Na poslovni rezultat zavarovalniškega sektorja je lani vplivalo dogajanje v bančnem sektorju. Zaradi ukrepov Vlade RS in Banke Slovenije za stabilizacijo bančnega sistema je moral zavarovalniški sektor opraviti odpise in slabitve podrejenih obveznic in lastniških finančnih instrumentov nekaterih slovenskih bank. Odpisi so se odrazili v znižanju bilančne vrednosti naložb zavarovalnic; v povišanju finančnih odhodkov, ki so znižali poslovni izid in otežili zagotavljanje zadostne donosnosti zavarovalnih produktov z zajamčenim donosom. Poleg tega so se zaradi omajanega zaupanja v domač bančni sistem zmanjšali bančni depoziti zavarovalniškega sektorja. Razpršenost naložb med posameznimi subjekti in obstoj blažilcev, rezervacije, oblikovane v času presežnih donosov in kapitalski presežki, so ublažili posledice odpisov ter preprečili njihov prenos na zavarovance.

7.1.1 Značilnosti poslovanja zavarovalnic

Oblikovanje dveh zavarovalniških skupin v letu 2013.

V letu 2013 sta bili oblikovani dve zavarovalniški skupini. SavaRe je postala večinska lastnica Zavarovalnice Maribor in Zavarovalnica KD življenje se je združila z Adriatic Slovenico. V Sloveniji se je lani število zavarovalnic zmanjšalo na 14. Pozavarovalnici sta ostali dve. V primerjavi z letom 2012 se je zmanjšal tržni delež glede na zbrano premijo največje zavarovalnice na 32%. Največja zavarovalnica pokriva 37% trga življenjskih zavarovanj in 30% trga premoženjskih zavarovanj. Tržni delež glede na zbrano premijo največje pozavarovalnice je ostal na ravni leta 2012, na 56%.

Slika 7.1: Zbrana bruto premija po posameznih vrstah zavarovanj v mio EUR (leva os) in letne stopnje rasti v odstotkih (desna os)

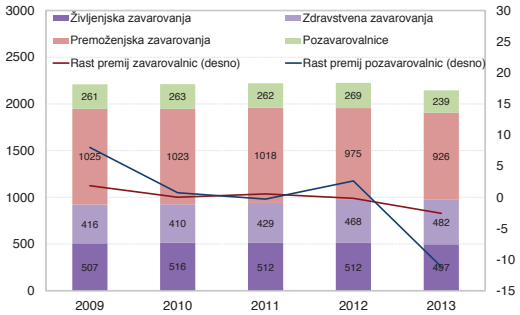

Vir: AZN

Otežene gospodarske razmere so negativno vplivale na rast premij zavarovalnic in pozavarovalnic.

Nadaljevanje gospodarske krize v večini leta 2013 je negativno vplivalo na rast premij zavarovalnic in pozavarovalnic. Zbrana bruto premija zavarovalnic se je lani glede na leto 2012 zmanjšala za 2,6% in zbrana bruto premija pozavarovalnic za 11,2%. Pozitivna medletna rast zavarovalne premije je bila le pri zdravstvenem zavarovanju. Ključni razlogi negativne rasti zbrane bruto premije v letu 2013 so manjša kupna moč prebivalstva, previdnejše vedenje prebivalcev pri sklepanju dolgoročnih zavarovanj, upad novega kreditiranja bank in padec prodaje novih vozil. Na zmanjšanje zbrane premije pozavarovalnic iz tujine je negativno vplivalo zniževanje bonitetne ocene Slovenije in pozavarovalnic v 2012.

Življenjsko zavarovanje

Na 3-odstotno krčenje premije življenjskega zavarovanja sta negativno vplivala gospodarska kriza in odlaganje dolgoročnih naložbenih odločitev ljudi v prihodnje.

Konec leta 2013 je znašala bilančna vsota življenjskih zavarovanj 3,7 mrd EUR oziroma 60% celotne bilančne vsote zavarovalnic.

Upadanje priljubljenosti naložbenega življenjskega zavarovanja v zadnjih letih.

V preteklem letu smo bili priča nadaljevanju trenda povečevanja premije klasičnega življenjske zavarovanja in zniževanje premije naložbenega življenjskega zavarovanja. V zadnjih letih ostaja delež življenjskih zavarovanj v celotni zbrani premiji skoraj nespremenjen, 26%. V strukturi premije življenjskih zavarovanj se je lani v primerjavi s prejšnjim letom povečal delež klasičnih zavarovanj, za 3,7 odstotne točke, in zmanjšal delež naložbenih življenjskih zavarovanj, za 3,4 odstotne točke.

V obdobju pred krizo je premija naložbenega zavarovanja vsako leto močno porasla. Leta 2008 je dosegla najvišjo vrednost, 252 mio EUR. Visoki donosi na kapitalskih trgih v obdobju pred krizo in agresivna prodajna politika zavarovalnic sta močno pripomogli k priljubljenosti te oblike zavarovanj v obdobju pred krizo. Med letoma 2008 in 2013 se je premija naložbenega zavarovanja zmanjšala, na 207 mio EUR. Zaradi povečanega tveganja naložbenega zavarovanja in negativnih donosov se je privlačnost te oblike investiranja močno zmanjšala. Vrednost zbrane premije življenjskih zavarovanj prek bank je v letu 2013 znašala 51,4 mio EUR. Zavarovalnice so tako zbrale 10,3% premije življenjskega zavarovanja.

Slika 7.2: Zbrana bruto premija življenjskega zavarovanja zavarovalnic v mio EUR (leva os) in letne stopnje rasti v odstotkih (desna os)

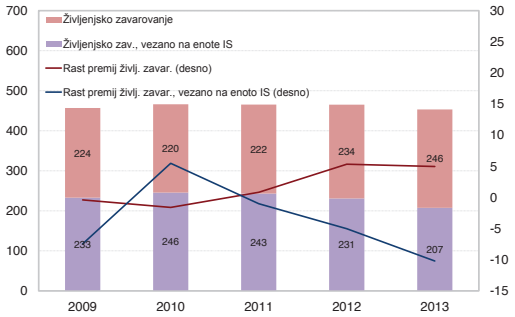

Vir: AZN

Računovodski izkazi zavarovalnic[28]

Povečanje bilančne vsote zavarovalnic in pozavarovalnic

Bilančna vsota zavarovalnic se je v poslovnem letu 2013 povečala za 1,4%, na 6,2 mrd EUR. Bilančna vsota premoženjskih zavarovanj se je v enakem obdobju zmanjšala za 0,8%, na 2,5 mrd EUR, in življenjskih zavarovanj povečala za 3,0%, na 3,7 mrd EUR. Bilančna vsota pozavarovalnic se je v obdobju Q3 2012–Q3 2013 povečala za 16,1%, na 779 mio EUR. Na povečanje bilančne vsote pozavarovalnic je najbolj vplival porast kategorije finančne naložbe v odvisne in pridružene družbe. Pozavarovalnica SavaRe je povečala delež v Zavarovalnici Maribor na 100%.

Poslovanje zavarovalnic z manjšim dobičkom v letu 2013 kot leto prej.

Zavarovalnice so leta 2013 ustvarile 101,8 mio EUR čistega dobička in dosegle negativno medletno rast v višini 13,4%. Izgubo so izkazovale zavarovalnice na naslednjih področjih zavarovanj: dve na življenjskem in na zdravstvenem zavarovanju, ena na premoženjskem. Kazalnika dobičkonosnosti zavarovalnic sta se glede na predhodno leto zmanjšala. Leta 2013 je donosnost kapitala znašala 8,7%, leto pred tem pa 10,8%.

Na poslovni rezultat zavarovalnic je lani vplivalo dogajanje v bančnem sektorju. Zavarovalnice in pozavarovalnice so morale zaradi ukrepov Vlade RS in Banke Slovenije za stabilizacijo bančnega sistema opraviti odpise in slabitve podrejenih obveznic in lastniških finančnih instrumentov nekaterih slovenskih bank. Septembra 2013 je znašal obseg naložb zavarovalnic in pozavarovalnic v podrejene obveznice slovenskih bank 43,3 mio EUR oziroma manj kot odstotek njihovih naložb. Konec leta pa le še 4,1 mio EUR. Poleg 25,8% lastništva Zavarovalnice Triglav v Abanki so imele zavarovalnice in pozavarovalnice oktobra 2013 za 6,7 mio EUR naložb v lastniški kapital slovenskih bank, ob koncu leta pa le še 1,4 mio EUR.

[28] V tem poglavju podatki temeljijo na računovodskih izkazih zavarovalnic za leto 2013, ki še niso bili revidirani do njihove uporabe.

Slika 7.3: Rast bilančne vsote v odstotkih (levo) ter izid iz rednega delovanja v mio EUR (desno) zavarovalnic in pozavarovalnic

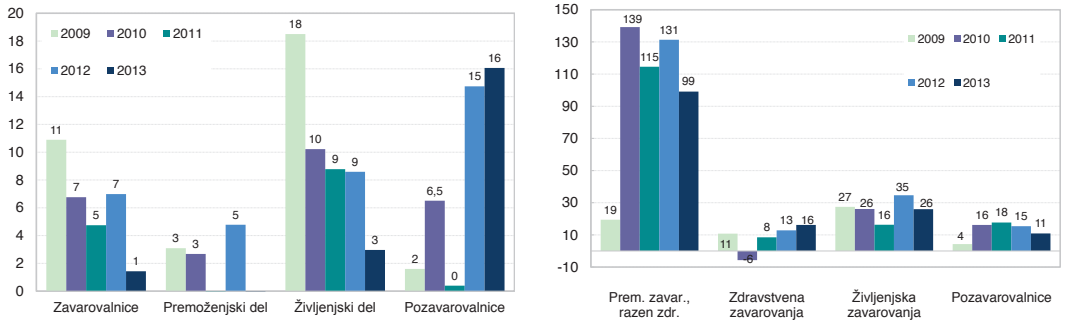

Opomba: Podatki za pozavarovalnice se v letu 2013 nanašajo na konec tretjega četrtletja 2013.
Vir: AZN

Vpliv Solventnosti 2 na izračunavanje kapitalske ustreznosti in naložbeno politiko zavarovalnic.

Kapitalska ustreznost zavarovalnic in pozavarovalnic je visoka. Po trenutno veljavni zakonodaji velja, da je zavarovalnica oziroma pozavarovalnica kapitalsko ustrezna, če ima razpoložljiv kapital večji ali enak zahtevanemu minimalnemu kapitalu. Z uvedbo Solventnosti 2 bo prišlo do pomembnih sprememb na področju izračunavanja solventnostnega kapitala. Poleg tega se pričakujejo spremembe naložbene politike zavarovalnic.[29] Konec leta 2013 je bil datum za začetek uporabe Solventnosti II prestavljen na 1. 1. 2016 (Direktiva 2013/58/EU z dne 11. 12. 2013). Solventnost 2 se ne bo uporabljala za zavarovalnice in pozavarovalnice, katerih letno obračunana bruto premija ne presega 5 mio EUR in katerih skupne zavarovalno-tehnične rezervacije ne presegajo 25 mio EUR.

Slika 7.4: Presežek razpoložljivega kapitala nad zahtevanim minimalnim kapitalom zavarovalnic in pozavarovalnic v odstotkih

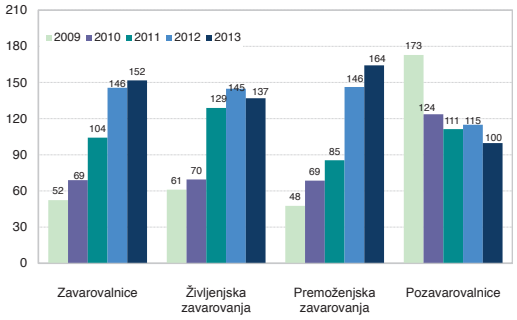

Opomba: Podatki za pozavarovalnice se v letu 2013 nanašajo na konec tretjega četrtletja 2013.
Vir: AZN

Nadaljevanje obdobja nizkih obrestnih mer, ki negativno vpliva na dobičkonosnost zavarovalnic.

Lani so rekapitalizacijo izvedle dve zavarovalnice in ena pozavarovalnica v skupni višini 55,6 mio EUR. Večino v skupnem znesku je prispevala rekapitalizacija pozavarovalnice z novo izdajo delnic, ki kotirajo na Ljubljanski borzi vrednostnih papirjev. Pozavarovalnica Sava je rekapitalizacijo v višini 55 mio EUR izvedla zaradi prevzema 100-odstotnega lastništva v Zavarovalnici Maribor.

Naložbeno okolje je še naprej velik izziv za zavarovalnice. Glavni naložbeni razred zavarovalnic, naložbe v dolgoročne vrednostne papirje s fiksnim donosom, so nizko donosne. Napovedi gospodarskega gibanja napovedujejo v letu 2014 izboljšanje gospodarskih razmer. Okrevanje gospodarstva bo pozitivno vplivalo na finančne trge.

[29] Zavarovalnice naj bi povečale naložbe v dolžniške finančne instrumente z višjo bonitetno oceno in krajšim trajanjem. Zmanjšali naj bi se obseg naložb v vrednostne papirje daljših ročnosti in slabše bonitetne ocene. Kapitalska zahteva za državne obveznice držav Evropskega gospodarskega prostora je 0%, zato naj bi zavarovalnice povečale izpostavljenost do te naložbene kategorije. Večje spremembe se pričakujejo pri naložbah zavarovalnic v podjetniške obveznice. Zahtevan kapital za izpostavljenost do podjetniških obveznic bo odvisen od trajanja in bonitetne ocene – višji zahtevan kapital za podjetniške obveznice z daljšo ročnostjo in slabšo bonitetno oceno. Najverjetneje bo povpraševanje zavarovalnic po kritih obveznicah nadomestilo povpraševanje po nezavarovanih obveznicah bank. Sprememba zakonodaje (t. i. Direktiva o sanaciji in reševanju kreditnih institucij in investicijskih podjetij) je vplivala na povečanje tveganosti bančnih nezavarovanih obveznic, zato naj bi zavarovalnice manj povpraševale po teh vrednostnih papirjih. Zavarovalnice bodo morale zagotoviti dodaten kapital zaradi neusklajenosti trajanja naložb in obveznosti. Zato naj bi predvsem življenjske zavarovalnice, ki imajo zelo dolgoročne obveznosti, povečale uporabo obrestnih izvedenih finančnih instrumentov. Povzeto po članku *Kirin, J., Vpliv Solventnosti II na upravljanje dolžniških naložb zavarovalnic,* objavljenem v Zavarovalniškem horizontu, januarja 2014.

Z okrepitvijo gospodarske rasti se bodo povečali donosi na državne obveznice. Swiss RE [30]ocenjuje, da se bo donos na nemške državne obveznice povečal z 1,8% konec leta 2013 na 2,3% konec leta 2014 in na še vedno relativno nizkih 2,8% konec leta 2015. Do povečanja donosov se bodo (po)zavarovalnice soočale s težavami pri zagotavljanju zadostne donosnosti zavarovalnih produktov z zajamčenim donosom ter pri reinvestiranju prejetih kuponov in zapadlih obveznic.

7.1.2 Stabilnost zavarovalniškega sektorja

Tveganja pri sklepanju zavarovanj

Poslabšanje škodnega rezultata pri skoraj vseh vrstah zavarovanj.

Škodni rezultat zavarovalnic, merjen kot razmerje med bruto izplačanimi odškodninami in bruto zbranimi premijami, se je leta 2013 zvišal za 0,03 indeksne točke, na 0,70. To je bilo že četrto leto zapored, v katerem se postopno slabša škodni rezultat zavarovalnic, ki pa ne ogroža poslovanja zavarovalnic.

Znižanje premij in zvišanje odškodnin je vplivalo na ponovno poslabšanje škodnega rezultata pri življenjskih zavarovanjih. Lani se je škodni rezultat pri življenjskih zavarovanjih poslabšal za 0,05 indeksne točke, na 0,73. Povečanje doživetij in predčasno prenehanje zavarovanj ostajata ključna vzroka poslabšanja škodnega rezultata tega zavarovanja. Poslabšanje škodnega rezultata prostovoljnega zdravstvenega zavarovanja je kljub porastu premij posledica uveljavitve Zakona za uravnoteženje javnih financ konec maja 2012, ki je povzročila prenos financiranja nekaterih zdravstvenih storitev iz Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije na dopolnilno zdravstveno zavarovanje. Na poslabšanje škodnega rezultata premoženjskih zavarovanj je vplival padec zbrane premije. Gospodarska kriza pa je vplivala na zmanjševanje in prekinitve zavarovanj fizičnih in pravnih oseb. Poleg tega med ponudniki zavarovanj obstaja visoka konkurenca.

Slika 7.5: Škodni rezultat pomembnejših zavarovalnih vrst (kot razmerje)

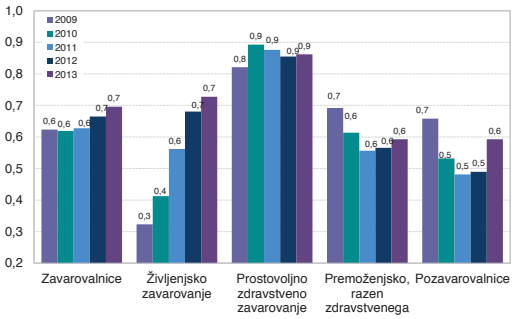

Vir: AZN

Pozavarovalnici imata visoko geografsko razpršeno poslovanje, zato na njun škodni rezultat vplivajo svetovni škodni dogodki. Na poslabšanje škodnega rezultata pozavarovalnic je vplivalo tudi izplačilo škod ob naravnih katastrofah, najbolj škode, povezane s poplavami v srednji in vzhodni Evropi junija 2013. Podobno kot v preteklih letih so tudi v poslovnem letu 2013 slovenske zavarovalnice zaznamovali škodni dogodki, ki so bili posledica poplav, neurij s točo, snegom in ledom. Povečano tveganje izrednih dogodkov, naravnih katastrof in ekstremnih vremenskih razmer v zadnjih letih narašča. Zavarovalnice morajo zato spremeniti ter prilagoditi proces prevzema tveganj in razvoja novih produktov novim razmeram.[31]

Delež zadržanega tveganja zavarovalnic pri premoženjskih zavarovanjih je leta 2013 znašal 77,8 odstotka.

Naložbena tveganja

Naložbe kritnega premoženja so se lani povečale za 1,1%, na 4.978 mio EUR, in znašajo 14,1% BDP. Pokritost čistih zavarovalno-tehničnih rezervacij z naložbami kritnega premoženja je lani ostala na približno isti ravni kot leta 2012, to je 121,6%. Pokritost matematičnih rezervacij z naložbami kritnih skladov življenjskih in zdravstvenih

[30] Swiss Re, Global insurance review 2013 and outlook 2014/2015, November 2013.

[31] Škodni dogodki kot posledica naravnih katastrof in nesreč, ki jih je povzročil človek, so leta 2013 povzročili za 140 mrd USD skupne škode in za 45 mrd USD zavarovane škode, kar je za 56 oziroma 36 mrd USD manj kot leto prej. V Severni Ameriki je bilo največ nastale zavarovane škode – 19 mrd USD. V Evropi sta se zgodila največja posamezna škodna dogodka. Poleti so srednjo Evropo zajele obsežne poplave, ki so povzročile za 4 mrd USD zavarovane škode, in julija 2013 je toča v Nemčiji povzročila za 3,8 mrd USD zavarovane škode.

zavarovanj se je lani glede na leto prej zmanjšala za 0,8 odstotne točke, na 120,3%. Kar kaže, da so obveznosti zavarovalnic pokrite z naložbami. Vrste dovoljenih naložb so predpisane z Zakonom o zavarovalništvu.

Slika 7.6: Rast čistih zavarovalno-tehničnih rezervacij in naložb premoženjskih in življenjskih zavarovanj življenjskega zavarovanja (levo) ter pokritost čistih zavarovalno-tehničnih rezervacij z naložbami kritnega premoženja premoženjskih zavarovanj (desno) v odstotkih

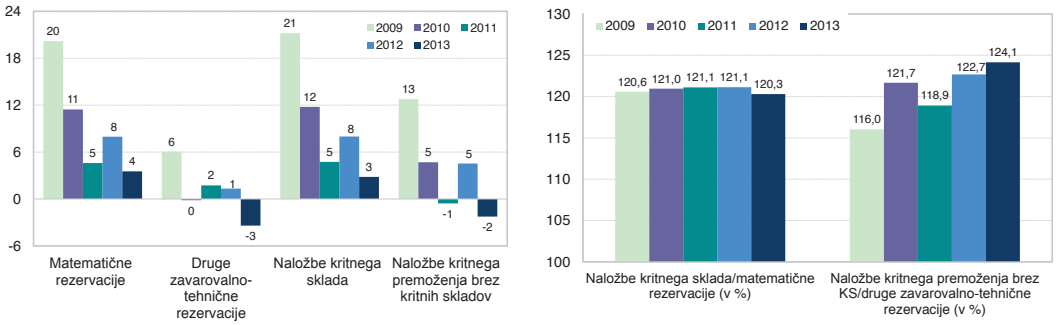

Vir: AZN, preračuni BS

V strukturi naložb življenjskih in premoženjskih zavarovanj se je leta 2013 glede na leto prej najbolj zmanjšal delež depozitov. Na krčenje depozitov sta vplivali zniževanje depozitnih obrestnih mer in omajano zaupanje zavarovalnic v slovenskih bančni sistem. Vrednostno največjo kategorijo še vedno predstavljajo dolžniški vrednostni papirji, katerih delež se je glede na leto prej povečal. Lani se je glede na leto 2012 povečal tudi delež naložb v tuje vrednostne papirje.

Slika 7.7: Struktura naložb kritnih skladov zavarovalnic (levo) in naložb kritnega premoženja brez kritnih skladov zavarovalnic (desno) v odstotkih

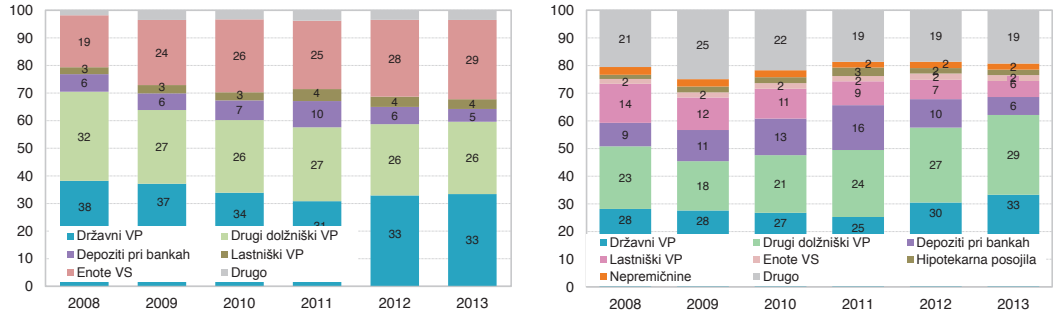

Vir: AZN

Padajoč trend naložb v domače vrednostne papirje.

Konec leta 2013 je znašal delež naložb zavarovalniškega sektorja v vrednostne papirje domačih izdajateljev 53,3% vseh naložb. Delež se je glede na predhodno leto zmanjšal za 4,4 odstotne točke. Neto nakupov tujih dolžniških vrednostnih papirjev je bilo za 269 mio EUR in neto nakupov tujih lastniških vrednostnih papirjev za 51 mio EUR. Nakupi dolžniških in lastniških vrednostnih papirjev so bili razpršeni med različne države. Leta 2013 je bilo izvedenih največ nakupov dolžniških vrednostnih papirjev izdajateljev iz Francije. V istem obdobju je bilo največ nakupov enot vzajemnih skladov, registriranih na Irskem. Zavarovalniški sektor je realiziral pozitivno prevrednotenje iz naložb v lastniške vrednostne papirje podjetij iz držav evroobmočja in ZDA.

Zavarovalniški sektor ostaja visoko izpostavljen do Republike Slovenije. Konec leta 2013 je znašal delež obveznic Republike Slovenije v naložbenem portfelju zavarovalniškega sektorja 23,6% oziroma 1,8 mrd EUR. Medletna stopnja rasti depozitov pri bankah doma je bila decembra 2013 –26%. Med bankami obstajajo velike razlike v medletni spremembi stanja depozitov. Največje zmanjšanje so realizirale velike domače banke. Na zmanjšanje bančnih depozitov zavarovalniškega sektorja je vplivalo povečano nezaupanje zavarovalnic v domač bančni sistem.

Slika 7.8: Delež tujih naložb v vseh naložbah zavarovalniškega sektorja v odstotkih

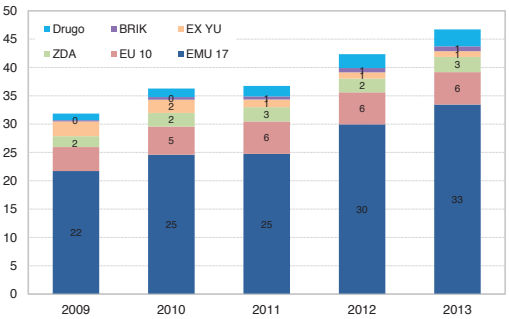

Vir: Banka Slovenije

7.1.3 Vpliv zavarovalnic na stabilnost bančnega sektorja prek kreditnih zavarovanj

Lani se je izboljšal škodni rezultat kreditnih zavarovanj. Leta 2013 je delež kreditnih zavarovanj v celotni zbrani premiji zavarovalnic znašal 2,3% in v zbrani premiji premoženjskih zavarovanj 3,1%. Kar pomeni, da ta oblika zavarovanj ne predstavlja pomembnega deleža v zbrani premiji zavarovanj. Zbrana kreditna premija se je leta 2013 glede na leto prej zvišala za 0,8%, na 43,1 mio EUR. Kreditne odškodnine so se zmanjšale za 6,1%, na 29,8 mio EUR. Upad odškodnin in zvišanje premij je vplival na izboljšanje škodnega rezultata, ki je lani znašal 0,69.

Slika 7.9: Struktura zbrane premije kreditnih zavarovanj v odstotkih

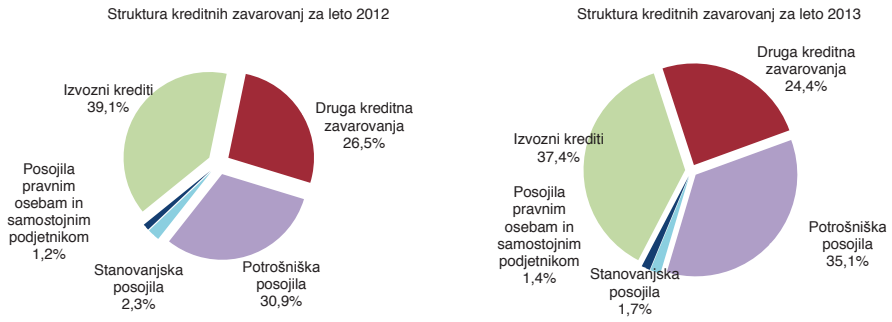

Vir: AZN

Že drugo leto zapored se je škodni rezultat najbolj poslabšal pri zavarovanju stanovanjskih kreditov. Konec leta 2013 je znašal 1,94. Kreditna premija tega zavarovanja se je leta 2013 znižala za 27,6%, kreditna odškodnina pa se je zvišala za 52,6%. Na zniževanje zavarovalne premije stanovanjskih kreditov v zadnjih letih vplivata znižanje novih stanovanjskih kreditov in spremenjena poslovna strategija bank pri zavarovanju posojil. Znesek zavarovalne premije potrošniških posojil se je v preteklem letu zvišal za 14,6% in znesek izplačanih odškodnin znižal za 18,2%, kar je vplivalo na izboljšanje škodnega rezultata.

Slika 7.10: Zbrane premije in izplačane odškodnine v mio EUR ter škodni rezultat kreditnih zavarovanj (kot razmerje)

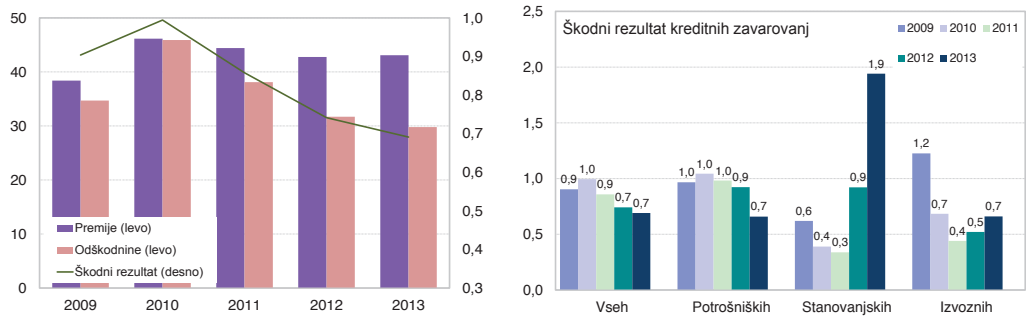

Vir: AZN

Kreditna zavarovalna vsota slovenskih zavarovalnic se je konec leta 2013 glede na leto prej znižala za 5%, na 7 mrd EUR. Znesek zavarovalne vsote izvoznih kreditov se je leta 2013 glede na leto prej znižal za 8,0%, na 4 mrd EUR. Kreditna zavarovalna vsota stanovanjskih posojil je konec leta 2013 znašala 108 mio EUR in se je glede na leto 2012 zmanjšala za 1,3%. Kreditna zavarovalna vsota potrošniških posojil je konec leta 2013 znašala 368 mio EUR in se je glede na leto 2012 povečala za 4,1%. Pričakujemo, da se bo kreditna zavarovalna vsota stanovanjskih in potrošniških posojil v prihodnje še zniževala.

7.2 Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje

Znižanje zbrane premije izvajalcev prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja.

Lani je zbrana premija izvajalcev prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja močno upadla. Najpomembnejši razlog za velik padec zbrane premije izvajalcev prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja je sprejetje Zakona za uravnoteženje javnih financ. Kot posledica dogovora o varčevalnih ukrepih so se znižale premije za dodatno pokojninsko zavarovanje za javne uslužbence v obdobju 1. 6. 2013–31. 12. 2014.

Tabela 7.1: Zbrana premija in sredstva izvajalcev prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja

	2009	2010	2011	2012	2013
Zbrana premija (v mio EUR)	231	233	231	230	200
Struktura (v %)					
vzajemni pokojninski skladi	46	46	45	46	38
zavarovalnice	21	21	21	23	29
pokojninske družbe	33	33	33	31	33
Sredstva (v mio EUR)	1.528	1.794	1.846	1.801	1.788
Struktura (v %)					
vzajemni pokojninski skladi	42	42	44	47	49
zavarovalnice	21	21	21	22	22
pokojninske družbe	36	36	35	31	29

Vir: AZN, ATVP

Trend staranja prebivalstva pomeni tveganje za finančno stabilnost zaradi povečanega tveganja fiskalne nevzdržnosti.

V Slovenji je prisoten izrazit trend staranja prebivalstva, ki pomeni tveganje za finančno stabilnost zaradi povečanega tveganja fiskalne nevzdržnosti. Konec leta 2012 je bil sprejet novi Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2[32]), ki začel veljati januarja 2013. Zakon je med drugim zaostril pogoje za pridobitev starostne pokojnine in podaljšal obdobje za izračun pokojninske osnove. Novi zakon rešuje problema naraščanja odhodkov za pokojnine na kratek in manj na dolgi rok. Ministrstvo za delo družino in socialne zadeve napoveduje porast odhodkov za pokojnine kot delež v BDP-ju na 16% leta 2060[33]. Delež odhodkov za pokojnine v BDP je lani znašal 12,2%[34]. Odhodki za pokojnine so se leta 2013 glede na leto 2012 povečali za 2,6%. Razlog za povečanje odhodkov je povečanje števila upokojencev. Od leta 2010 se beležijo višje medletne stopnje rasti števila upokojencev, saj se upokojuje t. i. generacija baby-boom. Povprečna dejanska starost novih prejemnikov pokojnin se je lani znižala za šest mesecev za moške, na 60,8 leta, in zvišala za 2 meseca za ženske, na 58,3 leta. ZPIZ je v poslovnem letu 2013 realiziral za 2,4% manj

[32] Vir: Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2). Uradni list RS, št. 96/2012 z dne 14. 12. 2012
[33] Modernizacija pokojninskega sistema (ZPIZ-2), MDDSZ.
[34] Vir podatkov v nadaljevanju odstavka je Letno poročilo ZPIZ za 2013.

davčnih prihodkov kot v letu 2012. Vzroka sta nižja rast plač in zmanjšanje zaposlenosti[35]. V strukturi prihodkov zavoda predstavljajo davčni prihodki 2/3 vseh prihodkov. Za 11,9% so se povečali transferni proračunski prihodki, ki so znašali 1,6 mrd EUR.

Letos pričakujemo spremembe na področju naložbene politike pokojninskih skladov. ZPIZ-2 je upravljavcem omogočil izvajanje politike življenjskega cikla. Krovni pokojninski sklad bo sestavljen iz najmanj treh podskladov, ki se bodo med sabo razlikovali po naložbeni politiki. En izmed treh skladov bo še vedno izvajal naložbeno politiko zagotavljanja minimalne zajamčene donosnosti.

ZPIZ-2 je tudi močno omejil možnost predčasnih dvigov privarčevanih sredstev v kolektivnem pokojninskem zavarovanju. Sredstva, ki jih je zavarovanec, privarčeval v kolektivno pokojninsko zavarovanje do 31. 12. 2012, bo lahko še vedno dvignil v enkratnem znesku po preteku desetih let. Sredstev, ki jih je zavarovanec, vložil v kolektivno pokojninsko zavarovanje po 1. 1. 2013, pa ne more več dvigniti do upokojitve. Znesek dvigov privarčevanih sredstev po poteku 10-letnega obdobja je bil najvišji v letu 2012, medtem ko se je znesek v letu 2013 znižal. Zavarovanci se odločajo za predčasna izplačila zaradi upada razpoložljivega dohodka, relativno nizke donosnosti izvajalcev prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja in nezadostnega zavedanja, da pokojnine iz obveznega zavarovanja ne bodo omogočale dostojnega življenja po upokojitvi.[36]

Slika 7.11: Struktura naložb izvajalcev prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja

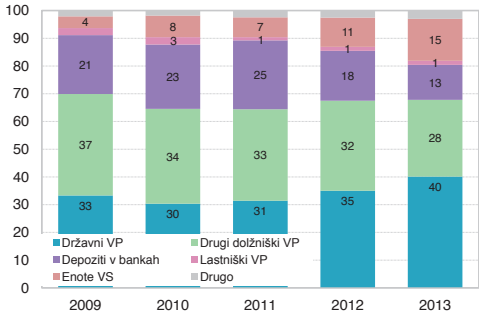

Vir: AZN, Banka Slovenije

Delež sredstev dodatnega pokojninskega zavarovanja v BDP je konec leta 2013 znašal 5%. V strukturi naložb izvajalcev dodatnega pokojninskega zavarovanja sta se glede na leto 2012 najbolj zmanjšala delež depozitov pri bankah, za 5,4 odstotne točke, in delež drugih dolžniških vrednostnih papirjev, za 4,8 odstotne točke. Glede na leto 2012 sta se najbolj povečala deleža državnih vrednostnih papirjev, za 5,1 odstotne točke, in enote vzajemnih skladov, za 4,6 odstotne točke.

Od januarja 2013 je minimalna zajamčena donosnost omejena navzgor.

Minimalna zajamčena donosnost je od januarja 2013 navzgor omejena. Pred spremembo pravilnika o izračunu minimalne zajamčene donosnosti je veljalo, da donosnost VPS ne sme biti manjša od 40% povprečne letne obrestne mere na državne vrednostne papirje Republike Slovenije z dospelostjo nad enim letom (t. i. povprečna letna donosnost). S spremembo pravilnika je postavljena zgornja meja za povprečno letno donosnost na 3,75%. To pomeni, da se v primeru povprečne letne donosnosti državnih vrednostnih papirjev, večje od 3,75% upošteva zgornja meja povprečne letne donosnosti in ne dejanska povprečna donosnost državnih vrednostnih papirjev. V letu 2013 se je zahtevana donosnost za dolgoročne državne obveznice Republike Slovenije gibala nad 3,75%. Minimalna zajamčena donosnost na letni ravni zato znaša 1,5% za leto 2013. Minimalna zajamčena donosnost na letni ravni bo tudi v letu 2014 ostala nespremenjena.

V preteklem letu vsi izvajalci dodatnega pokojninskega zavarovanja niso ustvarili donosa večjega od minimalnega zajamčenega donosa. Povprečna dosežena letna donosnost zavarovalnic in pokojninskih družb iz naložb prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja je lani znašala 1,3%[37] in letna rast VEP vzajemnih pokojninskih skladov 1,5%. Če je doseženi donos izvajalcev dodatnega pokojninskega zavarovanja večji

[35] Zmanjšanje števila zavarovancev pri ZPIZ in povečanje števila upokojencev je lani vplivalo na poslabšalo razmerje med delovno aktivnim prebivalstvom in upokojenci. Decembra 2013 je število delovno aktivnih prebivalcev presegalo število brezposelnih (prijavljenih na Zavod) in upokojenih le za 65 tisoč. Vir: Zavod RS za zaposlovanje in ZPIZ.

[36] Leta 2013 je bilo 46,7 % starostnih pokojnin pod pragom revščine za enočlansko gospodinjstvo. Vir: SURS in ZPIZ.

[37] Podatek o doseženi letni donosnosti treh zavarovalnic in ene pokojninske družbe temelji na oceni, ki jo je predložila AZN, in ne na javno objavljenem podatku. Podatek do konca aprila še ni bil javno dostopen.

od zajamčenega donosa, se oblikujejo rezervacije. Če je donos izvajalcev dodatnega pokojninskega zavarovanja manjši od zajamčenega donosa, se razlika med dejanskim in zajamčenim donosom pokrije iz oblikovanih rezervacij. Če rezervacije ne zadostujejo za pokrivanje zajamčenega donosa, razliko pokriva izvajalec dodatnega pokojninskega zavarovanja iz lastnih sredstev. Nekateri izvajalci so morali v letu 2013 koristiti rezervacije. Pomemben razlog za manjšo donosnost so odpisi in slabitve podrejenih obveznic in lastniških finančnih instrumentov nekaterih slovenskih bank kot posledica ukrepov Vlade RS in Banke Slovenije za stabilizacijo bančnega sistema. Delež naložb v podrejene obveznice in delnice bank s sedežem v Sloveniji v kritnih skladih prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja je septembra 2013 znašal 3,2% za zavarovalnice in 4,1% za pokojninske družbe. Delež je upadel na 0,5% za zavarovalnice in 1,1% za pokojninske družbe do konca leta 2013. Delež naložb vzajemnih pokojninskih skladov prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja v podrejene obveznice bank s sedežem v Sloveniji je znašal 1% septembra 2013 in 0,3% konec leta 2013. K ublažitvi posledic odpisov in preprečitvi njihovega prenosa na zavarovance sta pripomogla razpršenost naložb med posameznimi izvajalci in rezervacije, oblikovane v času presežnih donosov.

7.3 Kapitalski trg in vzajemni skladi

Povzetek

Slovenski kapitalski trg je v letu 2013 zaznamovala napoved prodaje 15 podjetij[38] v večinski ali delni državni lasti, uvrščenih na seznam za privatizacijo. Sedem izmed 16 podjetij kotira na Ljubljanski borzi[39]. Špekulativna pričakovanja, povezana s privatizacijo, so bila gonilo rasti delniških tečajev borznih družb s seznama in posledično celotnega trga. Zmerna rast tržnih tečajev se kljub temu ni odrazila v rasti obsega prometa z delnicami na Ljubljanski borzi.

Nelikviden trg, visoka nestanovitnost tržnih tečajev in skromni rezultati poslovanja večine borznih družb so bili ključni razlogi, ki so v letu 2013 odvračali rezidente in tudi nerezidente pred aktivnejšim trgovanjem na Ljubljanski borzi. Manjše zanimanje za slovenske delniške naložbe so tujci nadomestili s povečanim neto vlaganjem v slovenske obvezniške naložbe. Država je lani namreč podvojila nominalno vrednost izdaj obveznic na tujih kapitalskih trgih, povpraševanje po njih pa je bilo nekajkrat večje od ponujene emisijske vrednosti. Pribitki na slovenske državne obveznice so se po objavi rezultatov stresnih testov konec leta 2013 zmanjšali, zaradi česar se je država v prvem četrtletju 2014 lahko ceneje zadolžila na tujih kapitalskih trgih.

Z izjemo maloštevilnih uveljavljenih slovenskih podjetij je možnost pridobivanja dolžniških virov financiranja na domačem kapitalskem trgu omejena predvsem na državo. Preostalim borznim in drugim družbam nelikviden domači kapitalski trg še ne omogoča alternativnega vira financiranja. Tudi banke v zelo omejenem obsegu dostopajo do kapitalskih trgov. Lani sta le dve izdali obveznice, od tega ena na domačem in druga na tujem kapitalskem trgu.

Rezidenti so zaradi izrazito pozitivnega vzdušja na tujih kapitalskih trgih opravili največje neto nakupe delniških in tudi obvezniških naložb v zadnjih nekaj letih. Pozitivno vzdušje na tujih kapitalskih trgih in medletna rast VEP nista prepričala vlagateljev, da bi povrnili zaupanje v vzajemne sklade. V zmanjšanem obsegu so tudi v letu 2013 in v prvih mesecih leta 2014 nadaljevali neto izplačila enot vzajemnih skladov.

Gibanja na kapitalskem trgu

Rast indeksa SBI TOP je bila nižja od stopenj rasti ključnih delniških indeksov razvitih trgov, toda višja od stopenj rasti regijskih indeksov.

Slovenski borzni indeks SBI TOP je imel konec marca 2014 20,8-odstotno medletno rast. Večino te visoke rasti je bilo realizirane v zadnjih mesecih lanskega leta in prvih mesecih letošnjega leta, ko sta bili objavljeni informaciji o prodaji dveh izmed 15 družb s seznama za privatizacijo.

Borzni indeks SBI TOP se je sicer v letu 2013 povečal za 3,2%. Ključni delniški indeksi razvitih trgov so lani naraščali po visokih stopnjah (38,3% Nasdaq, 29,6% S&P in 25,5% Dax) in so pogosto dosegali nove zgodovinske rekordne vrednosti. Višje stopnje rasti ključnih tujih delniških indeksov v primerjavi z domačim indeksom so se nadaljevale tudi v prvem četrtletju letos. Srednjeevropski indeks CEESEG, ki ga izračunava Dunajska

[38] Junija 2013 je Vlada RS v Državnem zboru sprejela seznam 15 podjetij za privatizacijo.
[39] Do umika delnic NKBM s kapitalskega trga dne 20. 12. 2013 je sedem izmed 15 podjetij s seznama za privatizacijo kotiralo na Ljubljanski borzi.

borza, vzhodnoevropski indeks MSELEMEE in balkanski indeksi so dosegali nižje ali negativne stopnje rasti glede na domači indeks.

Slika 7.12: Letne rasti domačih (levo) in tujih (desno) borznih indeksov v odstotkih

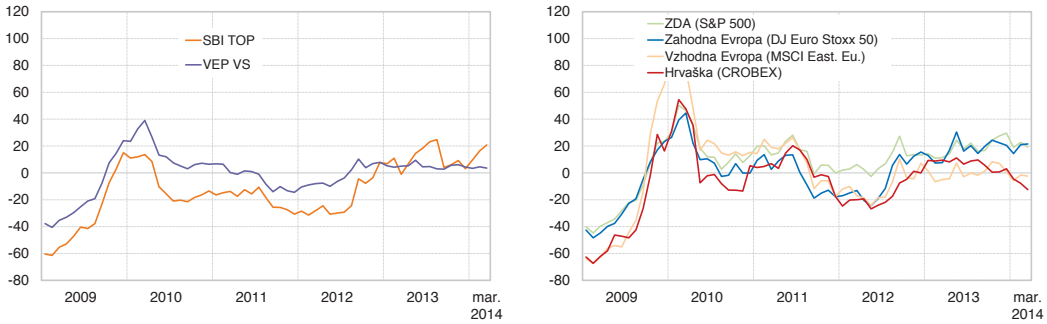

Vir: LJSE, Bloomberg

Na Ljubljanski borzi narašča obseg prometa zaradi večjega trgovanja z obveznicami.

Skupni obseg prometa na Ljubljanski borzi je bil v letu 2013 za 8,7% večji kot v predhodnem letu in v prvem četrtletju leta 2014 večji za 5,9%. Vzroki rasti so predvsem v večjem obsegu trgovanja z obveznicami, med njimi zlasti z obveznicami bank v nadzorovani likvidaciji, in manj pa v povečanju trgovanja s komercialnimi zapisi, katerih delež v skupnem prometu je z 1,2% še vedno skromen. Z delnicami, ki še vedno predstavljajo več kot tri četrtine vsega prometa na Ljubljanski borzi, je bilo v letu 2013 sklenjenih za 1,1% manj poslov, kar je dodatno vplivalo na njihovo likvidnost. Z zakladnimi menicami, tudi s tistimi daljših ročnosti, se na sekundarnem trgu trguje zanemarljivo malo.

Tržna kapitalizacija delnic na Ljubljanski borzi je konec decembra 2013 znašala 5.173 mio EUR in je dosegla 5,3-odstotno medletno rast. Več kot štiri petine prometa je bilo opravljenega le s petimi najprometnejšimi delnicami prve kotacije, pri čemer se je velik delež trgovanja nanašal le na trgovanje z delnicami družbe Krka. To pomeni zelo majhno likvidnost preostalih delnic prve kotacije, medtem ko je bilo s 55 delnicami družb, uvrščenih v standardno in vstopno kotacijo, opravljeno le 8,2% prometa z delnicami na Ljubljanski borzi. Majhna likvidnost se je odražala v visoki nestanovitnosti tržnih tečajev, ki je bila zlasti posledica špekulativnih pričakovanj glede napovedane prodaje podjetij in manj vrednotenj družb z mnogokratniki poslovanja.

Majhna likvidnost na domačem delniškem trgu, ki se že vrsto let ne izboljšuje, temveč se dodatno poslabšuje, sili družbe prve kotacije k vzporednim kotacijam na tujih kapitalskih trgih. Konec leta 2013 je Gorenje poleg NKBM in Krke začelo z vzporedno kotacijo na Varšavski borzi. Z vzporedno kotacijo na tej srednjeevropski borzi imajo slovenske družbe možnost pridobiti nove vire financiranja in bolj razpršeno lastniško strukturo, hkrati pa povečujejo svojo mednarodno prepoznavnost na trgih, kjer realizirajo pomemben delež konsolidiranih prihodkov.

Slika 7.13: Tržna kapitalizacija na Ljubljanski borzi v mrd EUR in letni koeficient obračanja sredstev (KOS)

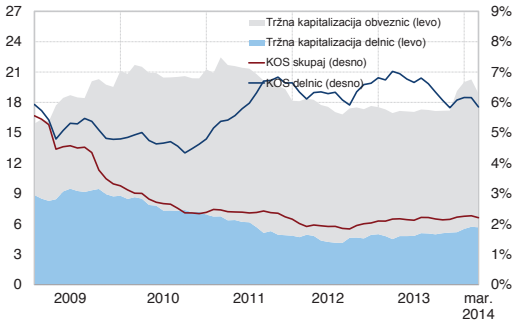

Vir: LJSE, Bloomberg

Tržna kapitalizacija obveznic je bila konec leta 2013 v višini 13.956 mio EUR, s čimer je bila za 9,6% višja na medletni ravni. Tudi trg slovenskih obveznic je slabo likviden in zgoščen na trgovanje z maloštevilnimi obveznicami. Z dvema najprometnejšima obveznicama je bila opravljena skoraj polovica borznega prometa z obveznicami.

Država je na tujih kapitalskih trgih v letu 2013 izdala za 4,2 mrd EUR obveznic oziroma več kot katero koli leto na domačem trgu.

Država je v letu 2013 podvojila nominalno vrednost primarnih izdaj obveznic na tujih kapitalskih trgih, obveznice pa so bile izdane na dolarskem in tudi evrskem trgu. Poleg tega se vse bolj zadolžuje z zakladnimi menicami. V mesecu maju 2013 je država izdala za milijardo dolarjev petletnih in za 2,5 milijarde dolarjev desetletnih dolarskih obveznic. Spremenjena bonitetna ocena slovenskega državnega dolga s strani hiše Moody's tik pred izdajo ni vplivala na povpraševanje po obveznicah, ki je bilo z več kot 16 mrd USD zelo veliko in nekajkrat večje od ponujene emisijske vrednosti obveznic. Eden izmed razlogov za zanimanje tujih vlagateljev za ti dve obveznici so bile razmeroma visoke kuponske obrestne mere, ki so se na avkcijah oblikovale višje kot pri izdanih obveznicah držav s primerljivo bonitetno oceno državnega dolga. Petletne dolarske obveznice so bile izdane s kuponsko obrestno mero 4,75%, medtem ko so bile desetletne izdane s kuponsko obrestno mero v višini 5,85%. Država je v novembru 2013 na evrskem trgu nenapovedano izdala tudi za 1,5 milijarde EUR triletnih obveznic. Kuponska obrestna mera v višini 4,7% je bila ponovno visoka in skoraj enaka kuponski meri predhodno izdane petletne dolarske obveznice. Skupaj je država v letu 2013 na tujih kapitalskih trgih izdala za 4.194,8 mio EUR obveznic oziroma več kot dvakrat več v primerjavi s predhodnim letom.

Tabela 7.2: Pregled slovenskega organiziranega trga kapitala

	2009	2010	2011	2012	2013	mar. 2014
			Delnice			
Tržna kapitalizacija						
(v mrd EUR)	8,5	7,0	4,9	4,9	5,2	5,7
v % BDP	23,9	19,7	13,5	13,9	14,7	16,0
letna rast (v %)	-0,1	-17,3	-30,3	0,8	5,3	26,0
delež tujcev (v %)	7,2	10,0	12,3	13,6	15,5	14,9
Promet						
(v mio EUR)	719,8	360,8	394,5	302,9	299,4	93,1
v % BDP	2,0	1,0	1,1	0,9	0,8	1,0
letna rast (v %)	-24,4	-49,9	9,3	-23,2	-1,1	1,6
Letna rast SBI TOP v %	15,0	-13,5	-30,7	7,8	3,2	20,8
P/E (prva kotacija)	19,4	43,2	93,1	16,2	19,2	20,6
Divid. donos (prva kot.) v %	2,1	2,1	3,2	3,9	4,0	4,5
			Obveznice			
Tržna kapitalizacija						
(v mrd EUR)	10,8	13,2	14,5	12,7	14,5	13,2
v % BDP	30,6	37,2	40,0	36,1	41,2	37,5
letna rast (v %)	59,2	21,9	9,6	-11,9	15,6	6,1
Promet						
(v mio EUR)	156,3	108,9	59,6	55,4	86,1	23,4
v % BDP	0,4	0,3	0,2	0,2	0,2	0,3
letna rast (v %)	-39,2	-30,3	-45,3	-7,0	55,4	59,7

Opomba: Investicijske družbe, ki so kotirale, vzajemni skladi in bančne menice niso vključeni v podatkih.
Vir: LJSE, SURS

Dinamika izdaj državnih obveznic na tujih kapitalskih trgih se je v prvem četrtletju 2014 nadaljevala. Ministrstvo za finance RS je izdalo referenčne dolarske obveznice v skupni višini 3,5 mrd USD (okoli 2,56 mrd EUR). Za petletne obveznice v nominalni višini 1,5 mrd USD je bila na avkciji določena 4,275-odstotna zahtevana donosnost, medtem ko je bila za desetletne obveznice v višini 2 mrd USD določena 5,48-odstotna zahtevana

donosnost. Zanimanje za slovenske obveznice je bilo s 16 mrd USD povpraševanja znova bistveno večje od ponujene emisijske vrednosti. Zaradi velikega zanimanja se je pribitek na obveznice zmanjšal in je znašal le 280 bazičnih točk nad ameriškimi državnimi obveznicami, kar je bilo med 20 in 32,5 bazične točke nižje od začetnih pričakovanj. Izdajo obveznic je še dodatno pocenila navzkrižna valutna zamenjava (ang. cross currency swap), zaradi česar se je zahtevana donosnost zmanjšala za odstotno točko.

Podjetja na tujih kapitalskih trgih zaradi prezadolženosti ne iščejo dolžniškega kapitala, temveč lastniškega.

SID banka je septembra 2013 na mednarodnem kapitalskem trgu izdala novo izdajo obveznic, namenjenih zaprtemu krogu vlagateljev. Velikost izdaje obveznic z ročnostjo 12 mesecev in jamstvom države je znašala 100 mio EUR, medtem ko je bila kuponska obrestna mera v višini 3,34%. Na domačem kapitalskem trgu je lani le ena banka izdala obveznice v skromnem nominalnem obsegu 2 mio EUR. Podjetja se za izdaje obveznic na tujih trgih redkeje odločajo zaradi svoje neprepoznavnosti, prevelike obstoječe zadolženosti in praviloma premajhnega obsega izdaje.

Instrumente denarnega trga vse bolj uporabljajo tako država kot večje družbe prve kotacije.

Instrumenti denarnega trga na domačem kapitalskem trgu so se v letu 2013 uveljavili kot alternativni vir dolžniškega financiranja za državo in predvsem večje družbe prve kotacije. Država je izdala 25 zakladnih menic v nominalni vrednosti 2.156 mio EUR, kar je bilo več od nominalne vrednosti državnih obveznic, izdanih na tujih kapitalskih trgih v letu 2012. Podjetja so s 193 mio EUR za skoraj polovico povečale nominalno vrednost izdanih komercialnih zapisov glede na predhodno leto. Z izdajami komercialnih zapisov podjetja razpršujejo kratkoročne dolžniške vire financiranja in uravnavajo medletna nihanja v ustvarjanju prostega denarnega toka. Komercialni zapisi pomenijo neposredno zadolževanje podjetij na kratkoročnem denarnem trgu. Kljub trendu rasti vrednosti izdaj komercialnih zapisov in povpraševanju tudi s strani nerezidentov se za komercialne zapise še vedno ne odločajo preostale borzne družbe ter srednja in majhna podjetja. Razlogi so v preveliki obstoječi zadolženosti družb, premajhni prepoznavnosti tovrstnih instrumentov kot virov financiranja kratkoročnih finančnih obveznosti, razmeroma visokih obrestnih merah komercialnih zapisov in zahtevanih velikosti nominalnih izdaj.

Tabela 7.3: Pregled števila novoizdanih obveznic rezidentov doma in v tujini ter skupna vrednost

	Izdane doma				Vrednost v mio EUR	
	Bančne	Finančne	Državne	Nefinančnih družb	Skupaj	Od tega nefinančnih družb
2008	5	1	1	5	1.728	50
2009	5	4	3	2	4.222	77
2010	5	2	2	0	2.674	0
2011	2	2	3	5	3.121	63
2012	5	1	0	1	110	30
2013	1	2	0	2	1.045	32
mar. 2014	0	0	0	1	24	24
	Izdane v tujini					
2008	0	0	0	0	0	0
2009	2	0	0	1	2.300	300
2010	4	0	0	0	1.350	0
2011	2	0	0	0	500	0
2012	1	0	1	0	1.925	0
2013	1	0	3	0	4.295	0
mar. 2014	0	0	2	0	2.560	0

Vir: KDD, Banka Slovenije

Naložbeno povezovanje s tujino

V skladu z dinamiko rasti nominalne vrednosti izdaj državnih obveznic na tujih kapitalskih trgih se seli zanimanje nerezidentov za državne obveznice, izdane na domačem kapitalskem trgu, na državne obveznice, izdane na tujih kapitalskih trgih. Nerezidenti so leta 2013 neto prodali 547,5 mio EUR slovenskih obveznic, izdanih na domačem kapitalskem trgu, oziroma za 43,4 mio EUR več kot v primerljivem obdobju predhodnega leta. Nerezidenti so v letu 2013 sicer tudi kupovali komercialne zapise, kar dokazuje, da med tujci obstaja zanimanje za vlaganje v tovrstne finančne instrumente slovenskih družb.

Na omajano zaupanje nerezidentov v slovenski delniški trg so vplivali tudi dolgotrajni večkratni poskusi prodaje ene izmed večjih borznih družb. Posledično kljub napovedani prodaji družb v večinski državni lasti večjega zanimanja nerezidentov za slovenske delniške naložbe v letu 2013 in v prvih mesecih leta 2014 ni bilo. Od 16 podjetij, uvrščenih na prvi seznam za privatizacijo, je bil do konca leta 2013 tujcem prodan Helios. V prvih

mesecih leta 2014 je državni PDP uspelo prodati Fotono, drugo družbo s seznama za privatizacijo. Morebitno večje zanimanje tujih vlagateljev za slovenske delniške naložbe je povezano predvsem z realizacijo prodaje preostalih 14 podjetij, med njimi zlasti Telekoma Slovenije. S prodajo podjetij s seznama za privatizacijo se bo zmanjšala vloga države v gospodarstvu.

Nerezidenti so v letu 2013 neto kupili za 188,7 mio EUR slovenskih delnic, kar je bilo za 111,2 mio EUR manj kot v predhodnem letu. Med tujimi kupci slovenskih delnic so s 93,7 mio EUR prevladovali rezidenti Hrvaške. Delež tujcev v tržni kapitalizaciji delnic na Ljubljanski borzi seje kljub skromnemu neto vlaganju v letu 2013 postopoma večal in je konec decembra dosegel 15,5-odstotni delež oziroma največ v zadnjih petih letih.

Rezidenti so zaradi izrazito pozitivnega vzdušja na tujih kapitalskih trgih v letu 2013 v tujini vložili 486,6 mio EUR neto, medtem ko so v predhodnem letu neto prodajali. Rast neto vlaganj je bila posledica večjih neto nakupov tujih delnic s strani drugih finančnih posrednikov in manjših neto prodaj tujih obveznic s strani bank. Neto nakupi tujih delnic v višini 220,7 mio EUR so se nanašali predvsem na nakupe delnic izdajateljev iz držav nekdanje Jugoslavije, evroobmočja in Srednje Evrope. Neto nakupi tujih obveznic v višini 265,9 mio EUR pa so se nanašali predvsem na nakupe obveznic evroobmočja, neto kupovale pa so zlasti zavarovalnice in pokojninski skladi. Gospodinjstva so zaradi zmanjšanja izpostavljenosti do tveganih naložb prestrukturirala naložbene portfelje. Kljub izjemni rasti tržnih tečajev so neto prodala tuje delnice v znesku 14,6 mio EUR in hkrati neto kupila tuje obveznice v višini 6 mio EUR.

Z večjim vlaganjem rezidentov na tuje kapitalske trge se povečujejo valutna tveganja. V letu 2013 so rezidenti na neevrskih trgih neto vložili 161,3 mio EUR oziroma 33,1% vseh neto naložb.

Slika 7.14: Mesečne neto naložbe nerezidentov v Slovenijo (levo) in rezidentov v tujino (desno) v mio EUR

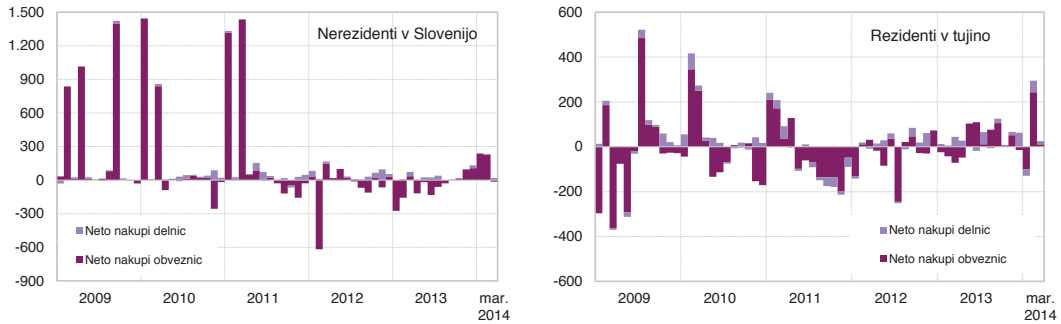

Opomba: Med neto nakupi obveznic, ki so jih opravili nerezidenti, se za leto 2008 ne upošteva državna obveznica RS63, izdana na MTS Slovenia.
Vključene so naložbe v kotirajoče delnice in obveznice ter tiste, ki ne kotirajo na borzi.
EU3 – Velika Britanija, Danska in Švedska; EU16 – evroobmočje; EXYU – države nekdanje Jugoslavije.
Vir: KDD, Banka Slovenije, lastni preračuni

Vzajemni skladi

Sredstva vzajemnih skladov so se v letu 2013 povečala zaradi rasti VEP.

Sredstva v vzajemnih skladih so konec leta 2013 znašala 1.860,3 mio EUR in so bila medletno višja za 1,3%. Na povečanje je vplivala rast ponderirane vrednosti VEP v višini 7,8%. Neto izplačil iz vzajemnih skladov je bilo z 38,8 mio EUR bistveno manj kot v enakem obdobju predhodnega leta, ko jih je bilo za 108,3 mio EUR.

Z izjemo zavarovalnic in pokojninskih skladov so neto izplačila iz vzajemnih skladov zahtevali vsi vlagatelji. Največ neto izplačil v višini 15,6 mio EUR so zaradi pomanjkanja kapitala in likvidnih sredstev zahtevala podjetja. Gospodinjstva so zaradi izgube zaupanja v vzajemne sklade in zlasti zaradi nadaljevanja upadanja kupne moči decembra že 44. zaporedni mesec izvrševala neto prodaje enot vzajemnih skladov. V letu 2013 so gospodinjstva neto prodala za 13,3 mio EUR enot vzajemnih skladov, trend neto izplačil pa se je z manjšo dinamiko nadaljeval tudi v prvem četrtletju 2014. Zavarovalnice in pokojninski skladi neto vlagajo v vzajemne sklade razmeroma majhen delež pridobljenih sredstev. Slednja zaradi nižjih upravljavskih stroškov same učinkoviteje plemenitijo na tujih kapitalskih trgih. V letu 2013 so zavarovalnice in pokojninski skladi v vzajemne sklade neto vplačali 21,9 mio EUR, kar je v primerjavi z njihovimi 320 mio EUR neposrednih neto vlaganj v tuje vrednostne papirje skromen znesek.

Slika 7.15: Letne rasti VEP vzajemnih skladov in SBI TOP v odstotkih (levo) ter neto denarni tokovi v vzajemne sklade v mio EUR (desno)

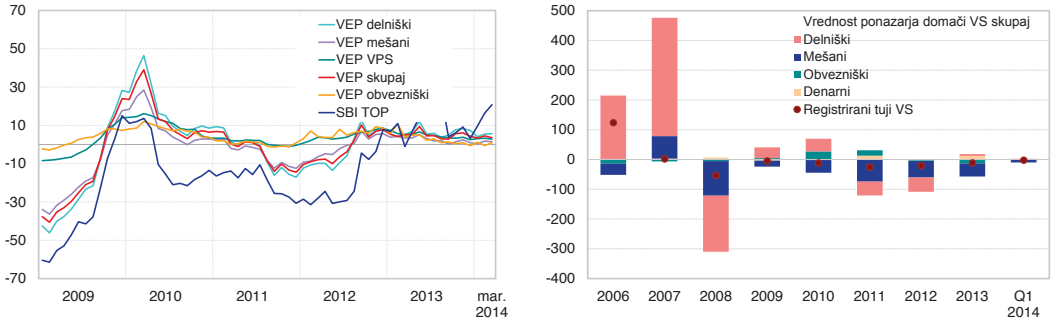

Vir: ATVP, LJSE, Banka Slovenije

Vlagatelji, z izjemo gospodinjstev, so bili zaradi pozitivnega vzdušja na tujih kapitalskih trgih tveganju naklonjeni. V delniške sklade so neto vplačali 5,9 mio EUR, medtem ko so večino neto izplačil s 44,1 mio EUR zahtevali iz varnejših, toda manj donosnih mešanih skladov.

Kljub prevladujoči konsolidaciji je bilo ustanovljenih nekaj novih vzajemnih skladov in družb.

V letu 2013 se je nadaljevala konsolidacija vzajemnih skladov. Upravljanje krovnega sklada Abanke in njegovih 12 podskladov je bilo septembra preneseno na prevzemno družbo Triglav Skladi DZU, ki je v lastnem krovnem skladu že upravljala 17 podskladov. Zaradi podobnosti naložbenih politik so bili nekdanji skladi Abanke pripojeni in vključeni k primerljivim Triglav vzajemnim skladom.

Kljub prevladujočemu trendu združevanja in zapiranja vzajemnih skladov pa so nekatere družbe za upravljanje v letu 2013 ustanovile nove vzajemne sklade. Poslovati je začela tudi nova družba za upravljanje z dovoljenjem za upravljanje enega delniškega sklada.

Slika 7.16: Struktura naložb vzajemnih skladov v odstotkih (levo) in regionalna struktura naložb celotnega sektorja drugih finančnih posrednikov v tuje delnice v odstotkih (desno)

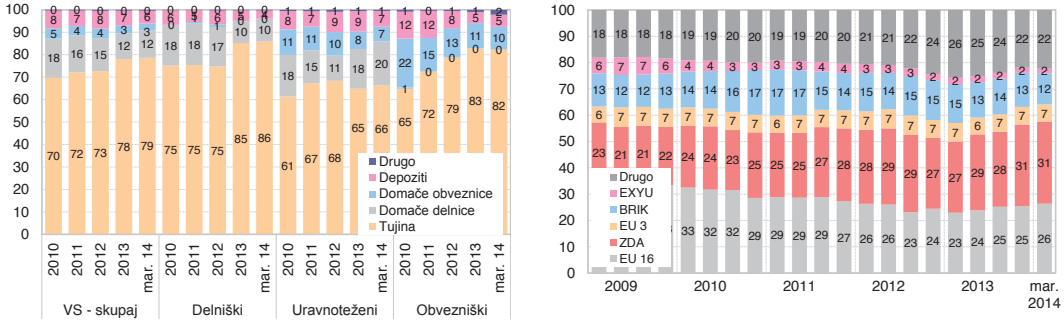

Vir: ATVP, Banka Slovenije

Primerjava slovenskih vzajemnih skladov z evroobmočjem

Vrednost sredstev investicijskih skladov na prebivalca je v evroobmočju bistveno višja kot v Sloveniji.

Sredstva domačih vzajemnih skladov na prebivalca so konec tretjega četrtletja 2013 znašala 902 EUR. Povprečje evroobmočja je bilo z 21.599 EUR bistveno višje. Ob izločitvi Luksemburga in Irske kot ključnih domicilnih držav za izdajo investicijskih skladov pa je povprečje preostalega evroobmočja znašalo 12.137 EUR. Sredstva investicijskih skladov celotnega evroobmočja so se ob koncu tretjega četrtletja 2013 medletno povečala za 9,7%, sredstva domačih vzajemnih skladov pa so se v primerljivem obdobju znižala za 3,9%.

Razlogi za višje povprečno stanje investicijskih skladov na prebivalca v evroobmočju so večja finančna ozaveščenost za vlaganje na kapitalskih trgih in učinkovitejše upravljanje investicijskih skladov. Slednje je posledica nižjih povprečnih upravljavskih stroškov zaradi ekonomije obsega investicijskih skladov in optimalnejše alokacije sredstev.

Prevladujoči lastniki domačih vzajemnih skladov so gospodinjstva. Njihov delež se med leti zaradi neto prodaj enot vzajemnih skladov postopoma zmanjšuje, še vedno pa je več kot dvakrat večji od povprečja evroobmočja. Lastniški delež gospodinjstev evroobmočja v investicijskih skladih se med leti prav tako zmanjšuje, in sicer predvsem zaradi hitrejše dinamike vlaganj drugih vlagateljev, med njimi zlasti zavarovalnic in pokojninskih skladov. Gospodinjstva evroobmočja so konec tretjega četrtletja 2013 povečala sredstva v investicijskih skladih za 8,9%, medtem ko je bila rast sredstev slovenskih gospodinjstev, naloženih v vzajemnih skladih, v enakem obdobju le 0,6%, izključno zaradi rasti VEP.

Slika 7.17: Sredstva investicijskih skladov na prebivalca v tisoč EUR, primerjava z evroobmočjem, (levo) in lastniška struktura enot/delnic vzajemnih/ investicijskih skladov v odstotkih (desno)

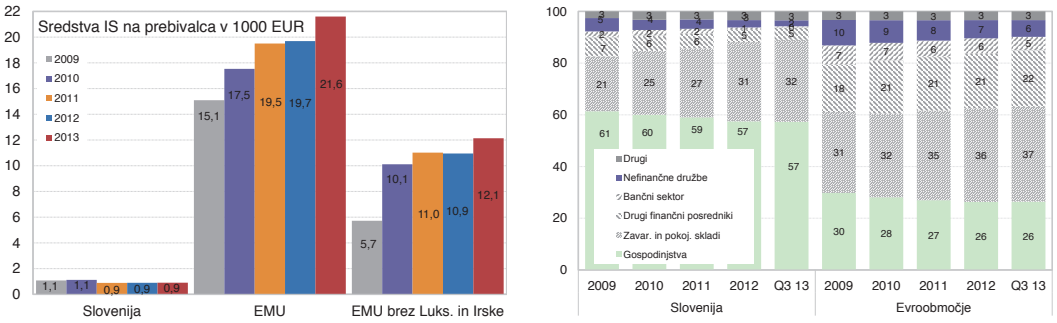

Opomba: Upoštevane so enote/delnice vseh investicijskih skladov (investicijskih družb in vzajemnih skladov), domačih in tujih.
Vir: Banka Slovenije in ECB

7.4 Lizinška podjetja

Lizinška podjetja še naprej krčijo posle in se umikajo predvsem z nepremičninskega trga.

Lizinška podjetja še naprej krčijo posle in se umikajo predvsem z nepremičninskega trga. Ob majhnem povpraševanju se lizinška dejavnost sooča z nadaljnjim slabšanjem kakovosti naložb in nižjim vrednotenjem premoženja. Delež terjatev v zamudi nad 90 dni se povečuje. Lizinška podjetja, ki poslujejo z nezadostnim kapitalom in so vpeta pretežno v nepremičninske posle, so lani zaznamovala poslovanje celotne lizinške dejavnosti. Vpetost slovenskih lizinških podjetij v nepremičninske posle je v primerjavi z evropskim povprečjem še vedno velika in ob majhni likvidnosti nepremičninskega trga zavira hitrejše okrevanje lizinške dejavnosti v Sloveniji.

Po podatkih novega poročanja lizinških družb Banki Slovenije[40] se je konec leta 2013 stanje lizinških poslov znižalo za 15,6%, na 3,4 mrd EUR. Lizing nepremičnin se je skrčil kar za četrtino, na 1,6 mrd EUR, lizing premičnin pa za 4,5%, na 1,7 mrd EUR. Povpraševanje po lizinških poslih je v zadnjih letih močno upadlo. Obseg novih lizinških poslov doseže le tretjino novih poslov iz leta 2007, s čimer je padlo na raven pred letom 2004. V letu 2013 je bilo sklenjenih za 886 mio EUR novih lizinških poslov. Obseg novih lizinških poslov se je glede na predhodno četrtletje nekoliko povečal, v povprečju za 3,7%, pri lizingu premičnin za 5,4%. Povečal se je tudi obseg novih lizinških poslov z nepremičninami, a je večina novih poslov pripadla trem lizinškim podjetjem, namenjenih predvidoma za dokončanje preteklih projektov.

Slika 7.18: Obseg novoodobrenih lizinških[41] poslov v mio EUR, delež lizinga nepremičnin v odstotkih (levo) in letne stopnje rasti novoodobrenih poslov v odstotkih (desno)

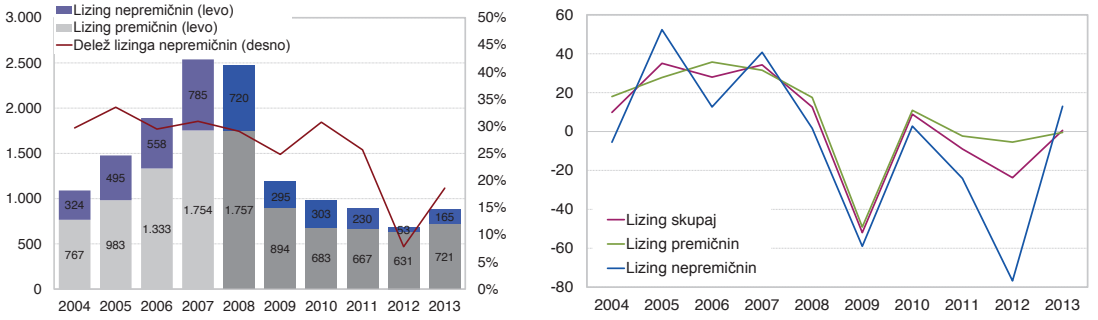

Vir: ZLPS, ZBS, BS

Vpetost slovenskih lizinških podjetij v nepremičninske posle je v primerjavi z evropskim povprečjem še vedno visoka.

V zadnjih letih je ključno gonilo lizinške dejavnosti novo financiranje lizinga osebnih vozil. Leta 2013 so v strukturi novih lizinških poslov osebna vozila prevladovala z 51%, narasli so tudi posli s komercialnimi in tovornimi vozili, na 19%. Lizing nepremičnin,

[40] Banka Slovenije je z 31. 12. 2012 uvedla obvezno poročanje gospodarskih družb, ki izvajajo dejavnost najema, zakupa ali lizinga. Obvezniki poročanja so izbrani na podlagi pomembnosti poslovanja in morajo podatke zagotavljati četrtletno, prvo poročilo pa so posredovali za zadnje četrtletje 2012. Analiza lizinških družb je narejena na podlagi podatkov iz novega poročanja, razen če je navedeno, da se nanaša na podatke Odbora za lizing na ZBS zaradi zagotavljanja medletne primerljivosti.

[41] Zaradi razpoložljivosti podatkov so v celotnem poglavju lizinški posli vrednoteni po nabavni vrednosti do leta 2008, naprej po financirani vrednosti; od leta 2010 tudi brez financiranja zalog.

predvsem poslovnih zgradb, je v strukturi novih poslov dosegal 19-odstotni delež. Delež lizinga nepremičnin je pri slovenskih lizinških podjetjih večji za 12 odstotnih točk v primerjavi z evropskim povprečjem v letu 2012[42]. Vpetost slovenskih lizinških podjetij v nepremičninske posle je bila visoka tudi zlasti v poslovno ugodnejših letih 2007 in 2008, kar je lizinško dejavnost v večji meri izpostavilo tveganjem. Znižanje gospodarske aktivnosti, cen in prometa na trgu nepremičnin ter poslabšanje razmer v gradbeništvu je neugodno vplivalo na poslovanje lizinških podjetij.

Ročnost novoodobrenih poslov se pri premičninah lani ni močneje spremenila. Večina jih je bila odobrenih znotraj 10 let, pri čemer je bilo 60% pogodb z ročnostjo do 5 let. Skoraj polovica novih poslov z nepremičninami je bila sklenjena kot posojilo z ročnostjo do enega leta. LTV kot razmerje med zneskom odobritve financiranja v primerjavi z vrednostjo predmeta pogodbe ostaja visok, pri premičninah 79% in nepremičninah 94%.

Stanje lizinških poslov prebivalstvu je konec lanskega leta znašalo 818 mio EUR in obsega 24% vseh lizinških poslov. Večino, 22% predstavlja lizing premičnin. V strukturi se je delež medletno zmanjšal za 4 odstotne točke. Pri novih lizinških poslih je bilo lani s prebivalstvom sklenjenih za 279 mio EUR oziroma 34% vseh poslov. Prebivalstvo ima majhen delež obveznosti v zamudi nad 90 dni, 5,5% stanja vseh poslov. Zamuda je s 13% največja pri posojilih, pri finančnem in poslovnem najemu pa je v povprečju 4,1-odstotna.

Posli z nefinančnimi družbami predstavljajo dve tretjini lizinških naložb.

Posli z nefinančnimi družbami so ob koncu lanskega leta z 2,1 mrd EUR predstavljali skoraj dve tretjini stanja lizinških naložb. Nefinančne družbe so zajele kar 83% lizinga nepremičnin in 45% lizinga premičnin. Več kot polovica, 499 mio EUR novih lizinških poslov je bila lani sklenjena z nefinančnimi družbami. Skoraj dve tretjini poslov je bilo sklenjenih z družbami iz treh dejavnosti: trgovina, poslovanje z nepremičninami in predelovalne dejavnosti. Za podjetja pomeni financiranje pri lizinških družbah alternativni vir financiranja ob močnem razdolževanju pri bankah.

Slika 7.19: Stanje lizinških poslov nefinančnih družb po dejavnostih pri premičninah (levo) in nepremičninah (desno) v mio EUR in delež stanja v zamudi nad 90 dni

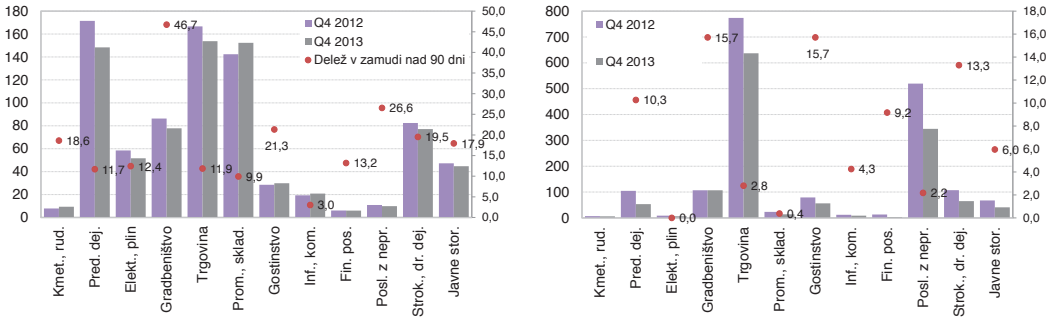

Opomba: Delež v zamudi nad 90 dni pri nepremičninah v kmetijstvu in rudarstvu je 85,3-odstoten.
Vir: Banka Slovenije

Konec leta 2013 so se obveznosti nefinančnih družb v zamudi nad 90 dni povečale na 9,5%.

Za lizinške družbe predstavljajo nefinančna podjetja večje kreditno tveganje zaradi relativno večje izpostavljenosti in tudi zaradi večjega deleža nedonosnih terjatev. Konec leta 2013 so nefinančne družbe medletno povečale obveznosti v zamudi nad 90 dni s 7,2% na 9,5%. Pri lizingu nepremičnin izstopata z večjimi deleži obveznosti v zamudi nad 90 dni gradbeništvo in gostinstvo, pri lizingu premičnin pa poleg teh dveh dejavnosti še poslovanje z nepremičninami ter strokovne in druge poslovne dejavnosti. Medtem ko se je stanje lizinga nepremičnin lani znižalo po skoraj vseh dejavnostih, so podjetja pri lizingu premičnin povečala posle z družbami iz prometa in skladiščenja ter gostinstva, kjer se je že visok delež obveznosti v zamudi nad 90 dni lani za 6 odstotnih točk povečal na 21,3%. Pri nefinančnih podjetjih, podobno kot pri prebivalstvu, po deležu poslov v zamudi izstopajo posojila. Stanje posojil se je konec leta 2013 povečalo medletno za 36%, na 171 mio EUR, obveznosti, ki se poravnavajo z zamudo nad 90 dni, pa so se znižale na 35,6%.

Tržna vrednost pogodbenih predmetov, zasežena zaradi neizpolnjevanja pogodbenih obveznosti, je znašala 160 mio EUR, kar je za 5% manj kot ob koncu leta 2012. Večino, kar 94%, so predstavljale nepremičnine.

[42] Vir: Leaseurope

Slika 7.20: Delež stanja lizinških poslov v zamudi nad 90 dni (levo) in delež lizinških poslov v bruto investicijah v osnovna sredstva (desno) v odstotkih

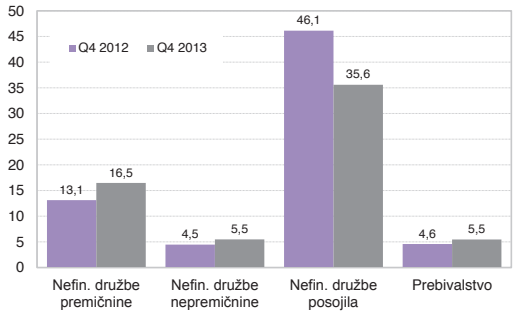

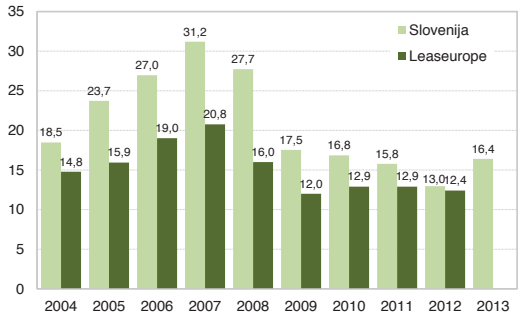

Opomba: Delež lizinških poslov v bruto investicijah v osnovna sredstva je večji kot pretekla leta, saj se za obseg novih lizinških poslov v letu 2013 upoštevajo podatki poročanja BS (pred tem ZBS), ki zajemajo tudi nečlane Odbora za lizing.

Vir: ZLPS, ZBS, BS, SURS, Leaseurope

Prve ocene obsega novih lizinških poslov za leto 2013 kažejo, da je bilo lansko leto za evropski lizinški trg bolj spodbudno kot predhodno leto, ko se je obseg zmanjšal za 2,6%. Obseg poslov se je lani povečal za 1,9%. V drugi polovici lanskega leta se je povečal predvsem lizing opreme. V strukturi poslov ima oprema v evropskem povprečju 33-odstotni delež, pri slovenskih lizinških podjetjih pa je delež le 5,4-odstoten. Po napovedi Evropske komisije[43] o pozitivni rasti investicij pričakujemo ugodnejše pogoje poslovanja za evropska lizinška podjetja že letos, za slovenska lizinška podjetja pa šele prihodnje leto. Delež lizinških poslov v bančnih posojilih se je lani povečal za 0,9 odstotne točke na 13,7%, predvsem zaradi krčenja posojil nebančnemu sektorju.

Slika 7.21: Stopnje rasti stanj lizinških poslov in bančnih posojil nebančnim sektorjem (levo) ter delež lizinških poslov v bančnih posojilih nebančnemu sektorju (desno) v odstotkih

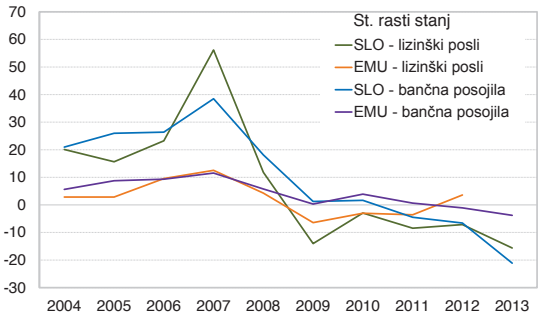

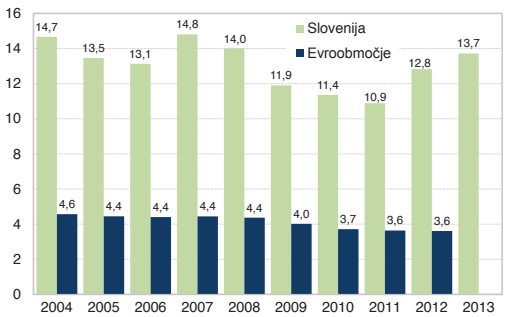

Vir: ZLPS, ZBS, Banka Slovenije, ECB

Uspešnost lizinških podjetij

Lizinška podjetja so poslovala z izgubo že peto leto zapored.

Slovenska lizinška podjetja so lani poslovala z izgubo že peto leto zapored. Lani so imela skupno ob 3.826 mio EUR bilančne vsote le 5 mio EUR kapitala, njihova izguba pa je dosegla kar 266 mio EUR. Skupno poslovanje lizinških podjetij v letu 2013 je bilo predvsem zaradi oslabitev, ki sta jih ob koncu leta oblikovali dve lizinški podjetji, močno negativno. Lizinško dejavnost zaznamujejo podjetja, ki poslujejo z nezadostnim kapitalom in so pretežno vpeta v nepremičninske posle. Ta podjetja predstavljajo polovico bilančne vsote in so močno prispevala k negativnem poslovanju celotne lizinške dejavnosti v lanskem letu. Za preostala podjetja je bilo lansko leto nekoliko spodbudnejše. Manj so bila izpostavljena lizingu nepremičnin, ki zajema četrtino stanja lizinških poslov, delež stanja v zamudi nad 90 dni pa je bil s 6,6% za tretjino manjši kot pri podjetjih z nezadostnim kapitalom. Preostala podjetja so v letu 2013 povečala kapital za 3%, na 216 mio EUR, a so še vedno poslovala s, sicer nižjo, izgubo v višini 44 mio EUR.

[43] Vir: European Commission's European Economic Forecast, Winter 2014.

Tabela 7.4: Uspešnost lizinških podjetij in viri financiranja

							Stopnje rasti (v %)				
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013
Bilančna vsota (v mio EUR)	5.620	5.663	5.427	5.088	4.842	3.826	0,8	-4,2	-6,2	-4,8	-21,0
Kapital (v mio EUR)	267	200	205	204	114	5	-25,2	2,4	-0,3	-43,9	-95,6
Celotni dobiček oziroma izguba (v mio EUR)	29	-33	-30	-19	-121	-266	215,3	10,9	34,8	-527,3	-119,3
ROA – donos na sredstva (v %)	0,6	-0,6	-0,5	-0,4	-2,4	-6,9					
ROE – donos na kapital (v %)	11,5	-14,2	-14,6	-9,4	-76,0	-5311,9					
Finančne in poslovne obveznosti (v mio EUR)	5.314	5.427	5.179	4.843	4.681	3.729	2,1	-4,6	-6,5	-3,3	-20,4
obveznosti do bank in podjetij v skupini/ bilančna vsota (v %)	95	96	95	95	97	97					
Naložbene nepremičnine	560	580	836	929	1.118	1.002	3,6	44,0	11,2	20,3	-10,3
naložbene nepremičnine/sredstva (v %)	10	10	15	18	23	26					
Finančni odhodki iz oslabitev in odpisov finančnih naložb (v mio EUR)	10	120	167	127	157	192					

Opomba: Podatki iz računovodskih izkazov vključujejo lizinška podjetja, ki so vključena v poročanje Banki Slovenije (podatki BS za leto 2013, pred tem AJPES).
Vir: AJPES, BS

8 FINANČNA INFRASTRUKTURA

8.1 Plačilni sistemi

Razpoložljivost plačilnega sistema TARGET2 je v letu 2013 znašala 100%.

Za finančno stabilnost v Sloveniji je zaradi visoke vrednosti transakcij in zagotavljanja likvidnosti bančnega sistema ključen plačilni sistem TARGET2-Slovenija. Kot nacionalno komponento centraliziranega vseevropskega plačilnega sistema za posamično (bruto) poravnavo evrskih plačil v realnem času (TARGET2) ga upravlja Banka Slovenije. TARGET2 je tehnološko vzpostavljen kot enotna skupna platforma Evrosistema, zato se centralnobančni pregled njegovega delovanja in upravljanja v osnovi izvaja centralizirano pod vodstvom ECB. Ker se določene aktivnosti upravljanja tega plačilnega sistema izvajajo samo na nacionalnih ravneh, izvaja Banka Slovenije v tem delu dodaten pregled nad upravljanjem slovenske komponente. Tudi v letu 2013 je plačilni sistem TARGET2 deloval nemoteno in brez večjih odstopanj, tako da je njegova razpoložljivost znašala 100%.

Izvedena je bila nadgradnja plačilnega sistema TARGET2.

V okviru aktivnosti Evrosistema se je v letu 2013 nadaljeval razvoj funkcionalnosti plačilnega sistema TARGET2. Na pobudo udeležencev plačilnega sistema TARGET2 so bile v novi različici enotne skupne platforme implementirane nove funkcionalnosti informacijskega in kontrolnega modula, ki dodatno pripomorejo k varnejšemu in učinkovitejšemu delovanju. Zaradi velike odvisnosti plačilnega sistema TARGET2 od omrežja SWIFT, ki omogoča prenos podatkov v sklopu delovanja plačilnega sistema TARGET2, je Evrosistem sprejel odločitev, da se za potrebe tega plačilnega sistema kot rezervno omrežje uporabi omrežje Evrosistema CoreNet. Tehnična rešitev je že vzpostavljena in je bila v letu 2013 tudi že umeščena v pravni okvir plačilnega sistema TARGET2. V letu 2014 sledi implementacija v produkcijskem okolju, s čimer bo zagotovljena varna in učinkovita obdelava kritičnih plačil v plačilnem sistemu tudi v primeru neoperativnosti omrežja SWIFT.

Vzpostavljeno je bilo podatkovno skladišče, namenjeno uporabi pri analizah poslovanja v TARGET2-Slovenija.

V letu 2013 je bilo v Banki Slovenije implementirano podatkovno skladišče, namenjeno analizi poslovanja plačilnega sistema TARGET2 Slovenija. V okviru plačilnega sistema TARGET2-Slovenija je treba izpostaviti tudi sprotno spremljanje plačilnih tokov in gibanja razpoložljivih likvidnih sredstev posameznih udeležencev plačilnega sistema s strani Banke Slovenije, s ciljem zaznati morebitne tehnične in/ali likvidnostne težave udeležencev, zaradi katerih bi bilo lahko moteno delovanje plačilnega sistema.

Zaradi velikega števila dnevno obdelanih transakcij je za Slovenijo pomemben tudi plačilni sistem SEPA interna kreditna plačila (SEPA IKP), ki ga upravlja Bankart d.o.o. Namenjen je obdelavi kreditnih plačil malih vrednosti (do 50.000 evrov), skladnih s pravili enotnega območja plačil v evrih (SEPA), po načelih izračuna neto terjatev oziroma neto obveznosti posameznega udeleženca v plačilnem sistemu proti drugim. Poravnalna jamstvena shema, ki je vzpostavljena zaradi obvladovanja finančnega tveganja v plačilnem sistemu ob nezmožnosti poravnave obveznosti katerega koli udeleženca, tudi v letu 2013 ni bila aktivirana. Banka Slovenije je redno spremljala gibanje obsega plačil v plačilnem sistemu SEPA IKP ter dogodke, ki bi lahko vplivali na varnost in učinkovitost njegovega delovanja. Povečanja tveganj v letu 2013 ni zaznala.

Tabela 8.1: Vrednost in število transakcij v plačilnih sistemih TARGET2 in Žiro kliring/SEPA IKP[44]

	Letno					Medletne stopnje rasti (v %)				
	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013
TARGET2[1]										
Vrednost (v mrd EUR)	507,6	530,1	501,0	642,3	521,0	23,7	4,4	-5,5	28,2	-18,9
Število transakcij (mio)	0,67	0,65	0,65	0,59	0,55	1,2	-3,0	-0,2	-9,0	-6,9
Žiro kliring/SEPA IKP										
Vrednost (v mrd EUR)	44,9	45,4	46,7	52,0	54,9	-8,6	1,2	2,9	11,2	5,6
Število transakcij (mio)	55,13	56,13	64,92	115,96	121,30	-1,4	1,8	15,7	78,6	4,6

Opomba: [1]Transakcije med udeleženci TARGET2-Slovenija (domača plačila).
Vir: Banka Slovenije

V plačilnem sistemu TARGET2-Slovenija je v letu 2013 prišlo do zmanjšanja, v plačilnem sistemu SEPA IKP pa do povečanja števila in vrednosti transakcij. Skupna vrednost transakcij v TARGET2-Slovenija oziroma SEPA IKP je v letu 2013 dosegla 14,1-kratnik oziroma 1,6-kratnik BDP Slovenije.

[44] Plačilni sistem SEPA IKP, ki je bil vzpostavljen 4. marca 2009, je nadomestil Žiro kliring Banke Slovenije, postopen prehod plačil v novi plačilni sistem pa je potekal od vzpostavitve SEPA IKP do konca julija 2009.

V plačilnem sistemu TARGET2-Slovenija se je izrazito zmanjšala vrednost transakcij glede na leto 2012, na kar je poleg različnih sprememb v vrednostni strukturi transakcij ključno vplival upad transakcij iz naslova mejnih depozitov.[45]

Na zmanjšanje vrednosti transakcij v sistemu TARGET2-Slovenija je vplival izjemen upad obsega mejnih depozitov pri ESCB.

TARGET2-Slovenija omogoča tudi čezmejne transakcije in s tem čezmejni prenos tveganj, pri čemer je vrednost teh transakcij glede na poravnavo domačih plačil manjša. Glede na leto 2012 sta se število in vrednost čezmejnih plačil (tako v Slovenijo kot iz nje) povečala. Na rast obsega plačil v Slovenijo sta tako vplivala zlasti povečanje števila plačil strank udeležencev plačilnega sistema (tj. komercialne transakcije) in povečanje vrednosti medbančnih likvidnostnih prenosov, na rast obsega plačil iz Slovenije pa zlasti povečanje števila vseh (čistih) medbančnih plačil in povečanje vrednosti medbančnih likvidnostnih prenosov.

Slika 8.1: TARGET2-Slovenija: domača in čezmejna plačila; vrednosti (v mrd EUR) in število (v tisočih; desno) ter SEPA IKP: vrednost (v mrd EUR; levo) in število (v mio; desno)

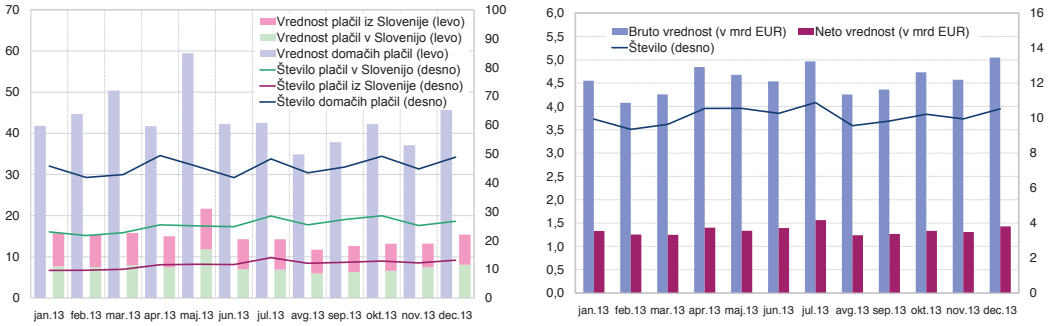

Vir: Banka Slovenije in Bankart d.o.o.

V plačilnem sistemu SEPA IKP sta se lani nekoliko povečala število in tudi vrednost transakcij, kar je predvsem posledica migracije plačilnih transakcij iz naslova izplačila pokojnin in podobnih prejemkov na kreditna plačila SEPA. Transakcije iz naslova izplačila pokojnin, ki so se do novembra 2012 obdelovale v obliki direktnih odobritev dvostransko med plačnikom in posameznimi bankami, so se novembra 2012 v skladu z odločitvijo slovenske bančne skupnosti začele obdelovati v plačilnem sistemu SEPA IKP. V letu 2013 je povprečna stopnja pobota v sistemu znašala dobrih 70%, kar je za slabih 5 odstotnih točk manj kot leta 2012, ko je znašala skoraj 75%. Razlog za znižanje stopnje pobota je sprememba deležev udeležencev v vrednosti v plačilnem sistemu obdelanih transakcij v primerjavi z letom 2012, predvsem zaradi transakcij iz naslova izplačila pokojnin, pri katerih v vlogi plačnikovega ponudnika plačilnih storitev nastopa Banka Slovenije.

Glavni razlog za povečanje števila in vrednosti transakcij v sistemu SEPA IKP je migracija pokojnin na kreditna plačila SEPA.

Herfindahl-Hirschmanov indeks koncentracije števila transakcij po udeležencih je kazalnik sistemskega tveganja v plačilnem sistemu. Izpostavljenost slovenskega bančnega okolja sistemskemu tveganju se je v letu 2013 zmanjšala, saj se je v plačilnih sistemih TARGET2-Slovenija in SEPA IKP glede na leto 2012 poleg indeksa koncentracije zmanjšal tudi delež največjih petih udeležencev v posameznem sistemu po številu transakcij. Ob tem velja, da je zaradi pretežne ločitve plačil velikih vrednosti od plačil malih vrednosti sistemsko tveganje pri poravnavanju medbančnih plačil koncentrirano v plačilnem sistemu TARGET2-Slovenija.

Izpostavljenost sistemskemu tveganju se je v letu 2013 zmanjšala.

[45] Po ukinitvi obrestovanja mejnega depozita (v tretjem četrtletju 2012) so udeleženci plačilnega sistema TARGET2-Slovenija skoraj v celoti prenehali uporabljati ta instrument denarne politike, kar je odločilno vplivalo na upad vrednosti obdelanih transakcij v plačilnem sistemu.

Slika 8.2: Koncentracija števila transakcij v sistemih TARGET2-Slovenija in Žiro kliring/SEPA IKP – Herfindahl-Hirschmanov indeks (HHI; levo) in odstotni delež števila transakcij petih največjih udeležencev glede na skupno število transakcij (desno); brez Banke Slovenije

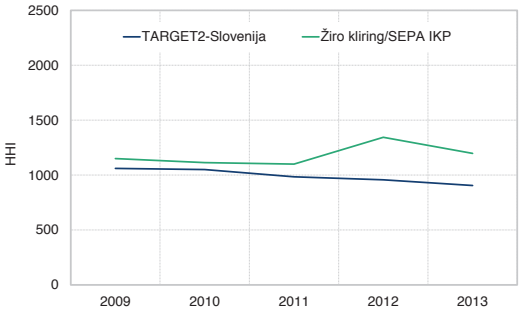

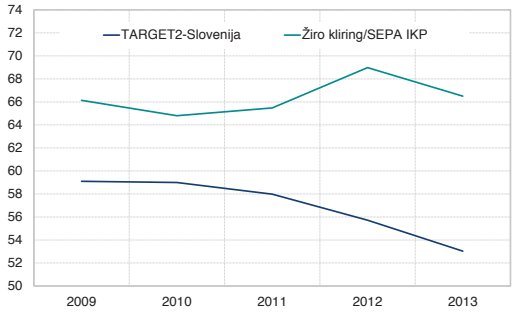

Vir: Banka Slovenije

8.2 Sistemi poravnave vrednostnih papirjev

Storitve poravnave vrednostnih papirjev v Sloveniji zagotavlja Centralna klirinško depotna družba d.d. (KDD), ki je sistemsko pomembna institucija na posttrgovalnem segmentu trga vrednostnih papirjev. Zagotavlja izdajo vrednostnih papirjev, storitve poravnave poslov z vrednostnimi papirji, ki so bili sklenjeni na Ljubljanski borzi ali zunaj organiziranega trga, vodenje delniških knjig in vodenje računov vrednostnih papirjev imetnikov.

V letu 2013 so bile aktivnosti Banke Slovenije kot preglednika sistemov poravnave vrednostnih papirjev osredotočene na redno spremljanje sprememb v delovanju KDD ter pripravo ocene varnosti in zanesljivosti delovanja KDD v skladu s pregledniškimi standardi Evrosistema. Kar zadeva redno spremljanje sprememb v delovanju KDD, je Banka Slovenije v odnosu do ATVP, v okviru posvetovanj v skladu z določili ZTFI, izdala dve mnenji, drugače pa se je v drugi polovici leta začela izvedba prvega celovitega pregleda delovanja sistema poravnave vrednostnih papirjev v upravljanju KDD v primerjavi z novim pregledniškim standardom Evrosistema, sprejetim v juniju 2013. Ocena je bila dokončana na začetku leta 2014 in je pokazala, da je delovanje in upravljanje sistema poravnave vrednostnih papirjev s strani KDD urejeno na način, ki v veliki meri izpolnjuje zahteve pregledniških standardov. KDD pa so bila izdana tudi priporočila za izboljšanje varnosti in zanesljivosti delovanja sistema poravnave vrednostnih papirjev. Tudi v letu 2013 je KDD delovala brez zaznanih odstopanj od urnika delovanja. Prav tako ni bil aktiviran jamstveni sklad, ki bi ga KDD uporabila ob likvidnostnih težavah udeležencev pri poravnavi borznih poslov.

Banka Slovenije spremlja obvladovanje tveganj v sistemu poravnave vrednostnih papirjev.

V skladu s Statutom ESCB morajo biti vse kreditne operacije centralnih bank ESCB polno zavarovane s primernim finančnim premoženjem, ki vključuje tudi vrednostne papirje, izdane v KDD. S tega vidika je varno in zanesljivo delovanje KDD za Banko Slovenije pomembno tudi zaradi nemotenega upravljanja zavarovanja kreditnih operacij Banke Slovenije in drugih centralnih bank ESCB, ki do vrednostnih papirjev v KDD dostopajo z uporabo mehanizma korespondenčnega centralnobančnega modela (CCBM). Zato Banka Slovenije v sodelovanju z ECB periodično ocenjuje tudi skladnost delovanja KDD s posebnimi referenčnimi standardi Evrosistema. V ta namen je v letu 2013 potekala priprava uporabniške ocene čezmejne povezave sistema poravnave vrednostnih papirjev v upravljanju KDD s tujim sistemom poravnave vrednostnih papirjev v upravljanju Euroclear Bank kot centralne depotne družbe s sedežem v Belgiji, na podlagi ugotovitev ocene pa sta bili v letu 2014 KDD izdani priporočili.

Ohranja se visoka raba primernih vrednostnih papirjev, izdanih v KDD, za zavarovanje kreditnih operacij Evrosistema.

Slovenske banke in hranilnice so v finančno zavarovanje v letu 2013 mesečno v povprečju predložile 2.829 mio EUR primernih vrednostnih papirjev, izdanih v KDD, kar je za 13,64 mio EUR oziroma 0,48% manj kot v letu 2012. Ohranja se visoka raven rabe te vrste primernega finančnega premoženja (primerno finančno premoženje so tudi bančna posojila in denarni depoziti), katerega vrednost se je v letu 2013 spreminjala med najmanjšo, 2.605 mio EUR, v septembru in največjo, 3.002 mio EUR, v maju. V letu 2013 se je zmanjšal interes tujih bank za uporabo vrednostnih papirjev, vknjiženih v KDD. Povprečna mesečna vrednost slovenskih vrednostnih papirjev, uporabljenih za zavarovanje kreditnih operacij drugih centralnih bank ESCB, se je v letu 2013 zmanjšala za 41,03 mio EUR oziroma 14,08% na 250,46 mio EUR.